នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

បយោគសិទ្ធិបាឡិ

១. សញ្ញាទិកណ្ឌ

សិទ្ធ-ម្ពត្តុំ សម្មា វន្ទេ

គន្ថារម្ភកថា

សិទ្ធ+មិដ្ឋទទំ ពុទ្ធំ, ធម្មំ មណីវ ស្វត្ថទំ;
សង្ឃញ្ច សាទរំ នត្វា, បយោគសិទ្ធិ វុច្ចតេ។

បភាវោ មោគ្គល្លានស្ស, ព្យាករណេ ច បេដកេ;
និស្សេសេវ កប្ពាតិត្តោ, អហោ អច្ឆរិយោ វត។

វុត្តញ្ហិ បុព្ពសីហឡាចរិយ+បាចរិយេហិ –

យា សត្តិ បាណិនេ យា ច, ចន្ទ្រ+កាត្យាយនាទិសុ;
សា+យំ មុត្តិមតី មញ្ញេ, មោគ្គល្លាយនរូបិនី-តិ។

សុត្តំ វុត្តិ ច តេនេវ, កតា ឯកេន បញ្ជិកា;
តស្មា+ស្ស សត្ថ+មញ្ញេហិ, សុបសដ្ឋំ+តិសុន្ទរំ។

តម្ហិ ច ទុព្ពិធំ ញេយ្យំ, សុត្តំ កម្មត្ថភេទតោ;
តេស្វា+ទិ មីតិសទ្ទេន, ទុតិយំ តិប្បការតោ។

សុវិសទំ បកាសេត្វា, សុពោធ+មាកុមារកំ;
ព្យាបិកាវឡិយា កស្សំ, តំ សុណាថ សមាហិតាតិ។

១. អអាទយោ តិតាលីស វណ្ណា

អការាទយោ និគ្គហីតន្តា តេចត្តាលីសក្ខរា វណ្ណា នាម ហោន្តិ។ តំ យថា អ, អា, ឥ, ឦ, ឧ, ឩ, ឯ, ឰ, ឱ, ឳ, ក ខ គ ឃ ង, ច ឆ ជ ឈ ញ, ដ ឋ ឌ ឍ ណ, ត ថ ទ ធ ន, ប ផ ព ភ ម, យ រ លវ ស ហ ឡ អំ។ តេន វុត្តោ “ឯ ឱន+ម វណ្ណេ”តិ។ តិតាលីសាតិ វចនំ កត្ថចិ វណ្ណលោបំ ញាបេតិ, តេន “បដិសង្ខា យោនិសោ”តិអាទិ សិទ្ធំ។

អការោ អាទិ មរិយាទភូតោ យេសំ តេ អអាទយោ។ តយោ ច ចត្តាលីស ចេតិ តិតាលីស, ឥមិនា និបាតនេន វា ចតភាគលោបោ។ វណ្ណីយតិ អត្ថោ ឯតេហីតិ វណ្ណា។

ឯត្ថា+ហ – “កស្មា អាចរិយកច្ចាយនាទីហិ វិយ ឯកចត្តាលីសក្ខរាន+មក្ខរសញ្ញ+មកត្វា តិតាលីសក្ខរានំ វណ្ណសញ្ញា កតា”តិ។ វុច្ចតេ –

សា មាគធី មូលភាសា, នរា យាយា+ទិកប្បិកា;
ព្រហ្មានោ ចា-សុតាលាបា, សម្ពុទ្ធា ចាបិ ភាសរេតិ –

វចនតោ មាគធិកានំ ឯត្ថ, សេយ្យោ, ឱដ្ឋោ, សោត្ថិ-ត្យាទីសុបិ អសេសព្យាបិកានំ តិតាលីសក្ខរានំវ ឧជុកាន្វត្ថប្បក្ខរគុណិកា, នេវ បន ‘រុក្ខា វនំ’ត្យាទោ វិយ អវយវេ សមុទាយវោហារោ, ‘សមុទ្ទោ មយា ទិដ្ឋោ’ត្យាទោ វិយ ច សមុទាយេ អវយវវោហារោតិ ទស្សេតុំ បច្ចេកំ វណ្ណសញ្ញា កតាតិ។

“សក្កច្ចសវនំ ពុទ្ធសាសនសម្បត្តី”តិ “សិថិលធនិតាទិ អក្ខរវិបត្តិយញ្ហិ អត្ថស្ស ទុន្នយតា ហោតី”តិ ច យស្មា វុត្តំ។

តស្មា អក្ខរកោសល្លំ, សម្បាទេយ្យ វិចក្ខណោ;
ឧបដ្ឋហំ គរុំ សម្មា, ឧដ្ឋានាទីហិ បញ្ចហិ។

តត្ថ អការាទីន+មនុក្កមោ បនេ+ស ឋានាទិក្កមសន្និស្សិតោ។ តថា ហិ ឋាន+ករណ+បយតនេហិ វណ្ណា ជាយន្តិ។ តត្ថ ឆ ឋានានិ កណ្ឋ+តាលុ+មុទ្ធ+ទន្ត+ឱដ្ឋ+នាសិកាវសេន។

តត្ថ អវណ្ណ+កវគ្គ+ហានំ កណ្ឋោ ឋានំ, ឥវណ្ណ+ចវគ្គ+យានំ តាលុ, ដវគ្គ+រ+ឡានំ មុទ្ធា, តវគ្គ+ល+សានំ ទន្តា, ឧវណ្ណ+បវគ្គានំ ឱដ្ឋោ, ឯ វណ្ណស្ស កណ្ឋតាលូ, ឱ វណ្ណស្ស កណ្ឋោ+ដ្ឋា, វការស្ស ទន្តោ+ដ្ឋា, និគ្គហីតស្ស នាសិកា, ង, ញ, ណ, ន, មានំ សកឋានំ នាសិកា ច។ ឯត្ថ ច –

ហការោ បញ្ចមេហេវ, អន្តដ្ឋាហិ ច សំយុតោ;
ឱរសោ ឥតិ វិញ្ញេយ្យោ, កណ្ឋជោ តទសំយុតោ។

យថា អវង្ហោតិ (អវង ហោតិ., តញ្ហិ, តណ្ហា, បុព្ពន្ហោ, អម្ហេ, គុយ្ហំ, គារយ្ហា, អារុល្ហោ, ពហ្វក្ខរន្តិ។

ករណំ –

ជិវ្ហាមជ្ឈំ តាលុជានំ,
ជិវ្ហោបគ្គំ មុទ្ធជានំ,
ជិវ្ហគ្គំ ទន្តជានំ សេ-
សា សកឋានករណា។

វណ្ណានំ ឧច្ចារណុស្សាហោ បយតនំ, តំ កឹ – សំវុតាទិករណវិសេសោ, សំវុតត្ត+មការស្ស, វិវដត្តំ សេសសរានំ សការ+ហការានញ្ច, ផុដ្ឋត្តំ វគ្គានំ, ឦសំផុដ្ឋត្តំ យ+រ+ល+វានំ។

ឯវំ ឋាន+ករណ+បយតន+សុតិ កាលភិន្នេសុ អក្ខរេសុ សរា និស្សយា, ឥតរេ និស្សិតា។ តត្ថ –

និស្សយា+ទោ សរា វុត្តា, និស្សិតា ព្យញ្ជនា តតោ;
វគ្គេ+កជា ពហុត្តា+ទោ, តតោ ឋាន+លហុក្កមា។

“អអាទយោ”តិ វត្តតេ យាវ “ពិន្ទុ និគ្គហីត”ន្តិ។ តញ្ច ខោ “អត្ថវសា វិភត្តិវិបរិណាមោ”តិ សត្តម្យន្ត+មភិសម្ពន្ធីយតេ, “វណ្ណា”តិ វត្តតេ –

២. ទសា+ទោ សរា

អអាទីស្វា+ទិម្ហិ និទ្ទិដ្ឋា ឱទន្តា ទស វណ្ណា សរា នាម ហោន្តិ។ យថា អ អា, ឥ ឦ, ឧ ឩ, ឯ ឯ៉, ឱ ឱ៉។ សរន្តិ=សប្បធានភាវេន បវត្តន្តិ, ព្យញ្ជនេ វា សារេន្តីតិ សរា។

“ទសា+ទោ សរា”តិ វត្តតេ។

៣. ទ្វេ ទ្វេ សវណ្ណា

អអាទីស្វា+ទិមេសុ ទសសុ ទ្វេ ទ្វេ សវណ្ណា នាម ហោន្តិ យថាក្កមំ។ យថា អ អាឥតិ, ឥ ឦឥតិ, ឧ ឩ ឥតិ, ឯ ឯឥតិ, ឱ, ឱឥតិ។ សមានា សទិសា វណ្ណា សវណ្ណា, សមានត្តញ្ច ឋានតោ។ “ទ្វេ ទ្វេ”តិ វត្តតេ វក្ខមានេសុ ទ្វីសុ។

៤. បុព្ពោ រស្សោ

តេស្វេវ ទសសុ យេ ទ្វេ ទ្វេ សវណ្ណា, តេសុ យោ យោ បុព្ពោ, សោ សោ រស្សសញ្ញោ ហោតិ។ យថា អ ឥ ឧ ឯ ឱ។ តេសុ ‘សំយោគតោ បុព្ពាវ ទិស្សន្តិ ទ្វេ បនន្តិមា’ត ទស្សេតុំ ឥត្ថ សាធុត្ថា តេសម្បិ ឥធ សង្គហោ, យថា ឯត្ថ សេយ្យោ ឱដ្ឋោ សោត្ថិ។ រស្សកាលយោគា តព្ពន្តតាយ វា រស្សា។ រស្សកាលោ នាម អច្ឆរាសង្ឃាតោ អក្ខិនិម្មិលនសង្ខាតោ វា កាលោ, តេន ឯកមត្តោ រស្សោ, ទ្វិមត្តោ ទីឃោ, អឌ្ឍមត្តោ ព្យញ្ជនោ។ ឆន្ទសិ ទិយឌ្ឍមត្តម្បិ រស្សន្តិ គណ្ហន្តិ អាចរិយា។

៥. បរោ ទីឃោ

អអាទីស្វា+ទិភូតេសុ ទសសុ យេ ទ្វេ ទ្វេ សវណ្ណា, តេសុ យោ យោ បរោ, សោ សោ ទីឃសញ្ញោ ហោតិ។ តំ យថា អា ឦ ឩ ឯ ឱ។ ទីឃកាលយោគា តព្ពន្តតាយ វា ទីឃា។

៦. កាទយោ ព្យញ្ជនា

អអាទីសុ កាទយោ និគ្គហីតបរិយន្តា តេត្តឹស ព្យញ្ជនា នាម ហោន្តិ។ យថា ក ខ គ ឃ ង, ច ឆ ជ ឈ ញ, ដ ឋ ឌ ឍ ណ, ត ថ ទ ធ ន, ប ផ ព ភ ម, យ រ លវ ស ហ ឡ អំ ឥតិ។ ព្យញ្ជីយតិ អត្ថោ ឯតេហីតិ ព្យញ្ជនា។ ក ការាទីស្វ+ការោ ឧច្ចារណត្ថោ។

“កាទយោ”តិ វត្តតេ។

៧. បញ្ចបញ្ចកា វគ្គា

អអាទីសុ កការាទយោ មការន្តា បញ្ចបញ្ចកា វគ្គា នាម ហោន្តិ។ យថា ក ខ គ ឃ ង, ច ឆ ជ ឈ ញ, ដ ឋ ឌ ឍ ណ, ត ថ ទ ធ ន, ប ផ ព ភ ម ឥតិ។ បញ្ច បញ្ច បរិមាណ+មេសំ បញ្ចបញ្ចកា។ វជ្ជេន្តិ យការាទយោតិ វគ្គា។ តេ បន បឋមក្ខរវសេន កវគ្គ+ចវគ្គាទិវោហារំ គតា កុសលត្តិកាទយោ វិយ។

៨. ពិន្ទុ និគ្គហីតំ

អការាទីស្វ+យំ វណ្ណោ ពិន្ទុមត្តោ, សោ និគ្គហីតសញ្ញោ ហោតិ។ រស្សសរំ និស្សាយ គហិត+មុច្ចារិតំ និគ្គហីតំ, ករណំ និគ្គហេត្វា វា។

ករណំ និគ្គហេត្វាន, មុខេនា+វិវដេន យំ;
វុច្ចតេ និគ្គហីតន្តិ, វុត្តំ ពិន្ទុ សរានុគំ។

ពហ្វក្ខរសញ្ញាករណំ អន្វត្ថសញ្ញត្ថំ, ឈ+លាទយោ តុ រុឡ្ហីសញ្ញា។

វណ្ណា សរា សវណ្ណា ច, រស្សា ទីឃា ច ព្យញ្ជនា;
វគ្គា ច និគ្គហីតន្តិ, ហោតិ សញ្ញាវិធិក្កមោ។

(សញ្ញាវិធានំ។)

សន្ធិ វុច្ចតេ –

លោក អគ្គបុគ្គលោ, បញ្ញា ឥន្ទ្រិយំ, តីណិ ឥមានិ, នោ ហិ ឯតំ, ភិក្ខុនី ឱវាទោ, មាតុ ឧបដ្ឋានំ, សមេតុ អាយស្មា, អភិភូ អាយតនំ, ធនំ មេ អត្ថិ, សព្ពេ ឯវ, តយោ អស្សុ ធម្មា, អសន្តោ ឯត្ថ ន ទិស្សន្តិ ឥតី+ធ សរសញ្ញាយំ –

២៦. សរា លោបោ សរេ

សរេ សរោ លោបនីយោ ហោតិ។ សរោតិ ការិយីនិទ្ទេសោ, លោបោតិ ការិយនិទ្ទេសោ។ លោបោ= អទស្សនំ អនុច្ចារណំ , សរេតិ ជាត្យេកវចនវសេន វុត្តំ, សរេតិ ឱបសិលេសិកាធារសត្តមី, តតោ វណ្ណ កាល ព្យវធានេ ការិយំ ន ហោតិ, ត្វ+មសិ, កតមា ចានន្ទ អនិច្ចសញ្ញាតិ។ ឯវំ សព្ពសន្ធីសុ។

វិធីតិ វត្តតេ។

១៤. សត្តមិយំ បុព្ពស្ស

ថេរយដ្ឋិន្យាយេន បវត្តតេ បរិភាសា ទុព្ពលវិធិនោ បតិដ្ឋាភាវតោ។ សត្តមីនិទ្ទេសេ បុព្ពស្សេវ វិធីតិ បុព្ពសរលោបោ។ លោកគ្គបុគ្គលោ, បញ្ចិន្ទ្រិយំ, តីណិមានិ, នោ ហេតំ, ភិក្ខុនោវាទោ, មាតុបដ្ឋានំ, សមេតាយស្មា, អភិភាយតនំ, ធនំមត្ថិ, សព្ពេវ, តយស្សុ ធម្មា, អសន្តេ+ត្ថ ន ទិស្សន្តិ។ បុព្ពស្ស ការិយវិធានា សត្តមីនិទ្ទិដ្ឋស្ស បរតា+វ គម្យតេតិ បរេតិ បរវចនម្បិ យដតេ។

យស្ស ឥទានិ, សញ្ញា ឥតិ, ឆាយា ឥវ, ឥតិ អបិ, អស្សមណី អសិ, ចក្ខុ ឥន្ទ្រិយំ, អកតញ្ញូ អសិ, អាកាសេ ឥវ, តេ អបិ, វន្ទេ អហំ, សោ អហំ, ចត្តារោ ឥមេ, វសលោ ឥតិ, មោគ្គល្លានោ អសិ ពីជកោ, កថា ឯវ កា, បាតោ ឯវាតី+ច បុព្ពស្សរលោបេ សម្បត្តេ “សរោ លោបោ សរេ” ត្វេវ។

២៧. បរោ ក្វចិ

សរម្ហា បរោ សរោ ក្វចិ លោបនីយោ ហោតិ។ យស្ស ទានិ, សញ្ញាតិ, ឆាយាវ, ឥតិបិ, អស្សមណីសិ, ចក្ខុន្ទ្រិយំ, អកតញ្ញូសិ, អាកាសេវ, តេបិ, វន្ទេហំ, សោហំ, ចត្តារោមេ, វស- លោតិ , មោគ្គល្លានោសិ ពីជកោ, កថាវ កា, បាតោវ។ ក្វចីតិ កឹ, បញ្ចិន្ទ្រិយំ, បញ្ចិន្ទ្រិយានិ, សត្តុត្តមោ, ឯកូនវីសតិ, យស្សេតេ, សុគតោវាទោ, ទិដ្ឋាសវោ, ទិដ្ឋោឃោ, ចក្ខាយតនំ, តំ កុតេត្ថ លព្ភា។ “វិវក្ខាតោ សន្ធយោ ភវន្តី”តិ ញាយា វត្តិច្ឆាបិ ឥធ សិជ្ឈតិ។ ក្វចីត្យ+ធិការោ សព្ពសន្ធីសុ, តេន នាតិប្បសង្គោ។ (លោបសន្ធិ)។

សរោ បរោ វេតិ ច វត្តតេ។

តស្ស ឥទំ, វាត ឦរិតំ, ន ឧបេតិ, វាម ឩរុ, អតិ ឥវ អញ្ញេហិ, វិ ឧទកំ ឥតីធ បុព្ពស្សរលោបេ –

២៨. យុវណ្ណាន+មេឱ លុត្តា

លុត្តា សរា បរេសំ ឥវណ្ណុវណ្ណានំ ឯ+ឱ ហោន្តិ វា យថាក្កមំ។ យថាសំខ្យានុទ្ទេសោ សមានានំ។

២៩. វណ្ណបរេន សវណ្ណោបិ

វណ្ណសទ្ទោ បរោ យស្មា, តេន សវណ្ណោបិ គយ្ហតិ សយញ្ច រូបំតិ ឦឩនម្បិ ឯ+ឱ។ សព្ពត្ថ វស្សស្ស ជាតិនិទ្ទេសេ ទីឃស្សាបិ គហណត្ថំ ឥទ+មាវទ្ធំ។ តស្សេទំ, វាតេរិតំ, នោបេតិ, វាមោរុ, អតេវញ្ញេហិ, វោទកំ។ ឥទញ្ច បច្ឆិមោទាហរណទ្វយំ “អវណ្ណេ លុត្តេ ឯវ ឯ+ឱ ហោន្តី”តិ គាហស្ស និសេធនត្ថំ។ វាត្វេវ, តស្សិទំ។ កថំ “បច្ចោរស្មិ”ន្តិ, យោគវិភាគា។ បតិ ឧរស្មិន្តិ វិភជ្ជ “យវា សរេ”តិ យការេ “តវគ្គវរណា”ទិនា ចោ, “វគ្គលសេហិ តេ”តិ បុព្ពរូបញ្ច, “យុវណ្ណាន+មេឱ”តិ (យោគវិភាគា) ឧស្ស ឱ ច។ លុត្តាតិ កឹ, ទស ឥមេ ធម្មា, យថា ឥទំ, កុសលស្ស ឧបសម្បទា។ អតិប្បសង្គពាធកស្ស ក្វចិសទ្ទស្សានុវត្តនតោ ន វិកប្បវិធិ និយតា, តេន ឧបេតោ, អវេច្ចាតិ ឯវមាទីសុ វិកប្បោ។ តារកិតា, យស្សិន្ទ្រិយានិ, មហិទ្ធិកោ, សព្ពីតិយោ, តេនុបសង្កមិ, លោកុត្តរោតិអាទីសុ វិធិ ច ន ហោតិ។

បដិសន្ធារវុត្តិ អស្ស, សព្ពវិត្តិ អនុភូយតេ, វិ អញ្ជនំ, វិ អាកតោ, ទាសី អហំ, អហុវា បុរេ, អនុ អទ្ធមាសំ, អនុ ឯតិ, សុ អាគតំ, សុ អាការោ, ទុ អាការោ, ចក្ខុ អាបាថំ, ពហុ អាពាធោ, បាតុ អកាសិ, ន តុ ឯវ, ភូ អាបនលានិលំ ឥតី+ធ “យុវណ្ណានំ” “វេ”តិ ច វត្តតេ,

៣០. យវា សរេ

សរេ បរេ ឥវណ្ណុវណ្ណានំ យការ+វការា ហោន្តិ វា យថាក្កមំ។ បដិសន្ធារវុត្យស្ស, សព្ពវិត្យនុភូយតេ, ព្យញ្ជនំ, ព្យាកតោ “ព្យញ្ជនេ ទីឃរស្សា”តិ ទីឃេ ទាស្យាហំ, អហាបុរេ, អន្វទ្ធមាសំ, អន្វេតិ, ស្វាគតំ, ស្វាការោ, ទ្វាការោ, ចក្ខ្វាបាថំ, ពហ្វាពាធោ, បាត្វាកាសិ, ន ត្វេវ, ភ្វាបនលានិលំ។ វាត្វេវ, វិអាកតោ, សាគតំ។

អធិគតោ ខោ មេ អយំ ធម្មោ, បុត្តោ តេ អហំ, តេ អស្ស បហីនា បញ្ច, តេ អហំ, យេ អស្ស, តេ អជ្ជ, យាវតកោ អស្ស កាយោ, តាវតកោ អស្ស ព្យាមោ, កោ អត្ថោ, អថ ខោ អស្ស, អហំ ខោ អជ្ជ, សោ អហំ, សោ អជ្ជ, សោ ឯវ, យតោ អធិករណំ, សោ អហំ ឥតី+ធ “យវា សរេ” “វេ”តិ ច វត្តតេ,

៣០. ឯឱនំ

ឯឱនំ យការ+វការា ហោន្តិ វា សរេ បរេ យថាក្កមំ។ “ព្យញ្ជនេ ទីឃរស្សា”តិ ទីឃេ អធិគតោ ខោ ម្យាយំ ធម្មោ, បុត្តោ ត្យាហំ, ត្យាស្ស បហីនា បញ្ច, ត្យាហំ, យ្យស្ស, ត្យជ្ជ, យាវតក្វស្ស កាយោ, តាវតក្វស្ស ព្យាមោ, ក្វត្ថោ, អថ ខ្វស្ស, អហំ ខ្វជ្ជ, ស្វាហំ, ស្វជ្ជ, ស្វេវ, យត្វាធិករណំ, ស្វាហំ។ វាត្វេវ, តេជ្ជ, សោហំ។ ក្វចិ ត្វេវ, ធនមត្ថិ, បុត្តាមត្ថិ, តេ នាគតា, អសន្តេត្ថ, ចត្តារោ ឥមេ។

គោ ឯឡកំ, គោ អស្សំ, គោ អជិនំ ឥតី+ធ “សរេ”តិ វត្តតេ។

៣២. គោស្សា+វង

សរេ បរេ គោស្ស អវវាទេសោ ហោតិ។ ស ច “ដានុពន្ធានេកវណ្ណា សព្ពស្សា”តិ សព្ពស្ស បសង្គេ ‘អន្តស្សា”តិ វត្តតេ។

១៨. ង+នុពន្ធោ

ង-ការោ អនុពន្ធោ យស្ស, សោ អនេកវណ្ណោបិ អន្តស្ស ហោតីតិ ឱការស្សេវ ហោតិ។ “សំកេតោ+នវយវោ+នុពន្ធោ”តិ វចនា ង-ការស្សា+ប្បយោគោ។ ឧច្ចារិតានន្តរប្បធំសិនោ ហិ អនុពន្ធា, បយោជនំ អនុពន្ធោតិ សំកេតោ។ គវេឡកំ, គវាស្សំ, គវាជិនំ។

ឥតិ ឯវា+តី+ធ –

៣៦. វី+តិស្សេ+វេ វា

ឯវសទ្ទេ បរេ ឥតិស្ស វោ ហោតិ វា។ ស ច –

១៧. ឆដ្ឋីយន្តស្ស

ឆដ្ឋីនិទ្ទិដ្ឋស្ស យំ ការិយំ, ត+ទន្តស្ស វិញ្ញេយ្យន្តិ ឥការស្សា+ទេសោ។ អាទេសិដ្ឋានេ អាទិស្សតីតិ អាទេសោ។ ឥត្វេវ។ អញ្ញត្រ យាទេសោ, “តវគ្គវរណានំ យេ ចវគ្គពយញា”តិ តស្ស ចោ, “វគ្គលសេហិ តេ”តិ យស្ស ចការោ, ឥច្ចេវ។ ឯវេតិ កឹ, ឥច្ចាហ។ (អាទេសសន្ធិ)។

តិ អង្គុលំ,តិ អង្គិកំ, ភូ អាទយោ, មិគី ភន្តា ឧទិក្ខតិត្យាទិសន្ធយោ វុច្ចន្តេ។ “មយទា សរេ”តិ វត្តតេ។

៤៥. វនតរគា ចា+គមា

ឯតេ មយទា ច អាគមា ហោន្តិ វា សរេ ក្វចិ។ អាគមិនោ អនិយមេបិ –

> សរោយេវា+គមិ ហោតិ, វនាទិនន្ត ញាបកា;
> អញ្ញថា ហិ បទាទីនំ, យុកវិធាន+មនត្ថកំ។

ឯត្ថា+គមា អនិយតាគមីនមេវ ភវន្តិ ចេ, យការាគមេនេវ “និបជ្ជ”ន្តិ សិទ្ធេ “បទាទីនំ ក្វចី”តិ ព្យញ្ជនស្ស យុកា+គមោ និរត្ថកោតិ អធិប្បាយោ។ តិវង្គុលំ, តិវង្គិកំ, ភូវាទយោ, មិគី ភន្តា វុទិក្ខតិ, បវុច្ចតិ, បាគុញ្ញវុជុតា។ ឥតោ នាយតិ, ចិនិត្វា។ យស្មាតិហ, តស្មាតិហ, អជ្ជតគ្គេ។ និរន្តរំ, និរាលយោ, និរិន្ធនោ, និរីហកំ, និរុត្តរោ, និរោជំ, ទុរតិក្កមោ, ទុរាគតំ, ទុរុត្តរំ, បាតុរហោសិ, បុនរាគច្ឆេយ្យ, បុនរុត្តំ, បុនរេវ, បុនរេតិ, ធីរត្ថុ, បាតរាសោ, ចតុរង្គិកំ, ចតុរារក្ខំ, ចតុរិទ្ធិបាទបដិលាភោ, ចតុរោយនិត្ថរណត្ថំ, ភត្តុរត្ថេ, វុត្តិរេសា, បថវីធាតុរេវេសា , នក្ខត្តរាជារិវ តារកានំ, វិជ្ជុរិវព្ភកុដេ, អារគ្គេរិវ សាសបោ, ឧសភោរិវ, សព្ភិរេវ សមាសេថ។ បុថ

គេវ, រស្សេ បគេវ។ លហុមេស្សតិ, គរុមេស្សតិ, ឥធមាហុ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ, ភទ្រោ កសាមិវ, អាកាសេ មភិបូជយេ, ឯកមេកស្ស, យេន មិធេកច្ចេ។ ភាតិយេវ, ហោតិយេវ, យថាយិទំ, យថាយេវ, មាយិទំ, នយិទំ, នយិធ, ឆយិមានិ, នវយិមេ ធម្មា, ពោធិយាយេវ, បថវីយេវ ធាតុ, តេសុយេវ, តេយេវ, សោយេវ, បាដិយេក្កំ, វិយញ្ជនំ, វិយាកាសិ, បរិយន្តំ, បរិយាទានំ, បរិយុដ្ឋានំ, បរិយេសតិ, បរិយោសានំ, និយាយោគោ។ ឧទគ្គោ, ឧទយោ, ឧទាហដំ, ឧទិតោ, ឧទីរិតំ, ឧទេតិ, សកិទេវ, កិញ្ចិទេវ, កេនចិទេវ, កិស្មិញ្ចិទេវ, កោចិទេវ, សម្មទត្ថោ, សម្មទញ្ញា វិមុត្តានំ, សម្មទេវ, យាវទត្ថំ, យាវទិច្ឆកំ, យាវទេវ, តាវទេវ, បុនទេវ, យទត្ថំ, យទន្តរំ, តទន្តរំ, តទង្គវិមុត្តិ, ឯតទត្ថំ, អត្តទត្ថំ, តទត្ថំ, សទត្ថបសុតោ សិយា, អញ្ញទត្ថុ, មនសាទញ្ញា វិមុត្តានំ, ពហុទេវ រត្តិំ។ វាត្វេវ, អត្តអត្ថំ, ទ្វាធិដ្ឋិតំ, បាតុរហោសិ។ វវត្ថិតវិភាសត្តា វាធិការស្ស ព្យញ្ជនតោបិ, ភិក្ខុនីនំ វុដ្ឋាបេយ្យ, ចិរំ នាយតិ, តំយេវ។

ឆ អភិញ្ញា, ឆ អង្គំ, ឆ អសីតិ, ឆ អំសា, ឆ អាយតនំ ឥតី+ធ “វា សរេ” “អាគមោ”តិ ច វត្តតេ។

៤៩. ឆា ឡោ

ឆសទ្ទា បរស្ស សរស្ស ឡការោ អាគមោ ហោតិ វា។ ឆាតិ អនុករណត្តា ឯកវចនំ។ ឆឡភិញ្ញា, ឆឡង្គំ, ឆឡសីតិ, ឆឡំសា, ឆឡាយតនំ។ វាត្វេវ, ឆអភិញ្ញា។ (អាគមសន្ធិ)។

លោបោ អទស្សនំ, ឋានី, យ+មាមទ្ទិយ ទិស្សតិ;
អាទេសោ នាម សោ យា តុ, អសន្តុប្បត្តិ អាគមោ។

សរសន្ធិ។

កញ្ញា ឥវ, កញ្ញាវ ឥច្ចាទិ សរសន្ធិនិសេធោ វុច្ចតិ, បសង្គបុព្ពកោ ហិ បដិសេធោ។ បុព្ពសរានំ លោបេ សម្បត្តេ “សរោ” “វេ”តិ ច វត្តតេ។

២៨. ន ទ្វេ វា

បុព្ពបរស្សរា ទ្វេបិ វា ក្វចិ ន លុប្បន្តេ។ កញ្ញា ឥវ, កញ្ញេវ, កញ្ញាវ។

សារិបុត្ត ឥធេកច្ចោ, ឯហិ សិវក ឧដ្ឋេហិ, អាយស្មា អានន្ទោ, គាថា អភាសិ, ទេវា អាភស្សរា យថា, តេវិជ្ជា ឥទ្ធិបត្តា ច, ភគវា ឧដ្ឋាយាសនា, ភគវា ឯត+ទវោច, អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ, គន្ធា ឱលោកេន្តោ, ភូតវាទី អត្ថវាទី, យំ ឥត្ថី អរហំ អស្ស, សាមាវតី អាហ, បាបការី ឧភយត្ថ តប្បតិ, នទី ឱត្ថរតិ, យេ តេ ភិក្ខូ អប្បិច្ឆា, ភិក្ខូ អាមន្តេសិ, ភិក្ខូ ឧជ្ឈាយីសុ, ភិក្ខូ ឯវ+មាហំសុ, ឥមស្មឹ គាមេ អារក្ខកា, សព្ពេ ឥមេ, កតមេ ឯកាទស, គម្ភីរេ ឱទកន្តិកេ, អប្បមាទោ អមតំ បទំ, សង្ឃោ អាគច្ឆតុ, កោ ឥមំ បថវឹ វិចេស្សតិ, អាលោកោ ឧទបាទិ, ឯកោ ឯកាយ, ចត្តារោ ឱឃា, អរេ អហម្បិ, សចេ ឥមស្ស កាយស្ស, នោ អតិក្កមោ, អហោ អច្ឆរិយោ, អថោ អន្តោ ច, អថ ខោ អាយស្មា, អថោ ឱដ្ឋវ+ចិត្តកា, តតោ អា- មន្តយិ សត្ថាតិ ឯវមាទយោ ឥធ កាលព្យវធានេនេវ សិជ្ឈន្តិ។ ក្វចីតិ កឹ, អាគតា+ត្ថ, អាគតា+ម្ហា, កតម+ស្ស វារោ, អប្បស្សុតា+យំ បុរិសោ, ចមរី+វ, សព្ពេ+វ, ស្វេ+វ, ឯសេ+វ នយោ, បរិសុទ្ធេ+ត្ថា+យស្មន្តោ, នេ+ត្ថ, កុតេ+ត្ថ លព្ភា, សចេ+ស ព្រាហ្មណ, តថូ+បមំ, យថា+ហ, ជីវ្ហា+យតនំ, អវិជ្ជោ+ឃោ, ឥត្ថិន្ទ្រិយំ, អភិភា+យតនំ, ភយតូ+បដ្ឋានំ, សទ្ធី+ធ វិត្តំ បុរិសស្ស សេដ្ឋំ។ (សរសន្ធិនិសេធោ)

តត្រ អភិរតិ, តត្រ អយំ, ពុទ្ធ អនុស្សតិ, ស អត្ថិកា, សញ្ញាវា អស្ស, តទា អហំ, យានិ ឥធ ភូតានិ, គច្ឆាមិ ឥតិ, អតិ ឥតោ, កិកី ឥវ, ពហុ ឧបការំ, មធុ ឧទកំ, សុ ឧបធារិតំ, សោបិ អយំ, ឥទានិ អហំ, សចេ អយំ, អប្បស្សុតោ អយំ, ឥតរ ឥតរេន, សទ្ធា ឥធ វិត្តំ, កម្ម ឧបនិស្សយោ, តថា ឧបមំ, រត្តិ ឧបរតោ, វិ ឧបសមោ, លោកស្ស ឥតិ, ទេវ ឥតិ, វិ អតិបតន្តិ, វិ អតិនាមេន្តិ, សង្ឃាដិ អបិ, ជីវិតហេតុ អបិ, វិជ្ជុ ឥវ, កឹសុ ឥធ វិត្តំ, សាធុ ឥតិ, តេ អស្ស បហីនា, សោ អស្ស, មធុវា មញ្ញតិ ពាលោ, ឯវំ គាមេ មុនិ ចរេ, ខន្តិ បរមំ តបោ តិតិក្ខា, ន មំកុ ភវិស្សាមិ, សុ អក្ខាតោ, យោ អហំ, សោ អហំ, កាមតោ ជាយតិ សោកោ, កាមតោ ជាយតិ ភយំ, សក្កោ ឧជុ ច សុហុជុច, អនុបឃាតោ, ទុរក្ខំ, ទុរមំ, ទុភរតា។ យិដ្ឋំ វា ហុតំ វា លោកេ, យទិ វា សាវកេ, បុគ្គលា ធម្មទសា តេ, ភោវាទី នាម សោ ហោតិ, យថាភាវី គុណេន សោ, យថា ឥទំ, សម្មា ទក្ខាតោ, បរា កមោ, តណ្ហក្ខយោ, ឈានស្ស លាភី អម្ហិ, ចុល្លច្ចយោ ឥតី+ធ –

៣៣. ព្យញ្ជនេ ទីឃរស្សា

រស្ស+ទីឃានំ ក្វចិ ទីឃ+រស្សា ហោន្តិ ព្យញ្ជនេ។ តត្រាភិរតិ, តត្រាយំ, ពុទ្ធានុស្សតិ, សាត្ថិកា, សញ្ញាវា+ស្ស, តទាហំ, យានី+ធ ភូតានិ, គច្ឆាមីតិ, អតីតោ, កិកីវ, ពហូបការំ, មធូទកំ, សូបធារិតំ, សោបាយំ, ឥទានាហំ, សចាយំ, អប្បស្សុតាយំ, ឥតរីតរេន, សទ្ធីធ វិត្តំ, កម្មូបនិស្សយោ, តថូបមំ, រត្តូបរតោ, វូបសមោ, លោកស្សាតិ, ទេវាតិ, វីតិបតន្តិ, វីតិនាមេន្តិ, សង្ឃាដីបិ, ជីវិតហេតូបិ, វិជ្ជូវ, កីសូធ វិត្តំ, សាធូតិ, ត្យាស្ស បហីនា, ស្វាស្ស, មធុវា មញ្ញតី ពាលោ, ឯវំ គាមេ មុនី ចរេ, ខន្តី បរមំ តបោ តិតិក្ខា, ន មំកូ ភវិស្សាមិ, ស្វាក្ខាតោ, យ្វាហំ, ស្វាហំ, កាមតោ ជាយតី សោកោ, កាមតោ ជាយតី ភយំ, សក្កោ ឧជូ ច សុហុជូ ច, អនូបឃាតោ, ទូរក្ខំ, ទូរមំ, ទូភរតា។ យិដ្ឋំវ ហុតំវ លោកេ, យទិវ សាវកេ, បុគ្គល ធម្មទសា តេ, ភោវាទិ នាម សោ ហោតិ, យថាភាវិ គុណេន សោ, យថយិទំ, សម្មទក្ខាតោ, បរក្កមោ, តណ្ហក្ខយោ, ឈានស្ស លាភិម្ហិ, វសិម្ហិ, ថុល្លច្ចយោ។ ក្វចីតិ កឹ, ត្យជ្ជ, ស្វស្ស, បតិលិយតីតិ ទីឃនិសេធោ, មាយិទំ, មនសាទញ្ញា វិមុត្តានំ, យថាក្កមំ, អារក្ខាតីតំ, ទីយតិ, សូយតីតិ រស្សការិយនិសេធោ។ កថំ យានិវ អន្តលិក្ខេតិ, “ទីឃរស្សា”តិ យោគវិភាគា។ (ទីឃ+រស្សសន្ធិ)។

ព្យញ្ជនេតិ វត្តតេ។

៣៤. សរម្ហា ទ្វេ

សរម្ហា បរស្ស ព្យញ្ជនស្ស ក្វចិ ទ្វេ រូបានិ ហោន្តិ។ ឯត្ថ ច អាវុត្តិទ្វិវចនំ ឋានេទ្វិវចនន្តិ ទ្វីសុ ឋានេទ្វិវចនំ វេទិតព្ពំ។

តានិ ច ប+បតិ+បដិ+កម+កុស+កុធ+កី+គហ+ជុត+ញា+សិ+ សុ+សូ+សម្ភូ+សរ+សសាទីនមាទិព្យញ្ជនានញ្ច ហោតិ។ ឥធ បមាទោ=ឥធប្បមាទោ, ឯវំ អប្បមាទោ, វិប្បយុត្តោ, សុប្បសន្នោ, សម្មាបធានំ=សម្មប្បធានំ រស្សត្តំ។ អប្បតិវត្តិយោ, អធិប្បតិបច្ចយោ, សុប្បតិដ្ឋិតោ,។ អប្បដិបុគ្គលោ, វិប្បដិសារោ, សុប្បដិបត្តិ។ បក្កមោ, បដិក្កមោ, ហេតុក្កមោ, អាកមតិ=អក្កមតិ, ឯវំ បក្កមតិ, យថាក្កមំ។ អក្កោសតិ, បដិក្កោសតិ, អនុក្កោសតិ, អាកោសតិ=អក្កោសតិ។ អក្កុទ្ធោ, អភិក្កុទ្ធោ។ ធនក្កីតោ, វិក្កយោ, អនុក្កយោ។ បគ្គហោ, វិគ្គហោ, អនុគ្គហោ, ចន្ទគ្គាហោ, ទិដ្ឋិគ្គាហោ។ បជ្ជោតោ, វិជ្ជោតោ, ឧជ្ជោតោ។ កតញ្ញូ, វិញ្ញូ, បញ្ញាណំ, វិញ្ញាណំ, អនញ្ញាណំ។ អវស្សយោ, និស្សយោ, សមុស្សយោ។ អប្បស្សុតោ, វិស្សុតោ, ពហុស្សុតោ។ អាសវា=អស្សវា។ បស្សម្ភេន្តោ, វិស្សម្ភេន្តោ។ អដ្ដស្សរោ, វិស្សរតិ, អនុស្សរតិ, អនុស្សតិ។ បស្សសន្តោ, វិស្សសន្តោ, មុហុស្សសន្តោ, អាសាសោ=អស្សាសោ។ អាទិសទ្ទេន អវិស្សជេន្តោ, វិស្សជេន្តោ, អភិក្កន្តតរោ, បរិច្ចជេន្តោ, ឧបទ្ទវោ, ឧបក្កិលេសោ, មិត្តទ្ទុនោ, អាយព្យយោ, អព្ពហិ ឥច្ចាទិ។

តិក+តយ+តីស+វតាទីន+មាទិព្យញ្ជនស្ស ច។ កុសលត្តិកំ, បីតិត្តិកំ, ហេតុត្តិកំ។ លោកត្តយំ, ពោធិត្តយំ, វត្ថុត្តយំ។ ឯកត្តីស, ទ្វត្តីស, តេត្តីស, ចតុត្តីស។ សីលព្ពតំ, សុព្ពតោ។ សប្បីតិកោ, សមន្នាគតោ, បុនប្បុនំ ឥច្ចាទិ។

វតុ+វដ+ទិសាន+មន្តេ, យថា វត្តតិ, វដ្ដតិ, ទស្សនំ, ផស្សោ ឥច្ចាទិ។

ឧ+ទុ+និឧបសគ្គ+ត+ចតុ+ឆ+សន្តសទ្ទាទេសាទីហិ បរេសញ្ច។ ឧកំសោ=ឧក្កំសោ, ឯវំ ទុក្ករំ, និក្កង្ខោ, ឧគ្គតំ, ទុច្ចរិតំ, និជ្ជដំ, ឧជ្ជហំ, ឧច្ចង្គំ, ឧន្នមតិ, ទុក្ករោ, និទ្ទរោ, ឧន្នតោ, ទុប្បញ្ញោ, និម្មលោ, ឧយ្យុត្តោ, ទុល្លភោ, និព្ពត្តោ, ឧស្សាហោ, និស្សារោ។ តក្ករោ, តជ្ជោ, តន្និន្នោ, តប្បភវោ, តម្មយោ, ចតុក្កំ, ចតុទ្ទិសំ, ចតុប្បទោ, ចតុព្ពិធំ, ចតុស្សាលំ, ឆក្កំ, ឆន្នវុតិ, ឆប្បទិកោ, ឆព្ពស្សានិ។ សក្ការោ, សគ្គុណោ, សន្ទិដ្ឋិ, សប្បុរិសោ, មហព្ពលោ។

អបទន្តអាការវជ្ជិតទីឃតោ យការស្ស ច, និយ្យាតិ, សុយ្យតិ, អភិភុយ្យ, វិចេយ្យ, វិនេយ្យ, ធេយ្យំ, នេយ្យំ, សេយ្យោ, ជេយ្យោ, វេយ្យាករណោ។ អាការវជ្ជិតន្តិ កឹ, មាលាយ, ទោលាយ, សមាទាយ។

ឆន្ទានុរក្ខណេ-នប្បជហេ វណ្ណពលំ បុរាណំ, ឧជ្ជុគតេសុ សេយ្យោ, គច្ឆន្តិ សុគ្គតឹ។ សរម្ហាតិ កឹ, ញាយោ, តំខណំ។ ក្វចិត្វេវ, និកាយោ, និទានំ, និវាសោ, តតោ, ឆសដ្ឋិ, ឧបនីយតិ, សូយតិ។

៣៥. ចតុត្ថទុតិយេស្វេ+សំ តតិយបឋមា

ចតុត្ថទុតិយេសុ បរេស្វេ+សំ ចតុត្ថទុតិយានំ តព្ពគ្គេ តតិយបឋមា ហោន្តិ បច្ចាសត្យា។ វគ្គេ ឃ+ឈ+ឍ+ធ+ភា ចតុត្ថា, ខ+ឆ+ឋ+ថ+ផា ទុតិយា, គ+ជ+ឌ+ទ+ពា តតិយា, ក+ច+ដ+ត+បា បឋមា។ ប+ឧ+ទុ-និអាទីហិ បរេសំ ឃាទីនំ ទ្វិភាវេ តតិយបឋមា ហោន្តិ។ បគ្ឃរតិ=បគ្ឃរតិ, ឯវំ ឧគ្ឃរតិ, និគ្ឃោសោ, ឧគ្ឃាដេតិ។ ឯសោវ តជ្ឈានផលោ, បឋមជ្ឈានំ, អភិជ្ឈា-យតិ , ឧជ្ឈាយតិ។ ទឡ្ហោ, ពុឡ្ហោ។ វិទ្ធំសេតិ, ឧទ្ធំសិតោ, ឧទ្ធារោ, និទ្ធនោ, និទ្ធុតោ។ វិព្ភន្តោ, ឧព្ភន្តោ, សមុព្ភន្តោ, ទុព្ភិក្ខំ, និព្ភយំ, តព្ភារោ, ចតុព្ភិ។ សទ្ធា, សទ្ធម្មោ។ មហព្ភយំ។

វស្សសរេហិ បរេសំ វគ្គទុតិយានំ ទ្វិភាវេ ចេ, បឋមា។ បញ្ចក្ខន្ធា, ឯវំ រូបក្ខន្ធោ, អក្ខមោ, អភិក្ខណំ, អវិក្ខេបោ, ជាតិក្ខេត្តំ, ធាតុក្ខោភោ, អាយុក្ខយោ។ សេតច្ឆត្តំ, ឯវំ សព្ពច្ឆន្ទំ, វិច្ឆន្ទំ, ពោធិច្ឆាយា, ជម្ពុច្ឆាយា, សមុច្ឆេទោ។ តត្រ ឋិតោ=តត្រដ្ឋិតោ, ឯវំ ថលដ្ឋំ, ជលដ្ឋំ, អដ្ឋិតំ, និដ្ឋិតំ, ចត្តារិដ្ឋានានិ, គរុដ្ឋានិយោ, សមុដ្ឋិតោ។ សព្ពត្ថាមេន, យសត្ថេរោ, បត្ថរតិ, វិត្ថារោ, អភិត្ថុតោ, វិត្ថម្ភិតោ, អនុត្ថុនំ។ បប្ផោដេតិ, មហប្ផលំ, អនិប្ផលំ, វិប្ផារោ, បរិប្ផុដេយ្យ, មធុប្ផាណិតំ។ អាការតោ, អាខាតោ=អក្ខាតោ, ឯវំ តណ្ហាក្ខយោ, អាណាក្ខេត្តំ, សញ្ញាក្ខន្ធោ។ អាឆាទយិ=អច្ឆាទយិ, ឯវំ អច្ឆិន្ទតិ, នាវដ្ឋំ, អត្ថរតិ, អប្ផោដេតិ។ ក្វចិ ត្វេវ, បុរេខជ្ជកំ, តស្ស ឆវិអាទីនិ ឆិន្ទិត្វា, យថាឋិតំ, កម្មផលំ, សីលំ តស្ស ឈាយិនោ, យេ ឈានប្បសុតា ធីរា, និធនំ, មហាធនំ។ (ទ្វិភាវសន្ធិ)។

អករម្ហ សេ តេ, សោ ខោ ព្យន្តិ កាហិតិ, សោ គច្ឆំ ន និវត្តតិ, ឯសោ អត្ថោ, ឯសោ អាភោគោ, ឯសោ ឥទានិ ឥតី+ធ “វេ”តិ វត្តតេ។

៣៧. ឯឱន+ម វណ្ណោ

ឯឱនំ វណ្ណោ ក្វចិ អ ហោតិ វា។ អករម្ហ ស តេ, អករម្ហ សេ តេ, ឯវំ ស ខោ ព្យន្តិ កាហិតិ, ស គច្ឆំ ន និវត្តតិ, ឯស អត្ថោ , ឯស អាភោគោ, ឯស ឥទានិ។ វណ្ណោតិ កឹ, អមោឃវចនោ ច សោ, គន្ធព្ពានំ អធិបតិ, មហារាជា យសស្សិ សោតិ។ “ន សន្ធិសមាសា វទ្ធស្សា”តិ វុត្តត្តា គាថាមជ្ឈេ សន្ធិ ន ហោតីតិ “តិវិធស្សា”តិ វុត្តតិម្ហិ បរេបិ វណ្ណោ បរោ នាម ន ឥតិ។ (សរព្យញ្ជនសន្ធិ)។

អត យន្តំ, គថ យំ, មទ យំ, ពុធ យតិ, ធន យំ, សេវ យោ, បរ យេសនា, បោក្ខរណ យោ ឥតី+ធ –

៤៨. តវគ្គវរណានំ យេ ចវគ្គ ពយញា

តវគ្គវរណានំ ចវគ្គពយញា ហោន្តិ យថាក្កមំ យការេ។ “វគ្គលសេហិ តេ”តិ បុព្ពរូបំ។ អច្ចន្តំ, គច្ឆំ, មជ្ជំ, ពុជ្ឈតិ, ធញ្ញំ, សេព្ពោ, បយ្យេសនា, បោក្ខរញ្ញោ។ អបុច្ចណ្ឌកាយំ, ជច្ចន្ធោ, យជ្ជេវំ, អជ្ឈគមា, អជ្ឈត្តំ, អជ្ឈុបគតោ, អជ្ឈោគាហេត្វា, ទិព្ពំ។ ក្វចិត្វេវ, រត្យា។

សក យតេ, រុច យតេ, បច យតេ, អដ យតេ, លុប យតេ, កុប យតេ, សល យតេ, ផល យតេ, ទិស យតេ, អស យតេ ឥតី+ធ “យេ”តិ វត្តតេ វត្តមានេសុ ទ្វីសុ។

៤៩. វគ្គលសេហិតេ

វគ្គលសេហិ បរស្ស យការស្ស ក្វចិ តេ វគ្គលសា ហោន្តិ។ សក្កតេ, រុច្ចតេ, បច្ចតេ, អដ្ដតេ, លុប្បតេ, កុប្បតេ, សល្លតេ, ផល្លតេ, ទិស្សតេ, អស្សតេ។ ក្វចិត្វេវ, ក្យាហំ។

មុហ យតិ, គុហ យតិ ឥតី+ធ –

៥០. ហស្ស វិបល្លាសោ

ហស្ស វិបល្លាសោ ហោតិ យការេ។ មុយ្ហតិ, គុយ្ហតិ។

ពហុ អាពាធោ ឥតី+ធ ឧស្សវការេ “ហស្ស វិបល្លាសោ”តិ វត្តតេ។

៥១. វេ វា

ហស្ស វិបល្លាសោ ហោតិ វា វការេ។ ពវ្ហាពាធោ។ វាត្វេវ, ពហ្វាពាធោ។

៥២. តថនរានំ ដឋណលា

តថនរានំ ដឋណលា ហោន្តិ វា យថាក្កមំ។ ទុក្កតំ=ទុក្កដំ, ឯវំ សុកដំ, បត្ថដោ, បតដោ, ឧទ្ធដោ, វិសដោ។ អដ្ឋកថា។ បណិធានំ, បណិបាតោ, បណាមោ, បណីតំ, បរិណតោ, បរិណាមោ, ទុណ្ណយោ, និណ្ណយោ, ឱណតោ។ បរិបន្ថោ=បលិបន្ថោ, ឯវំ បលិពោធោ, បល្លង្កំ, តលុនោ, មហាសាលោ, មាលុតោ, សុខុមាលោ។ (ព្យញ្ជនសន្ធិ)។

ចក្ខុ ឧទបាទិ, អគ្គិ រុជតិ, បុរិម ជាតិ, អណុ ថូលានិ, កត្តព្ព កុសលំ ពហុំ, ត សម្បយុត្តា, តត សភាវតោ ឥតី+ធ “វេ”តិ វត្តតេ យាវ “មយទា សរេ”តិ។

៣៨. និគ្គហីតំ

និគ្គហីតាគមោ ហោតិ វា ក្វចិ។ សាមត្ថិយេនា+គមោវ, ស ច រស្សសរស្សេវ ហោតិ... តស្ស រស្សសរានុគតត្តា។ ឋានីន+មាលិង្ឃិយ គច្ឆតិ បវត្តតីតិ អាគមោ។ ចក្ខុំ ឧទបាទិ, អគ្គិំ រុជតិ, បុរិមំ ជាតិ, អណុំ ថូលានិ, កត្តព្ពំ កុសលំ ពហុំ, តំសម្បយុត្តា, តំតំសភាវតោ។ វាគ្គហណេន ចក្ខុ ឧទបាទិ ឥច្ចាទិ។ អវំសិរោ, យាវញ្ចិទំតិអាទិ និច្ចំ... វវត្ថិតវិភាសត្ថា វាធិការស្ស, វវត្ថិតស្ស លក្ខណស្សា+នុរោធេន លក្ខណេ បវត្តិតា វិភាសា វវត្ថិតវិភាសា។ វាសទ្ទោ ហិ អត្ថទ្វយេ វត្តតេ កត្ថចិ វិកប្បេ, កត្ថចិ យថាវវត្ថិតរូបបរិគ្គហេតិ។ យទា បច្ឆិមេ, តទា និច្ច+មនិច្ច+មសន្តញ្ច វិធឹ ទីបេតិ។ ឯត្ថ បន ក្វចិសទ្ទស្សា+នុវត្តនា តេនេវា+សន្តវិធិ សិទ្ធោតិ វា សទ្ទេនិ+តរទ្វយំ។ ក្វចិ ត្វេវ, ន ហិ ឯតេហិ, ឥធ ចេវ។

សំ រម្ភោ, សំ រត្តោ, សំ រាគោ, តាសំ អហំ សន្តិកេ, ឯវំ អយំ, បុំ លិង្គំ, កឹ អហំ, តស្ស អទាសឹ អហំ ឥតី+ធ “និគ្គហីតា”ធិការោ អា “មយទា សរេ”តិ។

៣៩. លោបោ

និគ្គហីតស្ស លោបោ ហោតិ វា ក្វចិ។ ទីឃេ សារម្ភោ សំរម្ភោ, សារត្តោ សំរត្តោ, សារាគោ សំរាគោ, បុព្ពស្សរលោបេ តាសាហំ សន្តិកេ, ឯវាយំ, ទ្វិត្តេ បុល្លិង្គំ បុំលិង្គំ, ក្យាហំ, តស្ស អទាសហំ។ បដិសល្លានោ, សល្លេខោ, បាតុកាមោ, គន្តុមនោ, អរិយសច្ចាន ទស្សនំ, ឯតំ ពុទ្ធាន សាសនំ, អវិសាហារោ, ចិរប្បវាសិន្តិអាទីសុ និច្ចំ។ ក្វចីតិ កឹ, ឯវ+មយំ, កិ+មហំ, ឯតំ មង្គល+មុត្តមំ។

កតំ ឥតិ, អភិនន្ទុំ ឥតិ, ឧត្តត្តំ ឥវ, ចក្កំ ឥវ, កលីឥវ, ហលំ ឥទានិ, កឹ ឥទានិ, ត្វំ អសិ, ឥទំ អបិ, ឧត្តរឹ អបិ, ទាតុំ អបិ, សទិសំ ឯវ ឥតី+ធ –

៤០. បរសរស្ស

និគ្គហីតម្ហា បរសរស្ស លោបោ ហោតិ វា ក្វចិ។ កតន្តិ, អភិនន្ទុន្តិ, ឧត្តត្តំវ, ចក្កំវ, កលីវ, ហលំទានិ, កឹទានិ, ត្វំសិ, ឥទម្បិ, ឧត្តរិម្បិ, ទាតុម្បិ, សទិសំវ។ វាតិ កឹ, កតំឥតិ, កិមិតិ, ទាតុមបិ, សទិសំ ឯវ។

បុប្ផំ អស្សា ឧប្បជ្ជតិ, ឯវំ អស្ស តេ អាសវា ឥតី+ធ បរស្សរលោបេ –

៥៣. សំយោគាទិលោបោ

អព្យវហិតានំ ទ្វិន្នំ ព្យញ្ជនានំ ឯកត្រ ឋិតិ សំយោគោ, តស្មឹ សំយោគេ យោ អាទិភូតាវយវោ, តស្ស វា ក្វចិ លោបោ ហោតីតិអាទិព្យញ្ជនស្ស លោបោ។ បុប្ផំសា ឧប្បជ្ជតិ, ឯវំស តេ អាសវា។ តិណ្ណំ សំយោគានំ វិសយេ អគ្យាគារំ, វុត្យស្ស ឥតិ ហោតិ។

តំ ករោតិ, តំ ខណំ, សំ គតោ, តំ ឃតំ, ធម្មំ ចរេ, តំ ឆន្ទំ, តំ ជាតំ, តំ ឈានំ, តំ ញាណំ, តំ ឋានំ, តំ ឌហតិ, តំ តនោតិ, តំ ថិរំ, តំ ទានំ, តំ ធនំ, តំ និច្ចុតំ, តំ បត្តោ, តំ ផលំ, តេសំ ពោធោ, សំ ភូតោ, តំ មិត្តំ, កឹ កតោ, ទាតុំ គតោ ឥតី+ធ –

៤១. វគ្គេ វគ្គន្តោ

និគ្គហីតស្ស ខោ វគ្គេ វគ្គន្តោ វា ហោតីតិ និមិត្តានុស្សរានំ បច្ចាសត្យា តព្ពគ្គបញ្ចមោ ហោតិ។ បច្ចាសត្តិ នាម ឋានតោ អាសន្នតា គុណតោ វា, គុណតោតិ វណ្ណសញ្ញាទិគុណតោ។ និគ្គហីតស្ស អនុសរិយតីតិ បច្ឆា កត្វា សរិយតីតិ អនុស្សរោតិបិ វុច្ចតិ។ តង្ករោតិ=តំ ករោតិ, ឯវំ តង្ខណំ, សង្គតោ, តង្ឃតំ។ ធម្មញ្ចរេ, តញ្ឆន្នំ, តញ្ជាតំ, តញ្ឈានំ, តញ្ញាណំ។ តណ្ឌានំ, តណ្ឋហតិ។ តន្តនោតិ, តន្ថិរំ, តន្ទានំ, តន្ធនំ, តន្និច្ចុតំ, តម្បត្តោ, តម្ផលំ, តេសម្ពោធោ, សម្ភូតោ, តម្មិត្តំ។ កិង្កតោ, ទាតុង្គតោ, តណ្ហង្ករោ, រណញ្ជហោ, សណ្ឋិតោ, ជុតិន្ធរោ, សម្ភតោតិអាទីសុ និច្ចំ។

អានន្តរិកំ យ+មាហុ, យំ យទេវ, បច្ចត្តំ ឯវ, តំ ហិតតី+ច –

៤២. យេវហិសុ ញោ

យ+ឯវ+ហិសទ្ទេសុ និគ្គហីតស្ស វា ញោ ហោតិ។ “វគ្គលសេហិ តេ”តិ យស្ស ញកាពោ។ អានន្តរិកញ្ញ+មាហុ=អានន្តរិកំ យ+មាហុ, យញ្ញទេវ=យំយទេវ, ញស្ស ទ្វិត្តេ បច្ចត្តញ្ញេវ, បច្ចត្តំ ឯវ, តញ្ហិ, តញ្ហិ។ “អព្យភិចារិនា ព្យភិចារី និយម្យតេ”តិ ញាយា ឯវសទ្ទសហចរិយា “យ” ឥតិ សព្ពាទិយសទ្ទស្សេវ គហណំ។

សំយោគោ, សំយោជនំ, សំយតោ, សំយាចិកាយ ឥតី+ច –

៤៣. យេ សំស្ស

សំសទ្ទស្ស យំ និគ្គហីតំ, តស្ស វា ញោ ហោតិ យការេ។ សញ្ញោគោ=សំយោគោ, ឯវំ សំយោជនំ, សញ្ញតោ, សញ្ញាចិកាយ។ ឥធ យការមត្តោវ គយ្ហតេ។ សំស្សាតិ កឹ, ឯតំ យោជនំ, តំ យានំ, តំ សរណំ យន្តិ។

តំ ឯវ, តំ អហំ ព្រូមិ, យំ អាហុ, ធនំ ឯវ, កឹ ឯតំ, និន្ទិតុំ អរហតិ, តំ ឥទំ, យំ អនិច្ចំ, តំ អនត្តា, ឯតំ អវោច, ឯតំ ឯវ ឥតី+ច –

៤៤. មយទា សរេ

និគ្គហីតស្ស ម យ ទា ហោន្តិ វា សរេ ក្វចិ។ តមេវ តំ ឯវ, តមហំ ព្រូមិ=តំ អហំ ព្រូមិ, យមាហុ, ធនមេវ, កិមេតំ, និន្ទិតុមរហតិ។ តយិទំ។ យទនិច្ចំ, តទនត្តា, ឯតទវោច, ឯតទេវ។ “មយទា”តិ យោគវិភាគា ពុទ្ធម សរណម ឥច្ចាទិ ភវតិ។

៤៧. តទមិនាទីនិ

តទមិនាទីនិ និប្បជ្ជន្តិ។ “យ+ទលក្ខណិកំ, តំ និបាតនា”តិ ញាយា លក្ខណន្តរេន អវិហិតា ទេស+លោបា+គម+វិបល្លាសា, សព្ពត្ថ ឥមិនាវ ទដ្ឋព្ពា។ ឥទញ្ច បរេសំ បិសោទរាទិមិវ ទដ្ឋព្ពំ។ ផុសិតំ=ជលពិន្ទុ, ផុសិត+មុទរ+មស្ស បិសោទរំ។ ឥស្ស អការេ តំ ឥមិនា=តទមិនា, សកឹ អាគាមី=សកទាគាមី, ធស្ស ទការេ ឯកំ ឥធ អហំ=ឯក+មិទា+ហំ, វិធស្ស វិទាទេសោ សំវិធាយ អវហារោ=សំវិទាវហារោ, វារិសទ្ទស្ស វការេ, ហស្ស លការេ ច កតេ វារិវាហកោ=វលាហកោ, ជីវនស្ស ជីអាទេសោ, ជីវនស្ស មុតោ=ជីមូតោ។ ឆវស្ស សុអាទេសេ, សយនស្ស សានាទេសេ ច កតេ ឆវស្ស សយនំ=សុសានំ។ ឧទ្ធស្ស ឧទុអាទេសេ, ខស្ស ខលអាទេសេ ច “សរម្ហា ទ្វេ”តិ ទ្វិត្តាទិម្ហិ ច កតេ ឧទ្ធំ ខំ អស្ស ឧទុក្ខលំ។ បិសិតស្ស បិអាទេសេ, អសស្ស សាចាទេសេ ច កតេ បិសិតាសោ=បិសាចោ។

មហីសទ្ទស្ស មយូអាទេសេ, រវតិស្ស រាទេសេ ច កតេ មហិយំ រវតីតិ មយូរោ។ ឯវ+មញ្ញេបិ បយោគតោ+នុគន្តព្ពា។ ឯត្ថ ច –

> វណ្ណាគមោ វណ្ណវិបរិយាយោ,
> ទ្វេ ចា+បរេ វណ្ណវិការ+នាសា;
> ធាតុស្ស អត្ថាតិសយេន យោគោ,
> តទុច្ចតេ បញ្ចវិធំ និរុត្តំតិ។

យថា ទ្វារេ និយុត្តោ=ទោវារិកោតិ ឱកអាគមោ។ ហឹសសទ្ទស្ស សីហោតិ វិបល្លាសោ។ និជកោ=និយកោតិ វិការោ។ មេហនស្ស ខស្ស មាលា មេខលាតិ វណ្ណលោបោ, ហ+ន+មការានំ លោបោ។ មយូរោតិ អត្ថេ រវតិស្ស អតិស្សយយោគោតិ។

យថរិវ តថរិវេតិ និបាតាវ។ “ជរគ្គវា វិចិន្តេសុំ, វរ+ម្ហាកំ ភុសាមិវេ”តិ ឯត្ថ ឥវសទ្ទោ ឯវការត្ថោ។ និគ្គហីត សន្ធិ។

សន្ធិស្សរានំ បដិសេធសន្ធិ,
អថោ ព្យញ្ជន+សរព្យញ្ជនានំ;
សន្ធិ ច+ថោ និគ្គហីតស្ស សន្ធិ,
ភវន្តិ សន្ធិ បន បញ្ចធា វេ។

ឥតិ បយោគសិទ្ធិយំ សន្ធិកណ្ឌោ បឋមោ។

២. នាមកណ្ឌ

អថ នាមានិ វុច្ចន្តេ។ តំ អត្ថាភិមុខំ នមនតោ, អត្តនា ច+ត្ថស្ស នាមនតោ នាមំ, ទព្ពាភិធានំ។ តំ ទុវិធំ សលិង្គា+លិង្គតោ, អន្វត្ថរុឡ្ហិតោ ច, តិវិធំ បុមិ+ត្ថិ+នបុំសកលិង្គតោ, រុក្ខោ, លតា, វនន្តិ។ ចតុព្ពិធំ សាមញ្ញ+គុណ+ក្រិយា+យទិច្ឆានាមតោ, រុក្ខោ, នីលោ, បាចកោ, សិរិវឌ្ឍោតិ។ អដ្ឋវិធំ អ វណ្ណិ+វណ្ណុ+វណ្ណោ+ការ+និគ្គហីតន្តបកតិភេទតោ, ឯត្ថ កីសទ្ទោ និគ្គហីតន្តោ។ បច្ចយា បឋមំ ករីយតីតិ បកតិ, សទ្ទោ, ធាតុ ច។

តត្ថ សលិង្គេសុ តាវ អការន្តតោ បុល្លិង្គា សុគតសទ្ទា សត្ត វិភត្តិយោ បរា យោជីយន្តេ។ សុគតឥតិ ឋិតេ –

១. ទ្វេ ទ្វេ+កានេកេសុ នាមស្មា សិយោ អំយោ នា ហិ ស នំ ស្មា ហិ ស នំ ស្មឹ សុ

ឯតេសំ ទ្វេ ទ្វេ ហោន្តិ ឯកានេកត្ថេសុ វត្តមានតោ នាមស្មា យថាក្កមំ។ យតោ ឥមេ សត្ត ទុកា ហោន្តិ, “អត្ថវន្ត+មធាតុក+មបច្ចយំ បាដិបទិកំ កិតក+តទ្ធិត+សមាសា ចេ”តិ វុត្តត្តា តំ នាមំ បាដិបទិកំ នាម។ កេចិ សកត្ថ+ទព្ព+លិង្គ+សង្ខ្យា+កម្មាទិបញ្ចកំ បាដិបទិកន្តិ វទន្តិ។ តេនេ+តំ វុច្ចតិ –

> សកត្ថ+ទព្ព+លិង្គានិ, សទ្ទត្ថ+មព្រវុំ បរេ;
> សង្ខ្យា+កម្មាទិកានន្តុ, វិភត្តិ វាចកា មតា។
>
> សកត្ថ+ទព្ព+លិង្គានិ, សង្ខ្យា+កម្មាទិបញ្ចកំ;
> សទ្ទត្ថ+មព្រវុំ កេចិ, វិភត្តិ បន ជោតកាតិ ច។

តតោ ឯកម្ហិ វត្តព្ពេ ឯកវចនំ ពហុម្ហិ វត្តព្ពេ ពហុវចនញ្ចាតិ អនិយមេន បសង្គេ “នាមស្មា”តិ អធិការោ។

៣៧. បឋមា+ត្ថមត្តេ

នាមស្សា+ភិធេយ្យមត្តេ បឋមាវិភត្តិ ហោតីតិ វត្តិច្ឆាវសា បឋមាយេ+កវចនពហុវចនានិ។ សិ យោឥតិ បឋមា។ សិស្សិ+ការស្សា+នុពន្ធត្តា អប្បយោគោ។ បយោជនំ “កិ+មំសិសូ”តិ សំកេតោ, តថា អំវចនស្សា+ការស្ស។ ឯត្ថ តថាតិ វុត្តស្សាតិទេសោ អញ្ញាទីយធម្មាន+មញ្ញត្ថបាបន+មតិទេសោ។ ឯកម្ហិ វត្តព្ពេ បឋមេកវចនំ សិ។

អតោតិ វត្តតេ, អតោតិ នាមវិសេសនត្តា “វិធិព្ពិសេសនន្តស្សា”តិ បរិភាសតោ អការន្តតោ នាមស្មា វិធិ។

១០៩. សិស្សោ

អការន្តតោ នាមស្មា សិស្ស ឱ ហោតិ។ បុព្ពសរលោបេ សុគតោ តិដ្ឋតិ។ ពហុម្ហិ វត្តព្ពេ ពហុវចនំ យោ។ ឯវំ ឧបរិបិ យោជេតព្ពំ។

៤១. អតោ យោនំ ដាដេ

អការន្តតោ នាមស្មា បឋមាទុតិយាយោនំ ដាដេ ហោន្តិ យថាក្កមំ។ ដការានុពន្ធត្តា “ដានុពន្ធា+នេកវណ្ណា សព្ពស្សា”តិ សព្ពាទេសោ។ សុគតា តិដ្ឋន្តិ។

“បឋមា+ត្ថមត្តេ”តិ វត្តតេ។

៣៨. អាមន្តណេ

អាមន្តណាធិកេ អត្ថមត្តេ បឋមាវិភត្តិ ហោតីតិ ឯកស្មឹ ឯកវចនំ សិ។

១១២. គោ ស្យា+លបនេ

អាលបនេ សិ គសញ្ញោ ហោតិ។

“លោបោ”តិ វត្តតេ។

១១៧. គសីនំ

នាមស្មា គ+សីនំ លោបោ ហោតិ។ ភោ សុគត ចិរំ តិដ្ឋ។

“គេ”តិ វត្តតេ។

៥៩. អយុនំ វា ទីឃោ

អឥឧឥច្ចេតេសំ វា ទីឃោ ហោតិ គេ បរេ តិលិង្គេ+តិ ទីឃេ ភោ សុគត សុគតា ចិរំ តិដ្ឋ។ សក្កតេ សុគតាតិ ទីឃំ ទូរាលបនេយេវិ+ច្ឆន្តិ, សមីបាលបនេបិ ទស្សនតោ តំ ន គហេតព្ពំ។ ពហុវចនេ យោស្ស ដា, សុគតា ចិរំ តិដ្ឋថ។

២. កម្មេ ទុតិយា

តស្មឹ កម្មការកេ ទុតិយាវិភត្តិ ហោតិ។ អំយោឥតិ ទុតិយា។ ឯត្ថ ទុតិយាតតិយាទិភាវោ វិភត្តិសុត្តេ សិយោឥតិ បឋមាវិភត្យាទីនិ+មុបាទាយ វុច្ចតិ, តំ តំ ឧបាទាយ បញ្ញត្តត្តា។ ទុតិយេកវចនំ អំ, អការស្សា+បយោគោ។ សុគតំ បស្ស។ ទុតិយាពហុវចនំ យោ, តស្ស ដេ, សុគតេ បស្ស។

១៩. កត្តុករណេសុ តតិយា

តស្មឹ កត្តរិ ករណេ ច ការកេ តតិយាវិភត្តិ ហោតិ។ នា+ហិឥតិ តតិយាវិភត្តិ។ តតិយាឯកវចនំ នា។

“នាស្សា”តិ វត្តតេ។

១០៨. អតេ+ន

អការន្តតោ នាមស្មា បរស្ស នាវចនស្ស ឯនាទេសោ ហោតិ និច្ចំ។ សុគតេន កតំ។

៩៨. សុហិស្វ+ស្សេ

អការន្តស្ស សុហិស្វេ+ហោតិ។ សុគតេហិ។

“វេ”តិ វត្តតេ។

៩៥. ស្មាហិស្មឹនំ ម្ហាភិម្හិ

នាមស្មា បរេសំ ស្មាហិស្មឹនំ ម្ហាភិម្හិ ហោន្តិ យថាក្កមំតិ ហិស្ស ភិអាទេសេ សុគតេភិ។ ករណេ សុគតេន លោកោ បុញ្ញំ ករោតិ, សុគតេហិ សុគតេហិ វា។

២៤. ចតុត្ថី សម្បទានេ

តស្មឹ សម្បទានការកេ ចតុត្ថី សិយា។ ស+នំឥតិ ចតុត្ថី។ ចតុត្ថេ+កវចនំ ស។ វិភត្តិសុត្តេ ស្ស+នំតិ ទីឃបាឋេន សុគតស្សាតិ សិទ្ធេបិ “ឃលា សស្ស នោ” ត្យាទិការិយសុត្តេសុ ស្សស្សាតិ អក្ខរគារវតា ហោតីតិ លាឃវត្ថ+មិទ+មារទ្ធំ –

៥១. សុញ្ញ សស្ស

នាមស្មា បរស្ស សស្ស សុញ្ញាគមោ ហោតិ។ ស ច “ឆដ្ឋិយា”តិ វត្តមានេ –

១,២០. ញាកានុ ពន្ធា+ឡន្តា

ឆដ្ឋីនិទ្ទិដ្ឋស្ស ញានុពន្ធ+កានុពន្ធា អាឡន្តាហោន្តីតិ អាឡវយវោ។ ឧការោ ឧច្ចារណត្ថោ, ញការោ អស្មី សុត្តេ សំកេតត្ថោ។ សុគតស្ស ទានំ ទេតិ។

១,៥៨. "ពហុលំ"ត្យ+ធិការោ

ពហុលាធិការំ កប្បទុមមិវ មញ្ញន្តិ សទ្ទិកា។ តញ្ច –

> ក្វចិ បវត្ត្យ+បវត្តិ, ក្វច+ញ្ញំ ក្វចិ វា ក្វចិ;
> សិយា ពហុលសទ្ទេន, វិធិ សព្ពោ យថាគមំតិ –

ចតុព្ពិធំ ពហុលំ សមិក្ខន្តិ។

"អតោ វា"ត្វេវ,

៤៤. សស្សាយ ចតុត្ថិយា

អការន្តតោ បរស្ស ចតុត្ថិយា សស្ស អាយោ ហោតិ វា ពហុលំ។ សុគតាយ។ យេភុយ្យេន តាទត្ថេ‌យេវា+យ+មាយោ ទិស្សតីតិ ឥតោ បរំ នោ+ទាហរិយតេ។ ចតុត្ថីពហុវចនំ នំ,

"ទីឃោ"តិ វត្តតេ។

៨៩. សុនំហិសុ

នាមស្ស ទីឃោ ហោតិ សុនំហិសុ។ សុគតានំ។

២៩. បញ្ចម្យ+វធិស្មា

ឯតស្មា អវធិការកា បញ្ចមីវិភត្តិ ហោតិ។ ស្មា+ហិឥតិ បញ្ចមី។ បញ្ចម្យេកវចនំ ស្មា,

"អតោ" "ដាដេ" "វេ"តិ ច វត្តតេ។

៤៣. ស្មា+ស្មីនំ

អការន្តតោ នាមស្មា បរេសំ ស្មា+ស្មីនំ ដា+ដេ ហោន្តិ វា យថាក្កមំ។ សុគតា អបេហិ សុគតម្ហា សុគតស្មា វា។ បញ្ចមីពហុវចនញ្ហិ, សុគតេភិ សុគតេហិ។

៣៩. ឆដ្ឋី សម្ពន្ធេ

ការកេហិ អញ្ញោ សម្ពន្ធោ, តត្រ ឆដ្ឋីវិភត្តិ ហោតិ។ ស+នំឥតិ ឆដ្ឋី, ឆដ្ឋេកវចនំ ស, សុគតស្ស វិហារោ, ឆដ្ឋីពហុវចនំ នំ, សុគតានំ។

១៤. សត្តម្យា+ធារេ

អាធារការកេ សត្តមីវិភត្តិ ហោតិ។ ស្មី+សុឥតិ សត្តមី។ សត្តម្យេកវចនំ ស្មី, សុគតេ បតិដ្ឋិតំ សុគតម្ហិ សុគតស្មី វា។ សត្តមីពហុវចនំ សុ, "សុ+ហិស្វ+ស្សេ"តិ ឯ, សុគតេសុ។

សុគតោ, សុគតា។ ភោ សុគត, ភោ សុគតា, ភវន្តោ សុគតា។ សុគតំ, សុគតេ។ សុគតេន, សុគតេភិ , សុគតេហិ។ ករណេ សុគតេន, សុគតេភិ, សុគតេហិ។ សុគតស្ស, សុគតាយ, សុគតានំ។ សុគតា, សុគតម្ហា, សុគតស្មា, សុគតេភិ, សុគតេហិ។ សុគតស្ស, សុគតានំ។ សុគតេ, សុគតម្ហិ, សុគតស្មី, សុគតេសុ។

សុគតោ សុគតោ។ សុគតំ នមតិ។ សុគតេន កតោ។ សុគតេន ជិតោ។ សុគតស្ស ទទេ។ សុគតា វិគតោ។ សុគតស្ស សុតោ។ សុគតេ រមតេ។ ឯវំ –

សូរា+សុរ+នរោ+រគ+នាគ+យក្ខា,
គន្ធព្ព+កិន្នរ+មនុស្ស+បិសាច+បេតា;
មាតង្គ+ជង្គម+តុរង្គ+វរាហ+សីហា,
ព្យគ្ឃ+ច្ឆ+កច្ឆប+តរច្ឆ+មិគ+ស្ស+សោណា។

អាលោក+លោក+និលយា+និល+ចាគ+យោគា,
វាយាម+គាម+និគមា+គម+ធម្ម+កាមា;
សង្ខ្យា+ឃ+ឃោស+បដិឃា+សវ+កោធ+លោភា,
សារម្ភ+ថម្ភ+មទ+មាន+បមាទ+មក្ខា។

បុន្នាគ+បូគ+បនសា+សន+ចម្បក+ម្ព-
ហិន្តាល+តាល+វកុល+ជ្ជុន+កឹសុកា ច;
មន្ទារ+កុន្ទ+បុចិមន្ទ+ករញ្ជ+រុក្ខា,
ញ្ញេយ្យា មយូរ+សកុណ+ណ្ឌជ+កោញ្ច+ហំសា។

សុគតសទ្ទោវ, យតោ សព្ពោ សទ្ទោ, ន សទ្ទតាលិតត្ថោវ, អថ ខោ សំយោគាទិវសេនបិ អត្ថំ វទន្តិ។ តេនេ+តំ វុច្ចតិ –

សំយោគា វិប្បយោគា ច, សាហចរិយា+វិរោធតោ;
អត្ថា បករណា លិង្គា, សទ្ទន្តរសមីបតោ។

សាមត្ថ្យា+ចិត្រ+ទេសេហិ , កាល+ព្យត្តា+នុរូបតោ;
ឧបចារ+កាកុភេទ, សម្ពន្ធេហុ+បលក្ខណា។

វចនា ច តទង្គត្ថា, បធានត្ថាតិអាទិហិ;
សទ្ទ+ត្ថា បវិភជ្ជន្តេ, ន សទ្ទាទេវ កេវលាតិ។

ឯត្ថ សំយោគតោ តាវ, “សកិសោរា ធេនុ ទីយតូ”តិ, កិសោរោ អស្សបោតកោ, តំសំយោគតោ វឡវា ឯវ បតីយតេ។

វិប្បយោគតោ – “អកិសោរា អានីយតូ”តិ តប្បដិសេធា វឡវា ឯវ បតីយតេ។

សហចរណតោ – “រាម+លក្ខណ”ឥតិ ឧភិន្នំ សហចរណេន រាមោតិ ទាសរថិ ឯវ រាមោ, ន អញ្ញោភិធានោ ជាមទគន្យាទិ។ លក្ខណោបិ សោមិត្តិ ឯវ, ន តុ យោ កោចិ លក្ខណោ។

វិរោធតោ – “រាម+ជ្ជុនា” ឥតិ ភគ្គវោ សហស្សពាហុ ច អញ្ញមញ្ញវិរុទ្ធាតិ តេ ឯវ បតីយន្តេ, ន ទាសរថិ សព្យសាចិ ច។

អត្ថតោ – “សិន្ធវ+មានយ, បវិសាមិ រណង្គណ”មិតិ រណង្គណបវេសោ វាហនវិសេសេន ហោតីតិ អត្ថតោ តុរង្គបតីតិ, ន តុ លវណវិសេសំ។

បករណតោ-ភោជនវិធិម្ហិ ឧបសង្ខរិយមានេ “សិន្ធវ+មានយេ”តិ, អត្រ ហិ សទ្ទន្តរស្សា+ភាវេបិ ភោជនោបករណសមវាយ+មាលោកិតភាវតោ លវណេ បដិបត្តិ, តាទិសោ ហិ បត្ថាវោតិ។

លិង្គតោ – “ទេវទត្តំ បឋម+មុបវេសយ សមារាធិតគុរុំ”តិ, អត្រ សមារាធិតគុរុត្តេន លិង្គេន តស្ស ពាហុស្សច្ច+មវគម្យតេ, ន តុ យោ កោចិ ទេវគុណោ។

សន្និធានតោ – “អជ្ជុនោ កតវីរិយោតិ” បតីយតេ, នោ អកតវីរិយោ អជ្ជុនោតិ។

សាមត្ថិយតោ – “អនុទរា កញ្ញា”តិ ឧទរេ អសតិ កញ្ញា ឯវ នត្ថីតិ តស្សា កិសាង្គិយា មជ្ឈបទេសោតិ បតីយតេ។

ឱចិត្រតោ – “រាមសទិសោ+យំ” ឥតិ, អត្រ ហិ រាមោ បយុត្តទាសរថិស្មឹ ភិយ្យោ សាធារណោ បរិចយោតិ ទាសរថិ ឯវ បតីយតេ, ន ភគ្គវរាមោ។

ទេសតោ – “បោដ្ឋបា” ឥតិ កិស្មិញ្ចិ ទេសេ បសំសាវចនំ។ កិស្មិញ្ចិ អក្កោសវចនំ។

កាលតោ – “បចេ”តិ ទក្ខិណាបថេ កត្ថចិ បុព្ពណ្ហេ យាគុបាកេ, សាយណ្ហេ តុ ឱទនបាកេ។

ព្យត្តិតោ – “គាមស្ស អទ្ធ” មិតិ សមភាគេ, នបុំសកត្តា។ “គាមស្ស អទ្ធោ”តិ បុមត្តេន តុ អសមភាគេ។

អនុរូបតោ – “នរបតិ សាធុ រក្ខតិ គោមណ្ឌល”មិតិ មហិមណ្ឌលបាលនំ រាជិនោ+នុរូប+មិតិ មហិមណ្ឌលបាលនេវ បតីតិ, ន តុ គោយូថរក្ខនេ។

ឧបចារតោ – អតំសភាវេ តំសភាវារោបន+មុបចារោ, ស ច តទង្គោ, តទ្ធម្មោ, តំសហចរិយោ, តំសមីបោតិ ចតុព្ពិធោ , តត្ថ យថាក្កមំ មញ្ចា ឧក្កោសន្តិ, អគ្គិ មាណវោ, យដ្ឋី បវេសយ, គង្គាយំ វជោតិ។

កាកុតោ-កាកុសទ្ទោ ឥត្ថិយំ, ស ច វិការ+សោក+ភីតិ+ធនិរូបេសុ ទិស្សតិ, វត្ត កាយវិការា កថញ្ចិ តំ អកតវាអបិ កេនចិ អញ្ញេន “កឹ ត្វំ តំ អកាសិ “ឥតិ បុដ្ឋោ កោបេន ភមុភេទា “អហំ កតវា អម្ហិ”តិ កថេតិ, តស្ស ភមុភេទក្រិយា អក្រិយាបដិញ្ញំ សូចយតិ។

សម្ពន្ធ តោ – “មាតរិ សម្មា វត្តិតព្ពំ, បិតរិ សុស្សូយិតព្ពំ” ឥតិ, អត្រ ហិ សមាតរិ សបិតរីតិ សម្ពន្ធិសទ្ទាភាវេបិ សា មាតា សោ បិតា ច អស្ស បុត្តស្សាតិ បតីយតេ។

ឧបលក្ខណតោ – “កាកេហិ រក្ខិតព្ពំ ទធី”តិ កាកសទ្ទោ សព្ពេស+មុបឃាតកានំ សាមញ្ញំ ឧបលក្ខេតីតិ សុនខាទិសព្ពេហិបិ និវារិយតេ។

វចនតោ – “ទារា”ឥតិ ទារសទ្ទោ កលត្តេ ពហុវចនន្តោ, អញ្ញត្ថ អនិយតវចនោ។

តទង្គត្តា – “សជ្ជិតំ ភោជន”មិតិ វុត្តេ តប្បរិក្ខារត្តា តទុបករណ អាសន, បាតិ, ព្យញ្ជនាទីនំ សម្បាទនម្បិ បតីយតេ។

បធានភាវតោ – “និគ្គច្ឆតិ អវនិនាថោ”តិ រញ្ញោ និគ្គមនេន តទុបជីវីនម្បិ និគ្គមនំ វិញ្ញាយតិ។

វុត្តញ្ច –

នេយ្យនីតត្ថសុត្តេសុ , ញេយ្យំ សទ្ទត្ថមត្តកំ;
នេ+ត្ថ វត្តព្ពអត្ថេន, សុត្តំ នីតត្ថកំ ភវេតិ។

ឯវ+មញ្ញេសម្បិ អការន្តានំ បុល្លិង្គានំ សទ្ទានំ រូបនយោ ក្រិយា+ភិសម្ពន្ធោ ច។ សុគតសទ្ទតោ យស្ស សទ្ទស្ស វិសេសោ អត្ថិ, តំ វក្ខាម។ ឥតោ បរំ ឆដ្ឋិយា ចតុត្ថីសមត្តា បញ្ចមីពហុវចនស្ស ច តតិយាពហុវចនេន សមត្តា ន តា ទស្សិយន្តេ។

គុម្ព សិ, “អតោ” “សិស្សោ”តិ ច វត្តតេ។

១១០. ក្វចេ+វា។

អការន្តតោ នាមស្មា បរស្ស សិស្ស ឯ ហោតិ វា ក្វចិ។ គុម្ពេ គុម្ពោ, គុម្ពា។ ភោ គុម្ព គុម្ពា, ភវន្តោ គុម្ពា ឥច្ចាទិ សុគតសមំ។ ឯវំ ផុស្សិតគ្គេ ផុស្សិតគ្គោ, វត្តព្ពេ វត្តព្ពោ ឥច្ចាទិ។ សិស្សោ+ការស្ស និច្ចត្តា កត្ថចិ បក្ខេ ឯ

ការត្ត+មិទ+មារទ្ធន្តិ សិស្សោ+ការបក្ខេ ឯវ ភវតីតិ “អំ នបុំសកេ”តិ អ+មាទេសេន ឯការស្ស នបុំសកវិសយេ ពាធិតត្តា “ពហុលំ” វិធានា នបុំសកេបិ សុខេ ទុក្ខេតិ ក្វចិ ហោតេវ។

“យោស្ស” “ដេ”តិ ច វត្តតេ។

១៣៥. ឯកច្ចាទីហ+តោ

អការន្តេហិ ឯកច្ចាទីហិ យោនំ ដេ ហោតិ។ ឯកច្ចោ, ឯកច្ចេ។ ភោ ឯកច្ច ឯកច្ចា, ឯកច្ចេ។ ឯកច្ចំ, ឯកច្ចេ។ ឯវំ ឯស+ស+បឋមសទ្ទានំ។

កោធោ , កោធា។ ភោ កោធ កោធា, កោធា។ កោធំ, កោធេ។

“នាស្ស” “សា”តិ ច វត្តតេ។

១០៧. កោធាទីហិ

កោធាទីហិ នាស្ស សា ហោតិ វា។ កោធសា កោធេន។ អត្ថសា អត្ថេន។ “យេ ឧត្តមត្ថានិ តយិ លភិម្ហា”តិ អត្ថសទ្ទោ នបុំសកលិង្គោបិ ទិស្សតិ។

“ស្មិនោ ដី”តិ ច វត្តតេ។

១៧៥. ទិវាទិតោ

ទិវាទីហិ នាមេហិ ស្មិនោ ដិ ហោតិ និច្ចំ។ ទិវិ, ឯវំ ភុវិ។ ឯត្ថដិម្ហិ និច្ចំ វការាគមោ រស្សោ ច។ ឯត្ថ ភូសទ្ទោ វធូសទ្ទសមំ។

“វេ”តិ វត្តតេ។

១៤៤. មនាទីហិ ស្មិ+សំ+នា+ស្មានំ សិ+សោ+ឱ+សា+សា

មនាទីហិ ស្មិ+មាទីនំ សិ+សោ+ឱ+សា+សា ហោន្តិ វា យថាក្កមំ។ មនោ, មនា។ ភោ មន មនា, មនា។ មនោ, មនំ, មនេ។ មនសា មនេន, មនេហិ មនេភិ។ មនសោ មនស្ស, មនានំ។ មនសា មនា មនម្ហា មនស្មា, មនេហិ មនេភិ។ មនសិ មនម្ហិ មនស្មឹ, មនេសុ។

ឯវំ វចោ បយោ តេជោ,
តបោ ចេតោ តមោ យសោ។

អយោ វយោ សិរោ សរោ,
ឧរោ+តេ្យ+តេ មនាទយោ។

រូបសិទ្ធិយំ អហ+រហសទ្ទា មនាទីសុ បឋិតា។ អហស្ស អាបាទិត្តា រហោតិ និបាតត្តា រហសីតិ វិភត្យន្តបដិរូបកនិបាតត្តា ឥធ ន គហិតា។

គច្ឆន្ត សិ, “សិស្ស” “វេ”តិ ច វត្តតេ។ បរតោ ភិយ្យោ នានុវត្តយិស្សាម, វុត្តិយា ឯវ អនុវត្តស្ស គម្យមានត្តា។

១៤៨. ន្តស្សំ

សិម្ហិ ន្តបច្ចយស្ស អំ ហោតិ វា។ “សុគានុមិតេសុ សុគសម្តន្នោវ ពលវា”តិ ញាយា “ន្តស្សា”តិ សុគត្តា ន្តស្សេវ អំ, ន តទន្តស្ស អនុមិតស្ស សទ្ទស្ស។ ឯវំ+មុបរិបិ ន្ត+ន្តូនំ អាទេសវិធានដ្ឋានេសុ។ “គសិនំ”តិ សិលោបោ។ គច្ឆំ គច្ឆន្តោ។

២១៥. ន្ត+ន្តូនំ ន្តោ យោម្ហិ បឋមេ

បឋមេ យោម្ហិ ន្ត+ន្តូនំ សវិភត្តីនំ ន្តោឥច្ចាទេសោ ហោតិ វា។ ស ច ពហុលាធិការា បុមេវ, គច្ឆន្តោ គច្ឆន្តា។

២១៨. ឌ+ដា+អំ គេ

គេ បរេ ន្ត+ន្តូនំ សវិភត្តីនំ ឌ+ដា+អំឥច្ចាទេសា និច្ចំ ហោន្តិ ពហុលំ។ ភោ គច្ឆ គច្ឆា គច្ឆំ, គច្ឆន្តោ គច្ឆន្តា។

៩២. ន្តស្ស ច ឌ វំ+សេ

អំសេសុ ន្តបច្ចយស្ស ឌ ហោតិ វា ន្តស្ស ច។ វវត្ថិតវិភាសា+យំ។ គច្ឆំ គច្ឆន្តំ, គច្ឆន្តេ។

២១៧. តោ+តា+តិ+តា ស+ស្មា+ស្មិ នាសុ

ស+ស្មា+ស្មិ+នាសុ ន្ត+ន្តូនំ សវិភត្តីនំ តោ+តា+តិ+តា ហោន្តិ វា យថាក្កមំ។ គច្ឆតា គច្ឆន្តេន, គច្ឆន្តេហិ គច្ឆន្តេភិ។ គច្ឆតោ គច្ឆស្ស គច្ឆន្តស្ស។

២១៦. តំ នំម្ហិ

នំម្ហិ ន្ត+ន្តូនំ សវិភត្តីនំ តំ វា ហោតិ។ គច្ឆតំ គច្ឆន្តានំ។ គច្ឆតា គច្ឆន្តា គច្ឆន្តម្ហា គច្ឆន្តស្មា។ គច្ឆតិ គច្ឆន្តេ គច្ឆន្តម្ហិ គច្ឆន្តស្មិំ, ច្ឆេន្តេសុ។

> ឯវំ មហំ ចរំ តិដ្ឋំ, ទទំ ភុញ្ជំ សុណំ បចំ;
> ជយំ ជីរំ វចំ បិយំ, សរំ កុព្ពំ ជបំ វជំ។

ឥច្ចាទយោ។

ភវន្ត សិ,

១៤៩. ភូតោ

និយមសុត្ត+មិទំ។ ភូធាតុតោ ន្តស្ស អំ ហោតិ សិម្ហិ និច្ចំ បុនព្ពិធានា។ ភវំ។

១៤៦. ភវតោ វា ភោន្តោគ+យោ+នា+សេ

ភវន្តសទ្ទស្ស ភោន្តាទេសោ វា ហោតិ គ+យោ+នា+សេ។ ន្តោអាទេសោ, ភោន្តោ ភោន្តា ភវន្តោ ភវន្តា។ គេ បន ភោ ភោន្ត ភោន្តា ភវ ភវា ភវំ, ភោន្តោ ភោន្តា ភវន្តោ ភវន្តា។ ភោន្តាទេសបក្ខេ ឌ+ដា+អំអាទេសា ពហុលាធិការា ន ហោន្តិ។ ភវំ ភវន្តំ, ភោន្តេ ភវន្តេ។ ភោតា ភោន្តេន ភវតា ភវន្តេន, ភវន្តេហិ ភវន្តេភិ។ ភោតោ ភោន្តស្ស ភវតោ ភវស្ស ភវន្តស្ស, ភវតំ ភវន្តានំ។ ភវតា ឥច្ចាទិ គច្ឆន្តសមំ។

ភោឥតិ អាមន្តណេ និបាតោ, “កុតោ នុ អាគច្ឆថ ភោ តយោ ជនា”តិ ពហុវចនេបិ ទស្សនតោ។ ឯវំ ភន្តេតិ។ ភទ្ទេតិ ភទ្ទសទ្ទន្តរេន សិទ្ធំ។ ភទ្ទន្តឥតិ ទស្ស ទ្វិភាវេន។

សំ សន្តោ, សន្តោ សន្តា។ ភោ ស សា សំ, សន្តោ សន្តា។ សំ សន្តំ “សំយោគាទិលោបោតិ នស្ស លោបេ “យំ យញ្ហិ រាជ ភជតិ, សន្តំ វា យទិ វា អសំ”, សន្តេ។ សតា សន្តេន។

១៤៥. សតោ សព ភេ

សន្តសទ្ទស្ស សព ភវតិ ភការេ។ សក្កិ សន្តេហិ។ និច្ចត្តា សន្តេភីតិ ន ហោតិ។ សតោ សស្ស សន្តស្ស ឥច្ចាទិ គច្ឆន្តសមំ។

១៥០. មហន្តា+រហន្តានំ ដា វា

សិម្ហិ មហន្តា+រហន្តានំ ន្តស្ស ដា វា ហោតិ។ មហា មហំ មហន្តោ, មហន្តោ មហន្តា។ អរហា អរហំ, អរហន្តោ អរហន្តា ឥច្ចាទិ គច្ឆន្តសមំ។

អស្ម សិ,

១៥៤. រាជាទីយុវាទិត្វា

រាជាទីហិ យុវាទីហិ ច បរស្ស សិស្ស អា ហោតិ។ អស្មា,

១៥៦. យោន+មានោ

រាជាទីហិ យុវាទីហិ ច យោន+មានោ វា ហោតិ។ អស្មានោ អស្មា។ ភោ អស្ម អស្មា, អស្មានោ អស្មា។

១៥៥. វា+ម្හា+នង

រាជាទីនំ យុវាទីនញ្ច អានង ហោតិ វា អំម្හិ។ អស្មានំ អស្មំ, អស្មានោ អស្មេ។

៨០. នាស្សេ+នោ

កម្មាទិតោ នាវចនស្ស ឯនោ វា ហោតិ។ អស្មេន អស្មនា, អស្មេហិ អស្មេភិ។ អស្មស្ស, អស្មានំ។ អស្មា អស្មម្හា អស្មស្មា ឥច្ចាទិ។

៧៩. កម្មាទិតោ

កម្មាទិតោ ស្មិនោ និ ហោតិ វា។ អស្មនិ អស្មេ អស្មម្හិ អស្មស្មឹ, អស្មេសុ។ កម្ម ចម្ម វេស្ម ភស្ម ព្រហ្ម អត្ត អាតុម ឃម្ម មុទ្ធឥតិ កម្មាទយោ។ មុទ្ធ គណ្ឌិវធន្វ អណិម លឃិមាទយោ អស្មសមា។ រាជ ព្រហ្ម សខ អត្ត អាតុម គណ្ឌិវធន្វ អស្ម អណិម លឃិមាទយោ រាជាទយោ។

“ធម្មោ វា+ញ្ញត្ថេ”តិ គណសុត្តេន រាជាទីសុ បក្ខិតត្តា ទឡ្ហធម្មោ ទឡ្ហធម្មាតិ វា ហោតិ។ យុវ សា សុវា មឃវ បុម វត្តហាតិ យុវាទយោ។ រាជា, រាជានោ រាជា។ ភោរាជ រាជា, រាជានោ រាជា។ រាជានំ រាជំ, រាជានោ រាជេ។

១២៣. រាជស្សិ នាម្හិ

“សព្ពទត្តេន រាជិនា”តិ ជាបម្សតិ ឥទ+មារទ្ធំ។ រាជស្សិ វា ហោតិ នាម្හិ។ រាជិនា។

២២២. នា+ស្មាសុ រញ្ញា

នា+ស្មាសុ រាជស្ស សវិភត្តិស្ស រញ្ញា ហោតិ និច្ចំ។ អនេកវណ្ណត្តា សព្ពស្ស។ រញ្ញា។

១២៤. សុ+នំ+ហិស្វូ

រាជស្ស ឩ ហោតិ វា សុ+នំ+ហិសុ។ “ឆដ្ឋិយន្តស្សា”តិ អន្តស្ស ហោតិ។ រាជូហិ រាជេហិ រាជូភិ រាជេភិ។

២២៣. រញ្ញោ+រញ្ញស្ស+រាជិនោ សេ

សេ រាជស្ស សវិភត្តិស្ស ឯតេ អាទេសា ហោន្តិ។ រញ្ញោ រញ្ញស្ស រាជិនោ, រាជូនំ។

២២១. រាជស្ស រញ្ញំ

នំម្ហិ រាជស្ស សវិភត្តិស្ស រញ្ញំ វា ហោតិ។ រញ្ញំ។ រញ្ញា, រាជូហិ រាជេហិ រាជូភិ រាជេភិ។

២២៤. ស្មិម្ហិ រញ្ញេ+រាជិនិ

ស្មិម្ហិ រាជស្ស សវិភត្តិស្ស រញ្ញេ+រាជិនិ ហោន្តិ និច្ចំ។ រញ្ញេ រាជិនិ, រាជូសុ រាជេសុ។

២២៥. សមាសេ វា

ឥតិ គណសុត្តេន រាជស្ស នា+ស្មា+ស្មឹសុ យំ វុត្តំ, តំ វា ហោតិ។ កាសិរញ្ញា កាសិរាជិនា កាសិរាជេន, កាសិរាជូភិ កាសិរាជេភិ កាសិរាជូហិ កាសិរាជេហិ។ កាសិរញ្ញោ កាសិរញ្ញស្ស កាសិរាជិនោ កាសិរាជស្ស។ កាសិរញ្ញា កាសិរាជស្មា។ កាសិរាជូនំ កាសិរាជានំ។ កាសិរញ្ញេ កាសិរាជិនិ កាសិរាជេ កាសិរាជម្ហិ កាសិរាជស្មឹ, កាសិរាជូសុ កាសិរាជេសុ។

អទ្ធា, អទ្ធានោ អទ្ធា។ ភោ អទ្ធ អទ្ធា, អទ្ធានោ អទ្ធា។ អទ្ធានំ អទ្ធំ, អទ្ធានោ អទ្ធេ។

១៩២. បុម+កម្ម+ថាម+ទ្ធានំ ស+ស្មាសុ ច

បុមាទីន+មុ ហោតិ វា ស+ស្មាសុ នាម្ហិ ចេ+តិ ឧត្តេ អទ្ធុនា, កម្មាទិត្តា “នាស្សេ+នោ”តិ វា ឯនោ, អទ្ធេន អទ្ធនា, អទ្ធេហិ អទ្ធេភិ។ សេ ឧការេ ច –

១,៩. ឥយុវណ្ណា ឈលា នាមស្ស+ន្តេ

នាមំ បាដិបទិកំ, តស្ស អន្តេ វត្តមានា ឥវណ្ណុវណ្ណា ឈលសញ្ញា ហោន្តិ យថាក្កមំ។ ឥ ច ឧ ច ឥយុ, ឥយុ ច តេ វណ្ណា ចេតិ ឥយុវណ្ណា, “ទ្វន្ទន្តេ សូយមានំ បច្ចេក+មភិសម្ពន្ធិយ តេ”តិ វុត្តត្តា វណ្ណសទ្ទំ បច្ចេក+មភិសម្ពន្ធិយ “ឥវណ្ណុវណ្ណា”តិ វុត្តំ។

៨១. ឈលា សស្ស នោ

ឈលតោ សស្ស នោ វា ហោតិ។ អទ្ធុនោ អទ្ធុស្ស អទ្ធស្ស, អទ្ធានំ។

៨២. នា ស្មាស្ស

ឈលតោ ស្មាស្ស នា ហោតិ វា, អទ្ធុនា អទ្ធុម្ហា អទ្ធុស្មា អទ្ធា អទ្ធម្ហា អទ្ធស្មា។ “កម្មាទិតោ”តិ ស្មិនោ និ, អទ្ធនិ អទ្ធេ អទ្ធម្ហិ អទ្ធស្មឹ, អទ្ធេសុ។ អទ្ធសទ្ទោ ចេ+ត្ថកាល+ទ្ធានវាចិ, ន ភាគវាចី។

អត្តា, អត្តានោ ឥច្ចាទិ យាវ ទុតិយា រាជាវ, កម្មាទិត្តា ឯនេ អត្តេន អត្តនា។

១៩៥. សុ+ហិសុ នក

អត្ត+អាតុមានំ សុ+ហិសុ នកាគមោ ហោតិ។ “ញកានុពន្ធា+ទ្យន្តា”តិ បរិភាសតោ កការោ អន្តាវយវត្ថោ, អត្តនេហិ អត្តេហិ អត្តនេភិ អត្តេភិ។

១៩៤. នោ+ត្តាតុមា

អត្ត+អាតុមេហិ សស្ស នោ វា ហោតិ។ អត្តនោ អត្តស្ស, អត្តានំ។

១៩៦. ស្មាស្ស នា ព្រហ្មា ច

ព្រហ្មា អត្ត+អាតុមេហិ ច បរស្ស ស្មាស្ស នា ហោតិ និច្ចំ។ អត្តនា។ ស្មិម្ហិ កម្មាទិត្តា និ, អត្តនិ អត្តេ អត្តម្ហិ អត្តស្មិ, អត្តនេសុ អត្តេសុ។ អាតុមា អត្តារ។

ព្រហ្មា, ព្រហ្មានោ ព្រហ្មា, “ព្រហ្មស្សូ វា”តិ សុត្តេ “ព្រហ្មស្សូ”តិ យោគវិភាគា អានោម្ហិ ព្រហ្មស្ស ឧ, ប រស្សរលោបេ ព្រហ្មូនោតិបិ សិជ្ឈតិ។ អយញ្ច ព្រហ្មសំយុត្តេ ទិស្សតិ។ ព្រហ្មា គេ-

៦០. ឃ+ព្រហ្មាទិតេ

អាកតិគណោ+យំ , អាកតីតិ ជាតិ, ជាតិបធានគណោត្យ+ត្ថោ។ ឃសញ្ញតោ ព្រហ្ម+កត្ត+ឥសិ+សខាទីហិ ច គស្សេ+វា ហោតិ។ ភោ ព្រហ្មេ ព្រហ្មា, ព្រហ្មានោ ព្រហ្មា។ ព្រហ្មានំ ព្រហ្មំ, ព្រហ្មានោ ព្រហ្មេ។

១៩១. នាម្ហិ

ព្រហ្មស្សូ ហោតិ នាម្ហិ និច្ចំ។ ព្រហ្មូនា, ព្រហ្មេហិ ព្រហ្មេភិ។

១៩០. ព្រហ្មស្សូ វា

ព្រហ្មស្សូ វា ហោតិ ស+នំសុ។ “ឈលា សស្ស នោ”តិ នោ។ ព្រហ្មូនោ ព្រហ្មុស្ស ព្រហ្មស្ស, ព្រហ្មូនំ ព្រហ្មានំ។ “ស្មាស្ស នា ព្រហ្មា ចេ”តិ ស្មាស្ស នា, ឧការេ ព្រហ្មូនា។ “អម្ហាទីហិ”តិ ស្មិនោ និ, ឥមស្ស អាកតិគណត្តា ព្រហ្មស្ស កម្មាទិត្តេបិ ឯត្ថ វុត្តា។ ព្រហ្មនិ ព្រហ្មេ ព្រហ្មម្ហិ ព្រហ្មស្មិ, ព្រហ្មេសុ។

សខា, រាជាទិត្តា អា។

២,១៥៧. អាយោ នោ ច សខា

សខតោ យោន+មាយោ នោ ហោន្តិ វា អានោ ច។ សខាយោ សខានោ។

១៥៩. នោ+នា+សេស្វិ

សខស្ស ឥ ហោតិ និច្ចំ នោ+នា+សេសុ។ សខិនោ។

១៦១. យោ+ស្វំ+ហិសុ ចា+រង

សខស្ស វា អារង ហោតិ យោ+ស្វំ+ហិសុ ស្មា+នំសុច។

១៧១. អារងស្មា

អារវាទេសតោ បរេសំ យោនំ ដោ ហោតិ។ សខារោ សខា។ គេ តុ “ឃ+ព្រហ្មាទិតេ”តិ ឯ, សខេ សខ សខា។ ពហុវចនំ បឋមា វិយ។ អំម្ហិ “វា+ម្ហា+នង”តិ អានង, សខានំ សខារំ សខំ, សខាយោ សខានោ សខិនោ។

១៧២. ដោ ដេ វា

អារវាទេសម្ហា យោនំ ដោ ដេ វា ហោន្តិ យថាក្កមំតិ ដេ។ អញ្ញត្ថ “អារងស្មា”តិ ដោ។ សខារេ សខារោ សខេ។ ដោគ្គហណំ លាឃវត្ថំ។ សខិនា, សខារេហិ សខេហិ។ “ឈលា សស្ស នោ”តិ ឈតោ សស្ស នោ, សខិនោ សខិស្ស, សខារានំ។

១៦០. ស្មា+នំសុ វា

សខស្ស វា ឥ ហោតិ ស្មា+នំសុ។ សខីនំ សខានំ។

១៧១. ដា នា+ស្មានំ

អារវាទេសម្ហា នា+ស្មានំ ដា ហោតិ និច្ចំ។ សខារា, ពហុលាធិការា សខារស្មា។ “នា ស្មាស្សា”តិ នា, សខិនា សខិស្មា សខា សខម្ហា សខស្មា។

១៥៨. ដេ ស្មិនោ

សខតោ ស្មិនោ ដេ ហោតិ និច្ចំ។ សខេ, សខារេសុ សខេសុ។ សខិ សខីតិ ឥត្ថិយំយេវ បយោគោ ទិស្សតិ, តស្មា “នទាទិតោ ងី”តិ វីម្ហិ អាលបនត្តា វា រស្សោ។

យុវាទិត្តា អា, យុវា។

១៨១. យោនំ នោ+នេ វា

យុវាទីហិ យោនំ នោ+នេ វា ហោន្តិ យថាក្កមំ។ “យោន+មានោ”តិ អានោម្ហិ សិទ្ធេបិ “ទុតិយស្ស នេ”តិ គន្ថគារវោ ហោតីតិ យថាក្កមំបតិ លាយវត្ថំ នោគ្គហណំ។

១៧៩. នោ+នា+នេស្វា

នោ+នា+នេសុ យុវាទីន+មា ហោតិ។ យុវានោ យុវា។ ភោ យុវ យុវា, យុវានោ យុវា។ យុវានំ យុវំ, យុវានោ យុវានេ យុវេ។ យុវានា។

១៧៨. យុវាទីនំ សុ+ហិស្វា+នង

សុ+ហិសុ យុវាទីន+មានង ហោតិ។ យុវានេហិ យុវានេភិ។

១៩៣. យុវា សស្សិ+នោ

យុវា សស្ស វា ឥនោ ហោតិ។ យុវិនោ យុវស្ស, យុវានំ។

១៨០. ស្មា+ស្មីនំ នា+នេ

យុវាទហិ ស្មា+ស្មីនំ នា+នេ និច្ចំ ហោន្តិ យថាក្កមំ។ យុវានា, យុវានេហិ យុវានេភិ។ យុវានេ, យុវានេសុ។ មឃវ+បុម+វត្តហសទ្ទា យុវសទ្ទសមា។ អយំ វិសេសោ –

១៨៧. គស្សំ

បុមសទ្ទតោ គស្ស អំ វា ហោតិ។ បុមំ បុម បុមា, បុមានោ បុមា។ បុមានំ បុមំ, បុមានោ បុមានេ បុមេ។

១៨៥. នាម្ហិ

បុមស្សា ហោតិ នាម្ហិ។ បុមានា។ “លក្ខណិកបដិបទោត្តេសុ បដិបទោត្តស្សេវ គហណំ, ន លក្ខណិកស្សា”តិ ញាយា បដិបទោត្តនាវិភត្តិ ឯវ គយ្ហតិ, ន នាស្មាស្ស, កតលក្ខណិកត្តា។ បដិបទន្តិ ច “នាម្ហី”តិ នាវិភត្តិយា បដិបទភូតោ អនុករណសទ្ទោ។ ន លក្ខណិកោ នា។ “បុម+កម្ម+ថាម+ទ្ធានំ វា ស+ស្មាសុ ចេ”តិ វា ឧត្តេ បុមុនា បុមេន។ បុមុនោ បុមុស្ស បុមស្ស។ បុមុនា បុមា។

១៨៤. បុមាតិ

ស្មិនោ នេ វា ហោតិ។ បុមានេ បុមេ បុមម្ហិ បុមស្មី។

១៨៦. សុម្ហា ច

បុមស្ស សុម្ហិ បុមាទីនំ យំ និច្ចំ វុត្តំ, តំ វា ហោតីតិ អានង វា ហោតិ អា ច។ បុមានេសុ បុមាសុ បុមេសុ។ វត្តហា, វត្តហានោ វត្តហា ឥច្ចាទិ យុវសទ្ទសមំ។

១៨៩. វត្តហា ស+នំនំ នោ+នានំ

វត្តហា សនំនំ នោនានំ និច្ចំ ហោន្តិ យថាក្កមំ។ វត្តហានោ វត្តហានានំ។

អាការន្តំ។

សា សិ,

៦៤. ឯកវចន+យោស្វ+ឃោនំ

ឃោ ច ឱ ច ឃោ, ន ឃោ អឃោ។ "អឃោនំ"តិ យប្បដិសេធេ អកតេ ស្យ+មាទីសុ បរេសុ យស្ស វិកប្បេន រស្សោ, ឯកវចនាទីសុ យោសុ ច បរេសុ យស្ស និច្ចេន រស្សោតិ វិរុទ្ធត្ថគហណនិវត្តនត្ថោ យបដិសេធោ។ ឱគ្គហណ+មុត្តរត្ថំ។ ឯកវចនេ យោសុ ច យ+ឱការន្តវជ្ជិតានំ នាមានំ រស្សោ ហោតិ តិលិង្គេតិ រស្សេ សម្បត្តេ –

៦៦. សិស្មឹ នា+នបុំសកស្សេតិ

អនបុំសកស្ស រស្សោ ន ហោតីតិ សិម្ហិ តុ ន រស្សោ។ សា។ "បដ្ឋន្នោវ លក្ខណបវុត្តិ ជលេបិ វស្សតិ, ថលេបិ វស្សតី"តិ ញាយា យុវាទិត្តា សិស្ស អា។ យោសុ រស្សេ "យោនំ នោ+នេ វា"តិ យោស្ស នោ។ "នោ នានេស្វា"តិ អា, សានោ។ នោត្តាភាវបក្ខេ "យោន+មានោ"តិ វាធិការស្ស វវត្ថិតវិភាសត្តា និច្ច+មានោ, តស្មា នោ+នេអភាវបក្ខេ សា, សេតិ រូបបសង្គោ ន ហោតិ។ សានោ។ តថា នេត្តាភាវបក្ខេ។

១៨៨. សាស្សំ+សេ ចា+នង

សាសទ្ទស្ស អានង ហោតិ អំ+សេ គេ ច និច្ចំ។ ភោ សាន សានា, សានោ។ សានំ, សានេ សានោ។ សានា, សានេហិ សានេភិ។ សានស្ស, សានំ។ សានា, សានេហិ សានេភិ។ សានេ, សានេសុ។

សុវា យុវាវ។ "ឯកវចនយោស្វ+ឃោនំ"តិ រស្សត្តំ វិសេសោ។ គេ តុ –

១៣០. គេ វា

អឃោនំ គេ វា រស្សោ ហោតិ តិលិង្គេ។ ភោ សុវ សុវា។

អាការន្តំ។

មុនិ សិលោបោ។ ឃេ កតេ –

៩៣. យោសុ ឈិស្ស បុមេ

ឈសញ្ញស្ស ឥស្ស យោសុ វា ដ ហោតិ បុល្លិង្គេ។ មុនយោ, ឈគ្គហណំ កឹ, ឥការន្តសមុទាយស្ស មា សិយា។ ឥគ្គហណំ កឹ, ឱ្លការស្ស វាតិ។ អតោតិ សាមញ្ញនិទ្ទេសា លក្ខណិកអការតោ យោនំ ដាដេ សម្បត្តាបិ អ វិធានសាមត្ថិយា ន ហោន្តិ។ សាមត្ថិយញ្ច អញ្ញថា អនុបបត្តិ។

១១៤. លោបោ

ឈលតោ យោនំ លោបោ ហោតីតិ យោលោបេ –

៨៨. យោលោប+និសុ ទីឃោ

យោនំ លោបេនិសុ ច ទីឃោ ហោតិ។ មុនិ។ មុនយោតិ ឯត្ថ យោលោបោ កិមត្ថំ ន ហោតិ, អក្កេន ឈត្តស្ស នាសិតត្តា។ កិន្តិ បឋមំ ន ហោតិ, អន្តរង្គត្តា ឈត្តស្ស។ ភោ មុនិ មុនី, មុនយោ មុនី។ មុនី, មុនយោ មុនី។ មុនិនា, មុនីហិ មុនីភិ។ "យោលោបនិសុ" "វិមន្តរន្តូន" មិច្ឆាទិញ្ញាបកា ឥការុការានំ សុនំហិសុ ទីឃស្សា+និច្ចត្តា មុនិហិ មុនិនំ មុនិសុ ឥតិបិ ហោតិ។ "ឈលា សស្ស នោ"តិ នោ, មុនិនោ មុនិស្ស, មុនីនំ។ "នាស្មាស្សា"តិ នា, មុនិនា មុនិម្ហា មុនិស្មា។ មុនិម្ហិ មុនិស្មិំ, មុនីសុ។ "ឥតោ ក្វចិ សស្ស ដានុពន្ធោ" (គណ សុត្ត)តិ ព្រហ្មាទីសុ បាឋា "យោ ច សិស្សោ មហាមុនេ"តិ ឯត្ថ "ឃ+ព្រហ្មាទិតេ"តិ សស្ស ឯដ។

ឯវំ –

> ជោតិ បាណិ គណ្ឋិ មុដ្ឋិ, កុច្ឆិ វត្ថិ សាលិ វីហិ;
> ព្យាធិ ឱធិ ពោធិ សន្ធិ, រាសិ កេសិ សាតិ ទីបិ។
>
> ឥសិ គិនិ មណិ ធនិ, គិរិ រវិ កវិ កបិ;
> អសិ មសិ និធិ វិធិ, អហិ កិមិ បតិ ហរិ។
>
> អរិ តិមិ កលិ ពលិ, ជលធិ ច គហបតិ;
> ឧរមិតិ វរមតិ, និរុបធិ អធិបតិ;
> អញ្ជលិ សារថិ អតិថិ, សមាធិ ឧទធិប្បភុតយោ។

អគ្គិ+ឥសីនំ អយំ វិសេសោ –

១៤៧. សិស្សា+គ្គិតោ និ

អគ្គិស្មា សិស្ស និ ហោតិ វា។ អគ្គិនិ អគ្គិ, អគ្គយោ ឥច្ចាទិ មុនិសទ្ទសមំ។

១៣៣. ដេ សិស្សិ+សិស្មា

ឥសិស្មា សិស្ស ដេ វា ហោតិ។ ឥសេ ឥសិ។ "ឃ+ព្រហ្មាទិតេ"តិ គស្ស ឯ វា, ភោ ឥសេ ឥសិ, ឥសយោ ឥសី។ ឥសី។

១៣៤. ទុតិយស្ស យោស្ស

"ទុតិយា យោស្សា"តិ អវត្វា "ទុតិយស្ស យោស្សា"តិ វិសុំ ករណំ "ឯកយោគនិទ្ទិដ្ឋាន+មប្យេ+កទេសោ+នុវត្តតេ, ន ត្វេ+កវិភត្តិយុត្តានំ"តិ ញាយា ទុតិយាយោស្សាតិ នានុវត្តិយ យោស្សាតិ សាមញ្ញេន អនុវុត្តិយ ឯកច្ចាទិតោ បឋមា យោស្សាបិ ដេវិធានត្ថំ។ ឥសិស្មា បរស្ស ទុតិយា យោស្ស ដេ វា ហោតិ។ ឥសេ ឥសយោ ឥសី, សេសំ មុនិសមំ។

អាទិ, អាទយោ ឥច្ចាទិ, ស្មិម្ហិ –

៥៥. រត្យាទីហិ ដោ ស្មិនោ

រត្យាទីហិ ស្មិនោ ដោ វា ហោតិ។ អាទោ អាទិម្ហិ អាទិស្មិំ, អាទីសុ។

សមាសេ ឥការន្តតោ យោ+ស្មឹសុ វិសេសោ។

១៨២. ឥតោ+ញ្ញត្ថេ បុមេ

អញ្ញត្ថេ វត្តមានតោ ឥការន្តតោ នាមស្មា យោនំ នោ+នេ វា ហោន្តិ យថាក្កមំ បុល្លិង្គេ។ អរិយវុត្តិនោ អរិយវុត្តយោ អរិយវុត្តី។ ភោ អរិយវុត្តិ អរិយវុត្តី, អរិយវុត្តិនោ អរិយវុត្តយោ អរិយវុត្តី។ អរិយវុត្តី, អរិយវុត្តិនោ អរិយវុត្តយោ អរិយវុត្តី។ អរិយវុត្តិនា ឥច្ចាទិ គុ មុនិសទ្ទសមំ។

១៨៣. នេ ស្មិនោ ក្វចិ

អញ្ញត្ថេ ឥការន្តតោ នាមស្មា ស្មិនោ នេ វា ហោតិ ក្វចិ។ អរិយវុត្តិនេ អរិយវុត្តិម្ហិ អរិយវុត្តិស្មិំ, អរិយវុត្តីសុ។ ឯវំ គោមរង្គសបាណិនោ សារមតិនោ ឥច្ចាទិ។ ក្វចិគ្គហណា ន សព្ពត្ថ នេអាទេសោ។

ឥការន្តំ។

ទណ្ឌី , សិលោបោ។ "ឯកវចនេ" ច្ចាទិនា រស្សេ សម្បត្តេ អនបុំសកត្ថា "សិស្មឹនា+នបុំសកស្សា"តិ និសេធោ។ យោម្ហិ ឯកវចនេ ច សព្ពត្ថ រស្សោ។

៧៥. យោនំ នោ+នេ បុមេ

ឈសញ្ញិតោ យោនំ នោ+នេ វា ហោន្តិ យថាក្កមំ បុល្លិង្គេ។ ទណ្ឌិនោ។

១១៥. ជន្តុហេត្វីយបេហិ វា

ជន្តុ+ហេតូហិ ឦការន្តេហិ យ+បសញ្ញេហិ ច បរេសំ យោនំ វា លោបោ ហោតិ។ "យោលោបនិសុ ទីឃោ"តិ ទីឃេ ទណ្ឌី ទណ្ឌិយោ។ គេ តុ "គេ វា"តិ វា រស្សោ។ ភោ ទណ្ឌិ ទណ្ឌី, ទណ្ឌិនោ ទណ្ឌី ទណ្ឌិយោ។

៧៤. នំ ឈីតោ

ឈសញ្ញីតោ អំវចនស្ស នំ វា ហោតិ។ ទណ្ឌិនំ ទណ្ឌឹ, ទណ្ឌិនេ។

៧៦. នោ

ឈីតោ យោនំ នោ វា ហោតិ បុល្លិង្គេ។ ទណ្ឌិនោ ទណ្ឌី ទណ្ឌិយោ។ ទណ្ឌិនា, ទណ្ឌីហិ ទណ្ឌីភិ។ "ឈលា សស្ស នោ"តិ នោម្ហិ កតេ ទណ្ឌិនោ ទណ្ឌិស្ស, ទណ្ឌីនំ។ "នា ស្មាស្សា"តិ ស្មាស្ស នា, ទណ្ឌិនា ទណ្ឌិម្ហា ទណ្ឌិស្មា។

៧៧. ស្មិនោ និ

ឈីតោ ស្មឹវចនស្ស និ ហោតិ វា។ ទណ្ឌិនិ ទណ្ឌិស្មិំ, ទណ្ឌីសុ, ពហុលាធិការា ស្មិម្ហិ គាមណី+សេនានី+សុធីបភុតីនំ និអាទេសាភាវោ ច វិសេសោ។ ឯវំ –

ធម្មី សង្ឃី ញាណី ហត្ថី, ចក្កី បក្ខី ទាឋី រដ្ឋី;
ឆត្តី មាលី ចម្មី យោគី, ភាគី ភោគី កាមី សាមី។

ធជី គណី សសី កុដ្ឋី, ជដី យានី សុខី សិខី;
ទន្តី មន្តីករី ចាគី, កុសលី មុសលី ពលី; (វាចី, រូ)

បាបការី សត្តុឃាតី, មាល្យការី ទីឃជីវី;
ធម្មវាទី សីហនាទី, ភូមិសាយី សីឃយាយី។

ឦការន្តំ។

ភិក្ខុ, សិលោបោ។ លសញ្ញាយំ –

៨៣. លា យោនំ វោ បុមេ

លតោ យោនំ វោ ហោតិ វា បុល្លិង្គេ។

៨៤. វេ+វោសុ លុស្ស

លសញ្ញស្ស ឧស្ស វេ+វោសុ ដ ហោតិ។ ឯត្ថ “បុមាលបនេ វេវោ” ត្យ+ត្រ វោស្ស សហចរិតញ្ញយា អនិស្សិតត្តា ជាតិវសេន “លា យោនំ” ត្យាទោ វោ ច គយ្ហតិ។ ភិក្ខវោ។ អញ្ញត្រ “លោបោ”តិ យោលោបោ។ “យោលោបនិសុទីឃោ”តិ ទីឃេ ភិក្ខូ។ ភោ ភិក្ខុ ភិក្ខូ។

៩៦. បុមា+លបនេ វេវោ

លសញ្ញតោ ឧតោ យោស្សា+លបនេ វេ+វោ ហោន្តិ វា បុល្លិង្គេ។ ភិក្ខវេ ភិក្ខវោ ភិក្ខូ។ ភិក្ខុំ, ភិក្ខវោ ភិក្ខូ។ ភិក្ខុនា , ភិក្ខូហិ ភិក្ខូភិ។ “ឈលា សស្ស នោ”តិ លតោ សស្ស នោ វា, ភិក្ខុនោ ភិក្ខុស្ស, ភិក្ខូនំ។ “នា ស្មាស្សា”តិ លតោ វា ស្មាស្ស នា, ភិក្ខុនា ភិក្ខុម្ហា ភិក្ខុស្មា។ ភិក្ខុម្ហិ ភិក្ខុស្មិំ។ ឯវំ –

សេតុ កេតុ រាហុ ភាណុ, សំកុ ឧច្ឆុ វេឡុ មច្ចុ។ (បង្គុ, រូ) សិន្ធុ ពន្ធុ នេរុ មេរុ, សត្តុ ការុ ហេតុ ជន្តុ។ រុរុ បដុ – ឥច្ចាទយោ។

ជន្តុ+ហេតូនំ យោស្វ+យំ ភេទោ។ “ជន្តុ+ហេត្វី+ឃ+បេហិ វា”តិ យោលោបេ –

៨៤. ជន្វាទិតោ នោ ច

ជន្វាទិតោ យោនំ នោ ហោតិ វោ ច បុល្លិង្គេ។ ជន្តុនោ ជន្តវោ ជន្តុយោ។ ភោ ជន្តុ ជន្តូ, ជន្តុនោ, “បុមាលបនេ វេវោ”តិ វេ+វោ, ជន្តវេ ជន្តវោ ជន្តុយោ។ ជន្តុំ, ជន្តូ ជន្តុនោ ជន្តវោ ជន្តុយោ។ សេសំ ភិក្ខុសមំ។

ហេតុ, ហេតូ ហេតវោ។ “យោម្ហិ វា ក្វចី”តិ លសញ្ញស្ស ឧស្ស វា ដាទេសោ, ហេតយោ។ យោម្ហិ អន្តរង្គត្តា បឋមំ ដាទេសេ កតេ បច្ឆា យោលោបាភាវោ, តថា ហិ អន្តរង្គ+ពាហិរង្គវិធានេស្វ+ន្តរង្គវិធិយេវ ពលវា។ ឯត្ថ ច បកតិនិស្សិត+មន្តរង្គំ, បច្ចយនិស្សិតំ ពាហិរង្គំ។ ហេតុយោ។ ភោ ហេតុ, ហេតូ ហេតវេ ហេតវោ ហេតយោ ហេតុយោ។ សេសំ បុព្ពសមំ។

ពហុតោ នំម្ហិ –

៤៨. ពហុកតិន្នំ

នំម្ហិ ពហុនោ កតិស្ស ច នុក ហោតិ តិលិង្គេ។ ពហុន្នំ។ សេសំ ភិក្ខុសមំ។

វត្តុ សិ,

៥៧. ល្តុ+បិតាទីន+មា សិម្ហិ

ល្តុបច្ចយន្តានំ បិតុ+មាតុ+ភាតុ+ធីតុ+ទុហិតុ+ជាមាតុ+នត្តុ+ហោតុ+បោតូនញ្ច ហោតិ សិម្ហិ។ វត្តា។ “កត្តរិ ល្តុ+ណកា”តិ វិហិតល្តុបច្ចយស្ស គហណា យតោ ធាតុតោ ហិ សោ វិហិតោ, “បច្ចយគ្គហណេ យស្មា សោ វិហិតោ, តទាទិនោ តទន្តស្ស ច គហណំ”តិ ញាយា តទវិនាភាវតោ តទន្តធាតុនោបិ គហណំតិ ល្តុបច្ចយន្តានំតិ វុត្តំ។

១៦២. ល្តុ+បិតាទីន+ម សេ

ល្តុបច្ចយន្តានំ បិតាទីនញ្ច+រង ហោតិ សតោ+ញ្ញត្រ។ “អារងស្មា”តិ ដោ, វត្តារោ។

៥៨. គេ អ ច

គេល្តុ+បិតាទីនំ អ ហោតិ អា ច។ ភោ វត្ត វត្តា, វត្តារោ។ វត្តារំ, វត្តារេ វត្តារោ។ នាវចនស្ស “ដា នាស្មានំ”តិ ដា, វត្តារា។

១៦៦. សុ+ហិស្វា+រង

សុ+ហិសុ ល្តុ+បិតាទីន+មារង វា ហោតិ។ វត្តារេហិ វត្តារេភិ វត្តូហិ វត្តូភិ។

១៦៥. សលោបោ

ល្តុ+បិតាទីហិ សស្ស លោបោ វា ហោតិ។ វត្តុ វត្តុនោ វត្តុស្ស។

១៦៣. នំម្ហិ វា

នំម្ហិ ល្តុ+បិតាទីន+មារង វា ហោតិ។ វត្តារានំ។

១៦៤. អា

នំម្ហិ ល្តុ+បិតាទីន+មា វា ហោតិ។ វត្តានំ វត្តូនំ។ ស្មាស្ស ដា, វត្តារា។

១៧៤. ដិ ស្មិនោ

អារវា+ទេសម្ហា ស្មិនោ ដិ ហោតិ។

១៧៦. រស្សា+រង

ស្មិម្ហិ អារោ រស្សោ ហោតិ។ វត្តរិ, វត្តារេសុ វត្តូសុ វត្តុសុ។ ឯវំ –

ឯវំ ភត្តុ កត្តុ នេតុ, សោតុ ញាតុ ជេតុ ឆេត្តុ;
ភេត្តុ ទាតុ ធាតុ ពោទ្ធុ, វិញ្ញាបេតាទយោបិ ច។

សត្ថុសទ្ទស្ស បន នាម្ហិ ពហុលាធិការា "ល្តុ+បិតាទីន+មសេ"តិ វា អារវាទេសេ សត្ថារា សត្ថុនា។ សេសំ វត្តុសមំ។

សិម្ហិ អា, បិតា។ "ល្តុ+បិតាទីន+មសេ"តិ អារវាទេសេ –

១៧៧. បិតាទីន+មនត្វាទីនំ

នត្វាទិវជ្ជិតានំ បិតាទីន+មារោ រស្សោ ហោតិ សព្ពាសុ វិភត្តីសុ។ "ល្តុ+បិតាទីន+មសេ" "សុ+ហិស្វា+រង" "នំម្ហិ វា"តិ ឯត្ថ វុត្តវិភត្តីសុ បរេសុ អារង ហោតីតិ តា វិភត្តិយោ បជិច្ច សព្ពាសូតិ វុត្តំ។ បិតរោ។ ភោ បិត បិតា, បិតរោ។ បិតរំ, បិតរេ បិតរោ។ បិតរា, បិតរេហិ បិតរេភិ បិតូហិ បិតូភិ។ បិតុ បិតុនោ បិតុស្ស, បិតរានំ បិតូនំ។ "បិតុន្នំ"តិ នំម្ហិ ទីឃេ រស្ស+ទ្វិត្តានីតិ វុត្តំ។ "សានុវុត្តំ សុត្តំ"តិ ញាយា "ពហុកតិន្នំ"តិ ឯត្ថ នុក-ឥតិ យោគវិភាគេនបិ សិជ្ឈតិ ឯត្ថ អនុវត្តិតនំម្ហិ។ បញ្ចមីឆដ្ឋី គតិយាចតុត្ថីសមំ។ បិតរិ, បិតរេសុ បីតូសុ, រស្សាភាវោ។ នត្តា, នត្តារោ។ ភោ នត្ត នត្តា, នត្តារោ ឥច្ចាទិ វត្តុសមំ។

គុណវន្តុ សិ,

១៥១. ន្តុស្ស

សិម្ហិ ន្តុស្ស ដា ហោតិ។ គុណវា។ យោម្ហិ "ន្តន្តូនំ ន្តោ យោម្ហិ បឋមេ"តិ សវិភត្តិស្ស ន្តុស្ស ន្តោ ហោតិ។ ឯត្ថ ច "ន្ត វន្តុ+មន្តា+វន្តុ+តវន្តុសម្ពន្ធី"តិ បរិភាសតោ ន្តុ ច វន្ត្វាទិសម្ពន្ធីយេវ គយ្ហតេ, ន ជន្តុ តន្តាទីនំ។ គុណវន្តោ។ អញ្ញត្រ –

៩១. យ្វាទោ ន្តុស្ស

យោអាទីសុ ន្តុស្ស អ ហោតិ។ គុណវន្តឥតិ អការន្តា ដា+ដេអាទេសា ហោន្តិ, គុណវន្តា។ "ដដាអំ គេ"តិ ដាទយោ , ភោ គុណវ គុណវា គុណវំ, គុណវន្តោ គុណវន្តា។ "ន្តុស្ស ច ដ វំ+សេ"តិ អំសេសុ ន្តុស្ស ដោ វា, គុណវំ

គុណវន្តុំ, គុណវន្តេ។ “តោ+តា+តិ+តា ស+ស្មា+ស្មឹ+នាស្វ”តិ តាអាទយោ ហោន្តិ, គុណវតា គុណវន្តេន, គុណវន្តេហិ គុណវន្តេភិ។ “លក្ខណិកបដិបទោត្តេសុ បដិបទោត្តស្សេវ គហណំ, ន លក្ខណិកស្សា”តិ ញាយា “ន លក្ខណិកស្សា”តិ វុត្តព្យត្តិបក្ខ+មនបេក្ខិត្វា “អតោ”តិ វស្សាការជាតិយា បេក្ខិតត្តា គុណវន្តេនាតិ “អតេនា” ត្យ+នេន សិជ្ឈតិ។ ជាតិ=សាមញ្ញំ, ព្យត្តិ=វិសេសោ។ គុណវតោ គុណវស្ស គុណវន្តស្ស, “តំ នំម្ហិ”តិ នំម្ហិ តំ វា, គុណវតំ គុណវន្តានំ។ គុណវតា គុណវន្តា គុណវន្តម្ហា គុណវន្តស្មា។ គុណវតិ គុណវន្តេ គុណវន្តម្ហិ គុណវន្តស្មឹ, គុណវន្តេសុ។ “ន្តស្ស ច ដ វា”តិ យោគវិភាគា យោសុ ច ន្តស្ស វា ដាទេសេ កតេ យោស្ស ដា, “ចក្ខុមា អន្ធិតា ហោន្តិ”, “វត្តមុទាតីរិយា ភិក្ខុ វណ្ណវា” ឥច្ចាទី ហោន្តិ។

ឯវំ គណវា កុលវា ផលវា យសវា ធនវា សុតវា ភគវា ហិមវា ពលវា សីលវា បញ្ញាវា ឥច្ចាទី។

១៥៣. ហិមវតោ វា ឱ

ហិមវតោ សិម្ហិ ន្តស្ស ឱ វា ហោតិ, ហិមវន្តោ ហិមវា។ សេសំ បុរិមសមំ។

អាយស្មន្តសទ្ទោ កម្មវាចាយ ក្វចិ ពហុលាធិការា ទ្វិវចនេន អាយស្មន្តា, តិណ្ណំ វចនេន អាយស្មន្តោតិ ទិស្សតិ។

ឯវំ សតិមា ធិតិមា គតិមា មុតិមា មតិមា ជុតិមា សិរិមា ហិរិមា ថុតិមា រតិមា យតិមា សុចិមា កលិមា ពលិមា កសិមា វុចិមា ពុទ្ធិមា ចក្ខុមា ពន្ធុមា ហេតុមា សេតុមា កេតុមា រាហុមា ភាណុមា ខាណុមា វិជ្ជុមា ឥច្ចាទយោ។

ឧការន្តុំ។

វេស្សភូ សិលោបោ។ តេ ច រស្សាភាវោវ វិសេសោ។ “ឯកវចនយោស្វ+ឃោនំ”តិ រស្សេ “លា យោនំ វោ បុមេ”តិ វោ, វេស្សភុវោ, “វេវោសុ លុស្សា”តិ វុត្តត្តា ន ដាទេសោ, “លោបោតិ យោលោបេ វេស្សភូ។ “គេ វា”តិ វា រស្សេ ភោ វេស្សភុ វេស្សភូ, វេស្សភុវោ វេស្សភូ។ វេស្សភុំ, វេស្សភុវោ វេស្សភូ។ វេស្សភុនា ឥច្ចាទិ ភិក្ខុសមំ។ ឯវំ សយម្ភូ បរាភិភូ អភិភូអាទយោ។ គោត្រភូ+សហភូសទ្ទេហិ បន យោនំ “ជន្ត្វាទិតោ នោ វា”តិ នោ, វោ វា, គោត្រភុនោ គោត្រភុវោ គោត្រភូ។ សហភុនោ សហភុវោ សហភូ, សេសំ វេស្សភូសមំ។

៨៥. កូតោ

កូបច្ចយន្តតោ យោនំ នោ វា ហោតិ បុល្លិង្គេ។ សព្វញ្ញុនោ។ អញ្ញត្រ “លា យោនំ វោ បុមេ”តិ ន វោ, “កូតោ”តិ ជន្ត្វាទីហិ បុថក្ករណា។ យោលោបេ សព្វញ្ញូ។ ភោ សព្វញ្ញុ សព្វញ្ញូ, សព្វញ្ញុនោ សព្វញ្ញូ ឥច្ចាទិ។

ឯវំ មគ្គញ្ញូ ធម្មញ្ញូ អត្ថញ្ញូ កាលញ្ញូ រត្តញ្ញូ មត្តញ្ញូ កតញ្ញូ កថញ្ញូ វិញ្ញូ វិទូ ឥច្ចាទយោ។ ឯត្ថ “វិទា កូ” “វិតោ ញាតោ” “កម្មា”តិ តីសុ សុត្តេសុ កូបច្ចយស្ស គហិតត្តា វេទគូអាទយោ រូបច្ចយន្តា ន គហិតា។

ឱការន្តុំ។

គោ, សិ, សិលោបោ។ គោ។

៦៧. គោស្សា+គ+សិ+ហិ+នំសុ គាវ+គវា

គ+សិ+ហិ+នំវជ្ជិតាសុ វិភត្តីសុ គោសទ្ទស្ស គាវ+គវា ហោន្តិ និច្ចំ។

១៧០. ឧភ+គោហិ ដោ

ឧភ+គោហិ យោនំ ដោ ហោតិ។ គាវោ គវោ។ ភោ គោ, គាវោ គវោ។

៧២. គាវុ+ម្ហិ

អំវចនេ គោស្ស គាវុ វា ហោតិ។ គាវុំ គាវំ គវំ, គាវោ គវោ។

៧១. នាស្សា

គោតោ នាស្ស អា ហោតិ វា។ ឯកវណ្ណត្តា ន សព្ពាទេសោ។ “បញ្ចមិយំ បរស្សេ”តិ វត្តន្តេ “អាទិស្សា”តិ នាស្ស អា ហោតិ, បរលោបោ, គាវា គាវេន គវា គវេន, គោហិ គោភិ។

៦៩. គវំ សេន

គោស្ស សេ វា គវំ ហោតិ សហ សេន។ គវំ គាវស្ស គវស្ស។ កច្ចាយនេ “គវំ ចេ តវមានានំ”តិ បាឡឹ បដិច្ច នំម្ហិ ពហុវចនមេវ សាធិតំ, តេច “គវំ សិង្គិនោ សង្គំ”តិ ទស្សនតោ ឯកវចនញ្ច។

៧០. គុន្នញ្ច នំនា

នំវចនេន សហ គោស្ស គុន្នំ ហោតិ គវញ្ច វា។ គុន្នំ គវំ គោនំ។ គាវា គាវម្ហា គាវស្មា គវា គវម្ហា គវស្មា។ គាវេ គាវម្ហិ គាវស្មិំ គវេ គវម្ហិ គវស្មិំ។

៦៨. សុម្ហិ វា

សុម្ហិ គោស្ស គាវ+គវា ហោន្តិ វា។ គាវេសុ គវេសុ គោសុ។ គោស្ស គោណាទេសោ ន កតោ, សទ្ទន្តរត្តា។ គោណសទ្ទោ ហិ សត្តសុ វិភត្តីសុ ទិស្សតីតិ។

ឧសុ+ភូមិ+បសុ+រំសិ-ទិសា+វាចា+ម្ពុ+ចក្ខុសុ;
ទសស្វ+ត្ថេសុ គោ វុត្តោ, លក្ខេ ច វជិរេ តតិ។

ឱការន្តំ។

តតិ បុល្លិង្គំ។

កញ្ញា, សិលោបោ។

១,១១. យា

តត្ថិយំ វត្តមានស្ស នាមស្ស+ន្តេ វត្តមានោ អាការោ យសញ្ញោ ហោតិ។ “ជន្តុ+ហេត្វី+យ+បេហិ វា”តិ យោលោបោ វា។ កញ្ញា កញ្ញាយោ។ “យ+ព្រហ្មាទិតេ”តិ គស្ស ឯ វា, កញ្ញេ កញ្ញា, យោម្ហិ កញ្ញា កញ្ញាយោ។ “យោ ស្វំ+ស្សា យំ+តីសូ”តិ អំម្ហិ រស្សោ។ កញ្ញំ, កញ្ញា កញ្ញាយោ។

៤៥. យ+បតេ+កស្មិំ នាទីនំ យ+យា

យបតោ ស្មិំវិភត្តិបរិយន្តានំ ឯកត្តេ នាទីនំ យ+យា ហោន្តិ យថាក្កមំ។ កញ្ញាយ, កញ្ញាភិ កញ្ញាហិ។ កញ្ញាយ, កញ្ញានំ។

១០៣. យំ

យបតោ ស្មិំនោ យំ វា ហោតិ។ កញ្ញាយំ កញ្ញាយ។ “យ+ បតេ+កស្មិំ នាទីនំ យ+យា” “យំ”តិ ច តមេសំ អបវាទាទីនំ វិសយេ ម្ហិស្ស ឧស្សគ្គត្តា បវត្តិ នត្ថីតិ ស្មិំនោ ពហុលាធិការា “ស្មា+ហិ+ស្មិន្ន” មិច្ចាទិនា ម្ហិកតេ “ទសសហស្សិម្ហិ ធាតុម្ហី”តិ សិជ្ឈតិ។ កញ្ញាសុ។ ឯវំ –

សទ្ធា មេធា បញ្ញា វិជ្ជា, ចិន្តា មន្តា តណ្ហា វីណា;
ឥច្ឆា មុច្ឆា ឯជា មាយា, មេត្តា មត្តា សិក្ខា ភិក្ខា។

ជង្ឃា គីវា ជីវ្ហា វាចា, ឆាយា អាសា គង្គា នាវា;
គាថា សេនា លេខា សាលា, មាលា វេលា បូជា ខិឌ្ឌា។

បិបាសា វេទនា សញ្ញា, ចេតនា តសិនា បជា;
ទេវតា វដ្ដកា គោធា, ពលាកា បរិសា សភា។

ឩកា សេផាលិកា លង្កា, សលាកា វាលុកា សិខា;
វិសាខា វិសិខា សាខា, វាចា វញ្ឈា ជដា ឃដា។

ជេដ្ឋា សោណ្ឌា វិតណ្ឌា ច, ករុណា វនិតា លតា;
កថា និទ្ទា សុធា រាធា, វាសនា សីសបា បបា។

បភា សីមា ខមា ឆាយា, ខត្តិយា សក្ខរា សុរា;
ទោលា តុលា សិលា លិលា, លាលេ+លា មេខលា កលា។

វឡវា+លម្ពុសា មូសា, មញ្ជុសា សុលសា ទិសា;
នាសា ជុណ្ហា គុហា ឦហា, លសិកា វសុធាទយោ។

“ន+ម្ហាទីហី”តិ អម្ហា+អន្នា+អម្ពាហិ គស្ស ឯការា+ភាវេ –

៦២. វស្សេវា វា

អម្ហាទីនំ គេ វស្សេវា វា ហោតិ។ អម្ម អម្ហា ឥច្ចាទិ។ សេសំ កញ្ញាវ។ ឯវំ អន្នា អម្ពា។ សភាបរិសាហិ ស្មិនោ “តី សភាបរិសាយា”តិ តី វា ហោតិ។ “ឃោស្ស” មាទិនា វស្សេ សភតី សភាយំ សភាយ។ បរិសតី បរិសាយំ បរិសាយ។

អាការន្តំ។

មតិ, យោម្ហិ –

១,១០. បិ+ត្ថិយំ

ឥត្ថិយំ វត្តមានស្ស នាមស្ស+ន្តេ វត្តមានា ឥវណ្ណ+វណ្ណា បសញ្ញា ហោន្តិ។

១១៦. យេ បស្សិ+វណ្ណស្ស

បសញ្ញស្ស ឥវណ្ណស្ស លោបោ ហោតិ វា យការេ។ “បរោ ក្វចី”តិ អនុវត្តិតក្វចិគ្គហណា យេ បរេ ច-ការ+បុព្ពរូបា- និ ន ហោន្តិ។ មត្យោ។ អញ្ញត្រ “ជន្តា”ទិនា យោលោបោ, ទីឃោ, មតី មតិយោ។ ភោ មតិ មតី, មត្យោ មតី មតិយោ។ មតឹ, មត្យោ មតី មតិយោ។ មតិយា, មតីហិ មតីភិ។ មត្យា មតិយា, មតីនំ។ ស្មិនោ យំ, មត្យំ មតិយំ មត្យា មតិយា, មតីសុ។ ឯវំ –

បត្តិ យុត្តិ វុត្តិ កិត្តិ, មុត្តិ តិត្តិ ខន្តិ កន្តិ;
សន្តិ តន្តិ សិទ្ធិ សុទ្ធិ, ឥទ្ធិ វុទ្ធិ ពុទ្ធិ ពោធិ។

ភូមិ ជាតិ បីតិ សុតិ, នន្ទិ សន្ធិ សោណិ កោដិ;
ទិដ្ឋិ វុដ្ឋិ តុដ្ឋិ យដ្ឋិ, បាឡិ អាឡិ នាឡិ កេឡិ។

សតិ មុតិ គតិ ចុតិ, ធិតិ យុវតិ វិកតិ;
រតិ រុចិ រស្មិ អសនិ, វសនិ ឱសធិ អង្គុលិ;
ធូលិ ទុន្ទុភិ ទោណិ, អដវិ ឆវិ ឥច្ចាទិ។

៥៥. វត្យាទីហិ ដោ ស្មិនោ

រត្យាទីហិ ស្មិនោ ដោ វា ហោតិ។ រត្តោ រត្យំ រត្តិយំ រត្យា រត្តិយា, រត្តីសុ។ សេសំ មតិសមំ។

ឥការន្តំ។

ទាសី, សិលោបោ។ "ឯកវចនេ"ច្ចាទិនា រស្សោ។ "យេ បស្សិ+វណ្ណស្សា"តិ ឦលោបោ, ទាស្សោ។ "ជន្តា" ទិនា យោលោបោ។ ទាសី ទាសិយោ។ "គេ វា"តិ រស្សោ។ ភោ ទាសិ ទាសី, ទាស្សោ ទាសី ទាសិយោ។

៧៣. យំ បិតោ

បសញ្ញិតោ អំវចនស្ស យំ វា ហោតិ។ ទាស្សំ ទាសិយំ ទាសី, ទាស្សោ ទាសី ទាសិយោ។ "យបតេកា"ទិនា យា។ ទាស្សា ទាសិយា , ទាសីហិ ទាសីភិ។ ទាស្សា ទាសិយា, ទាសីនំ។ ទាស្សំ ទាសិយំ ទាស្សា ទាសិយា, ទាសីសុ។ ឯវំ –

មហី វេតរណី វាបី, បាដលី កទលី ឃដី;
នារី កុមារី តរុណី, វារុណី ព្រាហ្មណី សខី។

គន្ធព្លី កិន្នរី នាគី, ទេវី យក្ខី អជី មិគី;
វានរី សូករី សីហី, ហំសី កាកី ច កុក្កុដី។

ឥច្ចាទយោ។

ឯត្ថ ច ឦការលោបេ ញការបុព្ពរូបោ, វេតរញ្ញោ វេតរណិយោ។ វេតរញ្ញំ វេតរណិយំ វេតរណី, វេតរញ្ញោ វេតរណិយោ ឥច្ចាទិ។ យោសុ –

១៦៧. នជ្ជា ចយាស្វាម

យោសុ នទីសទ្ទស្ស អាម វា ហោតិ។ សុញ្ញ+នក+អាម ឥត្យាទិ ញការ+កការ+មការា អាគមលិង្គា។ ស ច "មានុពន្ធោ សរាន+មន្តា បរោ"តិ មានុពន្ធត្តា សរាន+មន្តា បរោ ហោតីតិ ឦការា បរោ។ "យវា សរេ"តិ យេ ទស្ស ជោ, យស្ស ច បុព្ពរូបំ, នជ្ជាយោ។ វា ប-លោប+យោលោបេសុ នជ្ជោ នទី នទិយោ ឥច្ចាទិ។

ឦការន្តំ។

យាគុ, យាគូ យាគុយោ។ ភោ យាគុ, យាគូ យាគុយោ។ យាគុំ, យាគូ យាគុយោ។ យាគុយា, យាគូហិ យាគូភិ។ យាគុយា, យាគូនំ។ យាគុយំ យាគុយា, យាគូសុ។ ឯវំ ធាតុ+ធេនុ+កាសុ+ទទ្ទុ+កណ្ឌុ+កច្ឆុ+រជ្ជុ+ករេណុ+សស្សុ+បិយង្គុ អាទយោ។

ឯត្ថ ធាតុសទ្ទោ "មនោធាតុនា"តិ អភិធម្មាវតារេ វុត្តត្តា បុល្លិង្គេបិ ទិស្សតិ, តំ សក្កដមតេន វុត្តន្តិ កេចិ។

មាតា, មាតរោ។ ភោ មាត មាតា, មាតរោ។ មាតរំ, មាតរេ មាតរោ។ មាតរា, នាស្ស យាទេសេ "យេ បស្សា"តិ យោគវិភាគា បលោបោ, អនុញ្ញាតោ អហំ មត្យា, អញ្ញត្រ មាតុយា, មាតរេហិ មាតរេភិ មាតូហិ មាតូភិ។ សលោបេ មាតុ, បសញ្ញត្តា 'នោ' ន ហោតិ, មត្យា មាតុយា, មាតរានំ មាតានំ មាតូនំ។ ឆដ្ឋីវិសយេ "មាតុស្ស សរតី"តិបិ ទិស្សតិ។ មាតរិ, មាតរេសុ មាតូសុ។ វិសេសា+ញ្ញត្រ បិតុសមំ។ ឯវំ ធីតុ+ទុហិតុសទ្ទា។

ឧការន្តំ។

រស្សនិសេធេ សិលោបេ ច កតេ ជម្ពូ។ "ជន្តា"ទិនា យោលោបេ, ជម្ពូ ជម្ពុយោ។ "គេ វា"តិ រស្សេ ភោ ជម្ពុ, ជម្ពូ ជម្ពុយោ។ ជម្ពុំ, ជម្ពូ ជម្ពុយោ។ ជម្ពុយា, ជម្ពូហិ ជម្ពូភិ។ ជម្ពុយា, ជម្ពូនំ។ ជម្ពុយំ ជម្ពុយា, ជម្ពូសុ។

ឯវំ វធូ ច សរភូ, សរពូ សុតនូ ចមូ;
វាមូរូ នាគនាសូរូ, សមានា ខលុ ជម្ពុយា។

ឩការន្តំ។

គោ, គាវោ គវោ ឥច្ចាទិ បុល្លិង្គសមំ។

ឥត្ថិលិង្គំ។

នបុំសក , សិ –

១១១. អំ នបុំសកេ

អការន្តតោ នាមស្មា សិស្ស អំ ហោតិ នបុំសកេ។ នបុំសកំ។

១១២. យោនំ និ

អការន្តតោ យោនំ និ ហោតិ នបុំសកេ។ នីនំ និច្ចវិធានេបិ “និនំ វា”តិ បក្ខេ ដាដេ ហោន្តិ, ទីឃេ នបុំសកា នបុំសកានិ។ ភោ នបុំសក នបុំសកា, នបុំសកា នបុំសកានិ។ នបុំសកំ, នបុំសកេ នបុំសកានិ។ នបុំសកេន, ឥច្ចាទិ សុគតសទ្ទសមំ។ ឯវំ –

បុញ្ញ+បាប+ផល+រូប+សាធនំ,
សោត+ឃាន+សុខ+ទុក្ខ+ការណំ;
ទាន+សីល+ធន+ឈាន+លោចនំ,
មូល+កូល+ពល+ជាល+មង្គលំ។

នឡិន+លិង្គ+មុខ+ង្គ+ជល+ម្ពុជំ,
បុលិន+ធញ្ញ+ហិរញ្ញ+ផលា+មតំ;
បទុម+បណ្ណ+សុសាន+វនា+យុធំ,
ហទយ+ចីវរ+វត្ថ+កុលិ+ន្ទ្រិយំ។

នយន+វទន+យានោ+ទន+សោបាន+បានំ,
ភវន+ភុវន+លោហា+លាត+តុណ្ឌ+ណ្ឌ+បីឋំ,
ករណ+មរណ+ញាណា+រម្មណា+រញ្ញ+តាណំ,
តគរ+នគរ+តីរ+ច្ឆត្ត+ឆិទ្ទោ+ទកានិ។ឥច្ចាទិ;

ឯកច្ចំ,

១៣៦. ន និស្ស ដា

ឯកច្ចាទីហិ បរស្ស និស្ស ដា ន ហោតិ, ឯកច្ចានិ។ ភោ ឯកច្ច, ឯកច្ចា ឯកច្ចានិ។ ឯកច្ចំ, ឯកច្ចេ ឯកច្ចានិ។ សេសំ នបុំសកំវ។

ឯវំ បឋមំ, បឋមានិ ឥច្ចាទិ។ បទំ, បទា បទានិ ឥច្ចាទិ នបុំសកសមំ។ នាស្មឹសុ ភេទោ។

១០៦. នាស្ស សា

បទាទីហិ នាស្ស សា ហោតិ វា។ បទសា បទេន។

១០៥. បទាទីហិ

បទាទីហិ ស្មិនោ សិ ហោតិ វា។ បទសិ បទេ បទម្ហិ បទស្មឹ, បទេសុ។ ឯវំ ពិលសទ្ទោ។

កម្មសទ្ទតោ នាស្ស “នាស្សេ+នោ”តិ ឯនោ វា, កម្មេន, “បុមកម្មថាមា”ទិនា ឧត្តេ កម្មុនា កម្មនា។ ត មិនាវ សស្មាសុ ឧត្តំ, ឧស្ស លសញ្ញាយំ ស+ស្មានំ យថាយោគំ នោ+នា និច្ចំ, វវត្ថិតវិភាសត្តា វាធិការស្ស។ កម្មុនោ កម្មស្ស។ កម្មុនា កម្មា កម្មម្ហា កម្មស្មា។ “កម្មាទិតោ”តិ ស្មិនោ វា និម្ហិ កម្មនិ កម្មេ កម្មម្ហិ កម្មស្មិំ, សេសំ នបុំសកសមំ។ ចម្ម+វេស្ម+ភស្មាទយោ កម្មសមា ឧត្តតោ+ញ្ញត្រ។

គច្ឆន្ត, សិ។ “ន្តស្សំ”តិ វា អំម្ហិ សិលោបោ គច្ឆំ។ អញ្ញត្រ សិស្ស ទំ, គច្ឆន្តំ, គច្ឆន្តា គច្ឆន្តានិ។ ភោ គច្ឆ គច្ឆា គច្ឆំ, គច្ឆន្តា គច្ឆន្តានិ។ គច្ឆំ គច្ឆន្តំ, គច្ឆន្តេ គច្ឆន្តានិ។ គច្ឆតា គច្ឆន្តេនេ+ច្ចាទិ បុល្លិង្គសមំ។ ឯវំ យជន្ត+វជន្តាទយោ។

អការន្តំ។

អដ្ឋិ , សិលោបោ។

១១៣. ឈលា វា

ឈលតោ យោនំ និ ហោតិ វា នបុំសកេ។ អដ្ឋីនិ។ “លោបោ”តិ យោលោបេ ទីឃោ, អដ្ឋី។ ភោ អដ្ឋិ អដ្ឋី, អដ្ឋីនិ អដ្ឋី។ អដ្ឋឹ, អដ្ឋីនិ អដ្ឋី។ អដ្ឋិនា ឥច្ចាទិ មុនិសទ្ទសមំ។ ឯវំ បច្ឆិ+អក្ខិ+ទធិ+សត្ថិ+វារិ+អច្ចិអាទយោ។

ឥការន្តំ។

ទណ្ឌិ, នបុំសកត្តា “ឯករថនេ”ច្ចាទិនា រស្សេ សិលោបោ។ ទណ្ឌីនិ ទណ្ឌី។ “គេ វា”តិ រស្សេ ភោ ទណ្ឌិ ទណ្ឌី, ទណ្ឌីនិ ទណ្ឌី។ “នំ ឈីតោ”តិ នំ។ ទណ្ឌិនំ ទណ្ឌឹ, ទណ្ឌីនិ ទណ្ឌី។ សេសំ បុល្លិង្គេ ទណ្ឌីសមំ។ ឯវំ សុខការី+សីឃយាយីអាទយោ។

ឦការន្តំ។

ចក្ខុ, ចក្ខូនិ ចក្ខូ។ សេសំ អដ្ឋិសមំ។ ឯវំ អាយុ+វសុ+ធនុ+ទារុ+តិបុ+មធុ+សិង្គុ+ហិង្គុ+វត្ថុ+ជតុ+អម្ពុ+អស្សុអាទីនិ។ អាយុសទ្ទតោ នាស្ស កោធាទិត្តា សារ វិសេសោ។

ឧការន្តំ។

គោត្រភុ, រស្សេ សិលោបោ។ គោត្រភូនិ គោត្រភូ។ ភោ គោត្រភុ គោត្រភូ, គោត្រភូនិ គោត្រភូ។ គោត្រភុំ, គោត្រភូនិ គោត្រភូ ឥច្ចាទិ បុល្លិង្គេ វេស្សភូសមំ។ ឯវំ សយម្ភូ+អភិភូ+ធម្មញ្ញូ អាទយោ។

ឩការន្តំ។

វិសទា+វិសទាការ-វោហារោ+ភយមុត្តកោ ;
បុមាទិជាននេ ហេតុ-ភាវតោ លិង្គ+មីរិតោ។

ថន+កេសាវតី នារី, មស្សុវា បុរិសោ សិយា;
ឧភិន្ន+មន្តរំ ឯតំ, ឥតរោ+ភយមុត្តកោ។

ឯសេ+សា ឯត+មីតិ ច,
បសិទ្ធិអត្ថេសុ យេសុ លោកស្ស;
ថី+បុម+នបុំសកានី+តិ,
វុច្ចន្តេ តានិ នាមានិ។

នបុំសកលិង្គំ។

អថ សព្ពាទីនំ រូបនយោ និទ្ទិសិយតេ,

សព្ព កតរ កតម ឧភយ ឥតរ អញ្ញ អញ្ញតរ អញ្ញតម, បុព្ព+បរា+បរ+ទក្ខិណ+ត្តរា+ធរានិ វវត្ថាយ+ម សញ្ញាយំ។ "ឩនបូរត្ថ+មធិកបទោទាហរណ+មជ្ឈាហារោ"តិ ញាយា សព្ពាទីសុ បឋីយន្តេតិ យោជេតព្ពំ។ យ ត្យ ត ឯត ឥម អមុ កឹ ឯក តុម្ហ អម្ហ ឥច្ចេតេ សព្ពាទយោ។ កច្ចាយនេ អទស្សិតស្សាបិ ត្យសទ្ទស្ស –

> ខិឌ្ឌា បណិហិតា ត្យាសុ, រតិ ត្យាសុ បតិដ្ឋិតា;
> ពីជានិ ត្យាសុ រុហន្តិ, យទិទំ សត្តា បជាយរេតិ –

បាឡិយំ ទិស្សមានត្តា ឥធ សង្គហោ។

តត្ថ សព្ពសទ្ទោ និរវសេសត្ថោ។ កតរ+កតមសទ្ទា បុច្ឆនត្ថា។ ឧភយសទ្ទោ ទ្វិអវយវសមុទាយវចនោ។ ឥតរសទ្ទោ វុត្តបដិយោគីវចនោ។ អញ្ញសទ្ទោ អធិកតាបរវចនោ។ អញ្ញ- តរ+អញ្ញតមសទ្ទា អនិយមត្ថា។ បុព្ពាទយោ ទិសាទិវវត្ថាវចនា។ យសទ្ទោ អនិយមត្ថោ។ ត្យ+តសទ្ទា បរម្មុខវចនា។ ឯត+ឥម+អមុ+កឹ ឥច្ចេតេ សមីប+អច្ចន្តសមីប+ទូរ+បុច្ឆនត្ថវចនា។ ឯកសទ្ទោ សំខ្យាទិវចនោ។ តុម្ហ+អម្ហសទ្ទា បរ+អត្ត និទ្ទេសវចនា។

សព្ពោ, សិស្ស ឱ,

១៣៨. យោន+មេដ

អការន្តេហិ សព្ពាទីហិ យោនំ ឯដ ហោតិ និច្ចំ។ សព្ពេ។ ភោ សព្ព សព្ពា, សព្ពេ។ សព្ពំ, សព្ពេ។ សព្ពេន, សព្ពេហិ សព្ពេភិ។ ឯវំ ករណោ។ សព្ពស្ស។

៩៩. សព្ពាទីនំ នំម្හි ច

អការន្តានំ សព្ពាទីនំ ឯ ហោតិ នំម្ហិ សុ+ហិសុ ច។ ឯត្ថ អាទិសទ្ទោ អវយវេ, វុត្តញ្ហិ –

> មរិយាទាយំ បការេ ច, សមីបេ+វយវេ តថា;
> ចតូស្វ+ត្ថេសុ មេធាវី, អាទិសទ្ទំ បកាសយេតិ។

១០០. សំ+សានំ

សព្ពាទិតោ នំវចនស្ស សំ+សានំ ហោន្តិ។ សព្ពេសំ សព្ពេសានំ។ សព្ពា សព្ពម្ហា សព្ពស្មា។ សព្ពេ សព្ពម្ហិ សព្ពស្មិំ, សព្ពេសុ។

ឥត្ថិយំ "ឥត្ថិយ+មត្វា"តិ អាបច្ចយេ តស្ស យសញ្ញា។ សេសំ កញ្ញាវ។ សព្ពា, សព្ពា សព្ពាយោ។ ភោ សព្ពេ, សព្ពា សព្ពាយោ។ "យោ ស្សំ+ស្សា+ស្សាយំ+តឹ ស្វ"-តិ រស្សេ សព្ពំ, សព្ពា សព្ពាយោ។ សព្ពាយ, សព្ពាហិ សព្ពាភិ។

១០១. ឃបា សស្ស ស្សា វា

សព្ពាទីនំ ឃបតោ សស្ស ស្សា វា ហោតិ។ អមុស្សាតិ រូបស្ស "ស្សា វា តេ+តិ+មា+មូហី"តិ ស្សាទេសេន សិទ្ធត្តា វាគ្គហណ+មុត្តរត្ថំ។ រស្សេ សព្ពស្សា សព្ពាយ, សព្ពាសំ សព្ពាសានំ។ បញ្ចមិយំ សព្ពាយ។

១០២. ស្មិនោ ស្សំ

សព្ពាទីនំ ឃបតោ ស្មិនោ ស្សំ វា ហោតិ។ សព្ពស្សំ សព្ពាយំ សព្ពាយ, សព្ពាសុ។

នបុំសកេ សព្ពំ។ "យោនំ នី"តិ នបុំសកេ យោស្ស និម្ហិ –

១៣៧. សព្ពាទីហិ

សព្ពាទីហិ បរស្ស និស្ស ដា ន ហោតិ។ ទីឃេ សព្ពានិ។ ភោ សព្ព សព្ពា, សព្ពានិ។ សព្ពំ, សព្ពេ សព្ពានិ។ នាទីសុ បុមេវ។ កតរកតមឧភយា តីសុ លិង្គេសុ សព្ពសមា។ ឯវំ ឥតរអញ្ញសទ្ទា។ ស្សា+ស្សំសុ វិសេសោ។

៥២. ស្សំ+ស្សា+ស្សាយេស្វិ-តរេ+ក+ញ្ញោ+តិ+មាន+មិ

ស្សមាទីសុ ឥតរ+ឯក+អញ្ញ+ឯត+ឥម ឥច្ចេតេសំ ឥ ហោតិ និច្ចំ។ ឥតរិស្សា ឥតរាយ, អញ្ញិស្សា អញ្ញាយ, អញ្ញាសំ អញ្ញាសានំ។ អញ្ញិស្សំ អញ្ញាយំ អញ្ញាយ។ អញ្ញតរ+ញ្ញតមា លិង្គត្តយេ សព្ពសមា។

បុព្ពោ,

១៤៣. បុព្ពាទីហិ ឆហិ

ឯតេហិ ឆហិ សវិសយេ ឯដ វា ហោតីតិ យោស្ស ឯដ, បុព្ពេ បុព្ពា។ ភោ បុព្ព បុព្ពា, បុព្ពេ បុព្ពា។ បុព្ពំ, បុព្ពេ។ បុព្ពេន។ សេសំ សព្ពលិង្គេ សព្ពសមំ។ ឯវំ បរាទយោ បញ្ច។

១៣៩. នា+ញ្ញញ្ច នាម+ប្បធានា

តំនាមភូតេហិ អប្បធានេហិ ច សព្ពាទីហិ សព្ពាទិការិយំ ន ហោតិ។ តេ សព្ពា, សព្ពនាមា តេតិ អត្ថោ។ តេ បិយសព្ពា, តេ អតិសព្ពា។ នាមភូតេ ច អញ្ញបទត្ថាទោ អប្បធានវិសយេ ច សព្ពាទិការិយនិសេធេន “បរមសព្ពេ តិដ្ឋន្តិ” ត្យាទិតោ បធានបទន្តតោ ឯដអាទយោ ហោន្តិ, វិសេសនសមាសស្ស ឧត្តរបទត្ថបធានត្តា។

១៤០. តតិយត្ថយោគេ

តតិយត្ថេន យោគេ ច សព្ពាទិការិយំ ន ហោតិ។ មាសេន បុព្ពា មាសបុព្ពា ឥច្ចាទិ។

១៤១. ចត្ថសមាសេ

ចត្ថសមាសវិសយេ សព្ពាទិការិយំ ន ហោតិ។ ទក្ខិណុត្តរបុព្ពានន្តិអាទិ។

១៤២. វេ+ដ

ឥតិ ចត្ថសមាសេ សព្ពាទិការិយំ ន ហោតិ, និច្ចេន ឯដអាទេសប្បសង្គេ អយំ សម្បត្តវិភាសា។ បុព្ពុត្តរេ បុព្ពុត្តរា។ សេសំ សុគតសមំ។

យោ, យេ។ យា, យាយោ។ យំ, យានិ ឥច្ចាទិ សព្ពសមំ។ យាទីន+មាលបនេ រូបំ ន សម្ភវតិ។

ត្យ សិ –

១២៨. ត្យ+តេ+តានំ តស្ស សោ

ត្យ+តេ+តាន+មនបុំសកានំ តស្ស សោ ហោតិ សិម្ហិ។ ស្យោ, ត្យេ។ ស្យា, ត្យា, ត្យាយោ។ ត្យំ, ត្យានិ ឥច្ចាទិ សព្ពសមំ។

សោ,

១៣១. តតស្ស នោ សព្ពាសុ

តសទ្ទស្ស តស្ស នោ វា ហោតិ សព្ពាសុ វិភត្តីសុ។ “ត្យ+តេ+តានំ តស្សា”តិ ច ឯត្ថ ត្យាទីនំ តការគ្គហណំ ស្សា សា ឯសា នាយោតិ ឥត្ថិយំ សព្ពសមា ហោតីតិ។ នេ តេ។ នំ តំ, នេ តេ។ នេន តេនេ, នេហិ នេភិ តេហិ តេភិ។

១៣២. ដ សស្មាស្មឹស្សាយស្សំស្សាសំម្ហាម្ហិស្វិ+មស្ស ច

“ដ ស+ស្មា+ស្មឹ+នំស្មិ+មស្ស ចា”តិ វុត្តេបិ តេសំ វិភត្តីនំ អាទេសេសុ ស្សាយាទីសុ បរេសុ “តទាទេសា តទិវ ភវន្តី”តិ ញាយា ដាទេសេ សិទ្ធេបិ យាទិអាទេសន្តរេ បរេ និវត្តនត្ថំ ស្សាទីនំ គហណំ។

សាទីស្វិ+មស្ស តសទ្ទតការស្ស ច ដោ វា ហោតិ។ បុព្ពស្សរលោបោ។ ឯវ+មុបរិបិ។ អស្ស នស្ស តស្ស, នេសំ នេសានំ តេសំ តេសានំ។ អម្ហា អស្មា នម្ហា នស្មា តម្ហា តស្មា។ អម្ហិ អស្មិំ នម្ហិ នស្មិំ តម្ហិ តស្មិំ, នេសុ តេសុ។

ឥត្ថិយំ សា, នា នាយោ តា តាយោ។ នំ តំ, នា នាយោ តា តាយោ។ នាម្ហិ –

៤៦. ស្សា វា តេ+តិ+មា+មូហិ

យបសញ្ញេហិ ត+ឯត+ឥម+អមូហិ ឯកត្តេ នាទីនំ ស្សា វា ហោតិ។ អន្តស្សរានំ យបវោហារេន តំ សហចរិតាបិ សទ្ទា “កុន្តេ បវេសយា”តិ ញាយា គយ្ហន្តីតិ “យបសញ្ញេហិ ត+ឯត+ឥម+អមូហី”តិ វុត្តំ។ វាដាទេសេ អស្សា នស្សា នាយ។

៥៣. តាយ វា

ស្សំស្សាស្សា យេសុ តស្ស វា ត ហោតិ។ តិស្សា តស្សា តាយ, នាហិ នាភិ តាហិ តាភិ។ សស្ស វា ស្សាម្ហិ អស្សា នស្សា តិស្សា តស្សា។

៥៤. តេ+តិ+មាតោ សស្ស ស្សាយ

តា+ឯតា+ឥមាតោ សស្ស ស្សាយោ ហោតិ វា។ អស្សាយ នស្សាយ តិស្សាយ តស្សាយ, “យបតេ”ច្ចាទិនា យាទេសេ នាយ តាយ។ នំវចនស្ស ស+មាទេសេ តការស្ស ច វា ដាទេសេ អាសំ នាសំ នាសានំ តាសំ តាសានំ។ សត្តមិយំ អស្សំ អស្សា នស្សំ នស្សា នាយំ នាយ តិស្សំ តិស្សា តស្សំ តស្សា តាយំ តាយ, នាសុ តាសុ។

នបុំសកេ នំ តំ, នានិ តានិ។ នំ តំ, នេ នានិ តេ តានិ។ សេសំ បុមេវ។

“យំតំសទ្ទា និច្ចសម្ពន្ធា”តិ ញាយា យំសទ្ទេន អនិយមិតត្ថំ តំសទ្ទោ និយមេតិ។

> បសិទ្ធេ អនុភូតត្ថេ, បក្កន្តវិសយេ តថា;
> យំសទ្ទ+មនបេក្ខេវ, តំសទ្ទោ យុជ្ជតេ សទាតិ –

វុត្តត្តា ឯត្ថេវ តំសទ្ទោ យំសទ្ទំ នាបេក្ខតិ។ យថាក្កមំ តត្រិ+ទ+មុទាហរណំ –

(១) “នមោ តស្សា”តិ ច, (១) “អគ្គិម្ប+គ្គិនា…បេ…. ញាតការី ហិ សោ ជិនោ”តិ ច, (១១) បុរិមគាថាយ វុត្តមុនិសទ្ទ+មបេក្ខិត្វា “សវាសនេ កិលេសេ សោ”តិ ច។

ឯសោ, ឯតេ។ ឯសា, ឯតា ឯតាយោ, ឯតំ, ឯតានិ ឥច្ចាទិ ដ+នាទេសាភាវោវ វិសេសោ។

ឥម សិ,

១២៧. សិម្ហ+នបុំសកស្សា+យំ

ឥមសទ្ទស្ស អនបុំសកស្ស អយំ ហោតិ សិម្ហិ។ អយំ, ឥមេ។ ឥមំ, ឥមេ។

១២៦. នាម្ហ+និ+មិ

ឥមសទ្ទស្ស អនិត្ថិយំ នាម្ហិ អន+ឥមិឥច្ចាទេសា ហោន្តិ។ “អតេ+នា”តិ ឯនេ អនេន ឥមិនា។ ហិម្ហិ –

១២៥. ឥមស្សា+និត្ថិយំ ដេ

ឥមស្សា+និត្តិយំ ដេ ហោតិ វា សុ+នំ+ហិសុ។ “នាមគ្គហណេ លិង្គវិសិដ្ឋស្សាបិ គហណំ”តិ ញាយា ‘អនិត្តិយំ’តិ ឥត្ថិលិង្គនិសេធា ឥមស្សាតិ នាមគ្គហណវិសយេ លិង្គវិសេសិតស្ស ឥមសទ្ទស្សាបិ គហណំ។ តស្ស ផលំ “តតស្ស នោ សព្ពាសុ” ត្យាទោ លិង្គត្តយេ ការិយសិទ្ធិ។ ឯហិ ឯភិ ឥមេហិ ឥមេភិ។ “ដ សស្មាស្មិ”មិច្ចាទិនា សព្ពស្សិ+មស្ស វា ដាទេសេ អស្ស ឥមស្ស, វា ដេ ឯសំ ឯសានំ ឥមេសំ ឥមេសានំ។ អម្ហា អស្មា ឥមម្ហា ឥមស្មា។ អម្ហិ អស្មិ ឥមម្ហិ ឥមស្មិ, ឯសុ ឥមេសុ។

ឥត្ថិយំ អយំ, ឥមា ឥមាយោ។ ឥមំ, ឥមា ឥមាយោ។ នា “ស្សា វា តេ+តិ+មា+មូហី”តិ ស្សា វា, វា ដាទេសេ “ស្ស” មិច្ចាទិនា ឥអាទេសេ ច កតេ អស្សា ឥមិស្សា ឥមាយ, ឥមាហិ ឥមាភិ។ អស្សា ឥមិស្សា អស្សាយ ឥមិស្សាយ ឥមាយ។ នំវចនស្ស ស+មាទេសេ ឥមស្ស ច វា ដាទេសេ អស្ស “សុនំហិ សូ”តិ ទីឃេ ច កតេ អាសំ, អញ្ញត្រ ឥមាសំ ឥមាសានំ។ សត្តមិយំ អស្សំ ឥមិស្សំ អស្សា ឥមិស្សា ឥមាយំ ឥមាយ, ឥមាសុ។

នបុំសកេ –

២០១. ឥមស្សិ+ទំ វា

អំសិសុ សហ តេហិ ឥមស្សិ+ទំ ហោតិ វា នបុំសកេ។ ឥទំ ឥមំ, ឥមេ ឥមានិ។ ឥទំ ឥមំ, ឥមេ ឥមានិ។ អនេន ឥមិនា ឥច្ចាទិ បុល្លិង្គសមំ។

១៩៧. ឥមេ+តាន+មេនា+ន្វាទេសេ ទុតិយាយំ

ឥមឯតសទ្ទានំ កថិតានុកថនវិសយេ ទុតិយាយ+មេនាទេសោ ហោតិ។ ឥមំ ភិក្ខុំ វិនយ+មជ្ឈាបយ, អថោ ឯនំ ធម្ម+មជ្ឈាបយ។ ឥមេ ភិក្ខូ វិនយ+មជ្ឈាបយ, អថោ ឯនេ ធម្ម+មជ្ឈាបយ។ ឯវ+មេតស្ស ច យោជនីយំ។

អមុ សិ,

១២៩. មស្សា+មុស្ស

អនបុំសកស្សា+មុស្ស មការស្ស សោ ហោតិ សិម្ហិ។ អសុ, យោ –

៨៦. លោបោ+មុស្មា

និយមសុត្ត+មិទំ, អមុសទ្ទតោ យោនំ លោបោ ហោតិ និច្ចំ បុល្លិង្គេ។ ទីឃេ អមូ។ ឈលតោ យោនំ “លោបោ”តិ លោបេ សិទ្ធេបិ វោ+បវាទោ+យ+មារម្ភោ។

> អារម្ភោ វចនម្បត្តិ, លក្ខណំ យោគលក្ខណំ;
> វាក្យំ សត្ថញ្ច ឥច្ចាទិ, សុត្តាន+មភិធាយកា។

អមុំ, អមូ។ អមុនា, អមូហិ អមូភិ។

៨៧. ន នោ សស្ស

អមុស្មា សស្ស នោ ន ហោតិ។ អមុស្ស, អមូសំ អមូសានំ។ “នាស្មាស្សា”តិ លតោ ស្មាស្ស នា, អមុនា អមុម្ហា អមុស្មា។ អមុម្ហិ អមុស្មិ, អមូសុ។

ឥត្ថិយំ អសុ, អមូ អមុយោ។ អមុំ, អមូ អមុយោ។ នា, “ស្សា វា តេ+តិ+មា+មូហី”តិ នាទ្យេកវចនានំ ស្សា វា, អមុស្សា អមុយា, អមូហិ អមូភិ។ អមុស្សា អមុយា, អមូសំ អមូសានំ។ សត្តមិយំ អមុស្សំ អមុស្សា អមុយំ អមុយា, អមូសុ។

នបុំសកេ –

២០២. អមុស្សា+ទុំ

អំសិសុ សហ គេហិ អមុស្ស អទុំ ហោតិ វា នបុំសកេ។ អទុំ, សិលោបោ, អមុំ។ “ឈលា វា”តិ វានិអាទេសេ អមូនិ អមូ។ អទុំ អមុំ, អមូនិ អមូ។ អមុនា ឥច្ចាទិ បុល្លិង្គសមំ។

“សកត្ថេ”តិ កបច្ចយេ –

១៣០. កេ វា

អមុ ឯវ អមុកោតិ សកត្ថេ កបច្ចយេ តទ្ធិតវុត្តិត្តា “ឯកត្ថតាយំ”តិ សិលោបេ ច កតេ “និមិត្តាភាវេ នេមិត្តិកស្សាភាវោ”តិ ញាយា និមិត្តភូតស្ស សិស្សា+ភាវេ នេមិត្តិកស្ស “មស្សា+មុស្សា”តិ កត្តព្ពស្ស សការស្ស និវុត្តីតិ ‘កេ វា’តិ វិកប្បេន មស្ស សការត្ត+ មិទ+មារទ្ធំ ។ អមុស្ស មស្ស កេ ស ហោតិ វា។ អសុកោ អមុកា, អសុកា អមុកា។ អសុកំ អមុកំ ឥច្ចាទិ។

កឹ សិ។

១៩៨. កិស្ស កោ សព្ពាសុ

សព្ពាសុ វិភត្តីសុ កិស្ស កោ ហោតិ។ សិស្សោ, កោ, កេ។ កំ, កេ។ កេន, កេហិ កេភិ។

១៩៩. កិ សស្មីសុ វា និត្ថិយំ

អនិត្ថិយំ កិស្ស កិ វា ហោតិ សស្មីសុ។ កិស្ស កស្ស, កេសំ កេសានំ។ កម្ហា កស្មា។ កិម្ហិ កិស្មឹ កម្ហិ កស្មឹ, កេសុ។

ឥត្ថិយំ វិភត្តីសុ បរេសុ កាទេសេ កតេ អការន្តត្តា មជ្ឈេ អាបច្ចយករណ+មវិរុទ្ធន្តិ អា, កា, កាយោ។ កំ, កា កាយោ ឥច្ចាទិ សព្ពាវ។

នបុំសកេ –

២០០. កិ+មំសិសុ សហ នបុំសកេ

អំសិសុ សហ គេហិ កឹ សទ្ទស្ស កឹហោតិ នបុំសកេ។ កាទេសស្ស សាមញ្ញត្តា “វិសេសវិហិតា វិធយោ សាមញ្ញវិធយោ និសេធេន្តី”តិ ញាយា កឹអាទេសេន កាទេសនិវុត្តិ។ កឹ, កានិ។ កឹ, កេ កានិ។ កេនេ+ច្ចាទិ បុព្ពេវ។

ឯកសទ្ទោ សំខ្យា+តុល្យ+ញ្ញ+សហាយវចនោ។ យទា សំខ្យាវចនោ, តទា ឯកវចនន្តោ, អត្រ ឯកសទ្ទោ សំខ្យេយ្យវាបី។ អញ្ញត្រ តុល្យាទីសុ ពហុវចនន្តោបិ។ ឯកោ, ឯកេ។ ឯកា, ឯកា ឯកាយោ។ ឯកំ, ឯកានិ+ច្ចាទិ សព្ពសមំ តិលិង្គេ។

តុល្យេ ឯកោ វិលាសោ ទ្វិន្នំ កុមារានំ, ឯកេ វណ្ណសទ្ទា ទ្វិន្នំ កុមារានំ។ អញ្ញត្ថេ ឯកោ អាចរិយោ ឯវ+មាហ, ឯកេ អាចរិយា ឯវ+មាហំសុ។ អសហាយតេ ឯកោវ អរញ្ញំ បវិសិត្វា។

ឯកោ, ឯកេ។ ឯកា, ឯកា ឯកាយោ។ ឯកំ ឯកានិ+ច្ចាទិ សព្ពសមំ តិលិង្គេ។ ស្សា+ស្សំសុ បន “ស្ស”មាទិនា ឥ, ឯកិស្សា ឯកាយ, ឯកិស្សំ ឯកាយំ ឯកាយ។

ឥធ អត្ថបរគារវវសេន ឯកស្សាបិ “អម្ហាកំ រញ្ញោ”តិបិ “ឯកេ អាចរិយា”តិបិ ពហុវចនស្ស លោកេន ឥច្ឆិតត្តា ពហុលវិធានា ពហុវចនេនេវ សិជ្ឈតិ។

តុម្ហ+អម្ហសទ្ទា អលិង្គា, តថា ឧភ+កតិ+ទ្វិសទ្ទា, បញ្ចាទយោ អដ្ឋារសន្តា ច។ តុម្ហ សិ, អម្ហ សិ។

២១២. តុម្ហស្ស តុវំត្វ+មម្ហិ ច

អម្ហិ សិម្ហិ ច តុម្ហស្ស សវិភត្តិស្ស តុវំ+ត្វំ ហោន្តិ។ តុវំ ត្វំ។

២១១. សិម្ហ+ហំ

សិម្ហិ អម្ហស្ស សវិភត្តិស្ស អហំ ហោតិ។ អហំ, យេវស្វេ+ដ, តុ ម្ហេ។

២,២០៨. មយ+មស្មា+ម្ហស្ស

យោស្វ+ម្ហស្ស សវិភត្តិស្ស មយ+មស្មា វា ហោន្តិ យថាក្កមំ។ មយំ អម្ហេ។

២២៧. អំម្ហិ តំ+មំ+តវំ+មមំ

អំម្ហិ តុម្ហអម្ហសទ្ទានំ សវិភត្តីនំ តំ+មំ+តវំ+មមំ ហោន្តិ យថាក្កមំ។ តំ, មំ, តវំ, មមំ។

២៣១. ទុតិយា យោម្ហិ វា

តុម្ហអម្ហសទ្ទានំ សវិភត្តីនំ បច្ចេកំ ងំ+ងាកំ វា ហោន្តិ យោម្ហិ ទុតិយេ, តុម្ហំ តុម្ហាកំ តុម្ហេ, អម្ហំ អម្ហាកំ អម្ហេ។

២២៨. នាស្មាសុ តយា+មយា

នាស្មាសុ តុម្ហអម្ហសទ្ទានំ សវិភត្តីនំ តយា+មយា ហោន្តិ យថាក្កមំ។ “នាស្មាសូ”តិ ពហុវចនេសុបិ វិភត្តិក្កម+មនបេក្ខិត្វា សទ្ទក្កមេន បច្ចេកំ ទ្វេ ទ្វេ ហោន្តិ។

២១៣. តយាតយីនំ ត្វ វា តស្ស

តុម្ហស្ស តយាតយីនំ តការស្ស ត្វ ហោតិ វា។ ត្វយា តយា, មយា។ តុម្ហេហិ តុម្ហេភិ, អម្ហេហិ អម្ហេភិ។

២២៩. តវ+មម+តុយ្ហំ+មយ្ហំ សេ

សេ តុម្ហអម្ហសទ្ទានំ សវិភត្តីនំ ឯតេ អាទេសា ហោន្តិ យថាក្កមំ។ តវ តុយ្ហំ, មម មយ្ហំ។

២១១. នំសេស្វ+ស្មាកំ+មមំ។

នំសេស្វ+ម្ហស្ស សវិភត្តិស្ស អស្មាកំ+មមំ ហោន្តិ យថាក្កមំ។ មមំ។

២៣០. ងំ+ងាកំ នំម្ហិ

នំម្ហិ តុម្ហអម្ហសទ្ទានំ សវិភត្តីនំ ងំ+ងាកំ ហោន្តិ បច្ចេកំ។ តុម្ហំ តុម្ហាកំ អម្ហំ អម្ហាកំ អស្មាកំ។ កច្ចាយនេ ឯកវចនស្ស អំវិធានត្ថំ សុត្ត+មារទ្ធំ, ឯត្ថ បន អត្តគាររវសេន អំម្ហិ តុម្ហំ អម្ហំភិ សិជ្ឈន្តិ ពហុលាធិការា។

២១៤. ស្មាម្ហិ ត្វម្ហា

ស្មាម្ហិ តុម្ហស្ស សវិភត្តិស្ស ត្វម្ហា ហោតិ វា។ ត្វម្ហា ត្វយា តយា, មយា។

២២៦. ស្មិម្ហិ តុម្ហម្ហានំ តយិ+មយិ

ស្មិម្ហិ តុម្ហអម្ហសទ្ទានំសវិភត្តីនំ តយិ+មយិ ហោតិ យថាក្កមំ។ ត្វយិ តយិ, មយិ។ តុម្ហេសុ។

២០៣. សុម្ហា+ម្ហស្សា+ស្មា

អម្ហស្ស អស្មា ហោតិ វា សុទ្ធិ។ អស្មាសុ អម្ហេសុ។ សព្ពាទយោ វុត្ត+មបេក្ខន្តា វក្ខមានំ វាតិ ឥទ+មេសំ លក្ខណំ។

២៣២. អបាទាទោ បទតេ+កវាក្យេតិ

អធិការោ។ ឯត្ថ បាទោ នាម គាថាយ ចតុត្ថំសោ, តស្មា "តុម្ហេហិ បុញ្ញំ បសុតំ អនប្បកំ"តិ ឯត្ថ វោ ន ហោតិ។ ឯត្ថ បទន្តិ វុត្ត សទ្ទោ សភាវតោ –

អាកាសវាយុប្បភវោ សរីរា,
សមុច្ចរំ វត្ត+មុបេតិ នាទោ;
ឋានន្តរេ សុប្បដិហញ្ញមានោ,
វណ្ណត្ត+មាគច្ឆតិ សោ តុ សទ្ទោតិ –

វុត្តត្តា ឯកេកោ វណ្ណោ សទ្ទោ នាម, តព្ពណ្ណសមូហោ បទំ, តប្បទសមូហោ វាក្យញ្ច។ តថា ហិ –

វិភត្យន្តំ បទំ តស្ស, ច យោ វាក្យន្តិ មន្ទយំ;
ឧបចារា វណ្ណសទ្ទ-វាច្ចំ តំ ន បរិច្ចជេ។

តំ បទញ្ច –

បទំ ចតុព្ពិធំ វុត្តំ, នាមា+ខ្យាតោ+បសគ្គជំ;
និបាតជញ្ច តញ្ច ហិ, អស្សេវ ខល្វា+ភិធាវតីតិ។

តំ វាក្យញ្ច –

ឯកាខ្យាតោ បទច្ចយោ, សិយា វាក្យំ សការកោតិ –

វុត្តំ។ តស្មា "វិភត្យន្តំ បទំ, បទសមូហោ វាក្យ"ន្តិ ច វុច្ចតិ។

២៣៣. យោនំហិស្វ+បញ្ចម្យា វោ+នោ

អបញ្ចមិយាយោនំហិស្វ+បាទាទោ វត្តមានានំ បទស្មា បរេស+មេកវាក្យេ ឋិតានំ តុម្ហអម្ហសទ្ទានំ សវិភត្តីនំ វោ+នោ ហោន្តិ វា យថាក្កមំ។ គាមំ វោ គច្ឆេយ្យាថ, គាមំ តុម្ហេ គច្ឆេយ្យាថ។ គាមំ នោ គច្ឆេយ្យាម, គាមំ អម្ហេ គច្ឆេយ្យាម។ បហាយ វោ គមិស្សាមិ, មា នោ វិកន្តីសុ។ ទីយតេ វោ, ទីយតេ តុម្ហំ។ ទីយតេ នោ, ទីយតេ អម្ហំ។ តុដ្ឋោ+ស្មិ វោ បកតិយា, តុដ្ឋោ+ស្មិ តុម្ហំ។ សត្ថា នោ ភគវា, ឯសោ អម្ហាកំ សត្ថា។ កតំ វោ, កតំ តុម្ហេហិ។ កតំ នោ, កតំ អម្ហេហិ។

២៣៤. តេ+មេ នាសេ

នាម្ហិ សេ ច អបាទាទោ វត្តមានានំ ទស្មា បរេស+មេកវាក្យេ ឋិតានំ តុម្ហអម្ហសទ្ទានំ សវិភត្តីនំ តេ+មេ វា ហោន្តិ យថាក្កមំ។ កតំ តេ, កតំ តយា។ កតំ មេ, កតំ មយា។ ទីយតេ តេ, ទីយតេ តវ។ ទីយតេ មេ, ទីយតេ មម។ ធនំ តេ, ធនំ តវ។ ធនំ មេ, ធនំ មម។

២៣៧. ន ច+វា+ហា+ហេ+វយោគេ

ចាទីហិ យោគេ តុម្ហអម្ហសទ្ទានំ វោ+នោ, តេ+មេ ន ហោន្តិ។ គច្ឆាម តុម្ហេ ច មយញ្ច, បស្សតិ តុម្ហេ ច អម្ហេ ច, កតំ តុម្ហេហិ ច អម្ហេហិ ច, ទីយតេ តុម្ហញ្ច អម្ហញ្ច, ធនំ តុម្ហញ្ច អម្ហញ្ច, កតំ តយា ច មយា ច, ទីយតេ តវ ច មម ច, ធនំ តវ ច មម ច។ ឯវំ វាទិយោគេបិ។

២៣៥. អន្វាទេសេ

កថិតានុកថិតវិសយេ តុម្ហអម្ហសទ្ទានំ អាទេសា និច្ចំ ហោន្តិ បុនព្ពិធានា។ គាមោ តុម្ហំ បរិគ្គហោ, អថោ ជនបទោ វោ បរិគ្គហោ។ អន្វាទេសេ អថោ អថោតិ វារទ្វយាភាវា និច្ចន្តិ វុត្តំ។ អថោសទ្ទោ កថិតស្សេវ បុន កថនតោ អន្វាទេសជោតកោ។

២៣៦. សបុព្ពា បឋមន្តា វា

វិជ្ជមានបុព្ពស្មា បឋមន្តា បរេសំ តុម្ហាម្ហានំ អាទេសា វា ហោន្តិ អន្វាទេសេ។ គាមេ បដោ តុម្ហាកំ អថោ នគរេ កម្ពលោ វោ អថោ នគរេ កម្ពលោ តុម្ហាកំ, អថោតិ អនុកថនវារទ្វយគ្គា វិកប្បោ សបុព្ពាតិ កឹ, បដោ តុម្ហាកំ, អថោ កម្ពលោ វោ។ បឋមន្តាតិ កឹ, បដោ នគរេ តុម្ហាកំ, អថោ កម្ពលោ គាមេ វោ។

២៣៨. ទស្សនត្ថេ+នាលោចនេ

ទស្សនត្ថេ អាលោចនវជ្ជិតេ បយុជ្ជមានេ តុម្ហអម្ហាន+មាទេសា ន ហោន្តិ។ គាមោ តុម្ហេ ឧទ្ទិស្ស អាគតោ, គាមោ អម្ហេ ឧទ្ទិស្ស អាគតោ។ អនាលោចនេតិ កឹ, គាមោ វោ អាលោចេតិ, គាមោ នោ អាលោចេតិ។

២៣៩. អាមន្តណំ បុព្ព+មសន្តំវ

អាមន្តណំ បុព្ព+វិជ្ជមានំ វិយ ហោតិ តុម្ហាម្ហាន+មាទេសវិសយេ។ ទេវទត្ត តវ បរិគ្គហោ។ អាមន្តណន្តិ កឹ, កម្ពលោ តេ បរិគ្គហោ។

២៤០. ន សាមញ្ញវចន+មេកត្ថេ

សមានាធិករណេ បរតោ សាមញ្ញវចន+មាមន្តណំ ឯកត្ថេ អសន្តំ វិយ ន ហោតិ មាណវក ជដិលក តេ បរិគ្គហោ។ បរាមន្តណេ អសតិបិ បុព្ព+មុបាទាយ អាទេសោ។

២៤១. ពហូសុ វា

ពហូសុ វត្តមាន+មាមន្តណំ សាមញ្ញវចន+មេកត្ថេ អសន្តំ វិយ វា ន ហោតិ។ “សិទ្ធេ សត្យារម្ភោ នីយមាយ វា វិកប្បាយវា”តិ វុត្តត្តា វិកប្បត្ថ+មិទំ។ ព្រាហ្មណា គុណវន្តោ តុម្ហាកំ បរិគ្គហោ, ព្រាហ្មណា គុណវន្តោ វោ បរិគ្គហោ។

ឧភ+កតិសទ្ទា ពហុវចនន្តា។ “ឧភ+គោហិ ដោ”តិ យោនំ ដោ, ឧភោ។ កថំ “ឧភយោ វសេមសេ”តិ, ដោម្ហិ យការាគមោ។ ឧភោ។

៥៩. សុហិសុ+ភស្សោ

ឧភស្ស សុហិស្វោ ហោតិ។ ឧភោហិ ឧភោភិ។

៥០. ឧភិ+ន្នំ

ឧភា នំវចនស្ស ឥន្នំ ហោតិ។ ឧភិន្នំ, ឧភោសុ។

១៦៨. ដិ កតិម្හា

កតិម្ហា យោនំ ដិ ហោតិ។ កតិ, កតិ។ ឈតោ យោលោបបសង្គេ ទីឃនិវត្តនត្ថំ ដិអាទេសោ។ កតីហិ កតីភិ។ “ពហុកតិន្នំ”តិ នុក, កតិន្នំ, កតីសុ។

១,៥៤. វិច្ឆា+ភិក្ខញ្ញេសុ ទ្វេ

វិច្ឆាយ+មាភិក្ខញ្ញេ ច ទ្វេ រូបានិ ហោន្តិ។ ក្រិយា+គុណ+ទព្វេហិ ព្យាបេតុ+មិច្ឆា វិច្ឆា។ រុក្ខំ រុក្ខំ សិញ្ចន្តិ, គាមោ គាមោ រមណីយោ, គាមេ គាមេ បានីយំ។ អាភិក្ខញ្ញំ=បោនោបុញ្ញំ, បចតិ បចតិ, បបចតិ បបចតិ។

១,៥៥. ស្យាទិលោបោ បុព្ពស្សេ+កស្ស

វិច្ឆាយ+មេកស្ស ទ្វិត្តេ បុព្ពស្ស ស្យាទិលោបោ ហោតិ។ ឯកស្ស ឯកស្សាតិ ទ្វិត្តេ ឯកេកស្ស។ កថំ “មត្ថកមត្ថកេនា”តិ, “ស្យាទិលោបោ បុព្ពស្សា”តិ យោគវិភាគា, យោគវិភាគា ច ឥដ្ឋបសិទ្ធីតិ។

១,៥៦. សព្ពាទីនំ វីតិហារេ

សព្ពាទីនំ វីតិហារេ ទ្វេ ភវន្តិ។ បុព្ពស្ស ស្យាទិលោបោ ច, អញ្ញស្ស អញ្ញស្ស ភោជកា អញ្ញមញ្ញស្ស ភោជកា, ឯវំ ឥតរីតរស្ស។

១,៥៧. យាវពោធំ សម្ភមេ

តុរិតេនា+បាយហេតុបទស្សនំ សម្ភមោ, តស្មិំ សតិ វត្តុ យាវន្តេហិ សទ្ទេហិ សោ+ត្ថោ វិញ្ញាយតេ, តាវន្តោ បយុជ្ជន្តេ។ សប្បោ សប្បោ សប្បោ, ពុជ្ឈស្សុ ពុជ្ឈស្សុ ពុជ្ឈស្សុ, ភិន្នោ ភិក្ខុសង្ឃោ, ភិន្នោ ភិក្ខុសង្ឃោ។

ភយេ កោធេ បសំសាយំ, តុរិតេ កោតូហល+ច្ឆរេ;
ហាសេ សោកេ បសាទេ ច, ករេ អាមេឌិតំ ពុធោ។

សង្ខ្យាកណ្ឌ

អថ សង្ខ្យាសទ្ទា វុច្ចន្តេ។ ឯកាទយោ អដ្ឋារសន្តា សង្ខ្យេយ្យវចនា។ វីសតិអាទយោ “ភិក្ខូនំ វីសតី”តិអាទីសុ សង្ខ្យាវចនា, “វីសតិ ភិក្ខវោ”តិអាទីសុ សង្ខ្យេយ្យវចនា។ ឯកសទ្ទោ សព្ពាទីសុ វុត្តោវ។ ទ្វាទយោ អដ្ឋារសន្តា ពហុវចនន្តាវ។

២១៩. យោម្ហិ ទ្វិន្នំ ទុវេ+ទ្វេ

យោម្ហិ ទ្វិស្ស សវិភត្តិស្ស ទុវេ+ទ្វេ ហោន្តិ បច្ចេកំ។ ទុវេ ទ្វេ, ទុវេ ទ្វេ, ទ្វីហិ ទ្វីភិ។

២២០. ទុវិន្នំ នំម្ហិ វា

នំម្ហិ ទ្វិស្ស សវិភត្តិស្ស ទុវិន្នំ ហោតិ វា។ ទុវិន្នំ, អញ្ញត្រ –

៤៧. នំម្ហិ នុក ទ្វាទីនំ សត្តរសន្នំ

ទ្វាទីនំ សត្តរសន្នំ សង្ខ្យានំ នុក ហោតិ នំម្ហិ វិភត្តិម្ហិ។ ឧការោ ឧច្ចារណត្ថោ, កការោ អន្តាវយវត្ថោ។ ឯត្ថ នាគមោ វិភត្តិស្ស អាទ្យាវយវោ ចេ, “អាគមា តគ្គុណីភូតា តគ្គហណេន គយ្ហន្តេ”តិ ញាយា នាគមោបិ តំគហណេន គយ្ហតីតិ “សុនំហិស្វូ”តិ ទីឃប្បសង្គេ បកតិយា អន្តាវយវភូតេ សរន្តតា នត្ថីតិ ន ទីឃោ។ ទ្វិន្នំ, ទ្វីសុ។

២០៧. បុមេ តយោ+ចត្តារោ

យោម្ហិ សវិភត្តីនំ តិ+ចតុន្នំ តយោ+ចត្តារោ ហោន្តិ យថាក្កមំ បុល្លិង្គេ។ តយោ, តយោ, តីហិ តីភិ។

៤៨. ណ្ណំ+ណ្ណន្នំ តិតោ ឈា

ឈសញ្ញិតោ តិតោ នំវចនស្ស ណ្ណំ+ណ្ណន្នំ ហោន្តិ។ តិណ្ណំ តិណ្ណន្នំ, តីសុ។

ឥត្ថិយំ –

២០៥. តិស្សោ ចតស្សោ យោម្ហិ សវិភត្តីនំ

វិភត្តិសហិតានំ តិចតុន្នំ យោម្ហិ តិស្សោ+ចតស្សោ ហោន្តិ ឥត្ថិយំ យថាក្កមំ។ តិស្សោ, តិស្សោ, តីហិ តីភិ។

២០៤. នំម្ហិ តិចតុន្ន+មិត្ថិយំ តិស្ស+ចតស្សា

នំម្ហិ តិចតុន្នំ តិស្ស+ចតស្សា ហោន្តិ+ត្ថិយំ យថាក្កមំ។ នំម្ហីតិ ចតុត្ថីឆដ្ឋីនំ សាមញ្ញវចនំ, នោ ចេ នំសូតិ វទតិ, យថាក្កមំតិ សទ្ទទ្វយាបេក្ខំ។ ឯវ+មីទិស+មញ្ញម្បិ។ តិស្សន្នំ តីសុ។

២០៦. តីណិ+ចត្តារិ នបុំសកេ

យោម្ហិ សវិភត្តីនំ តិចតុន្នំ យថាក្កមំ តីណិ+ចត្តារិ ហោន្តិ នបុំសកេ។ តីណិ, តីណិ, តីហិ ឥច្ចាទិ បុល្លិង្គេវ។

ចតុ យោ,

២០៨. ចតុរោ វា ចតុស្ស

ចតុស្ស សវិភត្តិស្ស យោម្ហិ ចតុរោ ហោតិ វា បុល្លិង្គេ។ ចតុរោ ចត្តារោ។ កថំ "ចតុរោ និមិត្តេ នាទ្ទសាសិ"ន្តិ, លិង្គវិបល្លាសេន សិទ្ធំ, ចត្តារិ និមិត្តានីតិ អត្ថោ។ វិបល្លាសោ តិវិធោ លិង្គវិបល្លាសោ វចនវិបល្លាសោ វិភត្តិវិបល្លាសោតិ។ ចតូហិ ចតូភិ។ ចតុន្នំ, ចតូសុ។

ឥត្ថិយំ ចតស្សោ។ ចតស្សោ។ ចតូហិ ចតូភិ។ ចតស្សន្នំ។ ចតស្សន្នំ។ ចតូសុ។

នបុំសកេ ចត្តារិ។ ចត្តារិ។ ចតូហិ ចតូភិ។ ឥច្ចាទិ បុមេវ។

១៦៩. ឌ បញ្ចាទីហិ ចុទ្ទសហិ

"សុត្តេ លិង្គវចនមត្ត"ន្តិ ញាយា ឌ-ឥតិ វុត្តំ។ បញ្ចាទីហិ ចុទ្ទសហិ សង្ខ្យាហិ យោនំ ឌ ហោតិ។ បញ្ច។ បញ្ច។ យោនំ ឌា+ឌេនិវត្តនត្ថំ ឌ-វិធានំ។

៩០. បញ្ចាទីនំ ចុទ្ទសន្ន+ម

បញ្ចាទីនំ ចុទ្ទសន្នំ សុនំហិស្វ ហោតិ។ ឯត្ត+ទីឃាបវាទោ+យំ។ អបវាទតិ ពាធេតីតិ អបវាទោ។ តស្មា "បកប្បាបវាទវិសយមុស្សគ្គា អភិនិវិសន្តេ"តិ ញាយា "សុហិស្វ+ស្សេ" "សុនំហិសុ"តិ ច ឧស្សគ្គា "បញ្ចាទីនំ ចុទ្ទសន្ន+ម" ឥតិ អបវាទវិសយំ ន បវិសន្តិ, សាមញ្ញត្តា។ ឯវ+មុបរិបិ "បញ្ចមិយំ បរស្ស" "អាទិស្សា"តិ។ បញ្ចហិ បញ្ចភិ បញ្ចន្នំ។ បញ្ចន្នំ។ បញ្ចសុ។ ឯវំ ឆាទយោ អដ្ឋារសន្តា។

"ចត្តេ"តិ ឯកោ ច ទស ចាតិ ចត្តសមាសេ "អមាទី"តិ ឯកេន អធិកា ទសាតិ តតិយាសមាសេ វា កតេ "ឯកត្តតាយ"ន្តិ វិភត្តិលោបោ។ ឯវ+មុបរិ ច។

៣,១០២. ឯកដ្ឋាន+មា

ឯកអដ្ឋានំ អា ហោតិ ទសេ បរេ។

៣,១០៣. រ សំខ្យាតោ វា

សំខ្យាតោ បរស្ស ទសស្ស រ ហោតិ វិភាសា។ ស ច "បញ្ចមិយំ បរស្សា"តិ វត្តមានេ "អាទិស្សា"តិ ទការស្សេវ ហោតិ។ ឯការស ឯកាទស។ ឯការសហិ ឯកាទសហិ។ ឯការសន្នំ ឯកាទសន្នំ។ ឯការសសុ ឯកាទសសុ។ ឯវ+មេកាទសឥច្ចាទិបិ។

៣,៩៤. អា សំខ្យាយា សតាទោ នាញ្ញត្ថេ

សំខ្យាយ+មុត្តរបទេ ទ្វិស្សា ហោតិ អសតាទោ នាញ្ញត្ថេ។

អារិដ្ឋលិង្គត្តា សំខ្យាយំ ឧត្តរបទេ សលិង្គេនេវ វិសេសនំ ភវតិ។

សុទ្ធំ មិស្សញ្ច សំកិណ្ណំ, ឧបសជ្ជនមេវ ច;
អារិដ្ឋ+មថ វា+ព្យត្តំ, ឆធា លិង្គំ វិរិយតោ។

ឯត្ថ យថាក្កមំ រុក្ខោ លតា បណ្ណំតិ សុទ្ធំ។ យដោ យដី, វជិរោ វជិរំ, វេទនា វេទនំតិ មិស្សំ។ តដោ តដី តដំតិ សំកិណ្ណំ។ សុក្កោ បដោ, សុក្កា បដិ, សុក្កំ វត្ថំតិ ឧបសជ្ជនំ។ រាជា សរណំ, គុណោ បមាណំតិ អារិដ្ឋំ។ ត្វំ អហំ កតិ បញ្ចាតិ អព្យត្តំ។ ឥតិ លិង្គំ វេទិតព្ពំ។ ទ្វាទស។

៣,៩៨. ពា ចត្តាលីសា ទោ

ទ្វិស្ស ពា វា ហោតិ ចត្តាលីសា ទោ នាញ្ញត្ថេ។ រាទេ សេ ពារស។

៣,៩៥. តិស្សេ

សំខ្យាយ+មុត្តរបទេ តិស្ស ឯ ហោត+សតាទោ នា+ញ្ញត្ថេ។

៣,១០៤. ឆតីហិ ឡោ ច

ឆតីហិ បរស្ស ទសស្ស ឡោ ហោតិ រោ ច។ តេឡស តេរស។

៣,១០០. ចតុស្ស ចុចោ ទសេ

ចតុស្ស ចុ+ចោ ហោន្តិ វា ទសេ បរេ។ ទ្វិត្តេ ចុទ្ទស ចោទ្ទស ចតុទ្ទស។

៣,៩៩. វីសតិទសេសុ បញ្ចស្ស បណ្ណ+បន្នា

វីសតិ សេសុ បរេសុ បញ្ចស្ស បណ្ណ+បន្នា ហោន្តិ យថាក្កមំ។ បន្នរស បញ្ចទស។

៣,១០១. ឆស្ស សោ

ឆស្ស សោ-តច្ច+យ+មាទេសោ ហោតិ សេ បរេ។ សោឡស សោរស។ សត្តរស សត្តទស។ “ឯកដ្ឋាន+មា”តិ អា, អដ្ឋារស អដ្ឋាទស។

ឩនា ច សា វីសតិ ចាតិ “វិសេសន+មេកត្ថេនេ”តិ វិសេសនសមាសេ “ឥត្ថិយំ ភាសិតបុមិ+ត្ថី បុមេ+វេកត្ថេ”តិ បុមត្តេ ច កតេ ឯកេន ឩនា វីសតីតិ តតិយាសមាសេ ឯកូនវីសតិ។

វីសតិអាទយោ អានវុតិយា ឥត្ថិលិង្គេ+កវចនា។ ភោ ឯកូនវីសតិ។ ឯកូនវីសតី។ ឯកូនវីសត្យា ឯកូនវីសតិយា។ ឯកូនវីសត្យំ ឯកូនវីសតិយំ ឯកូនវីសត្យា ឯកូនវីសតិយា។ មតិសមំ។

ឯវំ វីសតិ, ឯកវីសតិ, ទ្វាវីសតិ ពាវីសតិ, តេវីសតិ ចតុវីសតិប្បភុតយោ។ បណ្ណអាទេសេ បណ្ណវីសតិ បញ្ចវីសតិ។ ឯវំ ឆព្វីសតិ, សត្តវីសតិ, អដ្ឋវីសតិ។

ឯកេន ឩនា តីសតិ តីសា វាតិ ឯកូនតីសតិ ឯកូនតីសា វា។ ករណេ ឯកូនតីសាយ។ ឯកូនតីសាយ, ឯកូនតីសាយ, ឯកូនតីសាយ, ឯកូនតីសាយំ។ ឯវំ តីសតិណីសាវភុតយោ ។ តីសាសទ្ទស្ស បន សិលោបេ “ទីឃស្សោ”តិ យោគវិភាគា រស្សោ, តីស។ និគ្គហីតាគមោ, តីសំ។ ភោតីសេ+ច្ចាទិ បុមេវ។

ចត្តាលីសាទីសុបិ យថាសម្ភវំ ឯវមេវ។ ទ្វិត្តេ ឯកត្តីសតិ ឯកត្តីសា។ រស្សទ្វិត្តេ ទ្វត្តីសតិ ទ្វត្តីស។ ឯវំ តេត្តីសតិ តេត្តីសាទយោ យាវ ឯកូនចត្តាលីសតិ ឯកូនចត្តាលីសា។ ចត្តាលីសាយ សិម្ហិ ចត្តារីសា ចត្តាលីសា

ចត្តាលីសំ, ភោ ចត្តាលីសេ+ច្ចាទិ ហោតិ។ ឯវំ ឯកចត្តារីសា។

៣,៩៧. ទ្វិស្សា ច

អសតាទោ នាញ្ញត្ថេ ចត្តាលីសាទោ ទ្វិស្ស ឯ វា ហោតិ អា ច។ ទ្វេចត្តាលីសា ទ្វេចត្តាលីស ទ្វេចត្តាលីសំ, ឯវំ ទ្វាចត្តាលីស-ឥច្ចាទិ។ ទ្វេចត្តារីសា ទ្វេចត្តារីស ទ្វេចត្តារីសំ, ឯវំ ទ្វាចត្តារីសា ទ្វាចត្តារីស ឥច្ចាទិ។ ចត្តាលីសតិ ឯកចត្តាលីសតិ ទ្វេចត្តាលីសតិ ទ្វាចត្តាលីសតិ ឥច្ចាទិ ឯកូនវីសតិសមំ។

៣,៩៨. ចត្តាលីសាទោ វា

អសតាទោ នាញ្ញត្ថេ ចត្តាលីសាទោ តិស្សេ ហោតិ វា។ តេចត្តាលីសា តេចត្តាលីស តេចត្តាលីសំ។ ភោ តេចត្តាលីសេ ឥច្ចាទិ ហោតិ។ ឯវំ តិចត្តាលីសា តេចត្តារីសា តិចត្តារីសា ឥច្ចាទិ, តេចត្តាលីសតិ តិចត្តាលីសតិ ឥច្ចាទិ បុព្ពេវ។

ឯវំ ចតុចត្តាលីសា បញ្ចចត្តាលីសា ចតុចត្តាលីសតិ បញ្ចចត្តាលីសតិ ឥច្ចាទិ យាវ ឯកូនបញ្ញាសា។

បញ្ញាសា បញ្ញាស បញ្ញាសំ ឥច្ចាទិ ហោតិ។ ឯវំ ទ្វេបញ្ញាសា ទ្វាបញ្ញាសា ទ្វិបញ្ញាសា ទ្វេបណ្ណាសា ទ្វាបណ្ណាសា ទ្វិបណ្ណាសា។ តេបញ្ញាសា តិបញ្ញាសា តិបញ្ញាសំ តេបណ្ណាសា តិបណ្ណាសា។ ចតុបណ្ណាសា បញ្ចបណ្ណាសា ឥច្ចាទិ យាវ ឯកូនសដ្ឋិ។

ឯវំ សដ្ឋិ, ឯកសដ្ឋិ, ទ្វេសដ្ឋិ ទ្វាសដ្ឋិ ទ្វិសដ្ឋិ, តេសដ្ឋិ តិសដ្ឋិ, ចតុសដ្ឋិ បញ្ចសដ្ឋិ ឥច្ចាទិ យាវ ឯកូនសត្តតិ។

សត្តតិ, ឯកសត្តតិ, ទ្វេសត្តតិ ទ្វាសត្តតិ ទ្វិសត្តតិ, តេសត្តតិ តិសត្តតិ។ ទ្វេសត្តរិ ទ្វាសត្តរិ ទ្វិសត្តរិ, ចតុសត្តតិ, បញ្ចសត្តតិ, ចតុសត្តរិ, បញ្ចសត្តរីតិ យាវ ឯកូនាសីតិ។

អសីតិ, ឯកាសីតិ, ទ្វាសីតិ, យាគមេ ទ្វិយាសីតិ, តេអសីតិ តិយាសីតិ, ចតុរាសីតិ, បញ្ចាសីតិ ឥច្ចាទិ យាវ ឯកូននវុតិ។

នវុតិ, ឯកនវុតិ, ទ្វេនវុតិ ទ្វានវុតិ ទ្វិនវុតិ, តេនវុតិ តិនវុតិ, ចតុនវុតិ, បញ្ចនវុតិ ឥច្ចាទិ យាវ ឯកូនសតំ, ឯតំ នបុំសកលិង្គ+មេកវចនន្តំ។

សតំ, ភោ សត សតា, សតំ, សតំ។ សតេន, ករណេ សតេន។ សតស្ស, សតា សតម្ហា សតស្មា, សតស្ស, សតេ សតម្ហិ សតស្មឹ។ ឯវំ ឯកសតតោ បភុតិ យាវ សហស្សំ។

កោដិ បកោដិ កោដិប្បកោដិ អក្ខោភិណិយោ ឥត្ថិលិង្គេ+កវចនន្តា។ វគ្គភេទេ តុ សព្ពាសម្បិ សំខ្យានំ ពហុវចនោបិ ហោតេវ “ទ្វេវីសតិយោ ជិនទន្តា” “តិស្សោ វីសតិយោ ទិនយដិកា” ឥច្ចាទិ។

ទសទសកំ សតំ នាម, ទសសតំ សហស្សំ នាម, ទសសហស្សំ នហុតំ, ទសនហុតំ លក្ខំ, សតសហស្សន្តិបិ វុច្ចតិ។

លក្ខសតំ កោដិ, កោដិលក្ខសតំ បកោដិ, បកោដិលក្ខសតំ កោដិប្បកោដិ, ឯវំ នហុតំ, និន្នហុតំ, អក្ខោភិណី, ពិន្ទុ, អព្ពុទំ, និរព្ពុទំ, អហហំ, អពពំ, អដដំ, សោគណ្ឌិកំ, ឧប្បលំ, កុមុទំ, បុណ្ឌរីកំ, បទុមំ, កថានំ, មហាកថានំ, អសង្ខ្យេយ្យន្តិ យថាក្កមំ សតលក្ខគុណំ វេទិតព្ពំ។

> ឥច្ចេវំ ឋានតោ ឋានំ, សតលក្ខគុណំ មតំ;
> កោដិប្បភុតីនំ វីស-សង្ខ្យានញ្ច យថាក្កមន្តិ។

អថា+សំខ្យា វុច្ចតេ, អព្យយន្តិ ច វុច្ចតេ។ តំ បាទិ ចាទិ, ឧបសគ្គនិបាតាតិ ច ទុវិធំ។

ប បរា អប សំ អនុ អវ ឱ និ ទុ វិ អធិ អបិ អតិ សុ ឧ អភិ បតិ បរិ ឧប អា ឥមេ វីសតិ បាទយោ។ បាទយោ ហិ ជោតកា, ន វាចកា។

តត្ថ ប-សទ្ទោ បការា+ទិកម្ម, បធាន+ន្តោភាវ, វិយោគ, តប្បរ, ភុសត្ថ, សម្ភវ, តិត្តិ, អនាវិល, បត្ថនាទីសុ។ យថា បការេ-បញ្ញោ។ អាទិកម្មេ-វិប្បកតំ, បធានេ-បណីតំ, អន្តោភាវេ-បក្ខិត្តំ, ខិត្តន្តិ បេរណំ, បក្ខិត្តន្តិ អន្តោករណំ, ធាត្វត្ថស្ស ពាធិតត្តា។ វុត្តញ្ហិ –

ធាត្វត្ថំ ពាធតេ កោចិ, កោចិ តំ អនុវត្តតេ;
តមេវ+ញ្ញោ វិសេសេតិ, ឧបសគ្គគតី តិធាតិ។

ឯត្ថ ច “អនុរុទ្ធកា មេ សង្គាមយុទ្ធេ”តិ ច ឥមេ ឧបសគ្គា ធាត្វត្ថំ វិសេសេន្តិ នាម។ វិយោគេ-បវាសី, តប្បរេ-បាចរិយោ, ភុសត្ថេ-បវុទ្ធកាយោ, សម្ភវេ-ហិមវន្តា គង្គា បភវតិ , តិត្តិយំ-បហូត+មន្នំ, អនាវិលេ-បសន្ន+មុទកំ, បត្ថនេ-បណិហិតំ។

បរាឥតិ បរិហានិ, បរាជយ, គតិ, វិក្កមា+មសនាទីសុ។ យថា បរិហានិយំ-បរាភវោ។ បរាជយេ-បរាជិតោ, គតិយំ-បរាយនំ, វិក្កមេ-បរក្កមតិ, អាមសនេ-អង្គស្ស បរាមសនំ។

អបឥតិ អបគត, គរហ, វជ្ជន, បូជា, បទុស្សនាទីសុ។ យថា អបគតេ-អបមានោ អបេតោ, គរហេ-អបគព្ភោ, វជ្ជនេ-អបសាលាយ អាយន្តិ វាណិជា, បូជាយំ-វុទ្ធាបចាយី, បទុស្សនេ-អបរជ្ឈន្តិ។

សំឥតិ សមោធាន, សម្មាសម, សមន្តភាវ, សំគត, សំខេប, ភុសត្ថ, សហ+ប្បត្ថ, បភវា+ភិមុខភាវ, វិធាន, បុនប្បុន, ករណ, សមិទ្ធាទីសុ។ យថា សមោធានេ-សន្ធិ, សម្មាសមេ-សមាធិ, សម្បយុត្តោ, សមន្តភាវេ-សំកិណ្ណំ, សមុល្លបនា, សំគតេ-សង្គមោ, សំខេបេ-សមាសោ, ភុសត្ថេ-សារត្តោ, សហត្ថេ-សំវាសោ, អប្បត្ថេ-សមគ្ឃោ, បភវេ-សម្ភវោ, អភិមុខភាវេ-សម្មុខំ។ សំគតេ-សំគណ្ហាតិ, វិធានេ-សំវុតំ, បុនប្បុនករណេ-សន្ធាវតិ, សមិទ្ធិយំ-សម្បន្នោ។

អនុឥតិ អនុគតា+នុបច្ឆិន្ន, បច្ឆាត្ថ, ភុសត្ថ, សាទិស្ស, ហីន, តតិយត្ថ, លក្ខណិ+ត្ថម្ភូតក្ខាន, ភាគ, វិច្ឆាទីសុ។ អនុគតេ-អន្វេតិ, អនុបច្ឆិន្នេ-អនុសយោ, បច្ឆាត្ថេ-អនុរថំ, ភុសត្ថេ-អនុរត្តោ, សាទិស្សេ-អនុរូបំ, ហីនេ-អនុសារិបុត្តំ បញ្ញវន្តោ, តតិយត្ថេ-នទិ+មន្វវសិតា សេនា, លក្ខណេរុក្ខ+មនុវិជ្ជោតតេ វិជ្ជុ, ឥត្ថម្ភូតខ្យានេ-សាធុ ទេវទត្តោ មាតរ+មនុ , ភាគេ-យ+ទេត្ថ មំ អនុ សិយា, តំ ទីយតុ, វិច្ឆាយំ-រុក្ខំ រុក្ខំ អនុ វិជ្ជោតតេ ចន្ទោ។

អវឥតិ អធោភាគ, វិយោគ, បរិភវ, ជានន, [សុទ្ធិ] និច្ឆយ, ទេស, ថេយ្យាទីសុ។ អធោភាគេ-អវក្ខិត្តចក្ខុ, វិយោគេ-អវកោកិលំ វនំ, បរិភវេ-អវជាននំ, អវមញ្ញតិ, ជាននេ-អវគច្ឆតិ។ [សុទ្ធិយំ–វោទានំ (រូបសិទ្ធិ)], និច្ឆយេ-អវធារណំ, ទេសេ-អវកាសោ, ថេយ្យេ-អវហារោ។

ឱឥតិ ឱរោហរណ, នីហរណ, សុទ្ធិអាទីសុ ទិស្សតិ។ ឱរោហណេ-បាសាទា ឱរោហតិ, នីហរណេ-ឱមុក្កុបាហនោ, សុទ្ធិយំ-ឱទាតំ។

និឥតិ, និស្សេស, និគ្គត, នីហរណ,+ន្តោបវេសនា+ភាវ, និសេធន, និក្ខន្ត, បាតុភាវា+វធារណ, វិភជន, ឧបមុ+បធារណា+វសាន, ឆេក, នីហរណា+វរណាទីសុ។ និស្សេសេ-និរុត្តិ, និគ្គតេ-និក្កិលេសោ, និយ្យាតិ, នីហរណេ-និទ្ធារណំ, អន្តោបវេសនេ-និខាតោ, អភាវេ-និម្មក្ខិកំ, និសេធេ-និវារេតិ, និក្ខន្តេ-និព្ពានំ, បាតុភាវេ-និម្មិតំ, អវធារណេ-និច្ឆយោ, វិភជនេ-និទ្ទេសោ។ ឧបមាយំ-និទស្សនំ, ឧបធារណេ-និសាមនំ, អវសានេ-និដ្ឋិតំ, ឆេកេ-និបុណោ, នីហរណេ-នីហរតិ, ឥស្ស ទីឃោ។ អាវរណេ-នីវរណំ។

ទុឥតិ អសោភណា+ភាវ, កុច្ឆិតា+សមិទ្ធិ, កិច្ឆ, វិរូបតាទីសុ។ អសោភណេ-ទុគ្គន្ធោ, អភាវេ-ទុព្ភិក្ខំ, កុច្ឆិតេ – ទុក្កដំ ។ អសមិទ្ធិយំ-ទុស្សស្សំ, កិច្ឆេ-ទុក្ករំ, វិរូបតាយំ-ទុព្ពណ្ណោ ទុម្មុខោ។

វិឥតិ វិសេស, វិវិធ, វិរុទ្ធ, វិគត, វិយោគ, វិរូបតាទីសុ។ វិសេសេ-វិមុត្តិ, វិសិដ្ឋោ, វិវិធេ-វិមតិ, វិរុទ្ធេ-វិវាទោ, វិគតេ-វិមលំ, វិយោគេ-វិប្បយុត្តោ, វិរូបតាយំ-វិរូបោ។

អធិឥតិ អធិកិ+ស្សរ+បរិភាវា+ធិភវន+ជ្ឈាយា+ធិដ្ឋាន, និច្ឆយ, បាបុណនាទីសុ។ អធិកេ-អធិសីលំ, ឥស្សរេ-អធិបតិ, អធិ ព្រហ្មទត្តេ បញ្ចាលា, ឧបរិភាវេ-អធិរោហតិ, បឋវី អធិសេស្សតិ, អធិភវនេ-អធិភវតិ,

អជ្ឈាយនេ-ព្យាករណេ+មជីតេ, អធិដ្ឋានេ-ភូមិកម្បាទី អធិដ្ឋាតិ, និច្ចយេ-អធិមោក្ខោ, បាបុណនេ-ភោគក្ខន្ធំ អធិគច្ឆតិ។

អបិឥតិ សម្ភាវនា+បេក្ខា, សមុច្ចយ, គរហ, បញ្ហាទីសុ។ សម្ភាវនាយំ-អបិ ទិព្ពេសុ កាមេសុ, មេរុម្បិ វិនិវិជ្ឈិត្វា គច្ឆេយ្យ, អបេក្ខាយំ-អយម្បិ ធម្មោ អនិយតោ, សមុច្ចយេ-ឥតិបិ អរហំ, អន្តម្បិ អន្តគុណម្បិ អាទាយ, គរហេ-អបិ អម្ហាកំ បណ្ឌិតក, បញ្ហេ-អបិ ភន្តេ ភិក្ខំ លភិត្ថ។

អតិឥតិ អតិក្កមនា+តិក្កន្តា+តិសយ, ភុសត្ថាទីសុ។ អតិក្កមេ-អតិរោចតិ អម្ហេហិ, អតីតោ, អតិក្កន្តេ-អច្ចន្តំ, អតិសយេ-អតិកុសលោ, ភុសត្ថេ-អតិកោធោ, អតិវុទ្ធិ។

សុឥតិ សោភណ, សុដ្ឋុ, សម្មា, សមិទ្ធិ, សុខត្ថាទីសុ។ សោភណេ-សុគន្ធោ, សុដ្ឋុ+សម្មាទត្ថេសុ-សុដ្ឋុ គតោ សុគតោ, សម្មា គតោតិបិ សុគតោ, សមិទ្ធិយំ-សុភិក្ខំ, សុខត្ថេ-សុករោ។

ឧឥតិ ឧគ្គតុ+ទ្ធកម្ម, បធាន, វិយោគ, សម្ភវ, អត្តលាភ, សត្តិ, សរូបកថនាទីសុ។ ឧគ្គតេ-ឧគ្គច្ឆតិ, ឧទ្ធកម្មេ-អាសនា ឧដ្ឋិតោ, ឧក្ខេបោ, បធានេ-ឧត្តមោ, លោកុត្តរោ, វិយោគេ-ឧព្ពាសិតោ, សម្ភវេ-ឧព្ភូតោ, អត្តលាភេ-ឧប្បន្នំ ញាណំ, សត្តិយំ-ឧស្សហតិ គន្តុំ, សរូបកថនេ-ឧទ្ទិសតិ សុត្តំ។

អភិឥតិ អភិមុខភាវ, វិសិដ្ឋា+ធិកុ+ទ្ធកម្ម, កុល, សារុប្ប, វន្ទន, លក្ខណិ+ត្ថម្ភូតក្ខាន, វិច្ឆាទីសុ។ អភិមុខភាវេ-អភិមុខោ, អភិក្កមតិ, វិសិដ្ឋេ-អភិធម្មោ, អធិកេ-អភិវសតិ, ឧទ្ធកម្មេ-អភិរុហតិ។ កុលេ-អភិជាតោ, សារុប្បេ-អភិរូបោ, វន្ទនេ-អភិវាទេតិ, លក្ខណាទីសុ បុរិមសមំ។

បតិឥតិ បដិគត, បដិលោម, បដិនិធិ, បដិទាន, និសេធ, និវត្តន, សាទិស្ស, បដិករណា+ទាន, បដិពោធ, បដិច្ច, លក្ខណិត្ថម្ភូតក្ខាន, ភាគ, វិច្ឆាទីសុ។ បដិគតេ-បច្ចក្ខំ, បដិលោមេ-បដិសោតំ, បដិនិធិម្ហិ-អាចរិយតោ បតិ សិស្សោ, បដិទានេ-តេលត្ថិកស្ស ឃតំ បដិទទាតិ, និសេធេ-បដិសេធេតិ, និវត្តនេ-បដិក្កមតិ, សាទិស្សេ-បដិរូបកំ, បដិករណេ-បដិការោ, អាទានេ-បដិគ្គណ្ហាតិ, បដិពោធេ-បដិវេធោ, បដិច្ចេ-បច្ចយោ, លក្ខណាទីសុ បុរិមសមំ។

បរិឥតិ សមន្តតោភាវ, បរិច្ឆេទ, វជ្ជនា+លិង្គន, និវសន, បូជា, ភោជនា+វជានន, ទោសក្ខាន, លក្ខណាទីសុ។ សមន្ត- តោភាវេ-បរិវុតោ , បរិច្ឆេទេ-បរិញ្ញេយ្យំ, វជ្ជនេ-បរិហរតិ, អាលិង្គនេ-បរិស្សជតិ, និវសនេ-យោ វត្ថំ បរិទហេស្សតិ, បូជាយំ-បរិចរិយា, ភោជនេ-ភិក្ខុំ បរិវិសតិ, អវជាននេ-បរិភវតិ។ ទោសក្ខានេ-បរិភាសតិ, លក្ខណាទីសុ-រុក្ខំ បរិ វិជ្ជោតតេ វិជ្ជុ ឥច្ចាទិ។

ឧបឥតិ ឧបគមន, សមីបូ+បបត្តិ, សាទិស្សា+ធិកុ+បរិភាវា+នសន, ទោសក្ខាន, សញ្ញា, បុព្ពកម្ម, បូជា, គយ្ហាការ, ភុសត្ថាទីសុ។ ឧបគមនេ-និសិន្នំ វា ឧបនិសីទេយ្យ, សមីបេ-ឧបនគរំ, ឧបបត្តិយំ-សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ, អថ វា ឧបបត្តិ=យុត្តិ, យថា ឧបបត្តិតោ ឥក្ខតីតិ ឧបេក្ខា, សាទិស្សេ-ឧបមានំ, ឧបមា, អធិកេ-ឧបខារិយំ ទោណោ, ឧបរិភាវេ-ឧបសម្បន្នោ, អនសនេ-ឧបវាសោ, ទោសក្ខានេ-បរំ ឧបវទតិ, សញ្ញាយំ-ឧបធា, ឧបសគ្គោ, បុព្ពកម្មេ-ឧបក្កមោ, ឧបការោ, បូជាយំ-ពុទ្ធុបដ្ឋាកោ, មាតុបដ្ឋានំ, គយ្ហាការេ-សោចេយ្យបច្ចុបដ្ឋានំ, ភុសត្ថេ-ឧបាទានំ, ឧបាយាសោ, ឧបនិស្សយោតិ។

អាឥតិ អភិមុខភាវុ+ទ្ធកម្ម+មរិយាទា+ភិវិធិ, បត្តិ+ច្ឆា, បរិស្សជន, អាទិកម្ម, គហណ, និវាសន, សមីប, អវ្ហានាទីសុ។ អភិមុខភាវេ-អាគច្ឆន្តិ, ឧទ្ធកម្មេ-អារោហតិ, មរិយាទាយំ-អាបព្ពតា ខេត្តំ, អភិវិធិម្ហិ-អាកុមារំ យសោ កច្ចាយនស្ស, បត្តិយំ-អាបត្តី អាបន្នោ, ឥច្ឆាយំ-អាកង្ខា, បរិស្សជនេ-អាលិង្គនំ, អាទិកម្មេ-អារម្ភោ, គហណេ-អាទីយតិ, អាលិង្គតិ, (អាលិម្បតិ, រ្យ), និវាសេ-អាវសថោ, អាវាសោ, សមីបេ-អាសន្នំ, អវ្ហានេ-អាមន្តេតិ។

ប បរា+ប ស+មន្វ+វ, ឱ និ ទុ រភិ ព្យា+ធិសុ;
អតិ និ ប្បតិ បរិ អបយោ, ឧប អា ឥតិ វីសតិ;
ឯស ហិ ភោ ឧបសគ្គ-វិធិ+ក្កមតោ កថិតោ។

ឯត្ថ ច –

ឧបសគ្គ+និបាតា ច, បច្ចយា ច ឥមេ តយោ;
នេកេ+នេកត្ថវាចកា, ឥតិ នេរុត្តិកា+ព្រវុំ។

១១៨. អសំខ្យេហិ សព្ពាសំ

អវិជ្ជមានសំខ្យេហិ បរាសំ សព្ពាសំ វិភត្តីនំ លោបោ ហោតិ។ ន សន្តិ ឯកវចនាទិសំខ្យា ឯតេសន្តិ អសំខ្យា, តេសំ អសំខ្យានំ វិភត្តីនំ ភេទេ អសតិបិ ស្យាទិវិធានំ “មា នោ អជ្ជ វិកន្តិំសូ”តិអាទោ វិភត្យន្តត្តា បទត្តសិទ្ធីតិ វោ+នោអាទីនំ សិទ្ធិយា ច តេសំ បឋមាទិអត្ថេ ទស្សនតោ ច ហោតិ។ បហារោ បរាភវោ អបហារោ សំហារោ អវហារោ ឱហារោ ឥច្ចាទិ ហោតិ។

ឧបេច្ច+ត្ថំ សជន្តីតិ, ឧបសគ្គា ហិ បាទយោ;
ចាទី បទាទិមជ្ឈន្តេ, និបាតា និបតន្តីតិ។

ឱបសគ្គិកបទំ។

សមុច្ចយ+វិកប្បន+បដិសេធ+បូរណាទិអត្ថំ អសត្តវាចិកំ នេបាតិកំ។

ច-ឥតិ សមុច្ចយា+ន្វាចយ+ឥតរេតរយោគ+សមាហារា+វធារណាទីសុ។ វា-ឥតិ វិកប្បនុ+បមាន+សមុច្ចយ+វវត្ថិតវិភាសាទីសុ។ ន, នោ, មា, អ, អលំ, ហលំ ឥច្ចេតេ បដិសេធេ ។ “ទ្វេ បដិសេធា បកតិអត្ថំ គមយន្តី”តិ ញាយា “ន តេសំ បន រូបានំ បច្ចយា ន ច ហោន្តី”តិ ឯត្ថ ន ច ន ហោន្តិ-ហោន្តេវាតិ បកតិអត្ថំ គមយតិ។ អលំ បរិយត្តិ+ភូសនេសុ ច។

បូរណត្ថំ ទុវិធំ អត្ថបូរណំ បទបូរណញ្ច, តត្ថ អថ, ខលុ, វត, អថោ, អស្សុ, យគ្ឃេ, ហិ, ចរហិ, នំ, តំ, ច, តុ, វា, វោ, បន, ហវេ, កីវ, ហ, តតោ, យថា, សុទំ, ខោ, វេ, ហំ, ឯនំ, (ឯវំ, រូ) សេយ្យថិទំ ឥច្ចេវមាទិ បទបូរណេ។ តត្ថ អថ-ឥតិ បញ្ហា+នន្តរិយា+ធិការាទីសុ ច។ ខលុ-ឥតិ បដិសេធា+វធារណ, បសិទ្ធីសុ ច។ វត+ឥតិ ឯកំស, ខេទា+នុកម្បា, សំកប្បេសុ ច។ អថោ-ឥតិ អន្វាទេសេ ច។ ហិ-ឥតិ ហេតុ, អវធារណេសុ ច។ តុ-ឥតិ វិសេស, ហេតុ, និវត្តនាទីសុ ច។ បន-ឥតិ វិសេសេបិ។ ហវេ+វេ ឥច្ចេតេ ឯកំសត្ថេបិ។ ហំ-វិសាទ, វិម្ហយេសុបិ។ (វិសាទ, សម្ភវេសុ, រូ)។ សេយ្យថិទំតិ តំ កតមំតិ អត្ថេបិ។

អត្ថបូរណំ ទុវិធំ វិភត្តិយុត្តំ អវិភត្តិយុត្តញ្ច។ អត្ថិ, សក្កា, លព្ភា ឥច្ចេតេ បឋមាយំ។ អាវុសោ អម្ភោ ហម្ភោ អរេ ហរេ រេ ជេ ឥច្ចេតេ អាមន្តណេ។ ទិវា ភិយ្យោ (នមោ, រូ) ឥច្ចេតេ បឋមាទុតិយាសុ។ សយំ សាមំ សំ សម្មា កិន្តិ ឥច្ចេតេ តតិយត្ថេ។ សោ+តោ+ធាបច្ចយន្តា ច សុត្តសោ បទសោ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ ឯកធា ទ្វិធា ឥច្ចាទិ។ តវេ+តុំ បច្ចយន្តា ចតុត្ថិយាវ, កាតវេ ទាតវេ, កាតុំ ការេតុំ, (ទាតុំ, រូ) ទាបេតុំ ឥច្ចាទិ។ សោ+តោបច្ចយន្តា បញ្ចមិយត្ថេ, ទីឃសោ ឱរសោ រាជតោ វា ចោរតោ វា ឥច្ចាទិ។ តោ សត្ត- ម្យត្ថេបិ ត្រ+ត្ថាទិបច្ចយន្តា ច, ឯកតោ បុរតោ បច្ឆតោ បស្សតោ បិដ្ឋិតោ បាទតោ សីសតោ អគ្គតោ មូលតោ, យត្រ យត្ថ យហឹ តត្រ តត្ថ តហឹ ឥច្ចាទិ។ សមន្តា សាមន្តា បរិតោ អភិតោ សមន្តតោ ឯកជ្ឈំ ឯកមន្តំ ហេដ្ឋា ឧបរិ ឧទ្ធំ អធោ តិរិយំ សម្មុខា បរម្មុខា អាវិ រហោ តិរោ ឧច្ចំ នីចំ អន្តោ អន្តរា អន្តរំ អជ្ឈត្តំ ពហិទ្ធា ពាហិរា ពាហិរំ ពហិ ឱរំ បារំ អារា អារកា បច្ឆា បុរេ ហុរំ បេច្ច ឥច្ចេតេ សត្តមិយា។ សម្បតិ អាយតិ អជ្ជ អបរជ្ជុ សុវេ ស្វេ ឧត្តរសុវេ (កិសុ, រូ) ហិយ្យោ បរេ (បរសុវេ, រូ) សជ្ជុ សាយំ បាតោ កាលំ កល្លំ ទិវា រត្តំ និច្ចំ សតតំ អភិណ្ហំ អភិក្ខណំ មុហុំ មុហុត្តំ ភូតបុព្ពំ បុរា យទា តទា (កទា, រូ) ឥច្ចាទយោ កាលសត្តមិយំ។ ឥតិ វិភត្តិយុត្តានិ។

អវិភត្តិយុត្តេសុ អប្បេវ អប្បេវនាម នុ ឥច្ចេតេ សំសយត្ថេ។ អទ្ធា អញ្ញទត្ថុ តគ្ឃ ជាតុ កាមំ សសក្កំ ឥច្ចេតេ ឯកំសត្ថេ។ ឯវំ ឥតិ អវធារណេ។ កច្ចិ នុ ននុ កថំ (កឹសុ, រូ) កឹ ឥច្ចេតេ បុច្ឆនត្ថេ។ ឯវំ ឥតិ ឥត្ថំ ឥច្ចេតេ និទស្សនត្ថេ។ ឥតិ ហេតុ+វាក្យបរិសមត្តីសុ ច។ យាវ តាវ យាវតា តាវតា កិត្តាវតា ឯត្តាវតា កីវ ឥច្ចេតេ បរិច្ឆេទនត្ថេ។ ឯវំ សាហុ លហុ ឱបាយិកំ បដិរូបំ អាម សាធុ ឥច្ចេតេ សម្បដិច្ឆនត្ថេ។ តថា យថា យថេវ តថេវ ឯវំ ឯវមេវ ឯវម្បិ យថាបិ សេយ្យថាបិ សេយ្យថាបិនាម វិយ ឥវ យថរិវ តថរិវ យថានាម តថានាម យថាហិ តថាហិ យថាច តថាច ឥច្ចេតេ បដិភាគត្ថេ។ យថាឥតិ យោគ្គតា+វិច្ឆា+បទត្ថានតិវត្តិ+និទស្សនេសុ ច។ ឯវំឥតិ ឧបទេស+បញ្ហាទីសុ ច។ កិញ្ចាបិឥតិ អនុគ្គហត្ថេ។ ធិឥតិ គរហេ។ អហោឥតិ គរហ+បសំសន+បត្ថនេសុ។ នាមឥតិ គរហ+បសំសន+សញ្ញា+បញ្ហេសុ។ សាធូតិ បសំសន+យាចនេសុ។ ឥង្ឃ ហន្ទ ឥច្ចេតេ ចោទនត្ថេ។ សាធុ សុដ្ឋុ ឯវមេតំតិ អនុមោទនេ។ កិរឥតិ អនុស្សវន+អសទ្ទេយ្យេសុ។ នុនឥតិ

អនុមានា+នុស្សរណ+បរិវិតក្កេសុ។ កស្មាតិ ការណបុច្ឆនេ។ យស្មា តស្មា តថា ហិ តេន ឥច្ចេតេ ការណច្ឆេទនត្ថេ។ សហ សទ្ធឹ អមា (សមំ, រូ) ឥតិ សមក្រិយាយំ។ វិនា រិតេ វិប្បយោគេ។ នានា បុថុ ពហុបការេ។ បុថុ វិសុំ អសង្ឃាតេ ច។ ទុដ្ឋុ កុ កុច្ឆាយំ (ជិគុច្ឆាយំ, រូ)។ បុន អប្បឋមេ។ កថំ ចិកិច្ឆត្ថេ។ ធា ក្ខត្តុំ សោ កិញ្ចឥតិ សំខ្យាវិភាគេ។ ឦសកំ អប្បមានេសុ (អប្បមត្ថេ, រូ)។ សណិកំ មន្ទត្ថេ។ ខិប្បំ អរំ លហុំ អាសុ តុណ្ណំ អចិរំ សីឃត្ថេ។ ចិរំ ចិរស្សំ ទីឃកាលេ។ ចេ យទិ សំកា+វដ្ឋានេ។ ធុវំ ថិរា+វធារណេសុ (ធុវំ ថិរា+វធារណេសុ, រូ)។ ហា វិសាទេ។ តុណ្ហី អភាសនេ។ សច្ឆិ បច្ចក្ខេ។ មុសា មិច្ឆាអលិកំ អសច្ចេ។ សុវត្ថិ អាសិដ្ឋេ ឥច្ចាទិ។

តុន+ត្វាន+ត្វាបច្ចយន្តា ឧស្សុក្កនត្ថេ ភវន្តិ។ យថា បស្សិតុន បស្សិយ បស្សិត្វាន បស្សិត្វា, ទិស្វា ទិស្វាន ទស្សេត្វា ទាតុន ទត្វាន ទត្វា ឧបាទាយ ទាបេត្វា វិញ្ញាយ វិចេយ្យ វិនេយ្យ សមេច្ច និហច្ច ឧបេច្ច អារព្ភ អាគម្ម ឥច្ចាទិ។

វិភត្តិយា កតោ ភេទោ, សលិង្គានំ ភវេ តថា;
តុម្ហាទីនំ ត្វ+លិង្គេសុ, នេវ+ត្ថិ បាទិ+ចាទិនំ។

ឯវំ នាមាខ្យាតោបសគ្គេហិ វិនិមុត្តំ ឯតំ និបាតបទំ វេទិតព្ពំ។

នេបាតិកបទំ។

បុល្លិង្គំ ឥត្ថិលិង្គញ្ច, នបុំសក+មថា+បរំ;
តិលិង្គញ្ច អលិង្គញ្ច, នាមិកំ បញ្ចធា ឋិតំ។

ឥតិ បយោគសិទ្ធិយំ នាមកណ្ឌោ ទុតិយោ។

៣. ការកកណ្ឌ

អថ វិភត្តីន+មត្ថភេទា វុច្ចន្តេ។

តត្ថ ឯកម្បិ អត្ថំ កម្មាទិវសេន ឯកត្តាទិវសេន ច វិភជន្តីតិ វិភត្តិយោ, ស្យាទយោ។ តា បន បឋមាទិភេទេន សត្តវិធា។ តា យថា “បឋមា+ត្ថមត្តេ”តិ បឋមាវិភត្តិ ហោតិ។ សិស្ស ឱការ+លោប+អ-មាទេសេសុ នរោ ឥត្ថី នបុំសកំ។

សកត្ថ+ទព្ព+លិង្គានិ, សំខ្យា+កម្មាទិបញ្ចកំ;
នាមត្ថោ តស្ស សាមញ្ញ-មត្ថមត្តំ បវុច្ចតេ។

សោ នាមត្ថោ ច –

ជាតិ ក្រិយា គុណោ ទព្ពំ, តថា នាមន្តិ បញ្ចធា;
សទ្ទស្ស+ត្ថោ ស សទ្ទោបិ, បញ្ចធាវ+ត្រ ភិជ្ជតេ។

កថំ ជាតិសទ្ទោ គុណសទ្ទោត្យាទិនា។

ភិន្នេស្វ+ភិន្នធី+សទ្ទា, សពលាទីសុ យព្ពលា;
វត្តន្តេ ជាតិ ឯសា+ស្ស, មាលា សុត្ត+មិវា+ន្វិតា។

អទព្ពភូតំ កត្តាទិ-ការកគ្គាមសាធិយំ;
បទត្ថំ កត្តុកម្មដ្ឋំ, ក្រិយ+មិច្ឆន្តិ តព្ពិទូ។

ទព្ពស្សិតោ តតោ ភិន្នោ, និមិត្តោ តប្បតីតិយា;
វិនស្សនសភាវោ ច, និគ្គុណោវ គុណោ+ច្ចតេ។

ឯត្ថ បដោ សុក្កោតិ វិនស្សនសភាវោ ច ចសទ្ទេន វិបុលោ អាកាសោតិ អវិនស្សនសភាវោ ច អត្ថនិ វិសុំ គុណរហិតោ គុណោ+ច្ចតេ ត្យត្ថោ។

យំ យំ វិសេស្សតេ កិញ្ចិ, តំ តំ ទព្ព+មិហោ+ច្ចតេ;
ជាត្យាទិនោប្យ+តោ តាទិ, ទព្ពត្តំ បរិកប្បតេ។

ឯត្ថ គោជាតិ អស្សជាតីតិ វុត្តេ ជាតិ ទព្ពំ។ នីលោ គុណោតិ ច គុណោ ទព្ពំ។ បចនក្រិយាតិ ច គមនាទិក្រិយាតោ វិសេសិយតីតិ ក្រិយាវ ទព្ពំ។

នាមរូបេន សទព្ពេ, ក្វចិ សញ្ញី កថីយតេ;
នាមន្តិ តំ យថា ចិត្តោ, សញ្ញា សទ្ទោ តុ តទ្ធនី។

នាមស្ស ទព្ពត្តេបិ ចិត្តោត្យាទិ នាមេនេវ បសិជ្ឈតិ, នោ យដ+បដាទយោវ ទព្ពត្តេន, តស្មា នាម+មិតិ សញ្ញី កថីយតេ, តំវាចកត្តា តព្ពតី ចិត្តាទិ សញ្ញាសទ្ទោតិ និច្ឆិយតេយ្យ+ធិប្បាយោ។

អយំ បញ្ចវិធោបិ អត្ថោ សទ្ទត្ថោ ចេវ សាមត្ថិយា គម្យមានត្ថោ ចាតិ ទុព្ពិធោ។ តថា ហិ “បីនោ ទិវា ន ភុញ្ជេយ្យ”មិតិ ភុត្តិនិរាកតិ សទ្ទត្ថោ។ រត្តិភុត្តិ តុ សាមត្ថិយា+វគម្យតោ។ តេនេ+តំ វុច្ចតិ –

អត្ថប្បតីតិយំ សទ្ទ-ព្យាបារោ តិវិធោ ភវេ;
មុខ្យោ លក្ខណ+ព្យញ្ជន-សភាវោ ចាតិ ឯត្ថ តុ។

មុខ្យោ តុ និរន្តរត្ថេ, លក្ខណោ តុ តិរោហិតេ;
អត្ថេ+តរោ តុ វាក្យស្ស, អត្ថេយេវ បវត្តតិ។

“មញ្ចេ”តិ និរន្តរត្ថេ វត្តមានោ មុខ្យោ, “មញ្ចា ឧក្កោសន្តី”តិ តិរោហិតត្ថេ វត្តមានោ លក្ខណោ, គាថាទិសកលវាក្យស្ស+ត្ថេ វត្តមានោ ព្យញ្ជនសភាវោ។

ព្យាបារស្ស បភេទេន, តិធា សទ្ទោបិ វាចកោ;
លក្ខណិកោ ព្យញ្ជកោតិ, តទត្ថោបិ តិធា មតោ។

វច្ចោ លក្ខណិកោ ព្យង្គ្យោ, ចេវំ សទ្ទោ សុវាចកោ;
វុត្តកមេន ជាត្យាទិ-ភេទេន បញ្ចធា ភវេតិ។

៣៨. អាមន្តណេ –

តិ អាមន្តណាធិកេ អត្ថមត្តេ បឋមាវិភត្តិ ហោតិ។ ភោ នរ, ភោ ឥត្ថិ, ភោ នបុំសក។

សទ្ទេនា+ភិមុខីការោ, វិជ្ជមានស្ស វត្ថុនោ;
អាមន្តណំ វិធាតព្ពេ, នត្ថិ “រាជា ភវេ”តិ+ទំ។

ក្រិយា និមិត្តំ ការកន្តុ កម្ម, កត្តុ, ករណ, សម្បទាន, អវធិ, អាធារភេទេន ឆព្ពិធំ, តំ យថា –

២,២. កម្មេ ទុតិយា

ករីយតិ កត្តុកិរិយាយ សម្ពន្ធីយតីតិ កម្មំ, តស្មិំ កម្មការកេ ទុតិយាវិភត្តិ ហោតិ។ តំ តិវិធំ និព្ពត្តិ, វិកតិ, បត្តិ ភេទេន, តត្ថ និព្ពត្តិកម្មេ មាតា បុត្តំ វិជាយតិ, អាហារោ សុខំ ជនយតិ, កដំ ករោតិ ទត្ថោ។ វិកតិយំ កដ្ឋ+មង្គារំ ករោតិ, សុវណ្ណំ កដកំ ករោតិ, វីហយោ លុនាតិ។ បត្តិយំ ទត្ថោ ឃរំ បវិសតិ, អាទិច្ចំ បស្សតិ, ធម្មំ សុណាតិ, បណ្ឌិតេ បយិរុបាសតិ។

វុត្តញ្ច –

និព្ពត្តិ+វិកតិ+បត្តិ-ភេទា កម្មំ តិធា មតំ;
កត្តុក្រិយាភិគម្មន្តំ, សុខ+មង្គារំ+ឃរំ យថាតិ។

កដំ ករោតិ វិបុលំ ទស្សនីយន្តិ អត្ថេវ គុណយុត្តស្ស កម្មតា, វិបុលំ ករោតិ, ទស្សនីយំ ករោតីតិ ក្រិយាយ សម្ពន្ធិយមានត្តា។ ឱទនោ បច្ចតេតិ ឱទនសទ្ទតោ កម្មតា នប្បតីយតេ, កិញ្ចរហិ អាខ្យាតតោ។

ឥច្ឆិតកម្មំ យថា-គាវុំ បយោ ទោហតិ, គោមន្តំ គាវំ យាចតិ, គាវ+មវ រុន្ធតិ វជំ, មាណវកំ មគ្គំ បុច្ឆតិ, គោមន្តំ គាវំ ភិក្ខតេ, រុក្ខ+មវចិនាតិ ផលានិ, រុក្ខាត្យត្ថោ។ សិស្សំ ធម្មំ ព្រូតេ។ ឯត្ថ បយោ, គាវំ ឥច្ចាទិ ឥច្ឆិតំ, គាវុំ, គោមន្ត+មិច្ចាទិ អនិច្ឆិតំ។ ឯវ+មនិច្ឆិតេបិ កណ្ដកំ មទ្ទតិ, វិសំ គិលតិ។ យំ នេវិ+ច្ឆិតំ, នាបិ អនិច្ឆិតំ, តត្រាបិ គាមំ គច្ឆន្តោ រុក្ខមូល+មុបសប្បតិ។

អាធារេ អធិសិ+ឋា+សានំ បយោគេ ច, បឋវិំ អធិសេស្សតិ, គាម+មធិតិដ្ឋតិ, រុក្ខ+មជ្ឈាសតេតិ។ ឯត្ថ បឋវិន្តិ បឋវិយន្តិ អត្ថោ។ ឯវ+មភិ, និបុព្ពវិសស្សាបិ, ធម្ម+មភិនិវិសតេ, ធម្មេ វា។ តថា ឧប, ន្វ+ជ្ឈា+បុព្ពវសតិស្ស, គាម+មុបវសតិ, គាម+មនុវសតិ, វិហារ+មធិវសតិ, គាម+មាវសតិ, អគារំ អជ្ឈាវសតិ, ឯត្ថ គាមន្តិ គាមេត្យត្ថោ។ តថា តប្បានា+ចារេបិ, នទី បិវតិ, គាមំ ចរតិ, នទិយំត្យត្ថោ។ សចេ មំ នាលបិស្សតីតិ មយា សទ្ធិំត្យត្ថោ។ វិហិតាវ បដិ-យោគេបិ ទុតិយា, បដិភន្តុ តំ ចុន្ទ ពោជ្ឈង្គា, តម្បដិ ពោជ្ឈង្គា ភាសន្តូតិ អត្ថោ។ ឧបមា មំ បតិភាតិ , ឧបមា មំ ឧបដ្ឋាតិត្យត្ថោ។ ធាតុនាយុត្តេ “តស្ស នប្បដិភាតី”តិ ឆដ្ឋី។

៣. កាលទ្ធាន+មច្ចន្តសំយោគេ

កាលទ្ធានំ ទព្ព+គុណ+ក្រិយាហិ អច្ចន្តសំយោគេ គេហិ កាលទ្ធានវាចីហិ ទុតិយា ហោតិ។ កាលេ-សត្តាហំ គវបានំ, មាសំ មំសោទនំ, សរទំ រមណីយា នទី, សព្ពកាលំ រមណីយំ នន្ទនំ, តយោ មាសេ អភិធម្មំ ទេសេតិ។ អទ្ធនិ-យោជនំ វនរាជិ, យោជនំ ទីឃោ បព្ពតោ, កោសំ សជ្ឈាយតិ។

បុព្ពន្ហសមយំ និវាសេត្វា, ឯកំ សមយំ ភគវា, ឥមំ រត្តឹ ចត្តារោ មហារាជានោតិ ឯវមាទីសុ កាលវាចីហិ អច្ចន្តសំយោគេ ទុតិយា, ពហុលំវិធានា វិភត្តិវិបល្លាសោ វា។ មាសេនា+នុវាកោ+ធីតោ, កោសេនា+នុវាកោ+ធីតោតិ ករណត្ថេ តតិយា។

៤. គតិពោធាហារសទ្ទត្ថាកម្មកភជ្ជាទីនំ បយោជ្ជេ

គត្យត្ថានំ ពោធត្ថានំ អាហារត្ថានំ សទ្ទត្ថាន+មកម្មកានំ ភជ្ជាទីនញ្ច បយោជ្ជេ កត្តរិ ទុតិយា ហោតិ។ ទត្តោ គមយតិ មាណវកំ គាមំ, យាបយតិ វា។ គុរុ ពោធយតិ មាណវកំ ធម្មំ, វេទយតិ វា។ មាតា ភោជយតិ បុត្ត+មោទនំ, អាសយតិ វា។ គុរុ អជ្ឈាបយតិ សិស្សំ វេទំ, បាឋយតិ វា។ បយោជ្ជតោ+ញ្ញត្រ កម្មេ ទុតិយា។ បោសោ អាសយតិ ទត្តំ, សាយយតិ វា។ បោសោ អញ្ញំ ភជ្ជាបេតិ, អញ្ញំ កោដ្ដាបេតិ, អញ្ញំ សន្ថរាបេតិ។

៥. ហរាទីនំ វា

ហរាទីនំ បយោជ្ជេ កត្តរិ ទុតិយា ហោតិ វា។ បោសោ ហារេតិ ភារំ ទត្តំ, ទត្តេនេតិ វា។ ទស្សយតេ ជនំ រាជា, ជនេនេតិ វា។ អភិវាទយតេ គុរុំ ទត្តំ, ទត្តេនេតិ វា។ អជ្ឈោហារេតិ សត្តុំ ទត្តំ, ទត្តេនេតិ វា។ ការេតិ ទត្តោ ទត្តំ, ទត្តេនេតិ វា។ បក្ខេ សព្ពត្រ កត្តរិ តតិយា។

៦. ន ខាទាទីនំ

ខាទាទីនំ បយោជ្ជេ កត្តរិ ទុតិយា ន ហោតិ។ គត្យត្ថាទីសុ ក្វចិ បដិសេធត្ថ+មិទំ។ ខាទយតិ ទត្តោ ទត្តេន, អាទយតិ ទត្តេន, អវ្ហាបយតិ ទត្តេន, សទ្ទាយយតិ ទត្តេន, នាយយតិ ទត្តេន, កន្ទយតិ ទត្តេន។

៧. ឈាទីហិ យុត្តា

ធិអាទីហិ យុត្តតោ ទុតិយា ហោតិ។ ធិ+រត្ថុ+មំ បូតិកាយំ, អន្តរា ច រាជគហំ អន្តរា ច នាលន្ទំ, រាជគហស្ស ច នាលន្ទស្ស ច វិវរភូតេ មជ្ឈេតិ អត្ថោ។ សមាធាន+មន្តរេន, មុចលិន្ទ+មភិតោ សរំ។ ឆដ្ឋ្យត្ថេ+យំ ទុតិយា។

៨. លក្ខណិត្ថម្ភូតវិច្ឆាស្វ+ភិនា

លក្ខណាទីស្វ+ត្ថេសុ អភិនា យុត្តម្ហា ទុតិយា ហោតិ។ រុក្ខ+មភិវិជ្ជោតតេ ចន្ទោ, ឯត្ថ រុក្ខោ លក្ខណំ, ចន្ទោ លក្ខិតព្ពោ, តត្រ អភិនា រុក្ខស្ស លក្ខណវុត្តិតា បកាសីយតីតិ រុក្ខោ អភិនា យុត្តោ នាម។ សាធុ ទេវទត្តោ មាតរ+មភិ, មាតរិ សាធុត្តំ បត្តោត្យត្ថោ។ រុក្ខំ រុក្ខំអភិ វិជ្ជោតតេ ចន្ទោ, រុក្ខេ រុក្ខេត្យត្ថោ។

៩. បតិបរីហិ ភាគេ ច

បតិបរីហិ យុត្តតោ លក្ខណាទីសុ ភាគេ ច+ត្ថេ ទុតិយា ហោតិ។ រុក្ខំបតិ វិជ្ជោតតេ, សាធុ ទេវទត្តោ មាតរំបតិ, រុក្ខំ រុក្ខំបតិ តិដ្ឋតិ, យ+ទេត្ថ មំ បតិ សិយា, យោ មម ភាគោ, សោ ទីយតុត្យត្ថោ។ ឯវំ រុក្ខំបរិត្យាទិបិ។

១០. អនុនាតិ

លក្ខណាទីសុ ទុតិយា។ រុក្ខមនុ វិជ្ជោតតេ, សច្ចកិរិយ+មនុ វស្សិ, ហេតុ ច លក្ខណំ ភវតិ, សាធុ ទេវទត្តោ មាតរ+មនុ, រុក្ខំ រុក្ខ+មនុ វិជ្ជោតតេ, យទេត្ថ មំអនុ សិយា។

១១. សហត្ថេ

សហត្ថេ អនុនា យុត្តម្ហា ទុតិយា។ បព្ពត+មនុ តិដ្ឋតិ, បព្ពតេន សហ ត្យត្ថោ។

១២. ហីនេ

ហីនត្ថេ អនុនា យុត្តម្ហា ទុតិយា។ អនុសារិបុត្តំ បញ្ញវន្តោ ភិក្ខូ, សារិបុត្តតោ បញ្ញាយ ហីនាត្យត្ថោ។

១៣. ឱបេន

ហីនត្ថេ ឱបេន យុត្តម្ហា ទុតិយា។ ឧបសារិបុត្តំ បញ្ញវន្តោ។

១៦. កត្តុករណេសុ តតិយា

កត្តរិ ករណេ ច ការកេ តតិយា ហោតិ។ ជិនេន ទេសិតោ ធម្មោ, ពុទ្ធេន ជិតោ មារោ, អហិនា ទដ្ឋោ នរោ។ យត្ថ ការណការណម្បិ ការណវសេន វុច្ចតិ, តត្ថាបិ តតិយា, ចោរេហិ គាមោ ទឌ្ឍោ, តិណេហិ ភត្តំ សិទ្ធំ, សទ្ទេហិ ការិតា វិហារា។

អត្តបធានោ កិរិយំ, យោ និព្ពត្តេតិ ការកោ;
អបយុត្តោ បយុត្តោ វា, ស កត្តាតិ បវុច្ចតិ។

ករណេ-តំ បន ទុវិធំ អជ្ឈត្តិកពាហិរវសេន, យថា ហត្ថេន កម្មំ ករោតិ, ចក្ខុនា រូបំ បស្សតិ, មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយតិ។ ទត្តេន វិហយោ លុនាតិ, អគ្គិនា កុដី ឈាបេតិ។

ពាហិរញ្ច តថា+ជ្ឈត្តំ, ករណំ ទុវិធំ យថា;
វីហី លុនាតិ ទត្តេន, នេត្តេន ចន្ទ+មិក្ខតេ។

បកតិយា អភិរូបោ, គោត្តេន គោតមោ ឥច្ចាទិ ភូធាតុស្ស សម្ភវា ករណេ តតិយា។ តថា សារិបុត្តោតិ នាមេន វិស្សុតោ, ជាតិយា ខត្តិយោ ពុទ្ធោ, ជាតិយា សត្តវស្សិកោ, សិប្បេន នឡការោ សោ, ឯកូនតឹសោ វយសា, ឯវំ សមេន ធាវតិ, វិសមេន ធាវតិ, ទ្វិទោណេន ធញ្ញំ កិណាតិ។

១៧. សហត្ថេន

សហត្ថេន យោគេ តតិយា សិយា។ តតិយាបិ ឆដ្ឋីវ អប្បធានេ ឯវ ភវតិ។ បុត្តេន សហា+គតោ, បុត្តេន សទ្ធឹ អាគតោ, វិតក្កេន សហ វត្តតិ, បុត្តេន សហ ថូលោ, និសីទិ ភគវា សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេន, សហស្សេន សមំ មិតា, សព្ពេហិ មេ បិយេហិ មនាបេហិ នានាភាវោ។

១៨. លក្ខណេ

លក្ខណេ វត្តមានតោ តតិយា។ ភិន្នេន សីសេន បគ្ឃរន្តេន លោហិតេន បដិវិស្សកេ ឧជ្ឈាបេសិ, ឱនបញ្ច ពន្ធនេន បត្តេន អញ្ញំ នវំ បត្តំ ចេតាបេយ្យ, តិទណ្ឌកេន បរិព្វាជក+មទ្ទក្ខិ, អក្ខិនា កាណោ, ហត្ថេន កុណី, បាទេន ខញ្ជោ, បិដ្ឋិយា ខុជ្ជោ។ តេន ហិ វិកលង្គេន វិកលង្គិនោ វិការោ លក្ខិយតេ។

១៩. ហេតុម្ហិ

វាសាទិលក្ខណក្រិយាយ ហេតុតោ តតិយា។ អន្នេន វសតិ, វិជ្ជាយ វសតិ, ន ជច្ចា វសលោ ហោតិ, កម្មុនា វសលោ ហោតិ, ទានេន ភោគវា, អាចារេន កុលំ, តេន បាណិ កាមទទោ។

២០. បញ្ចមី+ណេ វា

ឥណេ ហេតុម្ហិ បញ្ចមី វា។ សតស្មា ពន្ធោ, សតេន វា។

២១. គុណេ

បរង្គភូតេ ហេតុម្ហិ បញ្ចមី ហោតិ វា។ ជឡត្តា ពន្ធោ, ជឡត្តេនវា, បញ្ញាយ មុត្តោ, ហុត្វា អភាវតោ អនិច្ចា, សង្ខារនិរោធា វិញ្ញាណនិរោធោ។ ពហុលំវិធានា សត្តម្យត្ថេហិបិ, តេន សមយេន, កាលេន ធម្មសាកច្ឆា, បុរត្ថិមេន ធតរដ្ឋោ, ទក្ខិណេន វិរូឡ្ហកោ, ឧត្តរេន កបិលវត្ថុ, យេន ភគវា, តេនុបសង្កមិ, សោ វោ មម+ច្ចយេន សត្ថាតិ។ មាសេន ភុញ្ជតិ, ឯកាហេនេវ ពារាណសី បាវិសិ, នវហិ មាសេហិ វិហារំ ការាបេសិ , កហាបណេន ឱនោ, ធនេន វិកលោ, អសិនា កលហោ, អាចារេន និបុណោ, គុឡេន មិស្សកំ, វាចាយ សខិលោ, មណិនា អត្ថោ,

ធនេន អត្ថោ, យោជនេន គច្ឆតិ ឥច្ចាទិ ហេតុម្ហិ ករណេ វា តតិយា។ អត្តនាវ អត្តានំ សម្ពន្ធតីតិ បច្ចត្តេ ពហុលំវិធានា កត្តរិ តតិយា។ ឯវំ តិលេហិ ខេត្តេ វបតីតិ កម្មត្ថេ, សុមុត្តា មយំ តេន មហាសមណេនាតិ បញ្ចម្យត្ថេ ច។

២៤. ចតុត្ថី សម្បទានេ

អចេតនំ សចេតនំ វា បដិគ្គាហកភាវេនា+បេក្ខិតំ, តំ សម្បទានំ, តញ្ច ទា-ទានេតិ ធាតុតោ ព្យុប្បេន យុត្តមេវ, តត្ថ ចតុត្ថី ហោតិ។ តញ្ច ទីយមានស្ស វត្ថុនោ អនិរាករណ+ជ្ឈេសនា+នុមតិតោ តិវិធោ, យថា ពុទ្ធស្ស បុប្ផំ ទេតិ, ពោធិរុក្ខស្ស ជលំ ទេតិ, យាចកស្ស ធនំ ទេតិ, ភិក្ខូនំ ទានំ ទេតិ។

> អនិរាករណា+រាធ-ន+ព្ភនុញ្ញាវសេន ហិ;
> សម្បទានំ តិធា វុត្តំ, រុក្ខ+យាចក+ភិក្ខវោ។

អាធារវិវក្ខាយំ សត្តមីបិ, សង្ឃេ គោតមិ ទេហិ, សង្ឃេ ទិន្នេ អហញ្ចេវ បូជិតោ ភវិស្សាមិ, យា បលាលមយំ មាលំ, នារី ទត្វាន ចេតិយេតិ។

២៥. តាទត្ថេ

តាទត្ថេ ចតុត្ថី សិយា។ តទត្ថស្ស ភាវេ, តាទត្ថ្យំ, តស្មិំ តទត្ថភាវេ ជោតនីយេវ ចតុត្ថី សិយា។ តទត្ថស្ស ភាវោតិ និមិត្តនិមិត្តីសម្ពន្ធេ ឆដ្ឋី, តស្មា ឆដ្ឋាបវាទោ+យំ។ សមេបិ និមិត្តនិមិត្តីនំ សម្ពន្ធេ និមិត្តភូតយូបតោវ ចតុត្ថី, នោ និមិត្តីភូតទារុតោ។ យូបាយ ទារុ, បាកាយ វជតិ, ពុទ្ធស្សត្ថាយ ជីវិតំ បរិច្ចជាមិ, នេវ ទវាយ, ន មទាយ, ឩនស្ស បារិបូរិយា, អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ សំវត្តតិ, លោកានុកម្បាយ, ផាសុវិហារាយ។

ឥច្ចាយំ កច្ចាយនេ ឧបរិ វក្ខមានស្ស ចតុត្ថីតិ សាធិតត្តា ឥធ ឆដ្ឋីតិ ទីបនត្ថំ វុច្ចតេ –

កស្ស សាទុ នរុច្ចតិ, មា អយស្មន្តានម្បិ សង្ឃភេទោ រុច្ចិត្ថ, ខមតិ សង្ឃស្ស, ភត្ត+មស្ស នច្ឆាទេតីតិ ឆដ្ឋី សម្ពន្ធវចនិច្ឆាយំ, ន ចេ+វំ វិរោធោ សិយា, សទិសរូបត្តា, ឯវំវិធេសុ ច សម្ពន្ធស្ស សទ្ទិកានុមតត្តា។ តថា ហិ ភាគវុត្តិយា “ឧបបទវិភត្តិ ឆដ្ឋិយា+បវាទា”តិ វុត្តំ, សទ្ទន្តរេ វិហិតា វិភត្តិ ឧបបទវិភត្តិ។

កស្ស វា ត្វំ ធម្មំ រោចេសីតិ អត្ថមត្តេ បឋមា, កស្ស វា តុយ្ហន្តិ អវត្វា កស្ស វា ត្វំ ធម្មំ រោចេសីតិ អត្ថមត្តេ បឋមាវសេន ព្យភិចារទស្សនា។ ឯវំ+មញ្ញាបិ វិញ្ញេយ្យា, បរតោបិ យថាគមំ។

រញ្ញោ សតំ ធារេតិ រញ្ញោ ឆត្តំ ធារេតីតិ សម្ពន្ធេ ឆដ្ឋីវ។ សិលាឃ=កថនេ, ឯវំ រញ្ញោ សិលាឃតេ ឥច្ចាទិ, ថុតិករោតីត្យត្ថោ។ ហនុ=អបនយនេ, រញ្ញោ ហនុតេ, វញ្ចេតីត្យត្ថោ។ ឧបតិដ្ឋេយ្យ សក្យបុត្តានំ វឌ្ឍកី, ឧបគច្ឆេយ្យាត្យត្ថោ។ សប=អក្កោសេ, មយ្ហំ សបតេ, សច្ចំ ករុតេត្យត្ថោ ។ ធរ=ធារណេ, សុវណ្ណំ តេ ធារយតេ, ឥណំ តេ ធារយតិ, អស្ស រញ្ញោ នាគំ ធារយាម។ បិហ=ឥច្ឆាយំ, ទេវាបិ តស្ស បិហយន្តិ តាទិនោ, តេសំ បិហយន្តិ សម្ពុទ្ធានំ សតីមតំ, បិហយន្តិ=បត្ថេន្តិ។ តស្ស កុជ្ឈ មហាវីរ, យទិ+ហំ តស្ស បកុប្បេយ្យំ, ទុភយតិ ទិសានំ មេឃោ, យោ មិត្តានំ ន ទូភតិ, យោ អប្បទុដ្ឋស្ស នរស្ស ទុស្សតិ។ ឥស្ស=ឥស្សាយំ, តិត្ថិយា ឥស្សយន្តិ សមណានំ។ ឧសូយ=ទោសាវិករណេ, ទុជ្ជនា គុណវន្តានំ ឧស្សូយន្តិ, កា ឧសុយា វិជានតំ។ ឥជ+សិជ+រាជ+សាជ=សំសិទ្ធិយំ, អារាធោ មេ រញ្ញោ, រញ្ញោ ភាគ្យ+មារជ្ឈតិ, ក្យា+ហំ អយ្យានំ អបរជ្ឈាមិ, អាយស្មតោ ឧបាលិត្ថេរស្ស ឧបសម្បទាបេក្ខោ ឧបតិស្សោ។ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ, អាសុណន្តិ ពុទ្ធស្ស ភិក្ខូ, តស្ស ភិក្ខុនោ ជនោអនុគិណាតិ, បតិគិណាតិ, សាធុការទានាទិនា តំ ឧស្សាហតីត្យត្ថោ។ អារោចយាមិ វោ ភិក្ខវេ, បដិវេទយាមិ វោ, អាមន្តយាមិ តេ មហារាជ, ធម្មំ តេ ទេសិស្សាមិ, ទេសេតុ ភន្តេ ភគវា ធម្មំ ភិក្ខូនំ, យថា នោ ភគវា ព្យាករេយ្យ, និរុត្តឹ តេ បវក្ខាមិ, អលំ មេ រជ្ជំ, អលំ ភិក្ខុ បត្តស្ស, អលំ មល្លោ មល្លស្ស, អរហតិ មល្លោ មល្លស្ស, អលំ តេ ឥធ វាសេន, កឹ មេ ឯកេន តិណ្ណេនាតិ សព្ពត្ថ សម្ពន្ធេ ឆដ្ឋី។

ឯវំ អាយុ ភោតោ ហោតុ, ចិរំ ជីវិតំ, ភទ្ទំ, កល្យាណំ, អត្ថំ, បយោជនំ, កុសលំ, អនាមយំ, ហិតំ, បត្ថំ, សុខំ, សាតំ, ភោតោ ហោតុ, សាធុ សម្មតិ មេ តស្ស, បុត្តស្សា+វិករេយ្យ គុយ្ហ+មត្ថំ, តស្ស មេ សក្កោ បាតុរហោសិ, តស្ស បហិណេយ្យ, ភិក្ខូនំ ទូតំ បាហេសិ, កប្បតិ សមណានំ អាយោគោ , ឯកស្ស ទ្វិន្នំ តិណ្ណំ វា បហោតិ, ឧបមំ

តេ ករិស្សាមិ, អញ្ជលិំ តេ បគ្គណ្ហាមិ, តស្ស ផាសុ, លោកស្ស+ត្ថោ, នមោ តេ បុរិសាជញ្ញ, សោត្ថិ តស្ស, សមត្ថោ មល្លោ មល្លស្ស, តស្ស ហិតំ, តស្ស សុខំ, ស្វាគតំ តេ មហារាជាតិ សព្ពត្ថ សម្ពន្ធេ ឆដ្ឋី។

២៦. បញ្ចម្យ+វធិស្មា

បទត្ថាវធិស្មា បញ្ចមីវិភត្តិ ហោតិ។

សមេប្យ+បគមេ ទ្វិន្នំ, បុព្ពរូបា យ+ទច្ចុតំ;
វុច្ចតេ ត+ទបាទានំ, តំ ចលាចលតោ ទ្វិធា;
យថា+ស្សា ធាវតា ពោសោ, បតោ, រុក្ខាផលន្តិ ច។

តត្ថ ចលាវធិ ធាវតា អស្សា បុរិសោ បតតិ, អចលាវធិ បព្ពតា ឱតរន្តិ វនចារកាតិ។

តញ្ច អវធិ វិសយក្រិយាវិសេសស្ស និទ្ទិដ្ឋត្តា និទ្ទិដ្ឋវិសយំ, យត្ថ អប អបគមនក្រិយំ ឧបាត្តំ=អជ្ឈាហដំ វិសយំ កត្វា បវត្តតិ, តំ ឧបាត្តំ។ យំ កេនចិ គុណេន ឧក្កំសិយតិ, តំ អនុមេយ្យំ។ យថា គាមា អបេន្តិ មុនយោ, នគរា និគ្គតោ រាជា, បាបា ចិត្តំ និវារេន្តិ។ វលាហកា វិជ្ជោតតេ, កុសុលតោ បចតីតិ។ ឯត្ថ ច វឡាហកា និក្ខម្ម, កុសុលតោ អបនេត្វាតិ ច បុព្ពក្រិយា អជ្ឈាហរីយតិ។ មថុរា បាដលិបុត្តកេហិ អភិរូបាតិ អនុមីយតិ។ វុត្តញ្ហិ –

និទ្ទិដ្ឋវិសយំ កិញ្ចិ, ឧបាត្តវិសយំ តថា;
អនុមេយ្យវិសយញ្ចេតិ, តិធា+ហុ អវធី ពុធាតិ។

ភយហេតុម្ហិ-ចោរា ភយំ ជាយតិ, តណ្ហាយ ជាយតិ ភយំ, បាបតោ ឧត្តសតិ, នត្ថិ សោកោ កុតោ ភយំ។ អក្ខាតរិ-ឧបជ្ឈាយា សិក្ខំ គណ្ហាតិ, អាចរិយម្ហា អធីតោ សុណាតិ វា។ ពុទ្ធស្មា បរាជេន្តិ អញ្ញតិត្ថិយា, បរាជិតា ភវន្តីត្យត្ថោ។ ហិមវតា បភវតិ គង្គា, អចិរវតិយា បភវន្តិ កុន្នទិយោ។ ឧរស្មា ជាតោ បុត្តោ, កម្មតោ ជាតំ តន្ទ្រិយំ, ឧបជ្ឈាយា អន្តរធាយតិ សិស្សោ, មាតាបិតូហិ អន្តរធារយតិ បុត្តោ, និលីយតីត្យត្ថោ។ ទូរត្ថយោគេ-គាមតោ នាតិទូរេ, អារកា តេ មោឃបុរិសា ឥមស្មា ធម្មវិនយា, អារកា តេហិ ភគវា ទូរតោវ នមស្សន្តិ, អទ្ទស ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ អន្តិកត្ថយោគេ-អន្តិកំ គាមា, អាសន្នំ គាមា, សមីបំ គាមា។ បរិមាណេ-ឥតោ មថុរាយ ចតូសុ យោជនេសុ សំកស្សំ, រាជគហតោ បញ្ចចត្តាលីសយោជនមត្ថកេ សាវត្ថិ។ កាលបរិមាណេ-ឥតោ ឯកនវុតិកប្បមត្ថកេ, ឥតោ វស្សសតសហស្សស្ស អច្ចយេន ពុទ្ធោ លោកេ ឧប្បជ្ជិស្សតិ។ បាសាទា សំកមេយ្យ, បាសាទំ អភិរុហិត្វា សំកមេយ្យាតិ អត្ថោ, តថា ហត្ថិក្ខន្ធា សំកមេយ្យ, អភិធម្មា បុច្ឆន្តិ, អភិធម្មំ សុត្វាតិ អត្ថោ, អាសនា វុដ្ឋហេយ្យ។ ទិសត្ថវាចីហិ យោគេ-ឥតោ សា បុរិមា ទិសា, ឥតោ សា ទក្ខិណា ទិសា, អវីចិតោ យាវ ភវគ្គំ, ឧទ្ធំ បាទតលា, អធោ កេសមត្ថកា។ វិភជនេ-យតោ បណីតតរោ វា វិសិដ្ឋតរោ វា នត្ថិ, អត្តទន្តោ តតោ វរំ, កិញ្ចាបិ ទានតោ សីលំ វរំ, តតោ មយា ពហុតរំ សុតំ, សីលមេវ សុតា សេយ្យោ។ អារតិប្បយោគេ-អារតិ វិរតិ បាបា, បាណាតិបាតា វេរមណិ, អទិន្នាទានា បដិវិរតោ, អប្បដិវិរតា មុសាវាទា។ សុទ្ធត្ថយោគេ-លោភនីយេហិ ធម្មេហិ សុទ្ធោ, មាតុតោ ច បិតុតោ ច សុទ្ធោ អនុបក្កុដ្ឋោ។ បមោចនត្ថយោគេ-បរិមុត្តោ ទុក្ខស្មាតិ វទាមិ, មុត្តោ+ស្មិ មារពន្ធនា, ន តេ មុច្ចន្តិ មច្ចុនា, មុត្តោ+ហំ+សព្ពបាសេហិ។ វិវេចនេ-វិវិច្ចេវ កាមេហិ, វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ។ បមាណត្ថេ-អាយាមតោ ច វិត្ថារតោ ច យោជនំ, គម្ភីរតោ ច បុថុលតោ ច យោជនំ ចន្ទភាគាយ បរិមាណំ, បរិក្ខេបតោ នវយោជនសតបរិមាណោ មជ្ឈិមទេសោ។ បុព្ពាទិយោគេ-បុព្ពេវ មេ ភិក្ខវេ សម្ពោធា, ឥតោ បុព្ពេ នាហោសិ, តតោ បរំ បច្ចន្តិមា ជនបទា, តតោ អបរេន សមយេន។ បញ្ហេ-កុតោ+សិ ត្វំ, កុតោ ភវំ, បាដលិបុត្តតោ។ កិច្ឆា លទ្ធន្តិ គុណេ បញ្ចមី, កិច្ឆេន មេ អធិគតន្តិ ហេតុម្ហិ ករណេ វា តតិយា, ឯវំ ថោកា មុត្តោ, ថោកេន មុត្តោតិ។

កថំ “ថោកំ ចលតី”តិ, ក្រិយាវិសេសនេ កម្មនិ ទុតិយា, ថោកំ ចលនំ ករោតីត្យត្ថោ, ថោកន្តិ ចលនក្រិយាយ វិសេសនត្តា ក្រិយាវិសេសនំ។

ក្រិយាវិសេសនំ នាម, កម្មត្តេ+កត្តសណ្ឋិតា;
ឡាយសិទ្ធំ យតោ តស្មា, តទត្ថំ ន វិសុំ វិធិ។

ន្យាយសិទ្ធំវ=ចលនន្តិ យស្មា ភាវេ អនោ, តស្មា ភាវស្សេ+កត្តា ឯកវចនន្តិ ញាយា ឯកត្តញ្ច, ភាវេ អនត្តា នបុំសកត្តញ្ច, ករោតិក្រិយាយ សម្ពន្ធេន កម្មត្តញ្ច សិជ្ឈតីតិ។ ករ+ភូធាតវោ ច –

> ការិយរូបាភិធាតូត្តា , សព្ពេ សត្តាយ យុជ្ជរេ;
> តតោ ក្រិយា ច ភាវោ ច, សាមញ្ញំ តេសុ គម្យតេ –

តិ វុត្តត្តា យុជ្ជន្តិ។

ថោកត្តេ-ថោកា មុច្ចតិ។ សព្ពត្ថ សវិសយេ បញ្ចមី។ ឯត្ថ “វិវក្ខា លោកិកា សា ច, ន សក្កា អនិវត្តិតុំ”តិ វុត្តត្តា អនិដ្ឋប្បសង្គោ ន សិយា។ មរិយាទាយំ-អាបព្ពតា ខេត្តំ។ អភិវិធិម្ហិ-អាព្រហ្មលោកា សទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតិ, បព្ពតំ វជ្ជេត្វា, ព្រហ្មលោកម្ហិ ព្យាបេត្វាតិ ច អត្ថោ។ ឯត្ថ វជ្ជមានសីមា មរិយាទា, គយ្ហមានសីមា អភិវិធិ។

២៧. អបបរីហិ វជ្ជនេ

វជ្ជនេ វត្តមានេហិ អបបរីហិ យោគេ បញ្ចមី ហោតិ។ អបសាលាយ អាយន្តិ វាណិជា, បរិសាលាយ អាយន្តិ វាណិជា, សាលំ វជ្ជេត្វាតិ អត្ថោ។

២៨. បដិនិធិបតិទានេសុ បតិនា

បដិនិធិម្ហិ បតិទានេ ច វត្តមានេន បតិនា យោគេ នាមស្មា បញ្ចមី ហោតិ។ ពុទ្ធស្មា បតិ សារិបុត្តោ, ឃត+មស្ស តេលស្មា បតិ ទទាតិ។

២៩. រិតេ ទុតិយា ច

រិតេសទ្ទយោគេ នាមស្មា ទុតិយា ហោតិ បញ្ចមី ច។ រិតេ សទ្ធម្មា, រិតេ សទ្ធម្មំ។

៣០. វិនា+ញ្ញត្រ តតិយា ច

វិនា+ញ្ញត្រយោគេ នាមស្មា តតិយា ទុតិយា បញ្ចមី ច។ វិនា វាតេន, វិនា វាតំ, វិនា វាតស្មា។ អញ្ញត្រ ឯកេន បិណ្ឌបាតនីហារកេន, អញ្ញត្រ ធម្មំ, អញ្ញត្រ ធម្មា។

៣១. បុថនានាហិ

ឯតេហិ យោគេ តតិយា ហោតិ បញ្ចមី ច។ ភិន្នយោគករណំ ទុតិយានិវត្តនត្ថំ។ បុថគេវ ជនេន, បុថគេវ ជនស្មា, ជនេន នានា, ជនស្មា នានា។

៣៩. ឆដ្ឋី សម្ពន្ធេ

សម្ពន្ធេ ឆដ្ឋី ហោតិ។ រញ្ញោ បុរិសោតិ វុត្តេ យស្មា រាជា ទទាតិ, បុរិសោ គណ្ហាតិ, តស្មា រាជបុរិសោតិ វិញ្ញាយតិ។ ឯវមេវ យោ យស្ស អាយត្តោ សេវកាទិភាវេន ភណ្ឌភាវេន វា សមីប+សមូហា+វយវ+វិការ+ការិយ+អវត្ថា+ជាតិ+គុណ+ក្រិយាទិវសេន វា, ឋានីវសេន វា, អាគមីវសេន វា, សោ តិវិធោបិ អត្ថោ សម្ពន្ធោ នាម។ វុត្តញ្ហិ –

> ក្រិយាការកសញ្ជាតោ, អស្សេ+ទំភាវហេតុកោ;
> សម្ពន្ធោ នាម សោ អត្ថោ, តត្ថ ឆដ្ឋី វិធីយតេ។
>
> បារតន្ត្យញ្ហិ សម្ពន្ធោ, តត្ថ ឆដ្ឋី ភវេ តិតោ;
> ឧបាធិ+ឋាន្យា+គមិតោ, ន វិសេស្សាទិតោ តិតោតិ។

ឧបាធិសង្ខាតវិសេសនតោ តាវ-រញ្ញោ បុរិសោ។ ឯត្ថ ច ព្រាហ្មណាទិសាមិតោ និវត្តេតីតិ រាជា វិសេសនំ, បុរិសោ តេន វិសេសិយតីតិ វិសេស្សោ។ ភណ្ឌសម្ពន្ធតោ-បហុតំ មេ ធនំ សក្ក, ឯកស្ស បដិវិសោ, ភិក្ខុស្ស បត្ត

ចិរំ។ សមីបតោ-អម្ពវនស្ស អវិទូរេ, និព្ពានស្សេវ សន្តិកេ។ សមូហេ-សុវណ្ណស្ស រាសិ, ភិក្ខូនំ សមូហោ។ អវយវេ-មនុស្សស្សេវ តេ សីសំ, រុក្ខស្ស សាខា។ វិការេ-សុវណ្ណស្ស វិកតិ, ភដ្ឋធញ្ញានំ សត្តុ។ ការិយេ-យវស្ស អង្កុរោ, មេឃស្ស សទ្ទោ, បុត្តាបិ តស្ស ពហវោ, កម្មានំ ផលំ វិបាកោ។ អវត្ថាយំ-ខន្ធានំ បាតុភាវោ, ជរា, ភេទោ វា។ ជាតិយំ-មនុស្សស្ស ភាវោ, មនុស្សានំ ជាតិ។ គុណេ-សុវណ្ណស្ស វណ្ណោ, វណ្ណោ ន ខីយេថ តថាគតស្ស ពុទ្ធស្ស គុណឃោសោ, បុប្ផានំ គន្ធោ, ផលានំ រសោ, ចិត្តស្ស ផុសនា, សិប្បិកានំ សតំ នត្ថិ, តិលានំ មុដ្ឋិ, តេសំ សមាយោគោ, សទ្ធិនោ វិមោក្ខោ, តថាគតស្ស បញ្ញាបារមី អារព្ភ, សុខំ តេ, ទុក្ខំ តេ, ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ, បញ្ញាយ បដុភាវោ, រូបស្ស លហុតា, មុទុតា វា, ឧបចយោ វា។ ក្រិយាសម្ពន្ធេ-បាទស្ស ឧក្ខេបនំ, អវក្ខេបនំ វា, ហត្ថស្ស សមិញ្ជនំ, ទានំ, បសារណំ, ធាតូនំ គមនំ, ឋានំ, និសជ្ជា, សយនំ វា, តថាគតស្ស នាមគោត្តាទិ, តស្ស ការណំ, តស្ស មាតាបិតរោ, តស្ស បុរតោ បាតុរហោសិ, នគរស្ស ទក្ខិណតោ, វស្សានំ តតិយេ មាសេ, ន តស្ស ឧបមា, កុវេរស្ស ពលិ ឥច្ចាទិ។ អបិ ច –

ការស្ស ជាតិ, ធវលោ, គតិ, សិង្គំ, នាមន្តិ+ធ;
ទព្ពស្សាបិ ច ជាត្យាទិ, វិសេស្សា ហោន្តិ កាមតោ។

គោត្តញ្ច សពលោទិស្ស, បាក+មន្ទស្ស សុក្កតា;
បដស្ស, សិង្គំមេណ្ឌស្ស, នា+ញ្ញោសំតិ វិសេស្សតេ។

ឋានិតោ-យុវណ្ណាន+មេឱ លុត្តា។ អាគមិតោ-សុញ្ញ សស្ស។ សាមិយោគេ-ទេវាន+មិន្ទោ, មិគានំ រាជា។ រុជាទិយោគេ-ទេវទត្តស្ស រុជតិ, តស្ស រោគោ ឧប្បជ្ជិ, មហាសេនាបតីនំ ឧជ្ឈាបេតព្ពំ, រជកស្ស វត្ថំ ទទាតិ, មុសាវាទស្ស ឱត្តប្បំ ឥច្ចាទិ។ យជស្ស យោគេ-បុប្ផស្ស ពុទ្ធស្ស យជតិ, បុប្ផេនាត្យត្ថោ។ ឯវំ ឃតស្ស អគ្គឹ ជុហតិ។ សុហិតត្ថេ-បត្តំ ឱទនស្ស បូរេត្វា, បូរំ នានាបការស្ស អសុចិនោ, បូរំ ហិរញ្ញសុវណ្ណស្ស, បូរតិ ពាលោ បាបស្ស។ កិតកប្បយោគេ-ពហុលំវិធានា ឆដ្ឋី, រញ្ញោ សម្មតោ, បូជិតោ, សក្កតោ, អបចិតោ, មានិតោ វា, អមតំ តេសំ ភិក្ខវេ អបរិភុត្តំ, យេសំ កាយគតា សតិ អបរិភុត្តា, សាធុសម្មតោ ពហុជនស្ស, សុប្បដិវិទ្ធា ពុទ្ធានំ ធម្មធាតុ, ធម្មស្ស គុត្តោ មេធាវី។ កម្មត្ថេ-តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ, សហសា កម្មស្ស កត្តារោ, អមតស្ស ទាតា, ភិន្នានំ សន្ធាតា, សហិតានំ អនុប្បទាតា, ពោធេតា បជាយ, កម្មស្ស ការកោ នត្ថិ, វិបាកស្ស ច វេទកោ, អវិសំវាទកោ លោកស្ស, ចតុន្នំ មហាភូតានំ ឧបាទាយ បសាទោ។ សរតិ+ច្ចាយោគេ-មាតុ សរតិ, ន តេសំ កោចិ សរតិ, សត្តានំ កម្ម បច្ចយា, បុត្តស្ស ឥច្ឆតិ។ ករោតិស្ស (យោគេ) – ឧទកស្ស បតិកុរុតេ, កណ្ឌស្ស បតិកុរុតេ, អភិសង្ខរោតីត្យត្ថោ។ បញ្ចមិយត្ថេ បរិហានិភយត្ថយោគេបិ ឆដ្ឋី, អស្សវនតាយ ធម្មស្ស បរិហាយន្តិ, កិន្នុ ខោ អហំ តស្ស សុខស្ស ភាយាមិ, សព្ពេ តសន្តិ ទណ្ឌស្ស, សព្ពេ ភាយន្តិ មច្ចុនោ, ភីតោ ចតុន្នំ អាសីវិសានំ ឃោរវិសានំ ឥច្ចាទិ។

៤០. តុល្យត្ថេន វា តតិយា

តុល្យត្ថេន យោគេ វា ឆដ្ឋី ហោតិ តតិយា ច។ បិតុ តុល្យោ, បិតរា វា, មាតុ តុល្យោ, មាតរា វា។

៣២. សត្តម្យា+ធារេ

កត្តុកម្មដ្ឋានំ និសជ្ជ+បចនាទិក្រិយានំ យោ អាធារោ, តំ អាធារការកំ នាម។ កថំ កដេ និសីទតិ ទេវទត្តោ, ថាលិយំ ឱទនំ បចតិ, ទេវទត្ត+តណ្ឌុលានំ កត្តុ+កម្មានំ ធារណតោ តទដ្ឋអាសន+បចនក្រិយំ កដ+ថាលិយោ ធារេន្តិ នាម, តស្មឹ សត្តមីវិភត្តិ ហោតិ។

សោ ព្យាបិកោ, ឱបសិលេសិកោ, វេសយិកោ, សាមីបិកោតិ ចតុព្ពិធោ។ តត្ថ យោ អាធេយ្យស្ស និស្សេសាធារភូតោ, សោ ព្យាបិកោ, យថា តិលេសុ តេលំ អត្ថិ, ខីរេសុ ជលំ, ទធិម្ហិ សប្បិ។ បច្ចេកសិទ្ធានំ ភាវានំ យំ អាធេយ្យភាវេន ឧបសិលេសនំ អល្លីយនំ អត្ថិ, សោ ឱបសិលេសិកោ។ យថា អាសនេ និសិន្នោ សង្ឃោ, ថាលិយំ ឱទនំ បចតិ, ឃដេ ឧទក+មត្ថិ, ទូរេ ឋិតោ, សមីបេ ឋិតោ។ យត្ថ សមីបេ សមីបិវោហារំ កត្វា តទាយត្តតាទីបនត្ថំ អាធារភាវោ ឧបចរីយតិ, តំ សាមីបិកំ, យថា គង្គាយំ ឃោសោ, គង្គាយ សមីបេ វជោត្យត្ថោ។ សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ យត្ថ អញ្ញថាភាវវសេន ទេសន្តរាវច្ឆេទវសេន វា អាធារបរិកប្បោ , សោ វេសយិតោ។ យថា អាកាសេ សកុណា ចរន្តិ, ភូមិយំ មនុស្សា, ជលេ មច្ឆា, បាសាទេសុ បតិតោ, បាបស្មឹ រមតី មនោ, បសន្នោ ពុទ្ធសាសនេ, បញ្ញាយ សាធុ, វិនយេ និបុណោ, មាតរិ សាធុ, បិតរិ និបុណោ។

កិរិយា កត្តុ+កម្មដ្ឋា, អាធារីយតិ យេន សោ;

អាធារោ ចតុធា វុត្តោ, ព្យាបកាទិប្បភេទតោ។

ព្យាបកោ តិលខីរាទិ, កដោ ឱបសិលេសិកោ;
សាមីបិកោ តុ គង្គាទិ, អាកាសោ វិសយោ មតោ។

៣៣. និមិត្តេ

និមិត្តត្ថេ សត្តមី ហោតិ។ អជិនម្ហិ ហញ្ញតេ ទីបិ, កុញ្ជរោ ទន្តេសុ ហញ្ញតេ, អណុមត្តេសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សាវី, សម្បជានមុសាវាទេ បាចិត្តិយំ។ សព្ពត្ថ និមិត្យត្ថោ។

៣៤. យព្ភាវោ ភាវលក្ខណំ

យស្ស ភាវោ ភាវន្តរស្ស លក្ខណំ ភវតិ, តតោ សត្តមី។ កាលេ គាវីសុ ទុយ្ហមានាសុគតោ, ទុទ្ធាសុ អាគតោ។ ឯត្ថ គមនក្រិយាយ ទោហនក្រិយាចិហនំ, អាគមនក្រិយាយ ទុទ្ធក្រិយាចិហនំ, ឯវ+មុបរិបិ។ បុព្ពណ្ហសមយេ គតោ, សាយន្ហសមយេ អាគតោ, ជាយមានេ ខោ សារិបុត្ត ពោធិសត្តេ អយំ ទសសហស្សី លោកធាតុ សម្បកម្បិ។

បាសាណា សក្ខរា ចេវ, កឋលា ខាណុកណ្ដកា;
សព្ពេ មគ្គា វិវជ្ជន្តិ, គច្ឆន្តេ លោកនាយកេ។

ឥមស្មិំ សតិ ឥទំ ហោតិ ឥច្ចាទិ។ “អកាលេ វស្សតី តស្ស, កាលេ តស្ស ន វស្សតី”តិ វិសយសត្តមី។

៣៥. ឆដ្ឋី ចា+នាទរេ

យស្ស ភាវោ ភាវន្តរស្ស លក្ខណំ ភវតិ, តតោ ឆដ្ឋី ហោតិ សត្តមី ចា+នាទរេ គម្យមានេ។ អកាមកានំ មាតាបិតូនំ រុទន្តានំ បព្ពជិ, មាតាបិតូសុ រុទន្តេសុ វា។ “អាកោដយន្តោ សោ នេតិ, សិវិរាជស្ស បេក្ខតោ”, “មច្ចុ អាទាយ គច្ឆតិ, បេក្ខមានេ មហាជនេ”។

គុន្នំ សាមីតិ សម្ពន្ធេ ឆដ្ឋី, គោសុ សាមីតិ វិសយសត្តមី។ ឯវំ គុន្នមិស្សរោ, គោស្វិ+ស្សរោ, គុន្នំ អធិបតិ, គោសុ អធិបតិ, គុន្នំ ទាយាទោ, គោសុ ទាយាទោ, គុន្នំ សក្ខី, គោសុ សក្ខី, គុន្នំ បតិភូ, គោសុ បតិភូ, គុន្នំ បសុតោ, គោសុ បសុតោ, កុសលា នច្ចគីតស្ស, កុសលា នច្ចគីតេ, អាយុត្តោ កដករណស្ស, អាយុត្តោ កដករណេ។ តថា អាធារវចនិច្ឆាយំ សត្តមី, ភិក្ខូសុ អភិវាទេន្តិ, មុទ្ធនិ ចុម្ពិត្វា, ពាហាសុ គហេត្វា, ហត្ថេសុ បិណ្ឌាយ ចរន្តិ, កទលីសុ គជេ រក្ខន្តិ, ញាណស្មិំ បសន្នោ, ញាណស្មិំ ឧស្សុក្កោតិ វិសយសត្តមី។

៣៦. យតោ និទ្ធារណំ

ជាតិគុណក្រិយាហិ សមុទាយតេ+កទេសស្ស បុថក្ករណំ និទ្ធារណំ, យតោ តំ ករិយតិ, តតោ ឆដ្ឋីសត្តមិយោ ហោន្តិ។ សាលយោ សូកធញ្ញានំ បថ្យតមា, សូកធញ្ញេសុ សាលយោ បថ្យតមា។ កណ្ហា គាវីនំ សម្បន្នខីរតមា, កណ្ហា គាវីសុ សម្បន្នខីរតមា។ គច្ឆតំ ធាវន្តោ សីឃតមា, គច្ឆន្តេសុ ធាវន្តោ សីឃតមា។

១៤. សត្តម្យា+ធិក្យេ

អាធិក្យេ អត្ថេ ឧបេន យុត្តម្ហា សត្តមី ហោតិ។ ឧបខារិយំ ទោណោ, ខារិយា ទោណោ អធិកោត្យត្ថោ។ តថា ឧបនិក្ខេ កហាបណំ។

១៥. សាមិត្តេ+ធិនា

សាមិភាវត្ថេ អធិនា យុត្តម្ហា សត្តមី ហោតិ។ អធិព្រហ្មទត្តេ បញ្ចាលា, អធិបញ្ចាលេសុ ព្រហ្មទត្តោ, ព្រហ្មទត្តិស្សរា បញ្ចាលាតិ អត្ថោ។ អធិទេវេសុ ពុទ្ធោ, សម្មុតិទេវាទីហិ ពុទ្ធោ អធិកោត្យត្ថោ។

ឯត្ថ ច យថាវុត្តេសុ អត្ថេសុ អយំ ភេទោ –

ការកំ សាធកំ និព្ពត្តកំ ក្រិយានិមិត្តន្តិ អត្ថតោ ឯកមេវ, តញ្ច ទណ្ឌោ, ធរលោ, បចនំ, ចិត្តោ, គោតិ ទព្ព+គុណ+ក្រិយា+នាម+ជាតិភេទេន បញ្ចវិធម្បិ កម្ម+កត្តាទិវសេន ឆព្ពិធំ, តំ សត្តិការកំ, តទាធារភូតទព្ពាទយោ តត្រដ្ឋការកំ, ន មុខ្យតោ។ មុខ្យតោ ចេ ហោន្តិ, តេសំ សត្តិទព្ពានំ អញ្ញមញ្ញព្យាវដរូបត្តា យោ អាធារោ, សោ អាធារោយេវ, កិស្មិញ្ចិកាលេ ករណំ វា កត្តុរូបភូតោ វា ន ហោតិ, តស្មា ថាលិ បចតិ, ថាលិយា បចតិ, ថាលិយំ បចតីត្យាទិនា ឯកស្ស វត្ថុនោ កត្តុ+ករណា+ធារភេទោ ន សិយា។ សត្តិបក្ខេ បន ទព្ពាទីនំ អនេកសត្តិយា អាធារត្តា សត្តិយា ទព្ពាទយោ វិវក្ខិតា តំ តំ ការកំ ហោតីតិ ទព្ពាទីនំ អភេទេបិ ការកភេទោ យុជ្ជតេ។ វុត្តញ្ហិ –

> វិចិត្តកត្តុអាទីហិ , សំយោគា ឯកវត្ថុនោ;
> នានាត្តំ យុជ្ជតេ នាឌ្យ-ភេទេន នដកស្សិ+វាតិ។

ថាលិ វត្ថុតោ ឯកា ចេទបិ សត្តិការកភូតកត្តុ+ករណា+ធារាទីនំ ភេទេន ភេទ+មុបយាតិ, កិមិវ រាម+រាវណាទិវេសធារីនដកោ តេសំ នាមវសេន រាមោ, រាវណោតិ ភេទ+មុបយាតិ, ត+មិវាតិ អធិប្បាយោ។

បុន+របិ –

> យថេ+កោបិ បដោ សុត្តុ, បីតាទិគុណសំយុតោ;
> សុក្កោ បដោតិ បីតោតិ, ភេទំ យាត្យេ+វមេវ+យំ។

ឯត្ថ ច សត្តិភូតកកត្តាទយោ មុខ្យការកំ, តំយោគេន ទព្ពភូតថាលី គុណការកំ, តេ ច កថំ ក្រិយាយ ការកា ហោន្តិ។ កត្តា អត្តនា បតិដ្ឋិតាយ ហសតិ+នច្ចតិច្ចាទិក្រិយាយ និមិត្តំ ហោតិ។ កម្មញ្ច អត្តនា បតិដ្ឋិតក្រិយាយ តទត្ថភូតឥន្ធនាទីនិ បវត្តេន្តំ “ឱទនំ បចតី”ត្យាទោ និមិត្តំ។ ‘កដ្ឋេហិ បច្ចតី’ត្យាទោ កដ្ឋានិ ជលនក្រិយាយ សាធេតព្ពបាកស្ស អង្គភាវេន និមិត្តំ។ ‘ផរសុនា ឆិន្ទតី’ត្យាទោ ផរសុ ច កដ្ឋានំ ទ្វិធាបវត្តិយា និមិត្តំ។ កម្មញ្ច ក្រិយាយ សម្ពន្ធីយមានព្យាប្យេ សតិ និមិត្តភាវេន ក្រិយាយ និមិត្តំ។ តថា សម្បទានា+វធិ+អាធារានំ ‘គាវោ ទទាតិ’ ‘គាមស្មា អបនយតិ’ ‘ថាលិយំ បចតី’ត្យាទីសុ គោទានា+បនយន+បចនក្រិយានំ និមិត្តត្តា ក្រិយាយ និមិត្តានិ ហោន្តិ។ តេសំ យថាសកំ ក្រិយាយ បវត្តកោ កត្តា, តស្មា ស ឯវ បធានោ កត្តាតិ វោហារំ លភតិ, អញ្ញេសំ ករណាទីនំ កត្តុភាវេ សតិបិ អប្បធានត្តា តំ ន លភតិ។

ចោទកេន វុត្តញ្ហិ –

> ននុ សាមត្ថ្យមីនាយំ, ក្រិយាសិទ្ធិ កថំ វទ;
> ឯកស្ស កត្តុនោ ឯវ, សព្ពេសំ កត្តុតំ វិនា។
>
> សព្ពេសំ ករណាទីនំ, កត្តុតាយ វិយោគតោ;
> ករណាទីនំ អភាវត្តា, ការកំ ន ហិ ឆព្ពិធន្តិ។

វុច្ចតេ –

> យទ្យប្យ+ត្ថិ ហិ កត្តុត្តំ, សភាវា ករណាទិសុ;
> ក្រិយាសិទ្ធា តថាប្យេ+ត+មប្បធានំ បរង្គតោ។

ឯតំ សភាវតោ ឧបលព្ភមានំ ករណាទីសុ កត្តុត្តំ បរេសំ ករណាទីនំ ជលន+ធារណាទិក្រិយាយ អង្គំ ឧបាយតិ អប្បធានន្តិ អធិប្បាយោ។

> ការកំ ឆព្ពិធំ សញ្ញា-វសា ឆព្ពីសតិវិធំ;
> បភេទា សត្តធា កម្មំ, កត្តា បញ្ចវិធោ ភវេ។
>
> ករណំ ទុវិធំ ហោតិ, សម្បទានំ តិធា មតំ;
> អបាទានំ បញ្ចវិធំ, អាធារោ តុ ចតុព្ពិធោ។

វិភត្តិយោ បន –

បច្ចត្ត+មុបយោគញ្ច, ករណំ សម្បទានិយំ;
និស្សក្កំ សាមិវចនំ, ភុម្ម+មាលបន+ដ្ឋមំតិ។

ឥតិ បយោគសិទ្ធិយំ ការកកណ្ឌោ តតិយោ។

៤. សមាសកណ្ឌ

អថ នាមានមេវ អញ្ញមញ្ញសម្ពន្ធីនំ សមាសោតិ នាមនិស្សិតត្តា, សយញ្ច នាមិកត្តា នាមានន្តរំ សមាសោ វុច្ចតេ។

១. ស្យាទិ ស្យាទិនេ+កត្ថន្តិ

តទ+មធិកតំ វេទិតព្ពំ។ បុព្ពេ វុត្តវិធិគ្គហណញាយេន ស្យាទីតិ តទន្តស្ស គហណំ។ សោ ច ភិន្នត្ថានំ នាមាន+មេកត្ថីភាវោ សមាសោតិ វុច្ចតេ។

២. អសង្ខ្យំ វិភត្តិ+សម្បត្តិ+សមីប+សាកល្យា+ភាវ+យថា+ បច្ឆា+យុគបទត្ថេ

បុព្ពស្ស+ត្ថបរំ យស្ស, អញ្ញត្ថបរមេញ្ច យំ;
នបុំសកំ ភវេ យញ្ច, ត+ទាសំខ្យ+មិហេ+ស្សតេ។

សត្ថន្តរេ បសិទ្ធំ យំ, អព្យយីភាវនាមតោ;
ឧបកុម្ភំ តិដ្ឋតុ ច, បាតមេយំតិ តំ យថា។

អសង្ខ្យំ ស្យាទ្យន្តំ វិភត្យាទីន+មត្ថេ វត្តមានំ ស្យាទ្យន្តេន សហេ+កត្ថំ ភវតិ។ “អវិគ្គហោ និច្ចសមាសោ, បទន្តរវិគ្គហោ ចេ”តិ បទន្តរវិគ្គហោ។ ឥត្ថីសុ តថា បវត្តាតិ វិគ្គយ្ហ វិភត្យត្ថេ សមាសេ កតេ –

២,១១៨. ឯកត្ថតាយំ

ឯកោ អត្ថោ យស្ស បកតិបច្ចយាទិសមុទាយស្ស សោ ឯកត្ថោ។ តស្ស ភាវោ បវត្តិនិមិត្តំ ឯកត្ថតា, ឰយាទិ+ណាទិ+សមាសវិធានំ, តស្មិំ សតិ ស្យាទិលោបោ ហោតិ។

៨. តំ នបុំសកន្តិ

នបុំសកលិង្គេ ច “បុព្ពស្មា+មាទិតោ”តិ សព្ពវិភត្តីនំ លោបេ ច កតេ អធិត្ថិ តិដ្ឋតិ, ភោ អធិត្ថិ, អធិត្ថិ បស្ស, អធិត្ថិ កតំ, អធិត្ថិ ចរតិ, អធិត្ថិ ទេហិ, អធិត្ថិ អបេហិ, អធិត្ថិ អាយត្តំ, អធិត្ថិ បតិដ្ឋិតំ។ ឯវំ អធិកុមារិ, អន្តភូតស្ស អប្បធានស្ស យបស្ស “យបស្ស+ន្តស្សា+ប្បធានស្សា”តិ បស្ស រស្សោ។

សហ=សម្បន្នំ ព្រហ្មំ សព្រហ្មំ។ វុត្តនយេន ឯត្ថ ច ឧបរិ ច សមាសាទយោ ហោន្តិ, ឯត្ថ “អកាលេ សតត្ថេ”តិ សហស្ស សាទេសោ។ ស្យាទិម្ហិ កតេ “បុព្ពស្មា+មាទិតោ”តិ ស្យាទីនំ លោបេ ច សម្បត្តេ “នា+តោ+ម បញ្ចមិយា”តិ អបញ្ចមិយា បដិសេធោ ច អការន្តអសំខ្យសមាសតោ បរាសំ សព្ពវិភត្តីនំ អំអាទេសោ ច ហោតិ។ ឯវ+មុបរិបិ។

ភិក្ខានំ សមិទ្ធិ សុភិក្ខំ, ឯត្ថ យស្ស រស្សោ។ សុភិក្ខំ តិដ្ឋតិ ភោ សុភិក្ខំ, សុភិក្ខំ បស្ស។ នា+ស្មីសុ “វា តតិយា សត្តមីនំ”តិ វិកប្បេន អំ, សុភិក្ខំ សុភិក្ខេន វា កតំ, សុភិក្ខំ សុភិក្ខេន វា ចរតិ, សុភិក្ខំ ទេហិ។ បញ្ចមិយំ អ+មព្ភាវា សុភិក្ខា អបគច្ឆ, សុភិក្ខ+មាយត្តំ, សុភិក្ខំ សុភិក្ខេ វា បតិដ្ឋិតំ។

សមីបត្ថេ-កុម្ភស្ស សមីបំ ឧបកុម្ភំ, ឯវំ ឧបនគរំ, ភោ ឧបកុម្ភំ ឥច្ចាទិ។

សាកល្យេ-តិណម្បិ អសេសេត្វាតិ សតិណំ, តិណម្បិ អសេសេត្វា អជ្ឈោហរណីយ+មជ្ឈោហរតីត្យត្ថោ។ សេសំ សព្រហ្មសមំ ។ អគ្គិម្បិ អសេសេត្វាតិ សាគ្គិ, អគ្គិគន្ថំបិ អសេសេត្វា អធីតេត្យត្ថោ។ វារគ្គហណំ អធិត្ថិសមំ។

អភាវោ សម្ពន្ធីភេទា ពហុវិធោ, តត្រ ឥទ្ធាភាវវិកតា ឥទ្ធិ=វិភូតិ សទ្ទិកានន្តិ ទុស្សទ្ទិកំ។ អត្ថាភាវមេក្ខិកានំ អភាវោ និម្មក្ខិកំ, និទ្ទរថំ, និម្មសកំ។ អតិក្កមាភាវេ-អតិគតានិ តិណានិ និត្តិណំ។ ឧបភោគសម្ពន្ធីវត្តមានកាលស្ស អភាវេ-អតិគតំ លហុបាវុរណំ អតិលហុបាវុរណំ, លហុបាវុរណស្ស នា+យំ ឧបភោគតា លោតិ អត្ថោ។

យថាត្ថោ+នេកវិធោ, តត្រ យោគ្គតាយំ-យោគ្គំ រូប+មនុរូបំ។ វិច្ឆាយំ-អទ្ធមាសំ អនុ អន្វទ្ធមាសំ, ឯវំ បច្ចត្តំ។ អត្ថានតិវត្តិយំ-សត្តិំ អនតិក្កម្ម យថាសត្តិ។ ឯវំ យថាក្កមំ, យថាពលំ។ ពហុលាធិការា យា យា បរិសា យថាបរិសា។ សទិសត្ថេ-កិខិយា កណ្ហវិច្ឆិតធេនុយា សទិសោ សកិខិ, សហស្ស សាទេសោ។ អានុបុព្ពិយំ-ជេដ្ឋានុក្កមេន អនុជេដ្ឋំ។

បច្ឆាអត្ថេ-រថស្ស បច្ឆា អនុរថំ។

យុគបទត្ថេ-ចក្កេន សហ=ឯកកាលំ សចក្កំ, ចក្កេន ឯកក្ខណេ និធេតីតិ អត្ថោ។

៣. យថា ន តុល្យេ

យថាសទ្ទោ តុល្យត្ថេ វត្តមានោ ស្យាទ្យន្តេន សហេ+កត្ថោ ន ភវតិ។ យថា ទេវទត្តោ, តថា យញ្ញទត្តោ។ ឯត្ថ ឧបមានភូតោ យថាសទ្ទោ ‘តថា យញ្ញទត្តោ’តិ ឧបមេយ្យ+មបេក្ខតិ, តស្មា “សាបេក្ខ+មសមត្ថំ ភវតី”តិ ញាយា អសមាសេ “ន តុល្យេ”តិ បដិសេធោ កិមត្ថ+មិតិ ចេ។ យស្មា “យថា ទេវទត្តោ”តិ សមុទាយមេវ ឧបមានំ ភវតិ, ន វិសុំ យថាសទ្ទោ, តស្មា សមុទាយស្សេវ ឧបមេយ្យសាបេក្ខត្តេ ន អសាមត្ថិយតា ន វិសុំ យថាសទ្ទស្ស, តស្មា សាទិស្សេ បត្តសមាសស្ស បដិសេធត្ថ+មិទំ។ តុល្យត្ថេតិ វត្តព្ពេ តុល្យំ វិនា តុល្យតា នត្ថីតិ តុល្យត្ថេតិ អវត្វា តុល្យេតិ វុត្តំ។

យថាកថញ្ចិ សាទិស្សំ, ញាយតេ យត្ថ សម្ភវំ;
ឧបមា នាម សា តស្សា, បបញ្ចោ ពហុធា ភវេ។

៤. យាវា+វធារណេ

យាវសទ្ទោ អវធារណេ វត្តមានោ ស្យាទ្យន្តេន សហេ+កត្ថោ ភវតិ។ អវធារណំ=ឯត្តកតាបរិច្ឆេទោ។ យាវន្តានិ អមត្តានិ=ភាជនានិ យាវាមត្តំ, ឥមិនា សមាសេ កតេ សេសំ បុព្ពសមំ។ ជីវស្ស យត្តកោ បរិច្ឆេទោ យាវជីវំ។ យាវតាយុកំ, “សកត្ថេ”តិ កបច្ចយោ។ យត្តកេន អត្ថោ យាវទត្ថំ។

៥. បយ្យបា ពហិ តិរោ បុរេ បច្ឆា វា បញ្ចម្យា

បរិអាទយោ បញ្ចម្យន្តេន សហេ+កត្ថា ហោន្តិ វា។ បរិ បព្ពតា បរិបព្ពតំ។ វាស្ស វាក្យវិកប្បត្ថត្តា បរិ បព្ពតា ឥច្ចាទយោបិ ហោន្តិ។ អប បព្ពតា អបបព្ពតំ, អា បាដលិបុត្តា អាបាដលិបុត្តំ, ពហិ គាមា ពហិគាមំ, តិរោ បព្ពតា តិរោបព្ពតំ, បុរេ ភត្តា បុរេភត្តំ, បច្ឆា ភត្តា បច្ឆាភត្តំ, សព្ពំ ឧបកុម្ភសមំ, ឥមិនា សមាសោ វិសេសោ។ ឯវ+មុបរិសុត្តេបិ។

វាត្យ+ធិការោ –

៦. សមីបា+យាមេស្វ+នុ

“អសំខ្យ”មិច្ចាទិនា និច្ចសមាសស្ស វិកប្បត្ថំ សមីបគ្គហណំ។ អនុសទ្ទោ សាមីប្យេ អាយាមេ ច វត្តមានោ ស្យាទ្យន្តេន សហេ+កត្ថោ វា ហោតិ។ ឯត្ថ សមីបគ្គហណស្ស ភាវប្បធានត្តា សាមីប្យមេវ គម្យតេតិ សាមីប្យេតិ វុត្តំ។ វនស្ស អនុ=សមីបំ អនុវនំ, គង្គាយ អនុ=អាយាមោ អនុគង្គំ, គង្គាយ អនុ វា ពារាណសី។

៧. តិដ្ឋគ្វាទីនិ

តិដ្ឋគុអាទីនិ អញ្ញត្ថេន សិទ្ធាបិ អស្មិំ អសំខ្យសមាសេ និបាតិយន្តិ។ តិដ្ឋន្តិ គាវោ យស្មិំ កាលេតិ តិដ្ឋន្ត សទ្ទ+គោសទ្ទេហិ បឋមាយោម្ហិ កតេ “វា+នេកញ្ញត្ថេ”តិ សមាសោ, ឥមិនា និបាតនា លោបេ នបុំសកត្តេ ច កតេ សិម្ហិ គោស្ស “គោស្សូ”តិ ឧការេ “បុព្ពស្មា+មាទិតោ”តិ វិភត្តិលោបោ។ ឯវំ វហន្តិ គាវោ យស្មិំ កាលេតិ វហគ្គុ ឥច្ចាទិ។ វេលាប្បកាសកបាតោអាទីនម្បិ ឯត្ថេវ សង្គហោ, បាតោ នហានន្តិ សត្តមីអមាទិសមាសេ បាតនហានំ, ឯវំ សាយនហានំ, បាតកាលំ, សាយកាលំ, បាតមេឃំ, សាយមេឃំ, បាតមគ្គំ, សាយមគ្គំ, ឯត្ថ “ឯឱន+ម វណ្ណេ”តិ អការោ, និគ្គហីតស្ស លោបោ ច ហោតិ។

៨. ឱរ+បរិ+បដិ+បារ+មជ្ឈេ+ហេដ្ឋុ+ទ្ធា+ធោ+ន្តោ វា ឆដ្ឋិយា។

ឱរាទយោ សទ្ទា ឆដ្ឋិយន្តេន សហេ+កត្ថា វា ហោន្តិ។ ឱរំ គង្គាយ ឱរេគង្គា, ឧបរិ សិខរស្ស ឧបរិសិខរំ, បដិ=មុខំ សោតស្ស បដិសោតំ, បារំ យមុនាយ បារេយមុនំ, មជ្ឈំ គង្គាយ មជ្ឈេគង្គំ, ហេដ្ឋា បាសាទស្ស ហេដ្ឋា បាសាទំ, ឧទ្ធំ គង្គាយ ឧទ្ធគង្គំ, អធោ គង្គាយ អធោគង្គំ, អន្តោ បាសាទស្ស អន្តោបាសាទំ។ ឥមិនា និបាតនាវ និគ្គហីតលោបេ ច ឯការេ ច កតេ ឱរេច្ចាទិ ហោតិ។

១០. អ+មាទិ

អ+មាទិស្យាទ្យន្តំ ស្យាទ្យន្តេន សហ ពហុល+មេកត្ថំ ហោតិ។

ឧត្តរស្ស បទស្ស+ត្ថោ, បធានំ លិង្គ+មស្ស ច;
ទុតិយន្តាទិបទេកត្ថោ, ពហុធា តំ វិភជ្ជតេ។

បរេស+មិស្សតេ តញ្ច, ភិយ្យោ តប្បុរិសា+ខ្យយា;
តំ យថា+ត្រ រាជាបច្ចំ, កត្ថចីតិ+មិតីទិសំ។

អ+មាទ្យន្តានំ ការកានំ អការកានញ្ច សមាសោ កត្ថចិមេវ វា ហោតិ។ តញ្ច ពហុលំវិធានេនាតិ ទដ្ឋព្ពំ។

តត្ថ ទុតិយាតប្បុរិសោ អមាទិ គត+និស្សិតា+តីតា+តិក្កន្ត+បត្តា+បន្នាទីហិ ភវតិ។ សរណំ គតោតិ សមាសេ កតេ “ឯកត្ថតាយំ”តិ វិភត្តិលោបាទិ ឧបរិ សព្ពត្ថ បុព្ពសមំ។ សរណគតោ, សរណគតា។ សរណគតា, សរណគតាយោ។ សរណគតំ កុលំ, សរណគតានិ កុលានិ ឥច្ចាទិ។ អរញ្ញគតោ, ភូមិគតោ។ ធម្មំ និស្សិតោ ធម្មនិស្សិតោ, អត្ថនិស្សិតោ។ ភវំ អតីតោ ភវាតីតោ, កាលាតីតោ។ បមាណំ អតិក្កន្តំ បមាណាតិក្កន្តំ, លោកាតិក្កន្តំ។ សុខំ បត្តោ សុខប្បត្តោ, ទុក្ខប្បត្តោ។ សោតំ អាបន្នោ សោតាបន្នោ, និរោធសមាបន្នោ, មគ្គប្បដិបន្នោ។ រថំ អារុឡ្ហោ រថារុឡ្ហោ ។ សព្ពរត្តឹ សោភណោ សព្ពរត្តិសោភណោ, មុហុត្តសុខំ។ អការកានំ សមាសោ អច្ចន្តសំយោគេ។ វុត្តិយេវា+បបទសមាសេ, តស្ស និច្ចត្តា។ យថា កម្មំ ករោតីតិ កម្មការោ, កុម្ភការោ, អត្ថំ កាមេតីតិ អត្ថកាមោ, ធម្មកាមោ, ធម្មំ ធារេតីតិ ធម្មធរោ, វិនយធរោ។ សានំ បចតីតិ សបាកោ, តន្តំ វាយតីតិ តន្តវាយោ, វរំ អាហរតីតិ វរាហរោ។ ន្ត+មាន+ក្តវន្តេហិ វាក្យមេវ។ ធម្មំ សុណន្តោ, ធម្មំ សុណមានោ, ឱទនំ ភុត្តវា។

តតិយាតប្បុរិសោ កិតក+បុព្ព+សទិស+សមោ+នត្ថ+កលហ+និបុណ+មិស្ស+សខិលាទីហិ។ ពុទ្ធេន ភាសិតោ ពុទ្ធភាសិតោ ធម្មោ, ឯវំ ជិនទេសិតោ។ សត្ថារា វណ្ណិតោ សត្ថុវណ្ណិតោ។ វិញ្ញូហិ គរហិតោ វិញ្ញុគរហិតោ, វិញ្ញុប្បសត្ថោ, ឥស្សរកតំ, សយំ កតំ, សុកេហិ អាហដំ សុកាហដំ, រញ្ញា ហតោ រាជហតោ, រាជបីឡិតោ។ អគ្គិនា ទឌ្ឍោ អគ្គិទឌ្ឍោ, សប្បេន ទដ្ឋោ សប្បទដ្ឋោ, សល្លេហិ វិទ្ធោ សល្លវិទ្ធោ, ឥច្ឆាយ បកតោ ឥច្ឆាបកតោ, សីលសម្បន្នោ។ ឯវំ សុខសហគតំ, ញាណសម្បយុត្តំ, មិត្តសំសគ្គោ, បិយវិប្បយោគោ, ជាតិថទ្ធោ, គុណហីនោ, គុណវុទ្ធោ, ចតុវគ្គករណីយំ, ចតុវគ្គាទិកត្តព្ពំ។ កាកេហិ បេយ្យា កាកបេយ្យា, នទី។ ក្វចិ វុត្តិយេវ, ឧរសា គច្ឆតីតិ ឧរគោ, បាទេន បិវតីតិ បាទបោ។ ក្វចិ វាក្យមេវ, ផរសុនា ឆិន្នវា, កាកេហិ បាតព្ពា, ទស្សនេន បហាតព្ពា។ បុព្ពាទិយោគេ-មាសេន បុព្ពោ មាសបុព្ពោ។ ឯវំ មាតុសទិសោ, មាតុសមោ។ ឯកូនវីសតិ, សីលវិកលោ, អសិកលហោ, វាចានិបុណោ, យាវកាលិកសម្មិស្សំ, វាចាសខិលោ ។ សត្ថារា សទិសោ សត្ថុសទិសោ, សត្ថុកប្បោ, បុញ្ញេន អត្ថិកោ បុញ្ញត្ថិកោ, គុណាធិកោ។ ទធិនា ឧបសិត្តំ ភោជនំ ទធិភោជនំ, គុឡេន សំសដ្ឋោ ឱទនោ គុឡោទនោ។ ការកសម្ពន្ធោ ក្រិយាយ កតោ, ឧបសិត្តាទិក្រិយានំ អបញ្ញាយនេបិ វុត្តិយេវា+បសិត្តាទិក្រិយាន+មាខ្យាបនតោ នត្ថា+យុត្តត្ថតា។ ឯវំ ខីរោទនោ។ អស្សេន យុត្តោ រថោ អស្សរថោ, មគ្គចិត្តំ, ជម្ពុយា បញ្ញាតោ លក្ខិតោ ទីបោ ជម្ពុទីបោ, ឯកេន អធិកា ទស ឯកាទស, ជាតិយា អន្ធោ ជច្ចន្ធោ, បកតិយា មេធាវី បកតិមេធាវី ឥច្ចាទិ។

ចតុត្ថីតប្បុរិសោ តទត្ថ+អត្ថ+ហិត+ទេយ្យាទីហិ។ តទត្ថេ-កថិនស្ស ទុស្សំ កថិនទុស្សំ, កថិនចីវរស្សាតិ អត្ថោ។ ឯវំ ចីវរទុស្សំ, ចីវរមូលំ, យាគុយា អត្ថាយ តណ្ឌុលា យាគុតណ្ឌុលា, ភត្តតណ្ឌុលា, សង្ឃស្ស អត្ថាយ ភត្តំ សង្ឃភត្តំ, អាគន្តុកភត្តំ, ឯវំ គមិកភត្តំ, បាសាទាយ ទព្ពំ បាសាទទព្ពំ។ ឯត្ថ ចា+យំ និច្ចសមាសោ, តស្ស តិលិង្គតា ច-ភិក្ខុសង្ឃស្ស អត្ថោ វិហារោ ភិក្ខុសង្ឃត្ថោ វិហារោ, ភិក្ខុសង្ឃត្ថា យាគុ, ភិក្ខុសង្ឃត្ថំ ចីវរំ។ យស្ស អត្ថោ

យទត្ថោ, យទត្ថា, យទត្ថំ។ ឯវំ តទត្ថោ, តទត្ថា, តទត្ថំ។ តថា លោកហិតោ។ ពុទ្ធស្ស ទេយ្យំ ពុទ្ធទេយ្យំ បុប្ផំ។ សង្ឃទេយ្យំ ចីវរំ។ ឥធ ន ហោតិ “សង្ឃស្ស ទាតព្ពំ”។

បញ្ចមីតប្បុរិសោ អបគមន+ភយ+វិរតិ+មោចនត្ថាទីហិ។ មេថុនស្មា អបេតោ មេថុនាបេតោ, ឯវំ បលាបគតោ, នគរនិគ្គតោ, បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ, កាមតោ និក្ខន្តំ កាមនិក្ខន្តំ, រុក្ខគ្គា បតិតោ រុក្ខគ្គបតិតោ, សាសនច្ចុតោ, អាបត្តិ- វុដ្ឋានំ , ធរណិតលគ្គតោ, សព្ពភវេហិ និស្សដោ សព្ពភវនិស្សដោ។ ភយតាទិយោគេ- រាជតោ ភយំ រាជភយំ, ចោរភយំ, អមនុស្សភយំ, អគ្គិភយំ, បាបភីតោ, បាបភីរុកោ។ អកត្តព្ពតោ វិរតិ អកត្តព្ពវិរតិ, ឯវំ កាយទុច្ចរិតវិរតិ, វចីទុច្ចរិតវិរតិ។ ពន្ធនា មុត្តោ ពន្ធនមុត្តោ, វនមុត្តោ, ពន្ធនមោក្ខោ។ កម្ម សមុដ្ឋិតំ, ឧក្កដ្ឋុក្កដ្ឋំ, ឱមកោមកំ។ ក្វចិ វុត្តិយេវ, កម្មតោ ជាតំ កម្មជំ, ឯវំ ចិត្តជំ, ឧតុជំ, អាហារជំ។ ឥធ ន ហោតិ ‘បាសាទា បតិតោ’។

ឆដ្ឋីតប្បុរិសោ រញ្ញោ បុត្តោ រាជបុត្តោ, ឯវំ រាជបុរិសោ, អាចរិយបូជកោ, ពុទ្ធសាវកោ, ពុទ្ធរូបំ, ជិនវចនំ, សមុទ្ទឃោសោ, ធញ្ញានំ រាសិ ធញ្ញរាសិ, បុប្ផគន្ធោ, ផលរសោ, កាយស្ស លហុតា កាយលហុតា។ មរណស្សតិ, រុក្ខ មូលំ, អយស្ស បត្តោ អយោបត្តោ, ឯត្ថ “មនាទ្យាបាទីន+មោ មយេ ចេ”តិ ឱ។ ឯវំ សុវណ្ណកដាហំ, បានីយថាលកំ, សប្បិកុម្ភោ, ទេវានំ រាជា ទេវរាជា។ បុមស្ស លិង្គំ បុល្លិង្គំ, “បុំ បុមស្សវា”តិ បុមស្ស បុំ, និគ្គហីតលោបោ, លស្ស ទ្វិភាវោ ច។ ហត្ថិបទំ, ឥត្ថិរូបំ, ភិក្ខុនិសង្ឃោ, ជម្ពុសាខា, ឯត្ថ ឦការូការានំ រស្សោ។ ពហុលាធិការា ន្ត+មាន+និទ្ធារិយ+បូរណ+ភាវ+តិត្តត្ថេហិ ន ហោតិ។ មមា+នុកុព្ពំ, មមា+នុកុរុមានោ, គុន្នំ កណ្ហា សម្បន្នខីរតមា, សិស្សានំ បញ្ចមោ, បដស្ស សុក្កតា។ ក្វចិ ហោតេវ ‘វត្តមានសាមីប្យំ’។ ព្រាហ្មណស្ស សុក្កា ទន្តាតិ សាបេក្ខតាយ ន ហោតិ។ ផលានំ តិត្តោ, ផលាន+មាសិតោ, ផលានំ សុហិតោ។ “ព្រាហ្មណស្ស ឧច្ចំ គេហំ”តិ សាបេក្ខតាយ ន ហោតិ។ “រញ្ញោ បាដលិបុត្តកស្ស ធនំ”តិ ធនសម្ពន្ធេ ឆដ្ឋីតិ បាដលិបុត្តកេន សម្ពន្ធាភាវា ន ហោតិ។ “រញ្ញោ គោ ច អស្សោ ច បុរិសោ ចា”តិ ភិន្នត្ថតាយ វាក្យមេវ។ រញ្ញោ គវស្សបុរិសា រាជគ វស្សបុរិសាតិ វុត្តិ ហោតេវ, ឯកត្ថីភាវា។ សម្ពន្ធីសទ្ទានំ បន និច្ចសាបេក្ខត្តេបិ គមកត្តា សមាសោ, គមកត្តម្បិ ហិ សមាសស្ស និពន្ធនំ, យថា ទេវទត្តស្ស គុរុកុលំ, ភគវតោ សាវកសង្ឃោតិអាទិ។

សត្តមីតប្បុរិសោ រូបេ សញ្ញា រូបសញ្ញា, ឯវំ រូបសញ្ចេតនា, សំសារទុក្ខំ។ ចក្ខុម្ហិ សន្និស្សិតំ វិញ្ញាណំ ចក្ខុ វិញ្ញាណំ។ ធម្មេ រតោ ធម្មរតោ, ធម្មាភិរតិ, ធម្មរុចិ, ធម្មគារវោ, ធម្មេសុ និរុត្តិ ធម្មនិរុត្តិ, ទានាធិមុត្តិ, ភ វន្តរកតំ។ ទស្សនេ អស្សាទោ ទស្សនស្សាទោ។ អរញ្ញេ វាសោ អរញ្ញវាសោ, វិកាលភោជនំ, កាលវស្សំ, វនបុប្ផំ, វន មហិសោ, គាមសូករោ, សមុទ្ទមច្ឆា, អាវាដកច្ឆបោ, អាវាដមណ្ឌូកោ, កូបមណ្ឌូកោ, តិត្ថនាវា។ ឥត្ថីសុ ធុត្តោ ឥត្ថិធុត្តោ, អក្ខធុត្តោ។ ឆាយាយំ សុក្ខោ ឆាយាសុក្ខោ, អង្គារបក្កំ, ចារកវនោ។ ក្វចិ វុត្តិយេវ, វនេ ចរតីតិ វនចរកោ, កុច្ឆិម្ហិ សយន្តីតិ កុច្ឆិសយា, ថលេ តិដ្ឋតីតិ ថលដ្ឋោ, ជលដ្ឋោ, បព្ពតដ្ឋោ, មគ្គដ្ឋោ។ បង្កេ ជាតំ បង្កជំ, សរោរុហ+មិច្ចាទិ។ ឥធ ន ហោតិ, ភោជនេ មត្តញ្ញុតា, ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតា, អាសនេ និសិន្នោ, អាសនេ និសីទិតព្ពំ។

១១. វិសេសន+មេកត្ថេន

វិសេសនំ ស្យាទ្យន្តំ វិសេស្សេន ស្យាទ្យន្តេន សមានាធិករណេនសហេ+កត្ថំ ហោតិ។

> សមានត្ថេ បទេ យត្ថ, ភេទ្យភេទកវាចកេ;
> វិសេសនសមាសោ+យំ, វិសេស្សត្ថបធានតោ។
>
> វិសេស្សគត+មេវ+ត្រ, លិង្គ+មេតំ បរំ គតោ;
> កម្មធារយ+មិច្ចេ+ស, សមាសោ+ញ្ញេហិ សញ្ញិតោ។

សុត្តេ វិសេស្សេនាតិ អវុត្តេបិ វិសេសនស្ស សម្ពន្ធីសទ្ទត្តា សាមត្ថិយតោ លព្ភមានអាកង្ខិតសទ្ទំ បតិ “វិសេស្សេនា”តិ វុត្តំ។ វុត្តញ្ច –

> សាមញ្ញវត្ថុ យា វត្ថ+ន្តរតោ តុ វិសេសិយ;
> ឯកប្បការេ ឋបនា, វិសេសន+មិតី+រិតំ។
>
> ឯកប្បការកំ វត្ថុ, វិសេស្សន្តិ បវុច្ចតិ;

បទានិ យានិ យានេវ, សម្ពន្ធ+មុបយន្តិ+ហ;
គម្យតេ កាមចារេន, វិសេសន+វិសេស្សតាតិ។

ឯត្ថ ច ឧប្បលទព្ពំ វត្ថុប្បលាទិគោ វិសេសយតីតិ នីលសទ្ទោ វិសេសនំ។ តេន វិសេសិយតីតិ ឧប្បលសទ្ទោ វិសេស្សំ។ អបិ ច ភមរ+ង្គារាទិសាមញ្ញា នីលត្ថតោ វិសេសិយតីតិ នីលំ វិសេស្សំ។ ន វត្ថាទីនំ, ឧប្បលស្សេវាតិ វិសេសនតោ ឧប្បលំ វិសេសនំតិ កាមចារេនេតិ វុត្តំ។ អបិ ច –

បរិតោ អយន្ឋ្យ+នេន+ត្ថា, បរិយាយោតិ វុច្ចតិ;
គោរវាចាតិ បវុត្តេ តុ, វាចត្ថោ តុ វិសេសនំ។

វិសេស្សេ ទិស្សមានា យា, លិង្គ+សំខ្យា+វិភត្តិយោ;
តុល្យាធិករណេ ភិយ្យោ, កត្តព្ពា តា វិសេសនេតិ –

វុត្តត្តា មហន្តោ+ច្ចាទីសុ សមានលិង្គាទយោ ទដ្ឋព្ពា។ ភិយ្យោតិ កឹ, ទេវា បមាណំ ឥច្ចាទិ។

សោ ច ឆព្ពិធោ វិសេសនបុព្ពបទោ, វិសេសនុត្តរបទោ, វិសេសនោភយបទោ, ឧបមានុត្តរបទោ, សម្ភាវនាបុព្ពបទោ, អវធារណបុព្ពបទោតិ។

តត្ថ វិសេសនបុព្ពបទេ តាវ-មហន្តោ ច សោ បុរិសោ ចាតិ វាក្យេ ឥមិនា សុត្តេន សមាសោ។ “ដ ន្ត+ន្តូនំ”តិ ន្តស្ស ដាទេសេ ទីឃោ ហោតិ, មហាបុរិសោ, មហាបុរិសា ឥច្ចាទិ។

វាក្យេ តុល្យាធិករណភាវ បកាសនត្ថំ ច+ត-សទ្ទបយោគោ។ វុត្តិយន្តុ សមាសេនេវ តប្បកាសនតោ ន តប្បយោគោ។ ឯវ+មញ្ញត្រាបិ វុត្តត្ថាន+មប្បយោគោ។ ឯវំ មហាវីរោ, មហាមុនិ។ មហន្តញ្ច តំ ពលញ្ចាតិ មហាពលំ, មហព្ភយំ។ សន្តោ ច សោ បុរិសោ ចាតិ សប្បុរិសោ។ តថា បុព្ពបុរិសោ, អបរបុរិសោ, បឋមបុរិសោ, មជ្ឈិមបុរិសោ, ឧត្តមបុរិសោ, បរបុរិសោ, សេតហត្ថី, កណ្ហសប្បោ, នីលុប្បលំ, វត្ថុប្បលំ, លោហិតចន្ទនំ។ ក្វចិ ន ហោតិ, បុណ្ណោ មន្តានីបុត្តោ, ចិត្តោ គហបតិ។ បុមា ច សោ កោកិលោ ចាតិ បុង្កោកិលោ, ឧត្តរបទេ បុមស្ស បុំ ហោតិ។ ឯវំ បុន្នាគោ។

ខត្តិយា ច សា កញ្ញា ចាតិ ខត្តិយកញ្ញា។

៦៧. ឥត្ថិយំ ភាសិតបុមិ+ត្ថី បុមេវេ+កត្ថេតិ

ភាសិតបុមា ឥត្ថី បុមេវ ហោតីតិ បុម្ភាវា ឥត្ថិបច្ចយានំ និវត្តិ ហោតិ។ ឯវំ វត្តលតា, ទុតិយភិក្ខា។ ព្រាហ្មណី ច សា ទារិកា ចាតិ ព្រាហ្មណទារិកា, នាគមាណវិកា។ ឥត្ថិយន្តិ កឹ, កុមារិតនំ, សមណិបទុមំ។ ភាសិតបុមាតិ កឹ, គង្គានទី, តណ្ហានទី , បថវីធាតុ។ បុរត្ថិមោ ច សោ កាយោ ចាតិ បុរត្ថិមកាយោ។ ឯត្ថ ច កាយេកទេសេ កាយសទ្ទោ។ ឯវំ បច្ឆិមកាយោ, ឧបរិមកាយោ, ហេដ្ឋិមកាយោ, សព្ពកាយោ, នវាវាសោ, កតរនិកាយោ, ហេតុ បច្ចយោ។ ជីវិតប្បធានំ នវកំ ជីវិតនវក+មិច្ចាទិ។

វិសេសនុត្តរបទេ ថេរា+ចរិយ+បណ្ឌិតា វិសេសនំ បរញ្ច ភវតិ។ យថា សារិបុត្តោ ច សោ ថេរោ ចាតិ សារិបុត្តត្ថេរោ, ឯវំ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ, មហាកស្សបត្ថេរោ, ពុទ្ធឃោសាចរិយោ, ធម្មបាលាចរិយោ, អាចរិយគុត្តិលោ វា។ មហោសធោ ច សោ បណ្ឌិតោ ចាតិ មហោសធបណ្ឌិតោ, ឯវំ វិធុរបណ្ឌិតោ។

វិសេសនោភយបទេ យថា-សីតញ្ច តំ ឧណ្ហញ្ចាតិ សីតុណ្ហំ, សិនិទ្ធោ ច សោ ឧណ្ហោ ចាតិ សិនិទ្ធុណ្ហោ មាសោ។ ខញ្ជោ ច សោ ខុជ្ជោ ចាតិ ខញ្ជខុជ្ជោ, ឯវំ អន្ធពធិរោ, កតាកតំ, ឆិទ្ទាវឆិទ្ទំ, ឧច្ចាវចំ, ឆិន្នភិន្នំ, គតបច្ចាគតំ។ ក្វចិ បុព្ពកាលស្សាបិ បរនិបាតោ, វាសិតោ ច សោ លិត្តោ ចាតិ លិត្តវាសិតោ, ឯវំ នគ្គមូសិតោ, សិត្តសម្មដ្ឋោ, ភដ្ឋលុញ្ចិតោ។

ឧបមនុត្តរបទេ ឧបមានភូតំ វិសេសនំ បរំ ភវតិ, យថា សីហោតិ វុត្តេ ឧបចរិតា+នុបចរិតសីហានំ សាមញ្ញប្បតីតិយំ មុនិសទ្ទោ វិសេសេតិ។ ឯត្ថ ច –

ឧបមានោ+បមេយ្យានំ, សធម្មត្តំ សិយោ+បមា។

សា ច វត្ថុ+វណ្ណ+អាការានំ សាមញ្ញេន ហោតិ។ សីហោវ សីហោ, មុនិ ច សោ សីហោ ចាតិ មុនិសីហោ, មុនិវសភោ, មុនិបុង្គវោ , ពុទ្ធនាគោ, ពុទ្ធាទិច្ចោ។ រំសី វិយ រំសី, សទ្ធម្មោ ច សោ រំសី ចាតិ សទ្ធម្មរំសី, ឯវំ វិនយសាគរោ។ បុណ្ឌរិកមិវ បុណ្ឌរិកោ, សមណោ ច សោ បុណ្ឌរិកោ ចាតិ សមណបុណ្ឌរិកោ, សមណបទុមោ។ ចន្ទោ វិយ ចន្ទោ, មុខញ្ច តំ ចន្ទោ ចាតិ មុខចន្ទោ, មុខបទុមំ ឥច្ចាទិ។

សម្ភាវនាបុព្ពបទេ យថា-ធម្មោតិ ពុទ្ធិ ធម្មពុទ្ធិ, ឯវំ ធម្មសញ្ញា, ធម្មសង្ខាតោ, ធម្មសម្មតោ, បាណសញ្ញិតា, អសុភសញ្ញា, អនិច្ចសញ្ញា, ធាតុសញ្ញា, អត្តសញ្ញា, អត្តទិដ្ឋិ ឥច្ចាទិ។

អវធារណបុព្ពបទេ យថា-គុណោ ឯវ ធនំ គុណធនំ, ឯវំ សទ្ធាធនំ, សីលធនំ, បញ្ញារតនំ, ចក្ខុ ឯវ ឥន្ទ្រិយំ ចក្ខុន្ទ្រិយំ, ឯវំ ចក្ខាយតនំ, ចក្ខុធាតុ, ចក្ខុទ្វារំ, រូបារម្មណ+មិច្ចាទិ។

> វិសេសន+វិសេស្សេហិ, ក្រិយាយ ច សហេ+វិតោ;
> តេសំ ភាវំ វិវេចេតា, និបាតោ ព្យវច្ឆិន្ទតិ។
>
> អយោគ+មញ្ញយោគញ្ច, អច្ចន្តាយោគ+មេវិ+តិ;
> វិវិច្ចាតោ បយុត្តោបិ, ឯវត្ថោ ញាយតេ យតោ។
>
> ព្យវច្ឆេទផលំ វាក្យំ, តតោ ចិត្តោ ធនុទ្ធរោ;
> បាត្ថោ ធនុទ្ធរោ នីលុ+ប្បល+មត្ថីតិ តំ យថា។

ឯត្ថ និបាតោតិ ឯវ-ឥតិនិបាតោ, អប្បយុត្តោបិ ឯវសទ្ទោ ឯវំ យោជេតព្ពោ – “ចិត្តោ ធនុទ្ធរោ ឯវា”តិ វិសេសនេន យុត្តោ អយោគវិវច្ឆេទកោ, ធនុនា យោគេ បតិដ្ឋាបនតោ “បាត្ថោ ឯវ ធនុទ្ធរោ”តិ វិសេស្សេន យុត្តោ អញ្ញយោគវិវច្ឆេទកោ, ធនុទ្ធរត្តស្ស បាត្ថសំខាតអដ្ឋនេ ឯវ បតិដ្ឋាបនតោ។ “នីលុប្បល+មត្ថេវា”តិ ក្រិយាយ យុត្តោ អច្ចន្តាយោគវិវច្ឆេទកោ, នីលុប្បលស្ស សព្ភាវេយេវ បតិដ្ឋាបនតោ។

២១. សំខ្យាទិ

ឯកត្ថេ សមាហារេ សំខ្យាទិ នបុំសកលិង្គំ ភវតិ។ តយោ លោកា សមាហដា=ចិត្តេន សម្បិណ្ឌិតា, តិណ្ណំ លោកានំ សមាហារោតិ វា វាក្យេ វិសេសនសមាសេ កតេ ឥមិនា នបុំសកត្តំ ភវតិ។ សមាហារស្សេ+កត្តា ឯកវចនមេវ, តិលោកំ, ភោ តិលោក, តិលោកំ, តិលោកេន ឥច្ចាទិ។ ឯវំ តយោ ទណ្ឌា តិទណ្ឌំ, តីណិ មលានិ សមាហដានិ, តិណ្ណំ មលានំ សមាហារោតិ វា តិមលំ, តិលក្ខណំ, ចតុសច្ចំ, បញ្ចសិក្ខាបទំ, ឆឡាយតនំ, សត្តាហំ, អដ្ឋសីលំ, នវលោកុត្តរំ, ទសសីលំ, សតយោជនំ។ ទ្វេ រត្តិយោ សមាហដា ទ្វិរត្តំ។

១២. នញ

នឌុច្ចេតំ ស្យាទ្យន្តំ ស្យាទ្យន្តេន សហេ+កត្ថំ ហោតិ។ ញការោ “ជ នញស្សា”តិ វិសេសនត្ថោ ‘បាមនបុត្តាទីសុ នស្ស ដោ មា ហោតូ’តិ។ ន ព្រាហ្មណោ អព្រាហ្មណោ, “ជ នញស្សា”តិ នស្ស ដាទេសោ។ ញ-ការោ ឯត្ថេវ វិសេសនត្ថោ។

> ន-និសេធោ សតោ យុត្តោ, ទេសាទិនិយមំ វិនា;
> អសតោ វា+ផលោ តស្មា, កថ+មព្រាហ្មណោតិចេ។
>
> និសេធត្ថានុវាទេន, បដិសេធវិធិ ក្វចិ;
> បរស្ស មិច្ឆាញាណត្តា+ខ្យាបនាយោ+បបជ្ជតេ។

ទុវិធោ ច+ស្ស នស្ស អត្ថោ បសជ្ជបដិសេធ+បរិយុទាសវសេន។ តត្ថ យោ “អសូរិកបស្សារាជទារា”តិអាទីសុ វិយ ឧត្តរបទត្ថស្ស សព្ពទា អភាវំ ទីបេតិ, សោ បសជ្ជបដិសេធវាចី នាម។ យោ បន “អព្រាហ្មណ+មានយា”តិអាទីសុ វិយ ឧត្តរបទត្ថំ បរិយុទាសិត្វា បដិក្ខិបិត្វា តំសទិសេ វត្ថុម្ហិ ការិយំ បដិបាទយតិ, សោ បរិយុទាសវាចី នាម។ វុត្តញ្ច –

> បសជ្ជបដិសេធស្ស, លក្ខណំ វត្ថុនត្ថិតា;

វត្តុតោ+ញ្ញត្រ យា វុត្តិ, បរិយុទាសលក្ខណំ។

យត្រ អព្រាហ្មណាទីសុ, វត្ថុំ បរិយុទស្សតិ;
តក្រិយាយុត្តរាជាទី, វទេ សោ បរិយុទាសកោ។

បសជ្ជបដិសេធោ តុ, វត្ថន្តរ+មនាទិយ;
កិញ្ចិវត្ថុនិសេធស្ស, បសង្គោ ន ភវេយ្យ សោ។

តទញ្ញោ ច តំវិរុទ្ធោ,
តទភាវោ ច នញត្ថោ។

តទញ្ញត្ថេ – អព្រាហ្មណោ, ព្រាហ្មណតោ អញ្ញោ តំសទិសោតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឯវំ អមនុស្សោ, អស្សមណោ, ន ព្យាកតា អព្យាកតា ធម្មា។ តព្ពិរុទ្ធត្ថេ-ន កុសលា អកុសលា, កុសលបដិបក្ខាតិ អត្ថោ។ ឯវំ អលោភោ, អមិត្តោ, អយំ បរិយុទាសនយោ។ តទភាវេ-ន កត្វា អកត្វា, អកាតុន បុញ្ញំ, អករោន្តោ, អភាវោ ភវតិ។ អយំ បសជ្ជបដិសេធនយោ។

ឯត្ថ ច ឧភោសុ បរិយុទាសេ ព្រាហ្មណា អញ្ញោ ព្រាហ្មណធម្មេ អប្បតិដ្ឋិតោ ខត្តិយាទិ ព្រាហ្មណសទិសោវ អព្រាហ្មណោតិ វុត្តោ បតីយតេ។ ឥតរស្មឹ បន បក្ខេ កេនចិ សំសយនិមិត្តេន ខត្តិយាទោ ព្រាហ្មណោតិ វុត្តស្ស មិច្ឆាញាណនិវុត្តិ ករីយតិ “ព្រាហ្មណោ+យំ ន ភវតិ អព្រាហ្មណោ”តិ, ព្រាហ្មណត្តជ្ឈាសិតោ ន ភវតីត្យត្ថោ។ តត្ថ សទិសត្តំ វិនា មិច្ឆាញាណាសម្ភវា បយោគសាមត្ថិយា ច សទិសបដិបត្តិ, តក្កតា ច លិង្គ+សង្ខ្យា ភវន្តិ។ អតោយេវ ឧច្ចតេ “នញិវយុត្ត+មញ្ញសទិសាធិករណេ, តថា ហិ អត្ថសម្បច្ចយោ”តិ។

៧៥. អន សរេតិ

នញសទ្ទស្ស សរេ អន, ន អស្សោ អនស្សោ, ន អរិយោ អនរិយោ។ ឯវំ អនិស្សរោ, អនិដ្ឋោ, អនាសវោ។ ន អាទាយ អនាទាយ, អនោលោកេត្វា ឥច្ចាទិ។ ពហុលាធិការា អយុត្តត្ថេហិ កេហិចិ ហោតិ។ បុន ន គីយន្តីតិ អបុនគេយ្យា គាថា, អនោកាសំ ការេត្វា, អមូលាមូលំ គន្ត្វា, អចន្ទមុល្លោកិកានិ មុខានិ, អសទ្ធភោជី, អលវណភោជី។

១៣. កុបាទយោ និច្ច+មស្យាទិវិធិម្ហិ

កុសទ្ទោ បាទយោ ច ស្យាទ្យន្តេន សហេ+កត្ថា ហោន្តិ និច្ចំ ស្យាទិវិធិវិសយតោ+ញ្ញត្ថ។ ឯត្ថ អព្យភិចារិបាទិសហចរណត្តេន កុឥតិ និបាតោវ, ន បថវីវាចកោ កុសទ្ទោ។ ស្យាទិវិធិវិសយោ នាម “លក្ខណិត្ថម្ភូតា” ទិនា បតិអាទីនំ វិសយេ កតទុតិយា, តញ្ច អន្វត្ថមាសន្តិ អសំខ្យសមាស+មិវ មា ហោតូតិ “អស្យាទិវិធិម្ហី”តិ និសេធោ។ កុច្ឆិតោ ព្រាហ្មណោ កុព្រាហ្មណោ, និច្ចសមាសត្តា អសបទេន វិគ្គហោ។

១០៧. សរេ កទ កុស្ស+ត្តរត្ថេ

កុស្ស+ត្តរត្ថេ វត្តមានស្ស សរាទោ ឧត្តរបទេ កទាទេសោ ហោតិ។ ឦសកំ ឧណ្ហំ កទុណ្ហំ, កុច្ឆិតំ អន្នំ កទន្នំ, កទសនំ។ សរេតិ កឹ, កុបុត្តា, កុទារា, កុទាសា, កុទិដ្ឋិ។

១០៨. កា+ប្បត្ថេ

អប្បត្ថេ វត្តមានស្ស កុស្ស កា ហោតុ+ត្តរបទេ។ អប្បកំ លវណំ កាលវណំ។ ឯវំ កាបុប្ផំ។

១០៩. បុរិសេ វាតិ

កុស្ស កា វា។ កុច្ឆិតោ បុរិសោ កាបុរិសោ, កុបុរិសោ វា។ បកដ្ឋោ នាយកោ បនាយកោ, បធានំ វចនំ បាវចនំ ភុសំ វទ្ធំ បវទ្ធំ សរីរំ, សមំ សម្មា វា អាធានំ សមាធានំ, វិវិធា មតិ វិមតិ, វិវិធោ វិសិដ្ឋោ វា កប្បោ វិកប្បោ, អធិកោ ទេវោ អតិទេវោ, ឯវំ អធិទេវោ, អធិសីលំ។ សុន្ទរោ គន្ធោ សុគន្ធោ, កុច្ឆិតោ គន្ធោ ទុគ្គន្ធោ,

សុដ្ឋុ កតំ សុកតំ, ទុដ្ឋុ កតំ ទុក្កតំ អភិ សិញ្ចនំ អភិសេកោតិ សនន្តោ, អតិសយេន កត្វា, កតំ បករិត្វា, បកតំ, អតិសយេន ថុតំ អតិត្ថុតំ, អតិក្កម្ម ថុតំ អតិត្ថុតំ, ឦសំ កឡារោ អាកឡារោ, សុដ្ឋុ ពទ្ធោ អាពទ្ធោ។

បាទយោ គតាទ្យត្ថេ បឋមាយ

បគតោ អាចរិយោ បាចរិយោ, ឯវំ បន្តេវាសី។

អច្ចាទយោ កន្តាទ្យត្ថេ ទុតិយាយ

អតិក្កន្តោ មញ្ចំ អតិមញ្ចោ។ អតិមាលោ, “យបស្ស+ន្តស្សា+ប្បធានស្សា”តិ មាលាសទ្ទេ យស្ស រស្សោ។ ឯវំ+មុបរិបិ យថានំ រស្សោ។

អវាទយោ កុដ្ឋាទ្យត្ថេ តតិយាយ

អវកុដ្ឋំ កោកិលាយ វនំ អវកោកិលំ, អវមយូរំ។ អវកុដ្ឋន្តិ បរិច្ចត្តំ។

បរិយាទយោ គិលានាទ្យត្ថេ ចតុត្ថិយា

បរិគិលានោ+ជ្ឈេនាយ បរិយជ្ឈេនោ។

ន្យាទយោ កន្តាទ្យត្ថេ បញ្ចមិយា

និក្ខន្តោ កោសម្ពិយា និក្កោសម្ពិ។ អស្យាទិវិធិម្ហីតិ កឹ, រុក្ខំ បតិ វិជ្ជោតតេ។

១៤. ចី ក្រិយត្ថេហិ

ចីបច្ចយន្តោ ក្រិយត្ថេហិ ស្យាទ្យន្តេហិ សហេ+កត្ថោ ហោតិ។ អមលីនំ មលីនំ ករិត្វាតិ វិគ្គយ្ហ “អភូតតព្ភាវេ ករា+ស+ភូយោគេ វិការាចី”តិ ចីបច្ចយេកតេ ឥមិនា សមាសោ។ ឯត្ថ ច-ការោ “ចី ក្រិយត្ថេហី”តិ វិសេសនត្ថោ។ “ប្យោ វា ត្វាស្ស សមាសេ”តិ ប្យ ហោតិ, ប-ការោ “ប្យេ សិស្សា”តិ វិសេសនត្ថោ។ មលិនីករិយ។

១៥. ភូសនា+ទរា+នាទរេស្វ+លំ+សា+សាតិ

ភូសនាទីស្វ+ត្ថេស្វ+ល+មាទយោ សទ្ទា ឯកត្ថា ហោន្តិ។ អលំ ករិត្វា សក្ករិត្វា អសក្ករិត្វាតិ វិគ្គយ្ហ សមាសេ កតេ ប្យេ ច “សា សាធិករា ច ចរិច្ចា”តិ ចាទេសោ បររូបញ្ច។ អលំករិយ, សក្កច្ច, អសក្កច្ច។

១៦. អញ្ញេចា+តិ សុត្តេន សមាសេ កតេ... ឯត្ថ យថា ទ្វារំ វិវរាតិ វុត្តេ បករណតោ អគ្គល+មិតិ វិញ្ញាយតិ, ឯវំ+មិធាបិ និបាតបភាវេ អញ្ញេ ចាតិ សាមញ្ញំ ចេ+តិ អាគមានុសារេន លព្ភមានវិភត្យន្តបដិរូបនិបាតាវ វិញ្ញាយន្តិ។ អគ្គតោ ភវិត្វា បុរោភុយ្យ, អន្តរហិតោ ហុត្វា តិរោភូយ, អន្តរធានំ កត្វា តិរោករិយ, ឧរសិ កត្វា ឧរសិករិយ, មនសិ កត្វា មនសិករិយ, មជ្ឈេ កត្វា មជ្ឈេករិយ, តុណ្ហី ភវិត្វា តុណ្ហី ភូយ។

១៧. វា+នេក+ញ្ញត្ថេ

អនេកំ ស្យាទ្យន្តំ អញ្ញស្ស បទស្ស អត្ថេ ឯកត្ថំ វា ហោតិ។

> បទន្តរស្ស យស្ស+ត្ថោ, បធានំ លិង្គ+មស្ស ច;
> សមាសោ សោ+យ+មញ្ញត្ថោ, ពហុព្ពីហិបរវ្ហយោ។

សោ ច នវវិធោ ទ្វិបទោ, ភិន្នាធិករណោ, តិបទោ, ន-និបាតបុព្ពបទោ, សហបុព្ពបទោ, ឧបមានបុព្ពបទោ, សង្ខ្យោភយបទោ, ទិសន្តរាលត្ថោ, ព្យតិហារលក្ខណោ ចាតិ។

១. តត្ថ ទ្វិបទោ តុល្យាធិករណោ កម្មាទីសុ ឆសុ វិភត្យត្ថេសុ ភវតិ។

(ក) តត្ថ ទុតិយត្ថេ តាវ-អាគតា សមណា ឥមំ សង្ឃារាមន្តិ អាគតសមណោ សង្ឃារាមោ។ សោ ច ទុវិធោ តគ្គុណា+តគ្គុណវសេន។ វុត្តញ្ហិ –

តគ្គុណោ+តគ្គុណោ ចេ+តិ,
សោ សមាសោ ទ្វិធា មតោ។

តំ យថា ‘នីយតំ លម្ព-
កណ្ណោ+’ ‘យំ ទិដ្ឋសាគរោ’។

តេសុ យត្ថ វិសេសនភូតោ អត្ថោ អញ្ញបទត្ថគ្គហណេន គយ្ហតិ, សោ តគ្គុណសំវិញ្ញាណោ, យថា ‘លម្ពកណ្ណ+មានយា’តិ។ យត្ថ បន ន គយ្ហតិ, សោ អតគ្គុណសំវិញ្ញាណោ, យថា ‘ពហុធន+មានយា’តិ។

ឥធ វិសេសនស្ស បុព្ពនិបាតោ។ ឯត្ថ ច អាគតសទ្ទោ ច សមណសទ្ទោ ច អត្តនោ អត្ថេ អដ្ឋត្វា ទុតិយាវិភត្យត្ថភូតេ សង្ឃារាមសង្ខាតេ អញ្ញបទត្ថេ វត្តន្តិ, តតោ សមាសេនេវ កម្មត្ថស្ស អភិហិតត្តា បុន ទុតិយា ន ហោតិ។ តថា អាគតសមណា សាវត្ថិ, អាគតសមណំ ជេតវនំ។ បដិបន្នា អទ្ធិកា យំ បដិបន្នទ្ធិកោ បថោ, អភិរូឡ្ហា, ណិជាយំ នាវំ សា អភិរូឡ្ហវាណិជា នាវា។

(ខ) តតិយត្ថេ-ជិតានិ ឥន្ទ្រិយានិ យេន សោ ជិតិន្ទ្រិយោ សមណោ, ឯវំ ទិដ្ឋធម្មោ, បត្តធម្មោ, កតកិច្ចោ។ វិជិតា មារា អនេនាតិ វិជិតមារោ ភគវា, បដិវិទ្ធសព្ពធម្មោ។ ករណត្ថេ-ឆិន្នោ រុក្ខោ យេន សោ ឆិន្នរុក្ខោ ផរសុ។

(គ) ចតុត្ថិយត្ថេ-ទិន្នោ សុង្កោ យស្ស សោ ទិន្នសុង្កោ រាជា, ទិន្នំ ភោជនំ អស្សាតិ ទិន្នភោជនោ។

(ឃ) បញ្ចមិយត្ថេ-និគ្គតា ជនា យស្មា សោ និគ្គតជនោ គាមោ, និគ្គតោ អយោ=សុខំ យស្មាតិ និរយោ, និក្កិលេ- សោ ។ អបេតំ វិញ្ញាណំ អស្មាតិ អបេតវិញ្ញាណោ មតកាយោ, អបគតភយភេរវោ អរហា។

(ង) ឆដ្ឋិយត្ថេ-ឆិន្នា ហត្ថា យស្ស សោ ឆិន្នហត្ថោ។ ឯវំ បរិបុណ្ណសង្កប្បោ ខីណាសវោ, វីតោ រាគោ អស្សាតិ វីតរាគោ។ ទ្វេ បទានិ អស្សាតិ ទ្វិបទោ, ទ្វិហត្ថោ បដោ។ តេវិជ្ជោតិ ឯត្ថ តិវិជ្ជោ ឯវាតិ សកត្ថេ ណោ វុទ្ធិ ច។ ចតុប្បទោ, បញ្ច ចក្ខូនិ អស្សាតិ បញ្ចចក្ខុ ភគវា, ឆឡភិញ្ញោ, “យបស្សា”ទិនា រស្សត្តំ។ នវង្គំ សត្ថុសាសនំ។ ទសពលោ, អនន្តញាណោ។ តីណិ ទស បរិមាណ+មេសំតិ តិទសា ទេវា, ឥធ បរិមាណសទ្ទសន្និធានតោ ទស សទ្ទោ សង្ខ្យានេ វត្តតេ។ អយំ បច្ចយោ ឯតេសន្តិ ឥទប្បច្ចយា, ឧត្តរបទេ “ឥមស្សិ+ទំ វា”តិ ឥមស្ស ឥទំ។ កោ បភវោ អស្សាតិ កឹ បភវោ កាយោ។ វិគតំ មលំ អស្សាតិ វិមលោ, សុន្ទរោ គន្ធោ អស្សាតិ សុគន្ធំ ចន្ទនំ, ឯវំ សុសីលោ, សុមុខោ, កុច្ឆិតោ គន្ធោ អស្សាតិ ទុគ្គន្ធំ កុណបំ, ទុម្មុខោ, ទុដ្ឋុ មនោ អស្សាតិ ទុម្មនោ, ឯវំ ទុស្សីលោ។ តបោ ឯវ ធនំ អស្សាតិ តបោធនោ។ ខន្តិសង្ខាតំ ពលំ អស្សាតិ ខន្តិពលោ។ ឥន្ទោតិ នាមំ ឯតស្សាតិ ឥន្ទនាមោ។

ឆន្នជាតាទីសុ វិសេសនវិសេសិតព្ពានំ យថិច្ឆិតត្តា ឧភយំ បុព្ពំ និបតតិ, កមាតិក្កមេ បយោជនាភាវា។ ជាតោ ឆន្ទោ អស្សាតិ ជាតឆន្ទោ, ឯវំ ឆន្នជាតោ។ សញ្ជាតបីតិសោមនស្សោ, បីតិសោមនស្សសញ្ជាតោ។ មាស ជាតោ, ជាតមាសោ។ ឆិន្នហត្ថោ, ហត្ថឆិន្នោ។

ទីឃាជង្ឃា អស្សាតិ ទីឃជង្ឃោ, ឯត្ថ បុម្ភាវោ, “យបស្សា”ទិនា រស្សោ ច។ តថា បហូតជិវ្ហោ។ មហន្តី បញ្ញា អស្សាតិ មហាបញ្ញោ។ “ឥត្ថិយំ ភាសិតបុមិ+ត្ថី បុមេ+វេ+កត្ថេ”តិ វិបច្ចយាភាវេន្តស្ស ដាទេសោ រស្សត្តញ្ច។ ឥត្ថិ យន្តិ កឹ, ខមាធនោ។ ភាសិតបុមាតិ កឹ, សទ្ធាធុរោ។ បញ្ញាបកតិកោ, បញ្ញាវិសុទ្ធិកោ, ឯត្ថ “ល្ធិត្ថិយូហិ កោ”តិ កោ។ គណ្ឌីវធន្វាតិ បកតន្តរេន សិទ្ធំ។

នានា=ប្បការា ទុមា នានាទុមា, នានាទុមេហិ បតិតានិ នានាទុមបតិតានិ, នានាទុមបតិតានិ ច តានិ បុប្ផានិ ចេតិ នានាទុមបតិតបុប្ផានិ, តេហិ វាសិតា នានាទុមបតិតបុប្ផវាសិតា, នានាទុមបតិតបុប្ផវាសិតាសានុយស្សសោ នានាទុមបតិតបុប្ផវាសិតសានុ បព្ពតោ, អយំ វិសេសន+អមាទិសមាសគព្ភោ តុល្យាធិករណអញ្ញបទត្ថោ។

(ច) សត្តម្យត្ថេ-សម្បន្នានិ សស្សានិ យស្មឹ សោ សម្បន្នសស្សោ ជនបទោ។ សុលភោ បិណ្ឌោ ឥមស្មិន្តិ សុលភបិណ្ឌោ ទេសោ។ អាកិណ្ណា មនុស្សា យស្សំ សា អាកិណ្ណមនុស្សា រាជធានី។ ពហវោ តាបសា ឯតស្មិន្តិ ព

ហុតាបសោ អស្សមោ។ ឧបចិតំ មំសលោហិតំ អស្មិន្តិ ឧបចិតមំសលោហិតំ សរីរំ។ ពហវោ សាមិនោ អស្មិន្តិ ពហុសាមិកំ នគរំ, ពហូ នទិយោ អស្មិន្តិ ពហុនទិកោ, ឦការន្តត្តា កបច្ចយោ។ ឯវំ ពហុជម្ពុកំ វនំ, ពហវោ កត្តារោ អស្មី អស្ស វាតិ ពហុកត្តុកោ ទេសោ, ឯវំ ពហុភត្តុកោ, "ល្ខិត្តិយូហិ កោ"តិ កោ។

២. ភិន្នាធិករណោ យថា-ឯករត្តី វាសោ អស្សាតិ ឯករត្តិវាសោ, សមានេន ជនេន សទ្ធឹ វាសោ អស្សាតិ សមានវាសោ បុរិសោ។ ឧភតោ ព្យញ្ជន+មស្សាតិ ឧភតោព្យញ្ជនកោ, វិភត្យលោបោ "វា+ញ្ញតោ"តិ កោ ច, ឆត្តំ បាណិម្ហិ អស្សាតិ ឆត្តបាណិ, ឯវំ ទណ្ឌបាណិ, សត្ថបាណិ, វជិរបាណិ, ខគ្គហត្ថោ, បត្តហត្ថោ, ទានេ អជ្ឈាសយោ អស្សាតិ ទានជ្ឈាសយោ ទានាធិមុត្តិកោ, ពុទ្ធភត្តិកោ, សទ្ធម្មគារវោ ឥច្ចាទិ។

៣. តិបទោ យថា-បរក្កមេនា+ធិគតា សម្បទា យេហិ តេ បរក្កមាធិគតសម្បទា មហាបុរិសា។ ឯវំ ធម្មាធិគតភោគា។ ឱនីតោ បត្តតោ បាណិ យេន សោ ឱនីតបត្តបាណិ។ សីហស្ស បុព្ពទ្ធមិវ កាយោ អស្សាតិ សីហបុព្ពទ្ធកាយោ។ មត្តា ពហវោ មាតង្គា អស្មិន្តិ មត្តពហុមាតង្គំ វនំ។

៤. ន-និបាតបុព្ពបទោ យថា-នត្ថិ ឯតស្ស សមោតិ អស្សមោ, "ជ នញស្សា"តិ នស្ស ដោ។ ឯវំ អប្បដិបុគ្គលោ, អបុត្តកោ, អហេតុកោ, កបច្ចយោ, ឯវ+មុបរិបិ ញេយ្យំ។ នត្ថិ សំវាសោ ឯតេនាតិ អសំវាសោ, ន វិជ្ជតេ វុដ្ឋិ ឯត្ថាតិ អវុដ្ឋិកោ ជនបទោ, អភិក្ខុកោ វិហារោ។ ឯវំ អនុត្តរោ "អន សរេ"តិ អន, ឯវំ អននន្តំ, អនាសវោ។

៥. បឋមាត្ថេ សហបុព្ពបទោ យថា-សហ ហេតុនា វត្តតិ សោ សហេតុកោ សហេតុ វា, "សហស្ស សោ+ញ្ញត្ថេ"តិ សហស្ស សោ, ឯវំ សប្បីតិកា, សប្បច្ចយា, សកិលេសោ, សឧបាទានោ, សបរិវារោ សហបរិវារោ វា, សហ មូលេន ឧទ្ធដោ សមូលុទ្ធដោ រុក្ខោ។

៦. ឧបមានោបមេយ្យជោតកឥវយុត្តោ ឧបមានបុព្ពបទោ បឋមាយ យថា-និគ្រោធោ ឥវ បរិមណ្ឌលោ យោ សោ និគ្រោធបរិមណ្ឌលោ។ សង្ខោ វិយ បណ្ឌរោ អយន្តិ សង្ខបណ្ឌរោ, កាកោ វិយ សូរោ អយន្តិ កាកសូរោ។ ចក្ខុ ឥវ ភូតោ អយំ បរមត្ថទស្សនតោតិ ចក្ខុភូតោ ភគវា។ ឯវំ អត្ថភូតោ, ធម្មភូតោ, ព្រហ្មភូតោ, អន្ធភូតោ។ មុញ្ជបព្ពជមិវ ភូតា អយំ មុញ្ជបព្ពជភូតា កុទិដ្ឋិ។ តន្តាកុលមិវ ជាតា អយំតិ តន្តាកុលជាតា។

ឆដ្ឋ្យត្ថេ-សុវណ្ណស្ស វណ្ណោ វិយ វណ្ណោ យស្ស សោ សុវណ្ណវណ្ណោ ភគវា, មជ្ឈបទលោបោ។ នាគស្ស គតិ វិយ គតិ អស្សាតិ នាគគតិ។ ឯវំ សីហគតិ, នាគវិក្កមោ, សីហវិក្កមោ, សីហហនុ។ ឯណិស្ស វិយ ជង្ឃា អស្សាតិ ឯណិជង្ឃោ។ ព្រហ្មុនោ វិយ សរោ អស្សាតិ ព្រហ្មស្សរោ។

៧. វាសទ្ទត្ថេ សង្ខ្យាឧភយបទោ យថា-ទ្វេ វា តយោ វា ទ្វត្តិ, ទ្វត្តយោ ច តេ បត្តា ចេតិ ទ្វត្តិបត្តា, "តិស្វ"ឥតិ តិសទ្ទេ បរេ ទ្វិស្ស អត្តំ។ ទ្វីហំ វា តីហំ វា ទ្វីហតីហំ, ឆ វា បញ្ច វា វាចា ឆប្បញ្ចវាចា, ឯវំ សត្តដ្ឋមាសា, ឯកយោជនទ្វិយោជនានិ។

៨. ទិសន្តរាលត្ថោ យថា-បុព្ពស្សា ច ទក្ខិណស្សា ច ទិសាយ យទន្តរាលំ សា បុព្ពទក្ខិណា វិទិសា។ ឯត្ថ –

៦៩. សព្ពាទយោ វុត្តិមត្តេតិ

ឥត្ថិវាចកា សព្ពាទយោ វុត្តិមត្តេ បុមេវ ហោន្តិ។ ឯវំ បុព្ពុត្តរា, អបរទក្ខិណា, បច្ឆិមុត្តរា។ បុព្ពា ច សា ទក្ខិណា ចេតិ វា។

៩. ព្យតិហារលក្ខណោ យថា – "តត្ថ គហេត្វា តេន បហរិត្វា យុទ្ធេ សរូបំ"តិ សុត្តេន សមាសេ កតេ កេសេសុ ច កេសេសុ ច គហេត្វា យុទ្ធំ បវត្តំ កេសាកេសី, ទណ្ឌេហិ ច ទណ្ឌេហិ ច បហរិត្វា យុទ្ធំ បវត្តំ ទណ្ឌាទណ្ឌីតិ ហោតិ។ ឯត្ថ ច "ចី វីតិហារេ"តិ ចីបច្ចយេ "ចិស្មឹ"តិ អាការោ, ឯវំ មុដ្ឋាមុដ្ឋី។

សោភណោ គន្ធោ សុគន្ធោ, សោ អស្ស អត្ថីតិ សុគន្ធីហិ អត្ថិអត្ថេ ឦបច្ចយេន សិទ្ធំ។ យស្មា ច ភទ្ទាយ កាបិលានិយា អបទានេ "បុនោ បត្តំ គហេត្វាន, សោធយិត្វា សុគន្ធិនា"តិ វុត្តំ, តស្មា វុត្តិយំ ឥការន្តស្ស អភាវទីបនត្ថំ "សុគន្ធិ ទុគ្គន្ធីតិ បយោគា ន ទិស្សតី"តិ វុត្តំ។ សុគន្ធិនាតិ ឯកវចនេ រស្សោ។

១៩. ចត្ថេ

អនេកំស្យាឡន្តំ ចត្ថេ ឯកត្តំ វា ហោតិ។ សមុច្ចយោ អន្វាចយោ ឥតរីតរយោគោ សមាហារោតិ ចសទ្ទស្ស អត្ថោ ចតុព្ពិធោ។

តត្ថ សមុច្ចយា+ន្វាចយេសុ សមាសោ ន ហោតិ, ក្រិយាសាបេក្ខតាយ នាមានំ អញ្ញមញ្ញំ អយុត្តត្ថត្តា, យថា-ចីវរំ បិណ្ឌបាតញ្ច បច្ចយំ សយនាសនំ អទាសិ, ទានញ្ច ទេហិ, សីលញ្ចរក្ខាហិ។ ឥតរីតរយោគេ សមាហារេ ច អញ្ញមញ្ញាបេក្ខត្តា សមាសោ។

ឧភយត្ថបធានេ ចត្ថេ កថ+មេកត្ថីភាវោ សម្ភវេ+តិ ចេ, វុត្តញ្ហិ –

សប្បធានាបិ យត្ថ+ត្ថា, មិថោ សាបេក្ខតា ឥវ;
ក្រិយាសម្ពន្ធសាមញ្ញា, ចត្ថេ+កត្តំ ត+ទុច្ចតេតិ។

យស្មា ឯកត្ថីភាវេបិ សតីយសតីយត្ថេ បធានំ, តស្មា ឥទំ វុច្ចតេ –

ន+ញ្ញមញ្ញំ វិសេសេន្តិ, ចត្ថេ អត្ថា បទានិវ;
សត្តវុត្យី អតោ តេសំ, បធានត្តំ+ភិយុជ្ជតេ។

ឥតរីតរយោគោ ច, សមាហារោត្យ+យំ ទ្វិធា;
សមាសោ តុ ឥមំ អញ្ញេ, ជានន្តេ ទ្វន្ទនាមតោ។

ឥតរីតរយោគស្មិ+វយវត្ថស្ស សម្ភវោ;
សមុទាយតិរោភាវោ, បរំវ លិង្គ+មស្ស ច។

សមុទាយព្ភវោ យស្មិ+វយវា ច តិរោហិតា;
សមាហារោត្យ+យំ ចត្ថោ, សោ ច ហោតិ នបុំសកេ។

ឥតរីតរយោគោ យថា-សារិបុត្តោ ច មោគ្គល្លានោ ច សារិបុត្តមោគ្គល្លានា, ភោ សារិបុត្តមោគ្គល្លានា ឥច្ចាទិ។ អវយវបធានត្តា ពហុវចនមេវ។ សមណា ច ព្រាហ្មណា ច សមណព្រាហ្មណា, ឯវំ ព្រាហ្មណគហបតិកា, ខត្តិយព្រាហ្មណា, ទេវមនុស្សា, ចន្ទិមសូរិយា។

៦៤. វិជ្ជាយោនិសម្ពន្ធីន+មា តត្រ ចត្ថេតិ

វិជ្ជាសម្ពន្ធីនំ យោនិសម្ពន្ធីនញ្ច ចត្ថេ អា ហោតីតិ ឧការស្ស អា, ហោតា ច បោតា ច ហោតាបោតារោ។ ឯវំ មាតាបិតរោ។

៦៥. បុត្តេតិ

បុត្តេ ឧត្តរបទេ បិតាទីន+មា ហោតិ ចត្ថេ។ បិតា ច បុត្តោ ច បិតាបុត្តា, ឯវំ មាតាបុត្តា។

៧៨. ជាយាយ ជយំ បតិម្ហិ

បតិម្ហិ បរេ ជាយាយ ជយំ ហោតិ។ ជាយា ច បតិ ច ជយម្បតយោ។ ជានិបតីតិ បកតន្តរេន សិទ្ធំ, ជានិ ច បតិ ច ជានិបតិ។ ឯវំ ជម្បតិ ទម្បតីតិ។

ក្វចិ អប្បសរំ បុព្ពំ និបតតិ, យថា-ចន្ទោ ច សូរិយោ ច ចន្ទសូរិយា, និគមា ច ជនបទា ច និគមជនបទា។ ឯវំ សុវាសុវគរុឧមនុជភុជគគន្ធព្ពា។

ក្វចិ ឥវណ្ណ+វណ្ណន្តានំ បុព្ពនិបាតោ, យថា-អគ្គិធុមា, គតិពុទ្ធិភុជបឋហរករសយា, ធាតុលិង្គានិ។

ក្វចិ សរាទិអការន្តំ បុព្ពំ និបតតិ, យថា-អត្ថធម្មា, អត្ថសទ្ទា, សទ្ទត្ថា វា។

អញ្ញមញ្ញសាបេក្ខានមេវ តិរោហិតាវយវភេទោ សមុទាយបធានោ សមាហារោ, យថា-ឆត្តញ្ច ឧបាហនា ច ឆត្តុបាហនំ។

២០. សមាហារេ នបុំសកត្តំ

សមាហារេ សព្ពត្ថ នបុំសកលិង្គំ ភវតិ, សមាហារស្សេ+កត្តា ឯកវចនមេវ។

២៣. ស្យាទីសុ រស្សោតិ

នបុំសកេ វត្តមានស្ស ស្យាទីសុ រស្សោ។ ភោ ឆត្តុបាហន, ឆត្តុបាហនំ, ឆត្តុបាហនេន ឥច្ចាទិ។

តេ ច សមាហារិតរីតរយោគា ពហុលំវិធានា និយតវិសយាយេវ ហោន្តិ, តត្រា+យំ វិសយវិភាគោ-និរុត្តិបិដកាគតោ-បាណិ+តូរិយ+យោគ្គ+សេនង្គានំ, និច្ចវេរីនំ, សង្ខ្យាបរិមាណសញ្ញានំ, ខុទ្ទជន្តុកានំ, បចនចណ្ឌាលានំ, ចរណសាធារណានំ, ឯកជ្ឈាយនបាវចនានំ, លិង្គវិសេសានំ, វិវិធវិរុទ្ធានំ, ទិសានំ, នទីនញ្ច និច្ច សមាហារេកត្តំ ភវតិ។

បាណង្គានំ-ចក្ខុ ច សោតញ្ច ចក្ខុសោតំ, មុខញ្ច នាសិកា ច មុខនាសិកំ, “ស្យាទីសុ រស្សោ”តិ នបុំសកេ វត្តមានស្ស រស្សោ។ ហនុ ច គីវា ច ហនុគីវំ, កណ្ណា ច នាសា ច កណ្ណនាសំ, បាណិ ច បាទោ ច បាណិបាទំ, ឆវិ ច មំសញ្ច លោហិតញ្ច ឆវិមំសលោហិតំ, នាមញ្ច រូបញ្ច នាមរូបំ, ជរា ច មរណញ្ច ជរាមរណំ។

តូរិយង្គានំ-អលសោ ច តាលម្ពរោ ច អលសតាលម្ពរំ, មុរជោ ច គោមុខោ ច មុរជគោមុខំ, សំខោ ច បណវោ ច ទេណ្ឌិមោ ច, សំខា ច បណវា ច ទេណ្ឌិមា ចាតិ វា សំខបណវទេណ្ឌិមំ, បណវាទយោ ទ្វេបិ ភេរិវិសេសា, មទ្ទវិកោ ច បាណវិកោ ច មទ្ទវិកបាណវិកំ, គីតញ្ច វាទិតញ្ច គីតវាទិតំ, សម្មញ្ច តាឡញ្ច សម្មតាឡំ, សម្មំតិ កំសតាលំ, តាឡំតិ ហត្ថតាឡំ។

យោគ្គង្គានំ-ផាលោ ច បាចនញ្ច ផាលបាចនំ, យុគញ្ច នង្គលញ្ច យុគនង្គលំ។

សេនង្គានំ-ហត្ថិនោ ច អស្សា ច ហត្ថិអស្សំ, រថា ច បត្តិកា ច រថបត្តិកំ, អសិ ច សត្តិ ច តោមរញ្ច បិណ្ឌញ្ច អសិសត្តិតោមរបិណ្ឌំ, អសិ ច ចម្មញ្ច អសិចម្មំ, ចម្មន្តិ សរវារណ-ផលកំ ។ ធនុ ច កលាបោ ច ធនុកលាបំ, កលាបោ=តុណីរំ។ បហរណញ្ច អាវរណញ្ច បហរណាវរណំ។

និច្ចវេរីនំ-អហិ ច នកុលោ ច, អហី ច នកុលា ចាតិ វា អហិនកុលំ។ ឯវំ ពិឡារមូសិកំ, អន្តស្ស រស្សត្តំ។ កាកោលុកំ, សប្បមណ្ឌូកំ, គរុឡសប្បំ, នាគសុបណ្ណំ។

សង្ខ្យាបរិមាណសញ្ញានំ-ឯកកញ្ច ទុកញ្ច ឯកកទុកំ។ ឯវំ, ទុកតិកំ, តិកចតុក្កំ, ចតុក្កបញ្ចកំ។ ទសកញ្ច ឯកាទសកញ្ច ទសេកាទសកំ, “តិតាលីស” ឥតិ ចក-ភាគលោបនិទ្ទេសេន កការស្ស លោបោ។

ខុទ្ទជន្តុកានំ-កីដា ច បដង្គា ច កីដបដង្គំ, កីដា=កបាលបិដ្ឋិកបាណា។ ឯវំ កុន្ថកិបិល្លិកំ, ឌំសា ច មកសា ច ឌំសមកសំ, មក្ខិកា ច កិបិល្លិកា ច មក្ខិកកិបិល្លិកំ, កីដា ច សរីសបា ច កីដសរីសបំ។ តត្ថ កុន្ថា=សុខុមកិបិល្លិកា។

ខុទ្ទជន្តុ អនដ្ឋី វា, អថ ខោ ខុទ្ទកោបិ វា;
សតំ វា បសតោ យេសំ, កេចិ អានតុលា ឥតិ។

បចនចណ្ឌាលានំ-ឱរព្ភិកា ច សូករិកា ច ឱរព្ភិកសូករិកំ, ឯវំ សាកុន្តិកមាគវិកំ។ សបាកោ ច ចណ្ឌាលោ ច សបាកចណ្ឌាលំ, បុក្កុសឆវឌាហកំ, វេនរថការំ, តត្ថ វេនា=តច្ឆកា, រថការា=ចម្មការា។

ចរណសាធារណានំ-អតិសោ ច ភារទ្វាជោ ច អតិសភារទ្វាជំ, កដ្ឋោ ច កបាលោ ច កដ្ឋកបាលំ, សីលញ្ច បញ្ញាណញ្ច សីលបញ្ញាណំ, សមថោ ច វិបស្សនា ច សមថវិបស្សនំ, វិជ្ជា ច ចរណញ្ច វិជ្ជាចរណំ, ឯវំ នាមរូបំ, ហិរោត្តប្បំ, សតិសម្ប-ជញ្ញំ , លោភមោហំ, ទោសមោហំ, អហិរិកានោត្តប្បំ, ថិនមិទ្ធំ, ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ច+មិច្ចាទិ។

ឯកជ្ឈាយនបាវចនានំ-ទីឃោ ច មជ្ឈិមោ ច ទីឃមជ្ឈិមំ, ឯវំ ឯកុត្តរ សំយុត្តកំ, ខន្ធកវិភង្គំ។

លិង្គវិសេសានំ-ឥត្ថី ច បុមា ច ឥត្ថិបុមំ, ទាសី ច ទាសោ ច ទាសិទាសំ, ចីវរញ្ច បិណ្ឌបាតោ ច សេនាសនញ្ច គិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារោ ច ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ, តិណញ្ច កដ្ឋោ ច សាខា ច បលាសញ្ច តិណកដ្ឋសាខាបលាសំ។ “លាភី ហោតិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ”តិបិ ទិស្សតិ។

វិវិធវិរុទ្ធានំ-កុសលញ្ច អកុសលញ្ច កុសលាកុសលំ, ឯវំ សាវជ្ជានវជ្ជំ, ហីនបណីតំ, កណ្ហសុក្កំ, ឆេកបាបកំ, សុខទុក្ខំ, អជមុត្តមំ, បដិឃានុនយំ, ឆាយាតបំ, អាលោកន្ធការំ។ រត្តិញ្ច ទិវា ច រត្តិន្ទិវំ, “រត្តិន្ទិវទាររកវ ចតុរស្សា”តិ អបច្ចយេ កតេ នុមអាគមោ។ អហោ ច រត្តិ ច អហោរត្តំ, “ទីឃា+ហោរវស្សេកទេសេហិ ច រត្យា”តិ អបច្ចយេ កតេ “មនាទ្យាបាទីន+មោ មយេ ចេ”តិ ឱការោ។

ទិសានំ-បុព្ពា ច អបរា ច បុព្ពាបរំ, ឯវំ បុរត្ថិមបច្ឆិមំ, ទក្ខិណុត្តរំ, បុព្ពទក្ខិណំ, បុព្ពុត្តរំ, អបរទក្ខិណំ, អបរុត្តរំ។

នទីនំ-គង្គា ច យមុនា ច គង្គាយមុនំ, ឯវំ មហីសរភូ។

តិណ+រុក្ខ+បសុ+សកុណ+ធន+ខញ្ញ+ព្យញ្ជន+ជនបទានំ វា។ តិណវិសេសានំ-ឧសីរានិ ច ពីរណានិ ច ឧសីរពីរណំ ឧសីរពីរណានិ វា។ ឯវំ មុញ្ជបព្ពជំ មុញ្ជបព្ពជានិ វា, កាសកុសំ កាសកុសា វា។

រុក្ខវិសេសានំ-អស្សត្ថា ច កបិដ្ឋា ច អស្សត្ថកបិដ្ឋំ អស្សត្ថកបិដ្ឋា វា, ឯវំ អម្ពបនសំ អម្ពបនសា, ខទិរបលាសំ ខទិរបលាសា, ធវាស្សកណ្ណំ ធវាស្សកណ្ណា, បិលក្ខនិគ្រោធំ បិលក្ខនិគ្រោធា, សាកសាលំ សាកសាលា។

បសុវិសេសានំ-គជា ច គវជា ច គជគវជំ គជគវជា វា, អជា ច ឯឡកា ច អជេឡកំ អជេឡកា, ហត្ថី ច គាវោ ច អស្សា ច វឡវា ច ហត្ថិគវស្សវឡវំ ហត្ថិគវស្សវឡវា, វស្សត្តំ។ ឯវំ គោមហិសំ គោមហិសា, ឯណេយ្យវរាហំ ឯណេយ្យវរាហា, សីហព្យគ្ឃតរច្ឆំ សីហព្យគ្ឃតរច្ឆា, កុក្កុដសូករំ កុក្កុដសូករា, ឯណេយ្យគោមហិសំ ឯណេយ្យគោមហិសា។

សកុណវិសេសានំ-ហំសា ច ពកា ច ហំសពកំ ហំសពកា។ ឯវំ ការណ្ឌវចក្កវាកំ ការណ្ឌវចក្កវាកា, មយូរកោញ្ចំ មយូរកោញ្ចា, សុកសាលិកំ សុកសាលិកា, ពកពលាកំ ពកពលាកា។

ធនានំ-ហិរញ្ញញ្ច សុវណ្ណញ្ច ហិរញ្ញសុវណ្ណំ ហិរញ្ញសុវណ្ណានិ។ ឯវំ ជាតរូបរជតំ ជាតរូបរជតានិ, មណិសង្ខមុត្តវេឡុរិយំ មណិសង្ខមុត្តវេឡុរិយា។

ធញ្ញានំ-សាលី ច យវា ច សាលិយវំ សាលិយវា វា។ ឯវំ តិលមុគ្គមាសំ តិលមុគ្គមាសានិ, និប្ផាវកុលត្ថំ និប្ផាវកុលត្ថា។

ព្យញ្ជនានំ-សាកោ ច សុវា ច សាកសុវំ សាកសុវា។ ឯវំ គព្យមាហិសំ គព្យមាហិសា, ឯណេយ្យវរាហំ ឯណេយ, វរាហា។ មិគមយូរំ មិគមយូរា។

ជនបទានំ-កាសិ ច កោសលា ច កាសិកោសលំ កាសិកោសលា, វជ្ជី ច មល្លា ច វជ្ជិមល្លំ វជ្ជិមល្លា, អង្គា ច មគធា ច អង្គមគធំ អង្គមគធា, ឯវំ ចេតិវំសំ ចេតិវំសា, មច្ឆសូរសេនំ មច្ឆសូរសេនា, កុរុបញ្ចាលំ កុរុបញ្ចាលា។ នាមញ្ច រូបញ្ច នាមរូបញ្ច នាមរូបនាមរូបន្តិ ចតុរេកបញ្ចវោការវសេន វត្តព្ពេ ពហុលាធិការា សរូបេកសេសំ កត្វា នាមរូបន្តិ វុត្តំ។

ឯតស្មឹ ឯកត្តិភាវកណ្ឌេ យំ វុត្តំ បុព្ពំ, តទេវ បុព្ពំ និបតតិ, កមាតិក្កមេ បយោជនស្សា+ភាវា។ ក្វចិ វិបល្លាសោបិ ហោតិ, ពហុលាធិការតោ, ទន្តានំ រាជា រាជទន្តោ។ ចត្តេ សមាហារេ “សភាបរិសាយា”តិ ញាបកា ក្វចិ នបុំសកលិង្គំ ន ភវតិ, អាធិបច្ចញ្ច បរិវារោ ច អាធិបច្ចបរិវារោ។ ឯវំ ឆន្ទបារិសុទ្ធិ, បដិសន្ធិបវត្តិយំ។

ឧបរិ អយ+មធិករិយតិ។

៤១. បាបាទីហិ ភូមិយា

បាបាទីហិ បរា យា ភូមិ, តស្សា សមាសន្តោ អ ហោតិ។ បាបា ភូមិ យស្មិន្តិ បាបភូមំ, ជាតិយា ឧបលក្ខិតា ភូមិ ជាតិភូមំ។

៤២. សំខ្យាហិតិ

សំខ្យាហិ បរាយ ភូមិយា អ ហោតិ។ ទ្វេ ភូមិយោ អស្ស ទ្វិភូមំ។ ឯវំ តិភូមំ។

៤៣. នទីគោធាវរីនំ

សំខ្យាហិ បរាសំ នទីគោធាវរីនំ សមាសន្តោ អ ហោតិ។ បញ្ចន្នំ នទីនំ សមាហារោ បញ្ចនទំ។ ឯវំ សត្តគោធាវរំ។

៤៤. អសំខ្យេហិ ចា+ង្គុល្យា+នាញ្ញាសំខ្យត្ថេសុតិ

អសំខ្យេហិ សំខ្យាហិ ច បរាយ អង្គុលិយា សមាសន្តោ អ ហោតិ។ និគ្គត+មង្គុលីហិ និរង្គុលំ, ទ្វេ អង្គុលិយោ សមាហដា ទ្វង្គុលំ។ អនញ្ញាសំខ្យត្ថេសូតិ កឹ, បញ្ច អង្គុលិយោ អស្មឹ ហត្ថេតិ បញ្ចង្គុលិ, អង្គុលិយា សមីបំ ឧបង្គុលិ។

៤៥. ទីឃាហោវស្សេកទេសេហិ ច រត្យាតិ

ទីឃាទីហិ បរាយ រត្តិយា អ ហោតិ។ ទីឃា ច សា រត្តិ ចាតិ ទីឃរត្តំ។ អហោ ច រត្តិ ច អហោរត្តំ, អាបាទិត្តា ឱ។ វស្សាសុ រត្តិ វស្សារត្តំ។ បុព្ពា ច សា រត្តិ ចាតិ បុព្ពរត្តំ។ ឯវំ អបររត្តំ, អឌ្ឍរត្តំ, អតិក្កន្តោ រត្តឹ អតិរត្តោ។ ទ្វេ រត្តិយោ សមាហដា ទ្វិរត្តំ។ អនញ្ញាសំខ្យត្ថេសុ ត្វេវ, ទីឃា រត្តិ អស្មិន្តិ ទីឃរត្តិ, ហេមន្តោ។ រត្តិយា សមីបំ ឧបរត្តិ។ ពហុលំវិធានា ក្វចិ ហោតេវ, រត្តិបរិមាណានុរូបំ យថារត្តំ។

៤៦. គោត្វ+ចត្ថេ ចា+លោបេ

គោសទ្ទា អលោបវិសយេ សមាសន្តោ អ ហោតិ ន ចេ ចត្ថាទីសុ សមាសោ។ រញ្ញោ គោ រាជគវោ។ បរមោ ច សោ គោ ចាតិ បរមគវោ។ បញ្ចន្នំ គុន្នំ សមាហារោ បញ្ចគវំ, “គោស្សា+វង”តិ អវង។ តំ ធន+មស្សាតិ បញ្ចគវធនោ។ ទសគវំ។

៤៧. រត្តិន្ទិវ+ទារគវ+ចតុរស្សា

ឯតេ សទ្ទា អ-អន្តា និបច្ចន្តេ។ រត្តិ ច ទិវា ច រត្តិន្ទិវំ, ឥមិនាវ នុមាគ មា។ ទារា ច គវោ ច ទារគវំ។ ចតស្សោ អស្សិយោ អស្ស ចតុរស្សោ។

៤៨. អាយាមេ+នុគវំ

អនុគវំតិ និបច្ចតេ អាយាមេគម្យមានេ។ គវស្ស អាយាមោ អនុគវំ សកដំ, អសង្ខ្យសមាសោ។

៤៩. អក្ខិស្មា+ញ្ញត្ថេ

អក្ខិស្មា សមាសន្តោ អ ហោតិ អញ្ញត្ថេ។ វិសាលានិ អក្ខីនិ យស្ស សោ វិសាលក្ខោ។

៥០. ទារុម្យ+ង្គុល្យា

អង្គុលន្តា អញ្ញត្រេ ទារុម្ហិ សមាសន្តោ អ ហោតិ។ ទ្វេ អង្គុលិយោ អវយវា អស្សេតិ ទ្វង្គុលំ ទារុ, ឯវំ បញ្ចង្គុលំ។ អង្គុលិសទិសាវយវំ ធញ្ញាទីនំ វិក្ខេបកំ ទារូតិ វុច្ចតេ។

៥៤. ឧត្តរបទេ

ឥទំ សព្ពត្ថ អធិកាតព្ពំ។

៥៥. ឥមស្សិ+ទន្តិ

ឧត្តរបទេ ឥមស្ស ឥទំ, ឥមាយ អត្ថោ ឥទមដ្ឋោ, ថស្ស ឋោ, ឥទមដ្ឋោ អស្ស អត្ថីតិ ឥទមដ្ឋី, ឥទមដ្ឋិនោ ភាវោ ឥទមដ្ឋិតា។ ឥមេសំ បច្ចយា ឥទប្បច្ចយា, និគ្គហីតលោបោ បស្ស ច ទ្វិភាវោ។

៥៧. ឌ ន្តន្តូនន្តិ

ន្តន្តូនំ ឧត្តរបទេ ឌ ហោតិ។ ភវន្តោ បតិដ្ឋា អម្ហន្តិ ភវំបតិដ្ឋា មយំ, និគ្គហីតាគមោ, វគ្គន្តោ, យោស្ស ដា ច។ ភគវា មូលំ ឯតេសំតិ ភគវំមូលកា នោ ធម្មា។

៥៨. អ

ឥតិ ន្តន្តូនំ អ ហោតិ។ គុណវន្តោ បតិដ្ឋា មមាតិ គុណវន្តបតិដ្ឋោ+ស្មិ។

៦០. បរស្ស សំខ្យាសុតិ

សំខ្យាសុ បរស្ស ឱ, បរោ សតស្មា អធិកា បរោសតំ។

៦១. ជនេ បុថស្សុតិ

បុថស្ស ជនេ ឧ ហោតិ។ បុថគេវា+យំ ជនោតិ បុថុជ្ជនោ, ជស្ស ទ្វិត្តំ។

៦២. សោ ឆស្សា+ហា+យតនេ វា

អហេ អាយតនេ ច ឧត្តរបទេ ឆស្ស សោ ហោតិ វា។ សាហំ ឆាហំ, សឡាយតនំ ឆឡាយតនំ។ (សម្ពរំ)

៦៣. ល្តុ+បិតាទីន+មារវរង

ល្តុបច្ចយន្តានំ បិតាទីនញ្ច យថាក្កម+មារវរង វា ហោន្តុ+ត្តរបទេ។ សត្ថុនោ ទស្សនំ សត្ថារទស្សនំ, កត្តារនិទ្ទេសោ។ មាតរបិតរោ។ វាត្វេវ, សត្ថុទស្សនំ, មាតុជាយោ។

៦៨. ក្វចិ បច្ចយេតិ

បច្ចយេ បុមភាវេ អតិសយេន ព្យត្តា ព្យត្តតរា, ព្យត្តតមា។ “តស្សំ តត្រ, តាយ តតោ, តស្សំ វេលាយំ តទា”[“… ឯត្ថន្តរេ រូបានិ អាចរិយសំឃរក្ខិត មហាសាមិត្ថេរមតេន ឥមិនាវ “ក្វចិ បច្ចយេតិ សុត្តេន សិទ្ធានិ, តេនេវ តានិ ឥមស្មឹ សុត្តេ ឧទាហដានិ។ អាចរិយមោគ្គល្លានមហាថេរមតេន បនេ+តានិ “សព្ពាទយោ វុត្តិមត្តេតិ សុត្តេន សិទ្ធានិ។ តោអាទីនំ វិភត្យត្ថេ វិហិតបច្ចយត្តា, តទន្តានញ្ច ណាទិវុត្តិត្តា ទ្វិន្នម្បិ ថេរានំ មតា អវិរុទ្ធា។]

៧១. សញ្ញាយ+មុទោ+ទកស្ស

សញ្ញាយ+មុទកស្ស+ត្តរបទេ ឧទាទេសោ ហោតិ។ ឧទធិ, ឧទបានំ។

៧២. កុម្ភាទីសុ វា

កុម្ភាទីសុ+ត្តរបទេសុ ឧទកស្ស ឧទាទេសោ វា ហោតិ។ ឧទកុម្ភោ, ឧទកកុម្ភោ។ ឧទបត្តោ ឧទកបត្តោ។ ឧទពិន្ទុ ឧទកពិន្ទុ។ អាកតិគណោ+យំ។

៧៣. សោតាទីស្វ+លោបោ

សោតាទីសុ+ត្តរបទេសុ ឧទកស្ស ឧស្ស លោបោ ហោតិ។ ទកសោតំ, ទករក្ខសោ។

២៦. ឥត្ថិយ+មត្វា

ឥត្ថិយំ វត្តមានតោ អការន្តតោ នាមស្មា អាបច្ចយោ ហោតិ។ ធម្មទិន្នា។

២៧. នទាទិតោ ងី

នទាទីហិ ឥត្ថិយំ វីបច្ចយោ ហោតិ។ នទី មហី កុមារី តរុណី វារុណី គោតមី។

គោតោ វា

គាវី គោ។ អាកតិគណោ+យំ។ វ-ការេ “ន្តន្តូនំ វីម្ហិ តោ វា”តិ វិសេសនត្ថោ។

២៨. យក្ខាទិត្វិ+នី ច

យក្ខាទិតោ ឥត្ថិយំ ឥនី ហោតិ វី ច។ យក្ខិនី យក្ខី, នាគិនី នាគី, សីហិនី សីហី។

២៩. អារាមិកាទីហិ

អារាមិកាទិតោ ឥនី ហោតិ+ត្ថិយំ។ អារាមិកិនី, អនន្តរាយិកិនី។

សញ្ញាយំ មានុសោ មានុសិនី, អញ្ញត្រ មានុសី។

៣០. យុវណ្ណេហិ នី

ឥត្ថិយ+មិវណ្ណុវណ្ណន្តេហិ នី ហោតិ ពហុលំ។ សទាបយតបាណិនី, ទណ្ឌិនី, ភិក្ខុនី, ខត្តពន្ធុនី, បរចិត្តវិទុនី។ មាតុអាទិតោ កស្មា ន ហោតិ, ឥត្ថិបច្ចយំ វិនាបិ ឥត្ថត្ថាភិធានតោ។

៣១. ត្តិម្ហា+ញត្ថេ

ត្តិម្ហា+ញត្ថេយេវ ឥត្ថិយំ នី ហោតិ ពហុលំ។ សា+ហំ អហីសារតិនី, តស្សា មុដ្ឋស្សតិនិយា, សា គាវី វច្ឆគិទ្ធិនី។ អញ្ញត្ថេតិ កី, ធម្មរតិ។

៣២. ឃរណ្យាទយោតិ

ឃរណិបភុតយោ នីបច្ចយន្តា សាធវោ ហោន្តិ។ ឃរ+មស្សា អត្ថីតិ ឡម្ហិ “យុវណ្ណេហិ នី”តិ នី, ឃរណី។ ឥមិនា នស្ស ណោ, ឡស្ស អត្តញ្ច។

អាចរិយា វា យលោបោ ច ឥតិ គណសុត្តេន និយាមិតត្តា ឥមិនាវ នីម្ហិ យលោបោ ច, អាចរិនី អាចរិយា។

៣៣. មាតុលាទិត្វា+នី ភរិយាយន្តិ

មាតុលាទិតោ ភរិយាយ+មានី ហោតិ។ មាតុលានី, វរុណានី, គហបតានី, អាចរិយានី។

អភរិយាយំ ខត្តិយា វា ឥតិ គណសុត្តេន និយមិតត្តា ឥមិនា វា អានី, ខត្តិយានី។ នទាទិបាឋា ភរិយាយន្តុ ណ្ណី, ខត្តិយី។

៣៤. ឧបមា+សំហិត+សហិត+សញ្ញត+សហ+សផ+វាម+លក្ខណាទិតូ+រុតូតិ

ឱរុសទ្ទតោ ឥត្ថិយ+មូ ហោតិ។ ករភោ វិយ ឱរុ យស្សា សា ករភោរូ, សំហិតោ ឱរុ អស្សាតិ សំហិតោរូ, ឯវំ សហិតោរូ, សញ្ញតោរូ, សហោរូ, សផោរូ, វាមោរូ, លក្ខណោរូ។ ឱតិ យោគវិភាគា ព្រហ្មពន្ធូ។

៣៥. យុវាតិ

យុវសទ្ទតោតិ ហោតិ+ត្ថិយំ។ យុវតិ។

៣៦. ន្តន្តូនំ វីម្ហិ តោ វាតិ

វីម្ហិ ន្តន្តូនំ តោ វា ហោតិ។ គច្ឆតី គច្ឆន្តី, សីលវតី សីលវន្តី។

៣៧. ភវតោ ភោតោតិ

វីម្ហិ ភវតោ ភោតាទេសោ វា ហោតិ។ ភោតី ភវន្តី។

៣៨. បុថុស្ស បថវបុថវាតិ

វីម្ហិ បុថុស្ស បថវបុថវា ហោន្តិ។ បថវី បុថវី, បេ បថវី។

ឥតិ បយោគសិទ្ធិយំ សមាសកណ្ឌោ ចតុត្ថោ។

៥. ណាទិកណ្ឌ

សមាសោ បទសំខេបោ, បទបច្ចយសំហិតំ;
តទ្ធិតំ នាម ហោតីតិ, វិញ្ញេយ្យំ តេស+មន្តរំ។

១. ណោ វា+បច្ចេ

ឆដ្ឋីយន្តា នាមស្មា វា ណបច្ចយោ ហោតិ អបច្ចេ+ភិធេយ្យេ។ អបច្ចសទ្ទសម្ពន្ធិត្តេន អបច្ចវន្តតោ កតសរបច្ចយោ សមត្ថតោ ឆដ្ឋ្យន្តតោ ហោតីតិ “ឆដ្ឋីយន្តា នាមស្មា”តិ សុត្តេ អវុត្តម្បិ វុត្តំ។ ណាទីនំ តទ្ធិតន្តិ បុព្ពាចរិយសញ្ញា។ ណការោ វុឌ្ឍត្ថោ។ ឯវ+មញ្ញត្រាបិ។ ណាទិវុត្តិត្តា “ឯកត្ថតាយំ”តិ វិភត្តិលោបោ។

១២៤. សរាន+មាទិស្សា+យុវណ្ណស្សា+ឯឱ ណានុពន្ធេ

សរាន+មាទិភូតា យេ អការិ+វណ្ណ+វណ្ណា, តេសំ អា+ឯ+ឱ វា ហោន្តិ យថាក្កមំ ណានុពន្ធេតិ អការស្ស អាការោ។ អា+ឯ+ឱនំ វុទ្ធីតិបិ បុព្ពាចរិយសញ្ញា។ វសិដ្ឋស្សា+បច្ចំ វាសិដ្ឋោ។ វីម្ហិ វាសិដ្ឋី។ វេតិ វសិដ្ឋស្សា+បច្ចំតិ វាក្យស្ស ច វសិដ្ឋាបច្ចំតិ សមាសស្ស ច វិកប្បត្ថំ។ សោ ច វាសទ្ទោ យាវ “សកត្ថេ”តិ អធិករីយតិ។

នបុំសកេន លិង្គេន, សទ្ទោ+ទាហុ បុមេន វា;
និទ្ទិស្សតីតិ ញាតព្ព+មវិសេសេ បនិ+ច្ឆិតេតិ –

វុត្តត្តា អបច្ចសទ្ទស្ស នបុំសកត្តេបិ បុត្តបុត្តីនំ ទ្វិន្នម្បិ វាចកោ ហោតិ។

ណាទយោ+ភិធេយ្យលិង្គា , អបច្ចេ ត្វ+នបុំសកា;
នបុំសកេ សកត្ថេ ណ្យោ, ភិយ្យោ ភាវសមូហជា;
តា តុ+ត្តិយ+មសំខ្យានេ, ត្វាទិចីបច្ចយន្តកា។

ភារទ្វាជស្ស អបច្ចំ=បុត្តោ ភារទ្វាជោ, ឯវំ វេស្សាមិត្តោ, គោតមោ។ ឯត្ថ ច អ+យុវណ្ណន្តាភាវា អា+ឯ+ឱនំ ន វុទ្ធិ។ វាសុទេវស្ស អបច្ចំ វាសុទេវោ, ពលទេវោ។ ចិត្តកោតិអាទីសុ បន សំយោគន្តត្តា “សំយោគេ ក្វចី”តិ ក្វចិ ន វុទ្ធិ។ ឧបគុនោ អបច្ចំ ឱបគវោ ឱបគវី។ ឯត្ថ “ឧវណ្ណស្សា+វង សរេ”តិ ឧការស្ស អវង។

វច្ឆស្សា+បច្ចន្តិ វិគ្គយ្ហ បុព្ពសុត្តេន ណបច្ចយេ កតេ បុន វច្ឆស្សា+បច្ចំតិ វិគ្គហោ។

២. វច្ឆាទិតោ ណាន+ណាយនា

វច្ឆាទីហិ អបច្ចបច្ចយន្តេហិ គោត្តាទីហិ ច សទ្ទេហិ ណាន+ណាយនបច្ចយា វា ហោន្តិ អបច្ចេ។ វច្ឆានោ, វច្ឆាយនោ, “សំយោគេ ក្វចី”តិ ន វុទ្ធិ។ កតិស្សា+បច្ចំ កច្ចោ, “ណ្យ ទិច្ចាទីហី”តិ ណ្យោ, “លោបោ+វណ្ណិ+វណ្ណានំ”តិ អការលោបេ ចវគ្គបុព្ពរូបានិ។ កច្ចស្សា+បច្ចំ កច្ចានោ, កច្ចាយនោ, យាគមេ កាតិយានោ។ មុគ្គស្សា+បច្ចំ=នត្តាទីតិ វាក្យេ វុទ្ធិ+ឥការលោប+បុព្ពរូបានិ។ មោគ្គល្លស្សា+បច្ចំតិ បុនណាន+ណាយនា ហោន្តិ, មោគ្គល្លានោ មោគ្គល្លាយនោ។ ឥមេ ចត្តារោ អបច្ចបច្ចយន្តា។ គោត្តាទិតោ យថាសកដស្សា+បច្ចំ នត្តាទីហិ សកដានោ សកដាយនោ។ កណ្ហស្សា+បច្ចំ នត្តាទិ កណ្ហានោ កណ្ហាយនោ។ ឯវំ អគ្គិវេស្សានោ អគ្គិវេស្សាយនោ , មុញ្ជានោ មុញ្ជាយនោ, កុញ្ជានោ កុញ្ជាយនោ។ សព្ពត្ថ សំយោគត្តា ន វុទ្ធិ។ អាកតិគណោ+យំ។

៣. កត្តិកាវិធវាទីហិ ណេយ្យណេរា

កត្តិកាទីហិ វិធវាទីហិ ច ណេយ្យណេរប្បច្ចយា ហោន្តិ វា យថាក្កមំ។ កត្តិកាយ អបច្ចំ កត្តិកេយ្យោ, គរុឡោ វិនតាយ=សុបណ្ណមាតុយា អបច្ចំ វេនតេយ្យោ។ រោហិណិយា អបច្ចំ រោហិណេយ្យោ, គង្គាយ អបច្ចំ គង្គេយ្យោ។ ឯវំ ភាគិនេយ្យោ, នាទេយ្យោ, អន្តេយ្យោ, អាហេយ្យោ, កាបេយ្យោ, សុចិយា អបច្ចំ សោចេយ្យោ, ពាលេយ្យោ។ ណេរេ-វិធវាយ អបច្ចំ វេធវេរោ។ ពន្ធកិយា=អភិសារិកាយ អបច្ចំ ពន្ធ-កេរោ។ សមណស្ស ឧបជ្ឈាយស្សា+បច្ចំ សាមណេរោ, នាឡិកេរោ ឥច្ចាទិ។

៤. ណ្យ ទិច្ចាទីហិ

ទិតិប្បភុតីហិ ណ្យោ ហោតិ អបច្ចេ។

១២៥. សំយោគេ ក្វចិ

សំយោគវិសយេ ក្វចិ អា+ឯ+ឱវុទ្ធិយោ ហោន្តិ ណានុពន្ធេ។

១៣១. លោបោ+វណ្ណិ+វណ្ណានំ

អវណ្ណិ+វណ្ណានំ លោបោ ហោតិ យការាទោ បច្ចយេ។ ទិតិយា=អសុរមាតុយា អបច្ចំ ទេច្ចោ អាទិច្ចោ។ កុណ្ឌនិយា អបច្ចំ កោណ្ឌញ្ញោ, នស្ស ញ្ញោ បុព្ពរូបំ។ អទិតីតិ ទេវមាតា។

ភាតុនោ អបច្ចំ ភាតព្យោ, “យម្ហិ គោស្ស ចា”តិ យម្ហិ ឧស្ស អវង អការលោបបុព្ពរូបានិ។

៥. អា ណិ

អការន្តតោ ណិ វា ហោត+បច្ចេ ពហុលំ។ អា=តិ នាមវិសេសនត្ថា អ-ការន្តតោតិ វុត្តំ។ ទក្ខស្សា+បច្ចំ ទក្ខិ, ទត្តិ, ទោណិ, វាសវិ, វារុណិ។ ជិនទត្តស្សា+បច្ចំ ជេនទត្តិ, សុទ្ធោទនិ, អានុរុទ្ធិ ឥច្ចាទិ។

៦. រាជតោ ញ្ញោ ជាតិយំ

រាជតោ ញ្ញោ វា ហោត+បច្ចេ ខត្តិយជាតិយំ គម្យមានាយំ។ រញ្ញោ អបច្ចំ រាជញ្ញោ។ ជាតីយន្តិ កឹ, រាជាបច្ចំ។

៧. ខត្តា យិ+យា

តិជាតិយំ អបច្ចេ យ+ឥយា ហោន្តិ។ ខត្តស្សា+បច្ចំ ខត្យោ ខត្តិយោ។ ជាតិយំ ត្វេវ, ខត្តិ។

៨. មនុតោ ស្ស+សណ

មនុតោ ជាតិសមុទាយេ ស្ស+សណ ហោន្ត+បច្ចេ។ មនុនោ អបច្ចំ មនុស្សោ មានុសោ, មនុស្សី មានុសី។ ជាតិយំ ត្វេវ, មានវោ, នស្ស ណោ, មាណវោ។

៩. ជនបទនាមស្មា ខត្តិយា រញ្ញេ ច ណោ

ជនបទស្ស យំ នាមំ, តំ នាមស្មា ខត្តិយា អបច្ចេ រញ្ញេ ច ណោ ហោតិ។ បញ្ចាលានំ អបច្ចំ រាជា វា បញ្ចាលោ, កោសលោ , មាគធោ, ឱក្កាកោ។ ជនបទនាមស្មាតិ កឹ, ទាសរថិ។ ខត្តិយាតិ កឹ, បញ្ចាលស្ស ព្រាហ្មណស្សា+បច្ចំ បញ្ចាលិ។

១០. ណ្យ កុរុសិវីហិ

កុរុសិវីហិ អបច្ចេ រញ្ញេ ច ណ្យោ ហោតិ។ កុរូនំ អបច្ចំ រាជា វា កោរព្យោ។ “យម្ហិ គោស្ស ចា”តិមិនា អវង, ព ការបុព្ពរូបានិ។ សេព្ពោ, ឥលោបោ។ (អបច្ចតទ្ធិតំ)។

១១. ណ រាគា តេន រត្តំ

រាគវាចីតតិយន្តតោ រត្ត+មិច្ចេ+តស្មឹ អត្ថេ ណោ ហោតិ។ កុសុម្ភាទីហិ វណ្ណន្តរបត្តំ រត្តំ នាម។ កសាវេន រត្តំ កាសាវំ។ ឯវំ កុសុម្ភេន រត្តំ កោសុម្ភំ, ហាលិទ្ទំ, បត្តង្គំ, មញ្ជេដ្ឋំ, កុង្កុមំ។ ឥធ ន ហោតិ នីលំ បីតន្តិ, គុណវចនត្តា ណេន វិនាបិ ទព្ពស្សា+ភិធានតោ។

១២. នក្ខត្តេនិ+ន្ទុយុត្តេន កាលេ

តតិយន្តតោ នក្ខត្តា តេន លក្ខិតេ កាលេ ណោ ហោតិ, តំ ចេ នក្ខត្ត+មិន្ទុយុត្តំ ហោតិ។ ផុស្សេន ឥន្ទុយុត្តេន លក្ខិតា បុណ្ណមាសី ផុស្សី រត្តិ, ផុស្សោ អហោ, មឃាយ ឥន្ទុយុត្តាយ លក្ខិតា បុណ្ណមាសី មាឃី, មាឃោ។

១៣. សា+ស្ស ទេវតា បុណ្ណមាសី

សេតិ បឋមន្តា អស្សេតិ ឆដ្ឋិយត្ថេ ណោ ហោតិ, យំ បឋមន្តំ, សា ចេ ទេវតា បុណ្ណមាសី វា។ សុគតោ ទេវតា អស្ស សោគតោ, មាហិន្ទោ, យាមោ, វារុណោ។ ពុទ្ធោ អស្ស ទេវតាតិ ពុទ្ធោ។ ផុស្សី បុណ្ណមាសី អស្ស សម្ពន្ធិនីតិ ផុស្សោ មាសោ។ ឯវំ មាឃោ, ផគ្គុនោ, ចិត្តោ, វេសាខោ, ជេដ្ឋមូលោ, អាសាឡ្ហោ, សាវណោ, បោដ្ឋបាទោ, អស្សយុជោ, កត្តិកោ, មាគសិរោ។ បុណ្ណមាសី ច ភតកមាសសម្ពន្ធិនី ន ហោតិ, បុណ្ណោ មា អស្សន្តិ និព្ពចនា, អតោ ឯវ និបាតនា ណោ, សាគមោ ច។

១៤. ត+មធីតេ តំ ជានាតិ ក+ណិកា ច

ទុតិយន្តតោ ត+មធីតេ តំ ជានាតីតិ ឯតេស្វ+ត្ថេសុ ណោ ហោតិ កោ ណិកោ ច។ ឯត្ថ ចសទ្ទោ កោ ចណិកោ ច ហោតីតិ សមុច្ចិនោ, នោ ណបច្ចយំ។ ព្យាករណ+មធីតេ ជានាតីតិ វា វេយ្យាករណោ, វិ+អា+ករណន្តិ វិច្ឆិជ្ជ កតយាទេសស្សិ+ការស្ស "តទាទេសា តទីវ ភវន្តី"តិ ញាយា "សរាន"មិច្ចាទិនា ឯការេ យាគមទ្វិត្តានិ។ ឯវំ មោហុត្តោ, នេមិត្តោ, អង្គវិជ្ជោ, វត្ថុវិជ្ជោ, ឆន្ទសោ, "មនា, ទីនំ សក" ឥតិ សកាគមោ។ កមកោ, បទកោ, វេនយិកោ, សុត្តន្តិកោ, អាភិធម្មិកោ។ ទ្វិតគ្គហណំ អជ្ឈេនជាននេ ច វិសុំ វិសុំ បច្ចយវិធានត្ថំ, អជ្ឈេនវិសយទស្សនត្ថំ, បសិទ្ធបសំហរណត្ថញ្ច។

១៥. តស្ស វិសយេ ទេសេ

ឆដ្ឋិយន្តា វិសយេ ទេសសរូបេ ណោ ហោតិ។ វសាតីនំ វិសយោ ទេសោ វាសាតោ។ ទេសេតិ កឹ, ចក្ខុស្ស វិសយោ រូបំ, ទេវទត្តស្ស វិសយោ+នុវាកោ។

១៦. និវាសេ តន្នាមេ

តិ តន្នាមេ និវាសេ ទេសេ ណោ ហោតិ។ សិវីនំ និវាសោ ទេសោ សេព្ពោ។ ឯត្ថ "យវា សរេ"តិ យការេ ពការ បុព្ពរូបានិ។ វាសាតោ។

១៧. អទូរភវេតិ

ណោ, វិទិសាយ អទូរភវំ វេទិសំ។

១៨. តេន និព្ពត្តេតិ

តតិយន្តា និព្ពត្តត្ថេ ណោ ហោតិ។ កុសម្ពេន និព្ពត្តា កោសម្ពី នគរំ, ឯវំ កាកន្ទី, មាកន្ទី, សហស្សេន និព្ពត្តា សាហស្សី បរិខា, ហេតុម្ហិ កត្តរិ ករណេ ច យថាយោគំ តតិយា។

១៩. ត+មិធ+ត្ថិ

តន្តិ បឋមន្តា ឥជាតិ សត្តម្យត្ថេ ទេសេ តន្នាមេ ណោ ហោតិ, យំ តំ បឋមន្ត+មត្ថិ ចេ។ ឧទុម្ពរា អស្មឹ ទេសេ សន្តីតិ ឱទុម្ពរោ, ពាទរោ, បព្ពជោ។

២០. តត្រ ភវេតិ

សត្តម្យន្តា ភវត្ថេ ណោ។ ឧទកេ ភវោ ឱទកោ, ឱរសោ, ជានបទោ, មាគធោ, កាបិលវត្ថវោ, កោសម្ពោ, មនសិ ភវំ មានសំ សុខំ, សកាគមោ។ សារសោ សកុណោ, សារសី សកុណី, សារសំ បុប្ផំ។ មិត្តេ ភវា មេត្តា មេត្តី វា។ បុរេ ភវា បោរី វាចា។ បាវុសេ ភវោ បាវុសោ មេឃោ។ បាវុសា រត្តិ, បាវុសំ អព្ភំ។ សារទោ, សារទា, សារទំ បុប្ផំ។ មាធុរោ ជនោ, មាធុរា គណិកា, មាធុរំ វត្ថំ។

២១. អជ្ជាទីហិ តនោតិ

ភវត្ថេ តនោ។ អជ្ជ ភវោ អជ្ជតនោ, ស្វាតនោ, ហិយ្យតនោ។ “ឯឱន+ម វណ្ណេ”តិ ឯឱនំ អ ហោតិ។

២២. បុរាតោ ណោ ចតិ

ភវត្ថេ ណោ តនោ ច។ ឯត្ថ ណការោ អវយវោ, នេវា+នុពន្ធោ។ បុរាណោ, បុរាតនោ។

២៣. អមាត្វ+ច្ចោតិ

ភវត្ថេ អច្ចោ ហោតិ។ អមា=សហ ភវោ អមច្ចោ។

២៤. មជ្ឈាទិត្វិ+មោតិ

ភវត្ថេ ឥមោ, មជ្ឈេ ភវោ មជ្ឈិមោ។ ឯវំ អន្តិមោ, ហេដ្ឋិមោ, ឧបរិមោ, ឱរិមោ, បារិមោ, បច្ឆិមោ, អព្ភន្តរិមោ, បច្ចន្តិមោ។

២៥. កណ+ណេយ្យ+ណេយ្យក+យិ+យាតិ

ភវត្ថេ កណអាទយោ ហោន្តិ។ កណ-កុសិនារាយំ ភវោ កោសិនារកោ, មាគធកោ, អារញ្ញកោ វិហារោ, រាជគហកោ, កោសម្ពកោ, ឥន្ទបត្តកោ, កាបិលកោ, ភារុកច្ឆកោ, នាគរកោ។ អង្គេសុ ជាតោ អង្គកោ, កោសលកោ, វេទេហកោ, កម្ពោជកោ, គន្ធារកោ, សោវីរកោ, សិន្ធវកោ, អស្សកោ ឥច្ចាទិ។ ណេយ្យ-គង្គេយ្យោ, បព្វតេយ្យោ, វានេយ្យោ។ ណេយ្យក-កោសលេយ្យកោ , ពារាណសេយ្យកោ, ចម្បេយ្យកោ, សិលាយ ជាតំ សេលេយ្យកំ, មិថិលេយ្យកោ។ ពារាណសេយ្យកោត្យាទីសុ “ទិស្សន្ត+ញ្ញេបិ បច្ចយា”តិ ឯយ្យកោ, ឯវំ ឧបរិ សុត្តេ ទស្សិតបច្ចយតោ វិសុំ បច្ចយេ ទស្សិតេ ឥមិនា សុត្តេនាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ យ-គម្មោ, យម្ហិ អការលោបេ បុព្ពរូបំ រស្សោ ច។ ទិព្ពោ។ ឥយ-ឧទរិយោ, ទិវិយោ, បញ្ចាលិយោ, ពោធិបក្ខិយោ, លោកិយោ។

២៦. ណិកោ

សត្តម្យន្តា ភវត្ថេ ណិកោ ហោតិ។ សរទេ ភវោ សារទិកោ ទិវសោ, សារទិកា រត្តិ។

២៧. ត+មស្ស សិប្បំ សីលំ បណ្យំ បហរណំ បយោជនំ

បឋមន្តា សិប្បាទិវាចកា អស្សេតិ ឆដ្ឋ្យត្ថេ ណិកោ ហោតិ។ វីណាវាទនំ សិប្ប+មស្ស វេណិកោ, វីណាវាទនំ អភេទោបចារេន វីណា នាម។ មោទិង្គិកោ, វំសិកោ។ បំសុកូលធារណំ សីល+មស្ស បំសុកូលិកោ, តេចីវរិកោ។ គន្ធោ បណ្យ+មស្ស គន្ធិកោ, តេលិកោ, គោឡិកោ, បូវិកោ, បណ្ណិកោ, តម្ពូលិកោ, លោណិកោ។ ចាបោបហរណ+មស្ស ចាបិកោ, តោមរិកោ, មុគ្គរិកោ, មោសលិកោ។ ឧបធិ=ក្ខន្ធាទិ បយោជន+មស្ស ឱបធិកំ, សាតិកំ, សាហស្សិកំ។

២៨. តំ ហន្ត+រហតិ គច្ឆតុ+ញ្ឆតិ+ចរតិ

ទុតិយន្តា ហន្តីតិ ឯវមាទីស្វ+ត្ថេសុ ណិកោ ហោតិ។ បក្ខិនោ ហន្តីតិ បក្ខិកោ, សាកុណិកោ, មាយូរិកោ, មច្ឆេ ហន្តីតិ មច្ឆិកោ, មេនិកោ។ មិគេ ហន្តីតិ មាគវិកោ, វការាគមោ ។ មិគស្ស “គទមិនា”ទិនា មគវាទេសេបិ មាគវិកោ។ ឱរព្ភិកោ, ហារិណិកោ។ សូករិកោតិ ឥកោ។ សត+មរហតីតិ សាតិកំ, សន្ទិដ្ឋិកំ, ឯហិ បស្ស វិធិំ អរហតីតិ ឯហិបស្សិកោ។ ឯត្ថ ត្យាទ្យន្តសមុទាយតោ អនុករណត្តា វា តទ្ធិតស្ស អភិធានលក្ខណត្តា វា ពហុលំវិធានេន វា បច្ចយោ។ សាហស្សិកោ, កុម្ភិកោ, ទោណិកោ, អឌ្ឍមាសិកោ, កហាបណិកោ, អាសីតិកា គាថា, នាវុតិកា។ សហស្សិយោតិ ឥយោ។ បរទារំ គច្ឆតីតិ បារទារិកោ, មគ្គិកោ, បញ្ចាសយោជនិកោ, បថិកោ។ ពទរេ ឧញ្ឆតីតិ ពាទរិកោ, សាមាកិកោ។ ធម្មំ ចរតីតិ ធម្មិកោ, អធម្មិកោ។

២៩. តេន កតំ កីតំ ពទ្ធ+មភិសង្ខតំ សំសដ្ឋំ ហតំ ហន្តិ ជិតំ ជយតិ ទិព្ពតិ ខនតិ តរតិ ចរតិ វហតិ ជីវតីតិ

កតាទីស្វ+ត្ថេសុ ណិកោ។ កាយេន កតំ កាយិកំ, វាចសិកំ, មានសិកំតិ សកាគមោ។ វាតេន កតោ អាពាធោ វាតិកោ, សេម្ហិកោ, បិត្តិកោ។ សតេន កីតំ សាតិកំ, សាហស្សិកំ, វត្ថេន កីតំ វត្ថិកំ, កុម្ភិកំ, សោវណ្ណិកំ, ឃាតិកំ។ មូលតោវ បច្ចយោ, អមូលវាចិត្តា ទេវទត្តេន កីតោតិ ន ហោតិ, តទត្ថាប្បតីតិយា។ វរត្តាយ ពទ្ធោ វារត្តិកោ, អាយសិកោ, បាសិកោ, សុត្តិកោ។ ឃតេន អភិសង្ខតំ សំសដ្ឋំ វា ឃាតិកំ, គោឡិកំ, ទធិកំ, មារីចិកំ។ ជាលេន ហតោ ហន្តីតិ វា ជាលិកោ, ពាលិសិកោ។ អក្ខេហិ ជិតំ អក្ខិកំ ធនំ, សាលាកិកំ, តិន្ទុកិកោ, អម្ពផលិកោ។ អក្ខេហិ ជយតិ ទិព្ពតិ វា អក្ខិកោ។ ខណិត្តិយា ខនតីតិ ខាណិត្តិកោ, កុទ្ទាលិកោ។ ទេវទត្តេន ជិតំ, អង្គុល្យា ខនតីតិ ន ហោតិ, តទត្ថានវគមា។ ឧឡុម្បេន តរតីតិ ឱឡុម្បិកោ, ឧឡុម្បិកោតិ តកោ។ កុល្លិកោ, គោបុច្ឆិកោ, នាវិកោ។ សកដេន ចរតីតិ សាកដិកោ, រថិកោ។ បរប្បិកោតិ តកោ។ ខន្ធេន វហតីតិ ខន្ធិកោ។ អំសិកោ, សីសិកោតិ តកោ។ វេតនេន ជីវតីតិ វេតនិកោ, ភតិកោ, កយិកោ, វិក្កយិកោ, កយវិក្កយិកោតិ តកោ។

៣០. តស្ស សំវត្តតិ

ចតុត្ថន្តា សំវត្តតីតិ អស្មឹ អត្ថេណិកោ ហោតិ។ បុនព្ភវាយ សំវត្តតីតិ បោនោព្ភវិកោ, តត្ថិយំ បោនោព្ភវិកា។ លោកាយ សំវត្តតីតិ លោកិកោ។ សុដ្ឋុ អគ្គោតិ សគ្គោ, សគ្គាយ សំវត្តតីតិ សោវគ្គិកោ, សស្សេ្វា+វក តទមិនាទីបាឋា។ ធនាយ សំវត្តតីតិ ធញ្ញំ។

៣១. តតោ សម្ភូត+មាគតំ

បញ្ចម្យន្តា សម្ភូត+មាគតន្តិ ឯតេស្វ+ត្ថេសុ ណិកោ ហោតិ។ មាតិតោ សម្ភូត+មាគតំវា+តិ ឯត្ថ “មាតិតោ ច ភគិនិយំច្ឆោ”តិ “មាតិតោ”តិ ភាគេន ឧស្ស តម្ហិ វាក្យំ, រស្សទ្ធិត្ថេសុ មត្តិកំ, បេត្តិកំ។ ណ្យ+រិយណ+រ្យបច្ចយាបិ ទិស្សន្តិ។ សុរភិតោ សម្ភូតំ សោរភ្យំ។ យម្ហិ ថញ្ញំ។ ឧភយត្ថ “លោបោ+វណ្ណិ+វណ្ណានំ”តិ លោបោ។ រិយណ-បិតុតោ សម្ភូតោ បេត្តិយោ, មាតិយោ, “រានុពន្ធេ+ន្តសរាទិស្សា”តិ ឧលោបោ, មត្តិយោ។ រ្យម្ហិ-ឧលោបោ, ចវគ្គបុព្ពរូបានិ, មច្ចោ វា។

៣២. តត្ថ វសតិ វិទិតោ ភត្តោ និយុត្តោ

សត្តម្យន្តា វសតីត្វេវមាទីស្វ+ត្ថេសុ ណិកោ ហោតិ។ រុក្ខមូលេ វសតីតិ រុក្ខមូលិកោ, អារញ្ញិកោ, រាជគហិកោ, មាគធិកោ, សោសានិកោ។ លោកេ វិទិតោ លោកិកោ។ ចតុមហារាជេសុ ភត្តា ចាតុម្មហារាជិកា។ ទ្វារេ និយុត្តោ ទោវារិកោ, ទស្សេ្វាក តទមិនាទិបាឋា។ ភណ្ឌាគារិកោ។ តកេ-នវកម្មិកោ, អាទិកម្មិកោ។ កិយេ-ជាតិកិយោ, អន្ធកិយោ។

៣៣. តស្សិ+ទំ

ឆដ្ឋិយន្តា តទ+មិច្ច+ស្មឹ អត្ថេ ណិកោ ហោតិ។ សង្ឃស្ស តទំ សង្ឃិកំ, បុគ្គលិកំ, សក្យបុត្តិកោ, នាដបុត្តិកោ, ជេនទត្តិកោ។ កិយេ-សស្ស តទំ សកិយោ, បរកិយោ។ និយេអត្តនិយំ។ កេ-សកោ, រញ្ញោ តទំ រាជកំ ភណ្ឌំ។

៣៤. ណោ

ឆដ្ឋិយន្តា តទ+មិច្ច+ស្មឹ អត្ថេ ណោ ហោតិ។ កច្ចាយនស្ស តទំ កច្ចាយនំ, ព្យាករណំ, សោគតំ សាសនំ, មាហិសំ មំសាទិ។

៣៥. គវាទីហិ យោ

គវាទីហិ ឆដ្ឋិយន្តេហិ តទ+មិច្ច+ស្មឹ អត្ថេ យោ ហោតិ។ គុន្នំ តទំ គព្យំ, អវង, មំសាទិ។ តលោបេ កព្ពំ។ ទុនោ តទំ ទព្ពំ។

៣៦. បិតិតោ ភាតរិ រេយ្យណ

“បិតិតោ មាតិតោ”តិ តេន តេន សុត្តនិបាតេនេវ ឧស្ស ឥ។ បិតុសទ្ទា តស្ស ភាតរិ រេយ្យណ។ បិតុ ភាតា បេត្តេយ្យោ។

៣៧. មាតិតោ ច ភគិនិយំ ច្ឆោ

មាតុតោ ច បិតុតោ ច តេសំ ភគិនិយំ ច្ឆោ ហោតិ។ មាតុ ភគិនិ មាតុច្ឆា, បិតុ ភគិនិ បិតុច្ឆា។ កថំ “មាតុ ភាតា មាតុលោ”តិ, “មាតុលាទិត្វានី”តិ និបាតនា លបច្ចយោ។

៣៨. មាតាបិតូស្វា+មហោ

មាតាបិតូហិ តេសំ មាតាបិតូស្វា+មហោ ហោតិ។ មាតុ មាតា មាតាមហី, មាតុ បិតា មាតាមហោ។ បិតុ មាតា បិតាមហី, បិតុ បិតា បិតាមហោ។ ន យថាសង្ខ្យំ បច្ចេកាភិសម្ពន្ធតោ វិសុំ វិសុំ មាតាបិតុសទ្ទេហិ តេសំ មាតាបិតុន្នំ អត្ថេ បច្ចយោ ហោតិ។

៣៩. ហិតេ រេយ្យណ

មាតាបិតូហិ ហិតេ រេយ្យណ ហោតិ។ មាតុ ហិតោ មត្តេយ្យោ, បេត្តេយ្យោ។

៤០. និន្ទា+ញ្ញាត+ប្ប បដិភាគ រស្ស ទយា សញ្ញាសុ កោ

និន្ទាទីស្វ+ត្ថេសុ នាមស្មា កោ ហោតិ។ និន្ទាយំ-និន្ទិតោ មុណ្ឌោ មុណ្ឌកោ, ឯវំ សមណកោ, បណ្ឌិតកោ, ព្រាហ្មណកោ , វេយ្យាករណកោ។ អញ្ញាតេ-កស្សា+យំ អស្សោ អស្សកោ, បយោគសាមត្ថិយា សម្ពន្ធិវិសេសានាវគមោ+វគម្យតេ។ អប្បត្ថេ-អប្បកំ តេលំ តេលកំ, ឃតកំ។ បដិភាគត្ថេ-ហត្ថី វិយ ហត្ថិកោ, អស្សកោ, ពលីពទ្ទកោ។ “ឥមេ នោ ហត្ថិកា អស្សា, ពលីពទ្ទា ច នោ ឥមេ”ត្យាទិបាឋេ “លោបោ”តិ កបច្ចយលោបេន វា អភេទោបចារេន វា ទដ្ឋព្ពំ, ឥមេ ច ទារុអាទីហិ កតរូបានិ។ រស្សេរស្សោ មានុសោ មានុសកោ, រុក្ខកោ, បិលក្ខកោ។ ទយាយំ-ទយិតោ=នុកម្បិតោ បុត្តោ បុត្តកោ, វច្ឆកោ។ សញ្ញាយំ-មោរោ វិយ មោរកោ, កតកោ, ភតកោ។

៤១. ត+មស្ស បរិមាណំ ណិកោ ច

បឋមន្តា អស្សេតិ អស្មឹ អត្ថេ ណិកោ ហោតិ កោ ច, តញ្ចេ បឋមន្តំ បរិមាណំ ភវតិ។ ទោណាទីនំ បរិមិតវីហាទីនំ ករណត្តា “បរិមីយន្ត្យ+នេនាតិ បរិមាណ”ន្តិ ហោតិ។ ទោណោ បរិមាណ+មស្សាតិ ទោណិកោ វីហិ, ខារសតិកោ, ខារសហស្សិកោ, អាសីតិកោ វយោ, ឧបឌ្ឍកាយោ បរិមាណ+មស្ស ឧបឌ្ឍកាយិកំ ពិម្ពោហនំ។ បញ្ចកំ, ឆក្កំ។

៤២. យ+តេ+តេហិ+ត្តកោ

យាទីហិ បឋមន្តេហិ អស្សេតិ ឆដ្ឋ្យត្ថេ ត្តកោ ហោតិ, តញ្ចេ បឋមន្តំ បរិមាណំ ភវតិ។ យំ បរិមាណ+មស្ស យត្តកំ, តត្តកំ, “ឯតស្សេដ ត្តកេ”តិ ឯតស្ស ឯដ, ឯត្តកំ។ អាវតកេ-យំ បរិមាណ+មស្ស យាវតកោ, តាវតកោ។

៤៣. សព្ពា ចា+វន្តុ

សព្ពតោ បឋមន្តា យាទីហិ ច អស្សេតិ ឆដ្ឋ្យត្ថេ អាវន្តុ ហោតិ, តញ្ចេ បឋមន្តំ បរិមាណំ ភវតិ។ សព្ពំ បរិមាណ+មស្ស សព្ពាវន្តំ, “អំងំ នបុំសកេ”តិ អំ។ យាវន្តំ, តាវន្តំ។

៤៤. កិម្ហា រតិ+រីវ+រីវតក+រិត្តកា

កិម្ហា បឋមន្តា អស្សេតិ ឆដ្ឋ្យត្ថេ រតិ+រីវ+រីវតក+រិត្តកា ហោន្តិ។ កីសង្ខ្យានំ បរិមាណ+មេសំ កតិ, រានុពន្ធត្តា ឥំភាគលោបោ។ កីវ, កីវតកំ, កិត្តកំ។ រីវន្តោ សភាវតោ អសំខ្យោ។

៤៥. សញ្ជាតំ តារកាទិត្វិ+តោតិ

សញ្ញាតត្ថេ ឥតោ។ តារកា សញ្ជាតា អស្ស តារកិតំ គគនំ, បុប្ផានិ សញ្ជាតានិ អស្ស បុប្ផិតោ រុក្ខោ, បល្លវិតា លតា។

៤៦. មានេ មត្តោ

បឋមន្តា មានវុត្តិតោ អស្សេតិ អស្មឹ អត្ថេ មត្តោ ហោតិ។ បលំ ឧម្មាន+មស្ស បលមត្តំ។ ហត្ថោ បណាម+មស្ស ហត្ថមត្តំ។ សតំ មាន+មស្ស សតមត្តំ។ ទោណោ បរិមាណ+មស្ស ទោណមត្តំ។ អភេទោបចារា ទោណោតិបិ ហោតិ។ មីយតេ+នេនាតិ មានំ, មានស្ស សម្ពន្ធិត្តា ឆដ្ឋន្តភូតានមេវ វិធិ ហោតិ។ ឯត្ថ ច –

ឧទ្ធមានន្ត ឧម្មានំ, បរិមាណន្ត សព្ពតោ;
បមាណំ ហោតិ អាយាមោ, សំខ្យាសេសោ តុ សព្ពតោ។

៤៧. តគ្ឃោ ចុ+ទ្ធំ

ឧទ្ធមានវុត្តិតោ តគ្ឃោ ហោតិ មត្តោ ច។ ជណ្ណុ បរិមាណ+មស្ស ជណ្ណុតគ្ឃំ, ជណ្ណុមត្តំ។

៤៨. ណោ ច បុរិសាតិ

បុរិសា ណោ ហោតិ មត្តាទយោ ច។ បុរិសោ បរិមាណ+មស្ស បោរិសំ, បុរិសមត្តំ+បុរិសតគ្ឃំ។

៤៩. អយុ+ភទ្វិតីហំ+សេ

ឧភទ្វិតីហិ អវយវវុត្តីហិ អយោ ហោតិ។ ឧភោ អំសា អស្ស ឧភយំ, ទ្វយំ, តយំ។ អំសសម្ពន្ធេន សមុទាយេ វិធិ ហោតីតិ ន ឧភយាទិតោ ពហុវចនន្តិ ចេ, “រាហុនោ សិរោ” ត្យាទោ អភេទេបិ ភេទវិវក្ខាយ លព្ភមានតោ ពហុវចនំ ហោតេវ។

៥០. សង្ខ្យាយ សច្ចុ+តី+សា+ស+ទសន្តាយា+ធិកា+ស្មឹ សតសហស្សេ ឌោ

សត្យន្តាយ ឧត្យន្តាយ ឦសន្តាយ អាសន្តាយ ទសន្តាយ សង្ខ្យាយ បឋមន្តាយ អស្មិន្តិ សត្តម្យត្ថេ ឌោ ហោតិ, សា ចេ សង្ខ្យា អធិកា ហោតិ, យ+ទស្មិន្តិ, តំ ចេ សតំ សហស្សំ សតសហស្សំ វា ហោតិ។ វីសតិ អធិកា អស្មឹ សតេតិ វីសំសតំ។

១៣៩. ឌេ សតិស្ស តិស្សតិ

ឌេ បរេ សត្យន្តស្ស តិការស្ស លោបោ ហោតិ។ ឯកវីសំសតំ សហស្សំ សតសហស្សំ វា។ តីសតិ អធិកា អស្មឹ សតាទិកេតិ តីសសតំ ឯកតីសសតំ ឥច្ចាទិ។ ឧត្យន្តាយនវុតិ អធិកា អស្មឹ សតាទិកេតិ នវុតំសតំ សហស្សំ សតសហស្សំ វា។ ឦសន្តាយ-ចត្តាលីសំ អធិកា អស្មឹ សតេ សហស្សេ សតសហស្សេតិ ចត្តាលីសសត+មិច្ចាទិ។ អាសន្តាយ ឯវំ, បញ្ញាសំសត+មិច្ចាទិ។ ទសន្តាយ-ឯកាទសំសត+មិច្ចាទិ។

៥១. តស្ស បូរណេ+កាទសាទិតោ វា

ឆដ្ឋិយន្តាយេ+កាទសាទិកាយ សំខ្យាយ ឌោ ហោតិ បូរណត្ថេ វិភាសា។ សា សំខ្យា បូរិយតេ យេន តំ បូរណំ។ ឯកាទសន្នំ បូរណោ ឯកាទសោ។ អញ្ញត្រ “ម បញ្ចាទិកតីហី”តិ មោ, ឯកាទសមោ។ វីសតិយា បូរណោ វីសោ វីសតិមោ, តីសោ, តីសតិមោ។ វាសទ្ទស្ស វវត្ថិតវិភាសត្ថា និច្ចំ ចត្តាលីសោ បញ្ញាសោ។

៥២. ម បញ្ចាទិកតីហិតិ

មបច្ចយេ បញ្ចមោ, បញ្ចមី។ សត្តមោ, សត្តមី។ អដ្ឋមោ, អដ្ឋមី។ កតិមោ, កតិមី ឥច្ចាទិ។

៥៣. សឋាទីន+មិ ចតិ

សតាទីនំ មោ ច អន្តាទេសោ ត ច។ សតស្ស បូរណោ សតិមោ, សហស្សិមោ។

៥៤. ឆា ដ្ឋ+ដ្ឋមាតិ

ឆសទ្ទា បូរណត្ថេ ដ្ឋ+ដ្ឋមា។ ឆន្នំ បូរណោ ឆដ្ឋោ, ឆដ្ឋមោ។ ឥត្ថិយំ ឆដ្ឋី, ឆដ្ឋមី។ “ចតុត្ថទុតិយេស្វេ+សំ តតិយបឋមា”តិ និបាតនា បូរណត្ថេ ទ្វិតោ តិយោ ទ្វិស្ស ទុ ច, តិចតូហិ តិស្ស អ, តិយ+ត្ថា ច យថាក្កមំ, ទុតិយោ តតិយោ, ចតុត្ថោ។

៥៥. ឯកា កា+ក្យ+សហាយេ

“សតិ ព្យភិចារេ វិសេសនំ សាត្ថកំ”តិ ញាយា សំខ្យាតោ វិសេសេតុំ “អសហាយេ”តិ វុត្តំ។ ឯកស្មា អសហាយត្ថេ ក+អាកី ហោន្តិ វា។ ឯកោវ ឯកកោ, ឯកាកី, ឯកោ វា។

៥៦. វច្ឆាទីហិ តនុត្តេ តរោ

វច្ឆាទីនំ សភាវស្ស តនុត្តេ=កិញ្ចិមត្តាវសេសេ តរោ ហោតិ។ សោ=សកោ ភាវោ សភាវោ អត្តនិយបវត្តិនិមិត្តំ។ សុសុត្តស្ស តនុត្តេ វច្ឆតរោ, ឥត្ថិយំ វច្ឆតរី។ យោព្ពនស្ស តនុត្តេ ឱក្ខតរោ។ ឱក្ខា=ទុតិយវយដ្ឋកោណោ។ អស្សភាវស្ស តនុត្តេ អស្សតរោ។ គាវោតិ ជាតិសាមត្ថិយស្ស តនុត្តេ ឧសភតរោ។ ឯត្ថ តនុត្តំ អប្បពលតា។

៥៧. កិម្ហា និទ្ធារណេ រតរ+រតមា

កឹសទ្ទា និទ្ធារណេ រតរ+រតមា ហោន្តិ។ កោ ឯវាតិ កតរោ ភវតំ ទេវទត្តោ, កតរោ ភវតំ កដ្ឋោ។ កតមោ ភវតំ ទេវទត្តោ, កតមោ ភវតំ កដ្ឋោ។ ភារទ្វាជានំ កតមោ+សិ ព្រហ្មេ។

៥៨. តេន ទត្តេ លិ+យាតិ

ទត្តេ+ភិធេយ្យេ ល+ឥយា ហោន្តិ ពហុលាធិការា មនុស្សសញ្ញាយំ។ ទេវេន ទត្តោ ទេវលោ ទេវិយោ, ព្រហ្មលោ ព្រហ្មិយោ។ សីវលោ សីវិយោ សិស្ស ទីយោ។ ទេវ+ព្រហ្ម+សិវាតិ តន្នាមកា មនុស្សា។ (វត្តមិច្ចាទិអនេកត្ថតទ្ធិតំ)។

៥៩. តស្ស ភាវកម្មេសុត្ត+តា+ត្តន+ណ្យ+ណេយ្យ+ណិ+យ+ណិយា

ឆដ្ឋិយន្តា ភាវេ កម្មេ ច ត្តាទយោ ហោន្តិ ពហុលំ។ ន សព្ពេ បច្ចយា សព្ពតោ ហោន្តិ អញ្ញត្រត្ត+តាហិ។ ភវន្តិ ឯតស្មា ពុទ្ធិសទ្ទាតិ ភាវោ សទ្ទបវត្តិនិមិត្តំ។ វុត្តញ្ច –

> ហោន្ត្យ+ស្មា សទ្ទពុទ្ធីតិ, ភាវោ តំ សទ្ទវុត្តិយា;
> និមិត្តភូតំ នាមញ្ច, ជាតិ ទព្ពំ ក្រិយា គុណោតិ។

នីលស្ស បដស្ស ភាវោ នីលត្តំ នីលតាតិ គុណោ ភាវោ។ ឯត្ថ នីលគុណវសេន បដេ នីលសទ្ទស្ស វុត្តិយា បដពុទ្ធិយា និមិត្តំ ភាវោ នាម។ នីលស្ស គុណស្ស ភាវោ នីលត្តំ នីលតាតិ នីលគុណជាតិ, ឯត្ថ នីលគុណជាតិ និមិត្តំ ហុត្វា នីលសទ្ទស្ស គុណវុត្តិយា នីលគុណជាតិ និមិត្តំ។ គោត្តំ គោតាតិ គោជាតិ, ឯត្ថ ជាតិសទ្ទានំ ទព្ពវុត្តិយា សតិ ជាតិ និមិត្តំ។ បាចកស្ស ភាវោ បាចកត្តំតិ ក្រិយាសម្ពន្ធិត្តំ ភាវោ, ឯត្ថ បចនក្រិយាសម្ពន្ធិត្តំ ភាវោ។ ទណ្ឌិត្តំ វិសាណិត្តំ រាជបុរិសត្តំតិ ទណ្ឌ+វិសាណ+រាជទព្ពានំ សម្ពន្ធិត្តំ ភាវោ, ទណ្ឌីត្យាទិសទ្ទបវត្តិយា និមិត្តត្តា។

ទេវទត្តស្ស ភាវោ ទេវទត្តត្តំ, ចន្ទត្តំ, សូរិយត្តំតិ តទវត្ថា វិសេសសាមញ្ញំ, ទេវទត្តស្ស ពាលតាទិអវត្ថាភេទោ, ចន្ទស្ស កលាទិអវត្ថាភេទោ ច, សូរិយស្ស មន្ទបដុតាទិអវត្ថាភេទោ ច សាមញ្ញំ, តទេត្ថ និមិត្តំ។ ឯត្ថ វិជ្ជមានបទត្ថានំ វិសយភូតសញ្ញាសទ្ទានំ បវត្តិនិមិត្តំ វុត្តំ។ អាកាសត្តំ អភាវត្តំតិ, តត្ថ ឃដាកាស+បីឋរាកាស, បដាភាវ+ឃដាភាវាទិនា ឧបចរិតភេទសាមញ្ញំ ភាវោ។

ត្តន-បុថុជ្ជនត្តនំ។ វេទនាយ ភាវោ វេទនត្តនំ, រស្សោ។ ឯវំ ជាយត្តនំ, ជារត្តនំ។

ណ្យ-អលសស្ស ភាវោ កម្មំ វា អាលស្យំ, ឯត្ថ “លោបោ+វណ្ណិ+វណ្ណានំ”តិ អ-លោបេ “សរាន+មាទិស្សា”ទិនា អាការោ, ឯវ+មុបរិ ច។ ព្រាហ្មណស្ស ភាវោ ព្រាហ្មញ្ញំ, ញ្ញការបុព្វរូបានិ។ ចាបល្យំ, នេបុញ្ញំ, បេសុញ្ញំ, វណ្ណោ ភាវោ វជ្ជំ, អាធិបច្ចំ, ទាយជ្ជំ, វេសម្មំ, វេសមំ, ណបច្ចយោ។ សខិនោ ភាវោ សខ្យំ, វាណិជ្ជំ, អារោគ្យំ, ឱទគ្យំ, អានណ្យំ, ទុព្វល្យំ, ពល្យំ, បណ្ឌិច្ចំ, ពាហុស្សច្ចំ, បោរោហិច្ចំ។ មុដ្ឋស្សតិស្ស ភាវោ មុដ្ឋស្សច្ចំ, ឥលោបោ។ កោសល្លំ, វេបុល្លំ។ សមានស្ស ភាវោ សាមញ្ញំ, បេរិស្សំ, សោមនស្សំ, ទោមនស្សំ, សោវចស្សំ, ទោវចស្សំ, និបកស្ស ភាវោ នេបក្កំ, អាធិក្កំ, ទុភគស្ស ភាវោ ទោភគ្គំ, សរូបស្ស ភាវោ សារុប្បំ, ឱបម្មំ, សោខុម្មំ, តថស្ស ភាវោ តច្ឆំ។ ទុម្មេធស្ស ភាវោ ទុម្មេជ្ឈំ។ ភេសជស្ស ភាវោ ភេសជ្ជំ, ព្យាវដស្ស កម្មំ វេយ្យាវច្ចំ យថា វេយ្យាករណំ។

ណេយ្យ-សុចិនោ ភាវោ សោចេយ្យំ, អាធិបតេយ្យំ, កបិស្ស ភាវោ កាបេយ្យំ។ សឋស្ស ភាវោ កម្មំ វា សាឋេយ្យំ។

ណ-គរូនំ ភាវោ គារវំ, ឧ អវង។ បាដវំ, អជ្ជវំ, មទ្ទវំ, “កោសជ្ជា”ទិនា ឧស្ស អត្តំ ទ្វិត្តញ្ច។ បរមានំ ភាវោ បារមី, វីបច្ចយោ។ សមគ្គានំ ភាវោ សាមគ្គី។

ឥយ-អធិបតិនោ ភាវោ អធិបតិយំ, បណ្ឌិតិយំ, ពហុស្សុតិយំ, នគ្គិយំ, សូរិយំ។

ណិយ-អលសស្ស ភាវោ កម្មំ វា អាលសិយំ, កាលុសិយំ, មន្ទិយំ, ទក្ខិយំ, បោរោហិតិយំ, វេយ្យត្តិយំ។

កថំ រាមណីយកំតិ, សកត្ថេ កន្តា ណេន សិទ្ធា។ កម្មំ=ក្រិយា, តត្ថ អលសស្ស កម្មំ អលសត្តំ អលសតា អលសត្តនំ អាលស្យំ អាលសិយំ វា។

១២២. សកត្ថេតិ

សកត្ថេបិ យថាយោគំ ត្តាទយោ ហោន្តិ។ យថាភូតមេវ យថាភុច្ចំ, ការុញ្ញំ, បត្តកល្លំ។ អាកាសានន្តមេវ អាកាសានញ្ចំ, ឯត្ថ អការលោបោ, តស្ស ចេ បុព្វរូបេ ច កតេ “តទមិនា”ទិនា នស្ស ញោ ច លោបោ ច ហោតិ, កាយបាគុញ្ញតា។

៦០. ព្យ វទ្ធទាសា វា

ឆដ្ឋិយន្តា វទ្ធា ទាសា ច ព្យោ ហោតិ ភាវកម្មេសុ។ វទ្ធស្ស ភាវោ កម្មំ វា វទ្ធព្យំ, វទ្ធតា។ ទាសស្ស ភាវោ កម្មំ វា ទាសព្យំ, ទាស្យំ, ទាសតា។ កថំ វទ្ធវំតិ, ណេ វាគមោ។

៦១. នស យុវា ពោ ច វស្ស

ឆដ្ឋិយន្តា យុវសទ្ទា ភាវកម្មេសុ នណ វា ហោតិ វស្ស ពោ ច។ យុវស្ស ភាវោ យោព្វនំ, យុវត្តំ យុវតា វា។

៦២. អណ្វាទិត្វិ+មោតិ

ភាវេ វា ឥមោ។ អណុនោ ភាវោ អណិមា, លឃិមា, មហតោ ភាវោ មហិមា។ កិសស្ស ភាវោ កសិមា។

១៣៣. កិស+មហត+មិមេ កស, មហាតិ

ឥមម្ហិ មហតោ មហោ ច កិសស្ស កសាទេសោ ច ហោតិ។

៦៣. ភាវា តេន និព្វត្តេតិ

ក្រិយាវាចកសទ្ទតោ ឥមោ, បាកេន និព្វត្តំ បាកិមំ, សេកិមំ។

១២៧. កោសជ្ជា+ជ្ជវ+បារិសជ្ជ+សោហជ្ជ+មទ្ទវា+រិស្សា+សភា+ជញ្ញ+ថេយ្យ+ ពាហុសច្ចា

ឯតេ សទ្ទា និបច្ចន្តេ ណានុពន្ធេ។ កុសីតស្ស ភាវោតិ ភាវេ ណ្យោ ហោតិ, ឥមិនា ឦស្ស អការេ ច តស្ស ជេ ច កតេ យស្ស បុព្ពរូបំ, កោសជ្ជំ។ ឧជុនោ ភាវេ អជ្ជវំតិ ណោ, ឥមិនា ឧស្ស អត្តំ, “ឧវណ្ណស្សា+វង សរេ”តិ អវង អាទេសេ ជស្ស ទ្វិត្តំ។ បរិសាសុ សាធូតិ វាក្យេ “ណ្យោ តត្ថ សាធូ”តិ ណ្យោ, ឥមិនា ជាគមោ ច, “ព្យញ្ជនេ ទីឃរស្សា”តិ អាស្ស រស្សេ ច កតេ ជស្ស បុព្ពរូបំ, បារិសជ្ជោ។ ឥមិនា កមេន វាក្យេនេវ សទ្ទសិទ្ធិ វេទិតព្ពា។ សុហទយោវ សុហជ្ជោ, តស្ស ភាវោ សោហជ្ជំ, ឥមិនា អយលោបោ។ មុទុនោ ភាវោ មទ្ទវំ, ឥមិនា ឧស្ស អត្តំ។ ឥសិនោ ឥទំ ភាវោ វា អារិស្សំ, ណ្យបច្ចយេ ឥមិនា អារញ្ញគមេ “លោបោ+វណ្ណិ+វណ្ណានំ”តិ អន្តឥការលោបោ ច។ ឧសភស្ស ឥទំ ភាវោ វា អាសភំ, ឥមិនា ឧស្ស អា។ អាជានីយស្ស ភាវោ អាជញ្ញំ, ឥមិនា យលោបេ “លោបោ+វណ្ណិ+វណ្ណានំ”តិ ឦការលោបោ។ ថេនស្ស ភាវោ ថេយ្យំ, ឥមិនា នស្ស យការោ។ ពហុស្សុតស្ស ភាវោ ពាហុសច្ចំ, ឥមិនា ឧស្ស អការោ សំយោគាទិលោបោ។ (ភាវតទ្ធិតំ)។

៦៤. តរ+តមិ+ស្សិកិ+យិ+ដ្ឋា+តិសយេ

អតិសយេ វត្តមានតោ ហោន្តេ+តេ បច្ចយា។ អតិសយេន បាបោ បាបតរោ បាបតមោ បាបិស្សិកោ បាបិយោ បាបិដ្ឋោ, ឥត្ថិយំ បាបតរា ឥច្ចាទិ។ អតិសយប្បច្ចយន្តាបិ អតិសយប្បច្ចយោ, អតិសយេន បាបិដ្ឋោ បាបិដ្ឋតរោ បាបិដ្ឋតមោ។ ឯវំ បដុតរោ បដុតមោ, បដិស្សិកោ, បដិយោ, បដិដ្ឋោ, វរតរោ ឥច្ចាទិ បណីតតរោ ឥច្ចាទិ ច។

១៣៥. ជោ វុទ្ធស្សិ+យិ+ដ្ឋេសុ

វុទ្ធស្ស ជោ ហោតិ ឥយឥដ្ឋេសុ។ អតិសយេន វុទ្ធោ ជេយ្យោ ជេដ្ឋោ, ជាទេសេ បុព្ពសរលោបេ លុត្តា សរា ឥស្ស ឯការេ ច យស្ស ទ្វិត្តំ។

១៣៦. ពាឡ្ហ+ន្តិក+បសត្ថានំ សាធ+នេទ+សា

ឥយឥដ្ឋេសុ ពាឡ្ហ+ន្តិក+បសត្ថានំ សាធ+នេទ+សា ហោន្តិ យថាក្កមំ។ អតិសយេន ពាឡ្ហោ សាធិយោ សាធិដ្ឋោ។ អតិសយេន អន្តិកោ នេទិយោ នេទិដ្ឋោ។ អតិសយេន បសត្ថោ សេយ្យោ សេដ្ឋោ, បុព្ពេវ សរេ លុត្តេ ឥស្ស ឯ ទ្វិត្តញ្ច។

១៣៧. កណ+កន+ប្ប+យុវានំ

ឥយឥដ្ឋេសុ អប្បយុវានំ កណ+កនា ហោន្តិ យថាក្កមំ។ អតិសយេន អប្បោ កណិយោ កណិដ្ឋោ។ អតិសយេន យុវា កនិយោ កនិដ្ឋោ។

១៣៨. លោបោ វី+មន្តុ+វន្តូនន្តិ

ឥយឥដ្ឋេសុ វី+មន្តុ+វន្តូនំ លោបោ។ អតិសយេន មេធាវី មេធិយោ មេធិដ្ឋោ។ អតិសយេន សតិមា សតិយោ សតិដ្ឋោ។ អតិសយេន គុណវា គុណិយោ គុណិដ្ឋោ។ ឯត្ថ យថាក្កមំ មន្ត្វត្ថេ វី+មន្តុ+វន្តុ ហោតិ។

៦៥. តន្និស្សិតេ ល្លោ

ល្លបច្ចយោ ហោតិ ទុតិយន្តា តន្និស្សិតត្ថេ។ វេទំ និស្សិតំ វេទល្លំ។ ទុដ្ឋុ និស្សិតំ ទុដ្ឋុល្លំ។ វេទន្តិ តុដ្ឋិ។ ឥល្លេ សង្ខារំ និស្សិតំ សង្ខារិល្លំ។

៦៦. តស្ស វិការាវយវេសុ ណ+ណិក+ណេយ្យ+មយា

បកតិយា ឧត្តរ+មវត្ថន្តរំ វិការោ។ ឆដ្ឋិយន្តា នាមស្មា វិការេ+វយវេ ច ណាទយោ ហោន្តិ ពហុលំ។ ណ-អយសោ វិការោ អាយសំ ពន្ធនំ, សកាគមោ។ ឧទុម្ពរស្ស អវយវោ វិការោ វា ឱទុម្ពរំ ភស្មំ បណ្ណំ វា។ កាបោតំ មំសំ សត្ថិ វា។ ណិក-កប្បាសស្ស វិការោ កប្បាសិកំ វត្ថំ។ ណេយ្យ-ឯណិស្ស វិការោ+វយវោ វា ឯណេយ្យំ។ កោសានំ វិការោ កោសេយ្យំ វត្ថំ។ មយ-តិណានំ វិការោ តិណមយំ, ទារុមយំ, នឡមយំ, មត្តិកាមយំ, សុវណ្ណមយោ រថោ, រូបិយមយំ។ “អញ្ញស្មិំ”តិ មយោ, គុន្នំ ករីសំ គោមយំ។

៦៧. ជតុតោ ស្សណ វា

វិការាវយវេសុ ជតុតោ ស្សណ វា ហោតិ។ ឯត្ថ "វិការាវយវេសូ"តិ វត្តន្តេសុបិ ពហុលាធិការា វិការេយេវ ហោតិ។ ជតុនោ វិការោ ជាតុស្សំ ជតុមយំ។

១២៣. លោបោតិ

ពហុលំ បច្ចយលោបោបិ។ "ផលិតស្ស រុក្ខស្ស ផល+មវយវោ វិការោ ច, បល្លវិតស្សេវ បល្លវំ"តិ វុត្តត្តា ផលាទយោ អវយវា វិការា ច ហោន្តិ, តស្មា តទំ វុច្ចតិ ផលបុប្ផមូលេសុ វិការាវយវេសុ-បិយាលស្ស ផលានិ បិយាលានិ, មល្លិកាយ បុប្ផានិ មល្លិកា, ឧសិរស្ស មូលំ ឧសីរំ។ តំសទ្ទេន វា តទភិធានំ អភេទោបចារេន, តស្មា បច្ចយលោបំ វិនាបិ សិជ្ឈតិ។

៦៨. សមូហេ កណ+ណ+ណិកា

ឆដ្ឋិយន្តា សមូហេ កណ+ណ+ណិកា ហោន្តិ។ គោត្តបច្ចយន្តា កណ-រាជញ្ញានំ សមូហោ រាជញ្ញកំ, មានុសកំ។ ឧក្ខាទីហិ ឧក្ខានំ សមូហោ ឱក្ខកំ, "សំយោគេ ក្វចី"តិ ឱកាវោ។ ឱដ្ឋកំ។ ឧរព្ភានំ សមូហោ ឱរព្ភកំ។ រាជកំ, រាជបុត្តកំ, ហត្ថិកំ, ធេនុកំ, មាយូរកំ, កាបោតកំ, មាហិសកំ។ ណ-កាកានំ សមូហោ កាកំ, ភិក្ខំ។ ណិក អចិត្ត-អបូបានំ សមូហោ អាបូបិកំ, សំកុលិកំ។

៦៩. ជនាទីហិ តាតិ

សមូហត្ថេ តា។ ជនានំ សមូហោ ជនតា, គជតា, ពន្ធុតា, គាមតា, សហាយតា, នាគរតា។ តាន្តា សភាវតោ តត្ថិលិង្គា។

មទនីយន្តិ ករណេ+ធិករណេ វា អនីយេន សិទ្ធំ។ ធូមាយិតត្តន្តិក្តន្តា នាមធាតុតោ ត្តេន សិទ្ធំ, ធូមោ វិយ អាចរតីតិ "កត្តុតា+យោ"តិ អាយេ "គមនត្ថាកម្មកាធារេ ចា"តិ ក្តបច្ចយេ ឧអាគមេ ច កតេ ធូមាយិតស្ស ភាវោតិ ធូមាយិតត្តំ។

៧០. តយោ ហិតេតិ

ហិតត្ថេ តយោ។ ឧបាទានានំ ហិតំ ឧបាទានិយំ។

៧១. ចក្ខាទិតោ ស្សោតិ

ហិតត្ថេ ស្សោ។ ចក្ខុនោ ហិតំ ចក្ខុស្សំ, អាយុស្សំ។

៧២. ណ្យោ តត្ថ សាធុ

សត្តម្យន្តា តត្ថ សាធូតិ អស្មឹ អត្ថេ ណ្យោ ហោតិ។ សាធូតិ កុសលោ យោគ្គោ ហិតោ វា។ សភាយំ កុសលោ សព្ភោ, អាការលោបោ។ បរិសាយំ សាធុ បារិសជ្ជោ, "កោសជ្ជា"ទិនា ជាគមេ អការវុទ្ធិ។ មេធាយ ហិតំ មេជ្ឈំ យតំ។ បាទានំ ហិតំ បជ្ជំ តេលំ។ "អញ្ញស្មី"តិ ណ្យោ, រថំ វហតីតិ រច្ឆា។

៧៣. កម្មា និយ+ញ្ញាតិ

កម្មសទ្ទា សាធ្វត្ថេ និយ+ញ្ញា ហោន្តិ។ កម្មេ សាធុ កម្មនិយំ កម្មញ្ញំ។

៧៤. កថាទិត្វិ+កោតិ

ឥកោ។ កថាយំ កុសលោ កថិកោ។ ធម្មកថិកោ, សង្គាមិកោ, បវាសិកោ, ឧបវាសិកោ។

៧៥. បថាទីហិ ណេយ្យោតិ

ណោយ្យោ។ បថេ ហិតំ បាថេយ្យំ, សបតិស្មឹ ហិតំ សាបតេយ្យំ ធនំ។ បទីបេយ្យំ តេលំ។

៧៦. ទក្ខិណាយា+រហេតិ

អរហត្ថេ ណេយ្យោ។ ទក្ខិណំ អរហតីតិ ទក្ខិណេយ្យោ។

៧៧. រាយោ តុមន្តាតិ

អរហត្ថេ តុមន្តា រាយោ វា។ ឃាតេតុំ អរហតីតិ ឃាតេតាយំ, “រានុពន្ធេ+ន្តសរាទិស្សា”តិ ឧំលោបោ។ ជាបេតាយំ, បព្ពាជេតាយំ។ វាតិ កឹ, ឃាតេតុំ។ (សំកិណ្ណតទ្ធិតំ)។

៧៨. ត+មេត្ថ+ស្ស+ត្ថីតិ មន្តុ

បឋមន្តា ឯត្ថ អស្ស អត្ថីតិ ឯតេស្វ+ត្ថេសុ មន្តុ ហោតិ។ គាវោ ឯត្ថ ទេសេ អស្ស វា បុរិសស្ស សន្តីតិ គោមា, គោមន្តោ ឥច្ចាទិ គុណវន្តុសមំ។

អត្ថីតិ វត្តមានកាលោបាទានតោ ភូតាហិ ភវិស្សន្តីហិ វា គោហិ ន គោមា។ កថំ គោមា អាសិ, គោមា ភវិស្សតីតិ។ តទាបិ វត្តមានាហិយេវ គោហិ គោមា, អាសិ ភវិស្សតីតិ បទន្តរា កាលន្តរំ។ ឥតិសទ្ទតោ វិសយនិយមោ។ វុត្តញ្ហិ –

> បហូតេ ច បសំសាយំ, និន្ទាយញ្ចា+តិសាយនេ;
> និច្ចយោគេ ច សំសគ្គេ, ហោន្តិ+មេ មន្តុអាទយោតិ។

១៣៤. អាយុស្សា+យស មន្តុម្ហិ

មន្តុម្ហិ អាយុស្ស អាយសាទេសោ ហោតិ។ អាយុ អស្ស អត្ថីតិ អាយស្មា។ គោ អស្សោតិ ជាតិសទ្ទានំ ទព្ពាភិធាន- សាមត្ថិយា មន្វាទយោ ន ហោន្តិ, តថា គុណសទ្ទានំ សេតោ បដោតិ។ យេសំ តុ គុណសទ្ទានំ ទព្ពាភិធានសាមត្ថិយំ នត្ថិ, តេហិ ហោន្តេវ, ពុទ្ធិ អស្ស អត្ថីតិ ពុទ្ធិមា។ “វន្ត្វ+វណ្ណា”តិ វន្តុម្ហិ រូបវា រសវា គន្ធវា សទ្ទវា។ “ទណ្ឌាទិត្វិ+កឦ វា”តិ ឥក+ឦ, រសី រសិកោ, រូបី រូបិកោ, គន្ធី គន្ធិកោតិ។

៧៩. វន្ត្វ+វណ្ណាតិ

វន្តុ។ បសត្ថំ សីល+មស្ស អត្ថីតិ សីលវា។ បហុតា បសត្ថា វា បញ្ញា អស្ស អត្ថីតិ បញ្ញាវា។

៨០. ទណ្ឌាទិត្វិ+ក+ឦ វាតិ

ឥក+ឦ ហោន្តិ វា មន្តុត្ថេ។ ពហុលំវិធានា កុតោចិសទ្ទតោ ទ្វេ ហោន្តិ, កុតោ ចេ+កមេកំវ។ និច្ចយុត្តោ ទណ្ឌោ អស្ស អត្ថីតិ ទណ្ឌិកោ ទណ្ឌី។ គន្ធិកោ គន្ធី។ វាត្វេវ, ទណ្ឌវា។

“ឧត្តមិណេវ ធនា ឥកោ”តិ គណសុត្តេន ឥកោ ធនិកោ។ អញ្ញោ ធនី ធនវា។

“អសន្និហិតេ អត្ថា” អសន្និហិតោ អត្ថោ អស្ស អត្ថីតិ អត្ថិកោ អត្ថី។ សន្និហិតេ អត្ថវា។ “តទន្តា ច” បុញ្ញត្ថោ អស្ស អត្ថីតិ បុញ្ញត្ថិកោ បុញ្ញត្ថី។

“វណ្ណន្តា ឦយេវ”។ ព្រហ្មវណ្ណំ អស្ស អត្ថីតិ ព្រហ្មវណ្ណី, ទេវវណ្ណី។

“ហត្ថទន្តេហិ ជាតិយំ”។ ហត្ថ+មស្ស អត្ថីតិ ហត្ថី, ទន្តី។ អញ្ញត្រ ហត្ថវា ទន្តវា។

“វណ្ណតោ ព្រហ្មចារិម្ហិ”។ វណ្ណោ អស្ស អត្ថីតិ វណ្ណិកោ ព្រហ្មចារី។

“បោក្ខរាទិតោ ទេសេ”។ បោក្ខរំ ជលំ បទុមំ វា អស្ស អត្ថីតិ បោក្ខរី, “យុវណ្ណេហិ នី”តិ នីម្හិ “ឃរណ្យាទយោ”តិ ឦស្ស អត្តំ, នស្ស ណោ ច, បោក្ខរណី, ឧប្បលិនី, កុមុទិនី, ភិសិនី, មុលាលិនី, សាលុកិនី។

“ក្វចា+ទេសេបិ”។ បទុម+មស្ស អត្ថីតិ បទុមី បទុមិនី បទុមិនីបណ្ណំ។ ទេសតោ+ញ្ញត្រ បោក្ខរវា ហត្ថី។

“នាវាយិ+កោ” នាវិកោ។ សិខី, ពាលី, សីលី, ពលី។

“សុខទុក្ខា ឦ”។ សុខី ទុក្ខី។ “ពលា ពាហូរុបុព្ពា ច”។ ពាហុពលី, ឩរុពលី។

៨១. តបាទីហិ ស្សីតិ

ស្សី។ តបោ អស្ស អត្ថីតិ តបស្សី, យសស្សី, តេជស្សី, មនស្សី, បយស្សី។ វាត្វេវ, យសវា។

៨២. មុខាទិតោ រោតិ

រោ។ និន្ទិតំ មុខ+មស្ស អត្ថីតិ មុខរោ។ សុសិ=ឆិទ្ទំ អស្ស អត្ថីតិ សុសិរោ។ ឩសោ=ខារមត្តិកា អស្មឹ អត្ថីតិ ឩសរោ ។ មធុរោ គុឡោ, មធុរា សក្ខរា, មធុរំ ខីរំ។ ខំ=គីវាយ វិវរំ អស្ស អត្ថីតិ ខរោ គទ្រភោ។ កុញ្ជោ=ហនុ អស្ស អត្ថីតិ កុញ្ជរោ។ នគរោ។

“ទន្តស្ស ច ឧន្នតទន្តេ”តិ គណសុត្តេន ទន្តស្ស ឧ ច, ឧន្នតំ ទន្ត+មស្ស អត្ថីតិ ទន្តុរោ។

៨៣. តុណ្ឌ្យាទីហិ ភោតិ

ភោ វា។ តុណ្ឌិ អស្ស អត្ថីតិ តុណ្ឌិភោ, សាលិភោ, វាលិភោ។

៨៤. សទ្ធាទិត្វ

ឥតិ វា អ ហោតិ។ អតិសយា សទ្ធា អស្ស អត្ថីតិ សទ្ធោ, បញ្ញោ, បញ្ញវា, សទ្ធា កញ្ញា, សទ្ធំ កុលំ។

៨៥. ណោ តបាតិ

ណោ, តាបសោ, សកាគមោ។ តាបសី។

៨៦. អាលុ+ភិជ្ឈាទីហិតិ

អាលុ វា។ អភិជ្ឈា អស្ស អត្ថីតិ អភិជ្ឈាលុ, សីតាលុ, ធជាលុ, ទយាលុ, ទយាវា។ អភិជ្ឈាលុ ឯវ អភិជ្ឈាលុកោ។

៨៧. បិច្ឆាទិត្វិ+លោតិ

ឥលោ វា។ បិច្ឆ+មស្ស អត្ថីតិ បិច្ឆិលោ, បិច្ឆវា។ ផេណិលោ, ជដិលោ, តុណ្ឌិលោ។ និន្ទិតា វាចា អស្ស អត្ថីតិ វាចាលោតិ បរស្សរលោបោ។

៨៨. សីលាទិតោ វោតិ

វោ ហោតិ វា។ សីលវោ, សីលវា។ កេសវោ, កេសវា។

“អណ្ណា និច្ចំ” អណ្ណវោ។ “គណ្ឌីរាជីហិ សញ្ញាយំ” គណ្ឌិ=មេណ្ឌសិង្គំ អស្ស អត្ថីតិ គណ្ឌីវំ ធនុ, រាជីវំ បង្កជំ។

៨៩. មាយា មេធាហិ វីតិ

រី។ មាយាវី, មេធាវី បុមា។ នីម្ហិ មេធាវិនី។ មេធាវី កុលំ, “ឯករចនយោស្ស+យោនំ”តិ សិម្ហិ រស្សោ។ ឯវំ មាយាវី។

៩០. សិ+ស្សរេ អាម្យុ+វាមី

ឥស្សរេ+ភិធេយ្យេ សសទ្ទា អាមី+ឧវាមី ហោន្តិ មន្តត្ថេ។ សំ=អាយត្តំ អស្ស អត្ថីតិ សាមី សុវាមី។ សុវាមិនី កញ្ញា។

៩១. លក្ខ្យា ណោ អ ច

លក្ខីសទ្ទា ណោ ហោតិ មន្តត្ថេ អ ច+ន្តស្ស។ លក្ខី អស្ស អត្ថីតិ លក្ខណោ។

៩២. អង្គា នោ កល្យាណេតិ

អង្គស្មា នោ ហោតិ។ កល្យាណានិ សោភណានិ អង្គានិ អស្សា អត្ថីតិ អង្គនា។

៩៣. សោ លោមាតិ

លោមា សោ, បហូតា លោមា អស្ស អត្ថីតិ លោមសោ, លោមសា កញ្ញា។

៩៤. ឥមិ+យាតិ

ឥម+ឥយា ហោន្តិ, បុត្តោ អស្ស អត្ថីតិ បុត្តិមោ, កិត្តិមោ, បុត្តិយោ, កប្បិយោ, ជដិយោ, ហានភាគិយោ, សេនិយោ។ (អត្ថត្ថេតទ្ធិតំ)។

៩៥. តោ បញ្ចម្យា

បញ្ចម្យន្តា ពហុលំ តោ ហោតិ វា។ តោអាទិបច្ចយន្តា និប្ផន្នទិបាតា, តេហិ បរាសំ វិភត្តីនំ “អសំខ្យេហិ សព្ពាសំ”តិ លោបោវ។ គាមតោ អាគច្ឆតីតិ គាមស្មា អាគច្ឆតិ, ចោរតោ ភាយតីតិ ចោរេហិ ភាយតិ, សត្ថតោ បរិហីនោ សត្ថា បរិហីនោ។ ឯវំ បុរិសតោ, រាជតោ, អគ្គិតោ, ហត្ថិតោ, ហេតុតោ, យុត្តិតោ, ឥត្ថិតោ, ភិក្ខុនិតោ, យាគុតោ, ជម្ពុតោ, ចិត្តតោ, អាយុតោ។ សព្ពាទិតោ-សព្ពតោ, យតោ, តតោ ឥច្ចាទិ។

៩៦. ឥតោ+តេ+ត្តោ កុតោ

តោម្ហិ ឥមស្ស ដិ និបច្ចតេ ឯតស្ស ដ+ឯដ កី សទ្ទស្ស កុត្តញ្ច។ ឥតោ ឥមស្មា, អតោ ឯត្តោ ឯតស្មា, កុតោ កស្មា។

៩៧. អភ្យាទីហិតិ

តោ។ អភិតោ, បរិតោ, បច្ឆតោ, ហេដ្ឋតោ។

៩៨. អាទ្យាទីហិតិ

សត្តម្យន្តេហិ តោ ហោតិ។ អាទោ អាទិតោ, មជ្ឈតោ, អន្តតោ, បិដ្ឋិតោ, បស្សតោ, មុខតោ។ បឋមន្តា យតោ+ទកំ ត+ទាទិត្តំ, យំ ឧទកំ, តទេវា+ទិត្តន្តិ អត្ថោ។

៩៩. សព្ពាទិតោ សត្តម្យា ត្រ+ត្ថា

សព្ពាទីហិ សត្តម្យន្តេហិ ត្រ+ត្ថា វា ហោន្តិ។ សព្ពត្រ សព្ពត្ថ សព្ពស្មឹ, យត្រ យត្ថ, តត្រ តត្ថ ឥច្ចាទិ។ ពហុលាធិការា ន តុម្ហអម្ហេហិ។

១០០. កត្ថេ+ត្ថ+កុត្រា+ត្រ ក្វេ+ហិ+ធ

ឯតេហិ “សព្វាទិតោ”តិអាទិនា ត្រ+ត្ថា។ សេសាទេសា ច បច្ចយា ច ឥមិនាវ និបច្ចន្តេ។ ឥមិនា កិស្ស ក+កុ ច, ឯតស្ស ដេ+ដា ច, វបច្ចយេ កិស្ស ឥលោបោ ច, ហ+ធបច្ចយេសុ ឥមស្ស ដិ ច និបច្ចតេ។ កស្មិំ កត្ថ កុត្រ ក្វ, ឯតស្មិំ ឯត្ថ អត្រ, ឥមស្មិំ ឥហ ឥធ។

១០១. ធិ សព្វា វាតិ

សព្វស្មា ធិ វា។ សព្វស្មិំ សព្វធិ សព្វត្រ។

១០២. យា ហិន្តិ

យសទ្ទា ហិ, យស្មិំ យហិំ យត្រ។

១០៣. តា ហញ្ចតិ

តសទ្ទា ហំ ហោតិ ហិញ្ច។ តហំ តហិំ តត្រ។

១០៤. កុហិំ កហន្តិ

ហិំ ហំ និបច្ចន្តេ កិស្ស កុ+កា ច។ កុហិំ កហំ។ កុហិញ្ចនំតិ និបាតន្តរំ។

១០៥. សព្វេ+ក+ញ្ញ+យ+តេហិ កាលេ ទា

ឯតេហិ កាលេ ទា ហោតិ វា។ សព្វស្មិំ កាលេ សព្វទា, ឯកទា, អញ្ញទា, យទា, តទា។

១០៦. កទា កុទា សទា+ធុនេ+ទានិ

ឯតេ សទ្ទា និបច្ចន្តេ។ កស្មិំកាលេ កទា កុទា, សព្វស្មិំ កាលេ សទា, ឥមស្មិំ កាលេ អធុនា ឥទានិ។

១០៧. អជ្ជ សជ្ជុ+បរជ្ជេ+តរហិ ករហា

បកតិ បច្ចយោ អាទេសោ កាលវិសេសោតិ សព្វ+មេតំ និបាតនា លព្ភតិ។ ឥមស្ស ដោ ជ្ជោ ចា+ហនិ និបច្ចន្តេ, អស្មិំ អហនិ អជ្ជ។ សមានស្ស ស-ភាវោ ជ្ជុ ចា+ហនិ។ សមានេ អហនិ សជ្ជុ។ អបរស្មា ជ្ជុ, អបរស្មិំ អហនិ អបរជ្ជុ។ ឥមស្ស ឯតោ, កាលេ រហិ ច, ឥមស្មិំកាលេ ឯតរហិ។ កឹ សទ្ទស្ស កោ, រហ ចា+នជ្ជតនេ។ កស្មិំ កាលេ ករហ។

១០៨. សព្វាទីហិ បការេ ថា

សាមញ្ញស្ស ភេទកោ វិសេសោ បការោ, តស្មិំ ថាបច្ចយោ ហោតិ។ សព្វេន បការេន សព្វថា, យថា, តថា។

១០៩. កថ+មិត្ថំ

កិ+មិមេហិ ថំបច្ចយោ, ក+ឥត្តំ តេសំ យថាក្កមំ។ កេន បការេន កថំ, ឥមិនា បការេន ឥត្ថំ។

១១០. ធា សង្ខ្យាហិតិ

បការេ ធា ហោតិ។ ទ្វីហិ បការេហិ ទ្វេ វា បការេ ករោតិ ទ្វិធា ករោតិ, ពហុធា ករោតិ, ឯកំ រាសឹ បញ្ចប្បការំ ករោតិ បញ្ចធា ករោតិ។ បញ្ចប្បការ+មេកប្បការំ ករោតិ ឯកធា ករោតិ។

១១១. វេ+កា+ជ្ឈន្តិ

ឯកស្មា បការេ ជ្ឈំ វា ហោតិ។ ឯកេន បការេន ឯកំ វា បការំ ករោតិ ឯកជ្ឈំ ករោតិ, ឯកធា ករោតិ វា។

១១២. ទ្វិតីហេ+ធាតិ

ឯធា វា។ ទ្វីហិ បការេហិ ទ្វេ វា បការេ ករោតិ ទ្វេធា, តេធា។ ទ្វិធា តិធា។

១១៣. តព្ពតិ ជាតិយោ

បការវតិ តំសាមញ្ញវាចកា សទ្ទា ជាតិយោ ហោតិ។ បដុជាតិយោ, មុទុជាតិយោ។

១១៤. វារសង្ខ្យាយ ក្ខត្តុំ

វារសម្ពន្ធិនិយា សំខ្យាយ ក្ខត្តុំ ហោតិ។ ទ្វេ វារេ ភុញ្ជតិ ទ្វិក្ខត្តុំ ទិវសស្ស ភុញ្ជតិ។ វារគ្គហណំ កឹ, បញ្ច ភុញ្ជតិ។ សង្ខ្យាយាតិ កឹ, បហូតេ វារេ ភុញ្ជតិ។

១១៥. កតិម្ហាតិ

ក្ខត្តុំ ហោតិ។ កតិ វារេ ភុញ្ជតិ កតិក្ខត្តុំ ភុញ្ជតិ។

១១៦. ពហុម្ហា ធា ច បច្ចាសត្តិយំ

វារសម្ពន្ធិនិយា ពហុសំខ្យាយ ធា ហោតិ ក្ខត្តុញ្ច, វារានំ ចេ បច្ចាសត្តិ ហោតិ។ ពហុវារេ ភុញ្ជតិ ពហុធា ទិវសស្ស ភុញ្ជតិ, ពហុក្ខត្តុំ វា។ បច្ចាសត្តិយំតិ កឹ, ពហុក្ខត្តុំ មាសស្ស ភុញ្ជតិ។

១១៧. ស កឹ វាតិ

កឹបច្ចយោ ឯកស្ស សាទេសោ ច និបច្ចតេ។ ឯកំ វារំ ភុញ្ជតិ សកឹ ភុញ្ជតិ, ឯកក្ខត្តុំ វា។

១១៨. សោ វិច្ឆា+បការេសុ

វិច្ឆាយំ បការេ ច សោ ហោតិ។ ខណ្ឌំ ខណ្ឌំ ករោតិ ខណ្ឌសោ ករោតិ។ បុថុប្បការេន បុថុសោ។ សព្ពេន បការេន សព្ពសោ។

១១៩. អភូតតព្ភាវេ ករា+ស+ភូយោគេ វិការា ចី

អវត្ថាវតោ+វត្ថន្តរេនា+ភូតស្ស តាយា+វត្ថាយ ភាវេ ករា+ស+ភូហិ សម្ពន្ធេ សតិ វិការវាចកាចី ហោតិ។ អធវលំ ធវលំ ករោតិ ធវលី ករោតិ។ អធវលោ ធវលោ សិយា ធវលី សិយា។ អធវលោ ធវលោ ភវតិ ធវលី ភវតិ។ អភូតតព្ភាវេតិ កឹ, ឃដំ ករោតិ, ទធិ អត្ថិ, ឃដោ ភវតិ ។ ករាសភូយោគេតិ កឹ, អធវលោ ធវលោ ជាយតេ។ វិការាតិ កឹ, បកតិយា មា ហោតុ, សុវណ្ណំ កុណ្ឌលី ករោតិ។ (និបាតតទ្ធិតំ)។

១២០. ទិស្សន្ត+ញ្ញេបិ បច្ចយាតិ

វុត្តតោ+ញ្ញេបិ បច្ចយា ទិស្សន្តិ។ វិវិធា មាតរោ វិមាតរោតិ វិសេសនសមាសោ, តាសំ បុត្តា វេមាតិកាតិ រិកណបច្ចយេ វានុពន្ធត្តា ឧលោបេ វុទ្ធិម្ហិ កតេ វេមាតិកា។ បថំ គច្ឆន្តីតិ បថាវិនោ, អាវី។ ឥស្សា អស្ស អត្ថីតិ ឥស្សុកី, ឧកី។ ធុរំ វហន្តីតិ ធោរយ្ហា, យ្ហណ។

សាមញ្ញញ្ច វិសេសោ ច, ភាវជោ ច និបាតជោ;
ឥតិ វិញ្ញូហិ វិញ្ញេយ្យោ, តទ្ធិតោ តុ ចតុព្ពិធោ។

ឥតិ បយោគសិទ្ធិយំ ណាទិកណ្ឌោ បញ្ចមោ។

៦. ត្យាទិកណ្ឌ

អថ ត្យាទយោ ក្រិយាវាចីហិ ធាតូហិ វុច្ចន្តេ។

ក្រិយំ អាចិក្ខតីតិ អាខ្យាតន្តិ ក្រិយាបទស្ស បុព្ពាចរិយសញ្ញា។ កាល+ការក+បុរិសបរិទីបកំ ក្រិយាលក្ខណំ ត្យាទ្យន្តំ អលិង្គញ្ច, វុត្តម្បិ ចេ+តំ –

យំ តិកាលំ តិបុរិសំ, ក្រិយាវាចី តិការកំ;
អតិលិង្គំ ទ្វិវចនំ, ត+ទាខ្យាតន្តិ វុច្ចតិ។

១៤. ក្រិយត្ថា ពហុលំ –តិ

ច សព្ពត្ថ វត្តតេ។ ក្រិយា អត្ថោ ឯតស្សាតិ ក្រិយត្ថោ ធាតុ, សោ ច ទុវិធោ សកម្មកា+កម្មករសេន។ តត្ថ យស្មឹ ក្រិយត្ថេ កត្តុវាចិម្ហា កម្មំ គវេសីយតេ, សោ សកម្មកោ។ ឥតរោ អកម្មកោ។

តត្រ សកម្មកា កម្មាបេក្ខំ ក្រិយំ វទន្តិ, យថា កដំ ករោតិ, គាមំ គច្ឆតិ, ឱទនំ បចតិ។ អកម្មកា កម្មនិរបេក្ខំ ក្រិយំ វទន្តិ, យថា អច្ឆតិ សេតិ តិដ្ឋតិ។ ក្រិយាតិ ច គមនបចនាទិកោ អសត្តសម្ភតោ កត្តរិ កម្មេ វា បតិដ្ឋិតោ ការកសមូហសាធិយោ បទត្ថោ វុច្ចតិ។ អបិ ច –

ករណំ ភវនំ ចាបិ, ករ+ភូហិ កថិយតេ;
តតោ ក្រិយាទិវាចត្តំ, បាកាទីនំ កថំ ភវេ។

ករ+ភូធាតូហិ ករណញ្ច ភវនញ្ច វុច្ចតិ, បាក+គមនាទីហិ តេសំ ក្រិយាភវនានំ វាច្ចត្តំ កថំ ភវតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ បុនបិ –

បាកាទីនញ្ហិ វាច្ចត្តំ, ករភូសុ ន យុជ្ជតិ;
តំ ពហុតរវាច្ចត្តំ, បាកាទីសុ ន យុជ្ជតិ។

តំ នាម –

ការិយរូបា ហិ ធាត្វត្ថា, សត្តាយុត្តា ច តេ+ខិលា;
តតោ ក្រិយា ច ភាវោ ច, សាមញ្ញំ តេសុ គម្យតេ។

១. វត្តមានេតិ អន្តិ សិ ថ មិ ម តេ អន្តេ សេ វ្ហេ ឯ ម្ហេ។

វត្តមានេ អារទ្ធាបរិសមត្តេ អត្ថេ វត្តមានតោ ក្រិយត្ថា ត្យាទយោ ហោន្តិ។ ក្រិយាធិការត្តា “ក្រិយត្ថា”តិ វុត្តំ។ តេស+មនិយមេ –

១៤. បុព្ពបរច្ឆក្កាន+មេកានេកេសុ តុម្ហា+ម្ហ+សេសេសុ ទ្វេ ទ្វេ មជ្ឈិមុ+ត្តម+បឋមា

ឯកានេកេសុ តុម្ហអម្ហសទ្ទវចនីយេសុ តទញ្ញសទ្ទវចនីយេសុ ច ការកេសុ បុព្ពច្ឆក្កានំ បរច្ឆក្កានញ្ច មជ្ឈិមុ+ត្តម+បឋមា ទ្វេ ទ្វេ ហោន្តិ យថាក្កមំ។ តត្ថតិ អន្តីតិ បឋមបុរិសោ, អាទោ និទ្ទិដ្ឋត្តា។ សិ ថ ឥតិ មជ្ឈិមបុរិសោ, មជ្ឈេ និទ្ទិដ្ឋត្តា។ មិ ម ឥតិ ឧត្តមបុរិសោ។ ឧត្តមសទ្ទោ+យំ សភាវតោ តិបកុតីន+មន្ត+មាហ។ បរច្ឆក្កេបិ តេ អន្តេតិអាទិនា ឯវំ យោជេតព្ពំ។ ឯវំ សេសេសុ ភវិស្សតិអាទីសុ សត្តសុ បច្ចយវិធានសុត្តេសុបិ យោជេតព្ពំ។

ឥទានិ ភូវាទីន+មដ្ឋគណានំ ភូវាទិគណេសុ ភូ=សត្តាយ+មិតិ បឋមធាតុតោ បរា ត្យាទយោ យោជីយន្តេ។ តត្ថ “ឯកម្ហិ វត្តព្ពេ ឯកវចនំ”តិ ត្យាទីសុ បរភូតេសុ កត្តុ+កម្ម+ភាវេសុយេវ ក្យវិករណលវិករណា ហោន្តីតិ “ក្យោ ភាវកម្មេស្វ+បរោក្ខេសុ មាន+ន្ត+ត្យាទីសុ” “កត្តរិ លោ” ឥច្ចាទិនា តេសំ វិករណានំ វិធានា ត្យាទយោ កត្តុ+កម្ម+ភាវេស្វេវ វិញ្ញាយន្តីតិ កត្តរិ តិម្ហិលោ។ កេ តេ វិករណា –

បុព្ពាបរភាគង្ហានា, ភិន្នធាតុវិភត្តិយោ;
និស្សាយ បច្ចយា ហោន្តិ, ឯតេ វិករណា សិយុំ។

៥,៨២. យុវណ្ណាន+មេ, ឱ បច្ចយេ

ឥវណ្ណ+វណ្ណន្តានំ ក្រិយត្ថានំ ឯ+ឱ ហោន្តិ យថាក្កមំ បច្ចយេតិ ឧស្សេា+ការោ។

៥,៨៩. ឯឱន+មយ+វា សរេ

សរេ បរេ ឯឱន+មយវា ហោន្តិ យថាក្កមំតិ ឱស្ស អវាទេសោ។ សោ បុរិសោ សាធុ ភវតិ, សា ឥត្ថី សាធុ ភវតិ, ចិត្តំ សាធុ ភវតិ។

ឧត្តត្ថា កត្ត អាខ្យាតេ, តតិយា ន ច កត្តរិ;
បឋមាវិភត្តិ ហោតេវ, អត្ថមត្តំ អបេក្ខិយ។

សតិបិ ក្រិយាយេកត្តេ កត្តូនំ ពហុត្តា “ពហុម្ហិ វត្តព្ពេ ពហុវចនំ”តិ អន្តិ។

១៦១. ក្វចិ វិករណានន្តិ

វិករណានំ ក្វចិ លោបោ ហោតីតិ លវិករណស្ស លោបោ, សេសំ បុរិមសទិសំ។ តេ បុរិសា ភវន្តិ។ មជ្ឈិមបុរិ-សេកវចនំ សិ, ត្វំ ភវសិ។ ពហុវចនំ ថបច្ចយោ, តុម្ហេ ភវថ។ ឧត្តមបុរិសេកវចនំ មិបច្ចយោ។

៥៧. ហិមិមេស្វ+ស្ស

អការស្ស ទីឃោ ហោតិ ហិមិមេសុ។ អហំ ភវាមិ។ ពហុវចនំ មបច្ចយោ, មយំ ភវាម។ ឯវំ បរច្ឆេក្កេបិ-ភវតេ, ភវន្តេ។ ភវសេ, ភវវ្ហេ។ ភវេ, ភវម្ហេ។ កេចិ ទីឃំ កត្វា បឋន្តិ, “ព្យញ្ជនេ ទីឃរស្សា”តិ ទីឃោ, ភវាម្ហេ។

ឯត្ថ ច –

លទ្ធា សត្តា ឋិតិ ជាគរណំ,
វុទ្ធិ ក្ខយ ជីវិត មរណំ;
កីឡា រុចិ រោចតេ ឥច្ចេវំ,
វុត្តា អកម្មកធាតុ សព្ពេ។

–តិ វុត្តត្តា កម្មំ ទុតិយា ន។

បច=បាកេ, អការោ ឧច្ចារណត្ថោ, ឯវ+មុបរិបិ។ បច ឥតិ ឋិតេ លវិករណំ, វិករណលោបាទិ បុរិមសមំ។ សោ ឱទនំ បចតិ, តេ បចន្តិ។ ត្វំ បចសិ, តុម្ហេ បចថ។ អហំ បចាមិ, មយំ បចាម។ បរច្ឆក្កេ-បចតេ, បចន្តេ។ បចសេ, បចវ្ហេ។ បចេ, បចាម្ហេ។

១,២២. វិប្បដិសេធេ

វិប្បដិសេធនំ=អញ្ញមញ្ញបដិសេធនំ វិប្បដិសេធោ។ បឋមមជ្ឈិមបុរិសានំ ទ្វិន្នំ ឯកត្ថ បសង្គេ មជ្ឈិម បុរិសពហុវចនំ ថបច្ចយោ។ សោ ច បចតិ, ត្វញ្ច បចសិ, តុម្ហេ បចថ។ តុល្យពលវិរោធិនោ ហិ វិប្បដិសេធា បឋមមជ្ឈិមឧត្តមបុរិសានំ តិណ្ណំ ឯកត្ថ បសង្គេ ឧត្តមបុរិសពហុវចនំ ហោតិ, សោ ច បចតិ, ត្វញ្ច បចសិ, អហញ្ច បចាមិ មយំ បចាមាតិ ភវតិ។

អម+គម=គមនេ –

៥,១៧៣. គម យមិ+សា+ស ទិសានំ វា ច្ឆង

ឯតេសំ ធាតូនំ ច្ឆង វា ហោតិ ន្ត+មាន+ត្យាទីសុ។ សោ គាមំ គច្ឆតិ។ អន្តិ –

៧៤. គរុបុព្ពា រស្សា រេ+ន្តេន្តីនំ

គរុបុព្ពស្មា រស្សា ន្តេ+ន្តីនំ រេ វា ហោតិ។

អក្ខរនិយមោ ឆន្ទំ,
គរុលហុនិយមោ ភវេ វុត្តិ;
ទីឃោ សំយោគាទិបុព្ពោ,
រស្សោ គរុ លហុ តុ រស្សោ។

គច្ឆរេ គច្ឆន្តិ។ ត្វំ គច្ឆសិ, តុម្ហេ គច្ឆថ។ អហំ គច្ឆាមិ, មយំ គច្ឆាម។ ច្ឆាទេសាភាវបក្ខេ “ឧ លស្សេ”តិ ឯការេ គមេតិ។ បរលោបេ គមេន្តិ។ គមេសិ, គមេថ។ គមេមិ, គមេម។ បរច្ឆក្កេបិ សោ គច្ឆតេ, គច្ឆរេ គច្ឆន្តេ។ គច្ឆសេ, គច្ឆវ្ហេ។ គច្ឆេ, គច្ឆាម្ហេ។

បុរេ អជម្ហា ទិព្ពតិ, បុរា មរាមីតិ ច តំសមីបេ តព្ពោហារូបចារេន វត្តមានវចនំ។ វុត្តញ្ហិ –

អារទ្ធា+និដ្ឋិតំ កិច្ចំ, វត្តមានន្តិ វុច្ចតិ;
វត្តមានសមីបញ្ច, វត្តមានន្តិ វុច្ចតិ។

កិមិវ តេ –

គង្គាច តំសមីបញ្ច, យតោ គង្គាតិ ញាយតេ;
គង្គាយំ បាតុ+មាគច្ឆ, ឃោសោ គង្គាយ+មិត្យបិ។

មុខ្យា+មុខ្យត្ថភេទេន, វត្តមានំ តតោ ទ្វិធា;
មុខ្យញ្ហិ វុទ្ធិ+មាបន្នំ, ត+ទារោបា អមុខ្យតាតិ។

បុរេ+បុរាសទ្ទេហិ វា អនាគតតា គម្យតេ, តទា តស្ស វត្តមានត្តា។ កាលព្យត្តយោ វា ឯសោ, ភវន្ទេវ ហិ កាលន្តរេបិ ត្យាទយោ ពាហុលកា “សន្តេសុ បរិគូហាមិ” “កាយស្ស ភេទា អភិសម្បរាយំ, សហព្យតំ គច្ឆតិ វាសវស្ស” “អតិវេលំ នមស្សិស្សំ”តិ។ “កុតោ នុ ត្វំ អាគច្ឆសិ, រាជគហតោ អាគច្ឆាមី”តិអាទីសុ បន បច្ចុប្បន្នសមីបេ វត្តមានវចនំ។

៥,១៧៥. គម វទ ទានំ ឃម្ម វជ្ជ ទជ្ជា

គមាទីនំ ឃម្មាទយោ វា ហោន្តិ ន្ត+មាន+ត្យាទីសុ។ ឃម្មតិ, ឃម្មន្តិ ឥច្ចាទិ។

កម្មេ –

ឧបសគ្គវសា កោចិ, អកម្មោបិ សកម្មកោ;
យថា+ភិភូយតេ រាគោ, តាបសេន មហិទ្ធិនាតិ –

វុត្តត្តា អកម្មកតោ កម្មនិ អនុបុព្ពា ភូធាតុតោ ត្យាទយោ ហោន្តិ។

៥,១៧. ក្យោ ភាវកម្មេស្វ+បរោក្ខេសុ មាន+ន្ត+ត្យាទីសុ

ភាវកម្មវិហិតេសុ បរោក្ខាវជ្ជិតេសុ មាន+ន្ត+ត្យាទីសុ បរេសុ ក្យោ ហោតិ ក្រិយត្ថា។ កការោ+នុពន្ធការិយត្ថោ។ “ន តេ កានុពន្ធ+នាគមេសូ”តិ បដិសេធា ឱការាភាវោ។ អនុភូយតិ សុខំ ទេវទត្តេន។

ឯត្ថ ច –

> អាខ្យាតេន អវុត្តត្ថា, កត្តុតោ តតិយា ន តុ;
> ទុតិយា ហោតិ កម្មស្ស, វុត្តត្ថា បឋមាបិ+ធ។

អនុភូយន្តិ សម្បត្តិយោ តយា។ អនុភូយសិ ត្វំ ទេវទត្តេន។ អនុភូយថ តុម្ហេ។ អហំ អនុភូយាមិ, តយា មយំ អនុភូយាម។ ទ្វិត្តេ អនុភុយ្យតិ+ច្ចាទិ។ ឯវំ បរច្ឆក្កេ។

ភាវេ អទព្ពវុត្តិនោ ភាវស្ស ឯកត្តា ឯកវចនមេវ។ តញ្ច បឋមបុរិសេកវចនេយេវ សម្ភវតិ, នេវ+ញ្ញំ, ពហុលំ វិធានា។ ភូយតិ ភូយតេ ទេវទត្តេន, សម្បតិ ភវនន្ត្យត្ថោ។

បចធាតុតោ កម្មេ ក្យោ។

៣៧. ក្យស្សេ

ក្រិយត្ថា ក្យស្ស ព្លិញ វា ហោតិ។ ញោ អាទ្យាវយវត្ថោ។ ទេវទត្តេន ឱទនោ បចីយតិ បច្ចតិ, ឞេអាទេសេ ឱទនា បចីយរេ បចីយន្តិ, បច្ចរេ បច្ចន្តិ។ ចវគ្គបុព្ពរូបានិ។ ត្វំ បចីយសិ បច្ចសិ, តុម្ហេ បចីយថ បច្ចថ។ អហំ បចីយាមិ បច្ចាមិ, មយំ បចីយាម បច្ចាម។ បរច្ឆក្កេ ទេវទត្តេន ឱទនោ បចីយតេ ឥច្ចាទិ។

គមិតោ កម្មេ ច្ចង ច ព្លិញអាគមេ ច កតេ តេន គាមោ គច្ឆីយតិ, គាមា គច្ឆីយន្តិ។ គច្ឆីយសិ, គច្ឆីយថ។ គច្ឆីយាមិ, គច្ឆីយាម។ ឯវំ បរច្ឆក្កេ។ គមីយតិ គម្មតិ, គមីយន្តិ គម្មន្តិ។ គមីយសិ គម្មសិ, គមីយថ គម្មថ, គមីយាមិ គម្មាមិ, គមីយាម គម្មាម បរច្ឆក្កេបិ ឯវំ។ តថា យម្មីយតិ, យម្មីយន្តិ ឥច្ចាទិ។

> ក្រិយត្ថា កត្តរិ ត្យាទិ, កម្មស្មិញ្ច សកម្មកា;
> ភាវេ វា+កម្មកា កម្មា+វចនិច្ឆាយ មញ្ញតេ។

តថា ហិ វិជ្ជមានស្សាបិ កម្មាស្ស អវចនិច្ឆាយំ ឥទំ វុច្ចតិ –

> សតោបិ ន វិវក្ខា+ស្ស, អសតោបិ ច សា ភវេ;
> តំ យថា+នុទរា កញ្ញា, វញ្ឈាវទ្ធិតកោ យថា។

> វិវក្ខា លោកិកា ឯសា, អសក្យ+មតិវត្តិតុំ;
> កថ+មេស វិបរិយាសោ, លោកោ ឯវា+នយុជ្ជតេ។

(វត្តមានបច្ចយនយោ)។

២. ភវិស្សតិ ស្សតិ ស្សន្តិ ស្សតិ ស្សថ ស្សាមិ ស្សាម ស្សតេ ស្សន្តេ ស្សសេ ស្សវ្ហេ ស្សំ ស្សាម្ហេ

ភវិស្សតិ=អនារទ្ធេ អត្ថេ វត្តមានតោ ក្រិយត្ថា ស្សត្យាទយោ ហោន្តិ។

៣៥. អ+ព្លិ+ស្សាទីនំ ព្យញ្ជនស្សិញ

ក្រិយត្ថា បរេសំ អអាទីនំ ព្លិអាទីនំ ស្សាទីនញ្ច ព្យញ្ជនស្សិ+ញ ហោតិ វិភាសា។ វវត្ថិតវិភាសា+យំ។ ស្សេតិ ស្សាទីនំ ស្សតិអាទីនញ្ញាវយវោ គហិតោ, “ឪព្យញ្ជនស្សា”តិ សិទ្ធេបិ ត្យាទីសុ ឯតេសមេវាតិ និយមត្ថោ+យ+មារម្ភោ។ លស្សាការលោបេ ឱ+អវាទេសេ ភវិស្សតិ, ភវិស្សន្តិ។ ភវិស្សសិ, ភវិស្សថ។ ភវិស្សាមិ, ភវិស្សាម។ ភវិស្សតេ, ភវិស្សន្តេ។ ភវិស្សសេ, ភវិស្សវ្ហេ។ ភវិស្សំ, ភវិស្សាម្ហេ។

កម្មេ –

៤៩. ក្យស្ស ស្សេ

ក្យស្ស វា លោបោ ហោតិ ស្សេ។ សុខំ តយា អនុភវិស្សតិ, អនុភវិស្សន្តិ។ អនុភវិស្សសិ, អនុភវិស្សថ។ អនុភវិស្សាមិ, អនុភវិស្សាម។ អញ្ញត្រ អនុភូយិស្សតិ, អនុភូយិស្សន្តិ ឥច្ចាទិ។ ឯវំ បរច្ឆក្កេ។ ភាវេ-ភូយិស្សតិ

ភូយិស្សតេ។

កត្តរិ-បចិស្សតិ, បចិស្សន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-បចិស្សតិ ឱទនោ ទេវទត្តេន, បចីយិស្សតិ, បច្ចិស្សតិ។ បច្ចិស្សន្តិ ឱទនា បចីយិស្សន្តិ, បចីយិស្សរេ, បច្ចិស្សរេ, បច្ចិស្សន្តិ។

គមិតោ កត្តរិ-សោ គច្ឆិស្សតិ, តេ គច្ឆិស្សន្តិ។ ត្វំ គច្ឆិស្សសិ, តុម្ហេ គច្ឆិស្សថ។ អហំ គច្ឆិស្សាមិ, មយំ គច្ឆិស្សាម។ គច្ឆិស្សតេ, គច្ឆិស្សន្តេ។ គច្ឆិស្សសេ, គច្ឆិស្សវ្ហេ។ គច្ឆិស្សំ, គច្ឆិស្សាម្ហេ។ សត្តំ គមិស្សតិ, គមិស្សន្តិ។ គមិស្សសិ, គមិស្សថ។ គមិស្សាមិ, គមិស្សាម ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-គច្ឆិយិស្សតិ, គច្ឆិយិស្សន្តិ ឥច្ចាទិ។ ក្យលោបេ គមិស្សតិ, គមិស្សន្តិ ឥច្ចាទិ។ តថា យម្មិស្សតិ យម្មីយិស្សតិ, យម្មិស្សន្តិ, យម្មីយិស្សន្តិ ឥច្ចាទិ។

៣. នាមេ គរហាវិម្ហយេសុ

នាមសទ្ទេ និបាតេ សតិ គរហាយំ វិម្ហយេ ច គម្យមានេ ស្សត្យាទយោ ហោន្តិ។ ឥមេ ហិ នាម កល្យាណធម្មា បដិជានិស្សន្តិ។ ឯត្ថ “ជ្យាទីហិ ក្នា”តិ ក្នាវិករណេ “ញាស្សនេ ជា”តិ ជាទេសោ។ ន ហិ នាម ភិក្ខវេ តស្ស មោឃបុរិសស្ស បាណេសុ អនុទ្ទយា ភវិស្សតិ។ កថញ្ហិ នាម សោ ភិក្ខវេ មោឃបុរិសោ សព្ពមត្តិកាមយំ កុដិកំ ករិស្សតិ។ វិម្ហយេ-អច្ឆរិយំ វត ភោ, អព្ភុតំ វត ភោ, សន្តេន វត ភោ បព្ពជិតា វិហារេន វិហរន្តិ, យត្រ ហិ នាម សញ្ញី សមានោ ជាគរោ បញ្ចមត្តានិ សកដសតានិ និស្សាយ និស្សាយ អតិក្កន្តានិ នេវ ទក្ខិតិ, ន បន សទ្ទំ សោស្សតិ។ អច្ឆរិយំ អន្ធោ នាម បព្ពត+មារោហិស្សតិ, ពធិរោ នាម សទ្ទំ សោស្សតិ។ (ភវិស្សន្តិបច្ចយនយោ)។

៤. ភូតេ ឦ ឧំ ឱ ត្ថ ឥំ ម្ហា អា ឩ សេ វ្ហំ អ ម្ហេ

ភូតេ បរិសមត្តេ អត្ថេ វត្តមានតោ ក្រិយត្ថា ឦអាទយោ ហោន្តិ។ ភូតានជ្ជតនេ ឧបរិ វក្ខមានត្តា ឥមេ ឦអាទយោ ភូតជ្ជតនេ។ “សុវេ អហោសិ អានន្ទោ”តិអាទីសុ ភូតសាមញ្ញេវ ភវន្តិ។

> អហស្សូ+ភយតោ អឌ្ឍ-រត្តំ វា តទុបឌ្ឍតំ;
> អន្តោកត្វាន វិញ្ញេយ្យោ, អហោ អជ្ជតនោ ឥតិ;
> តទញ្ញោ បន យោ កាលោ, សោ+នជ្ជតនសញ្ញិតោ។

ឥតិ បឋមបុរិសេកវចនំ ឦ,

១៥. អា+ឦ+ស្សាទីស្វ+ញ វា

អាអាទោ ឦអាទោ ស្សាទោ ច ក្រិយត្ថស្ស វា អញ ហោតីតិ ធាតុតោ បុព្ពំ អញ។ “កត្តរិ លោ”តិ លោ, ឯការ+អវាទេសា ច។

៣៨. ឯយ្យាថ+ស្សេ+អ+អា+ឦ+ថានំ ឱ+អ+អំ+ត្ថ+ត្ថោ+វ្ហោក

ឯយ្យាថាទីនំ ឱអាទយោ វា ហោន្តិ យថាក្កមំតិ ឦស្សត្ថោ, អភវិត្ថោ, ភវិត្ថោ, អភវត្ថោ, ភវត្ថោ។ “អា ឦ ឩ ម្ហា ស្សា ស្សម្ហានំ វា”តិ ឦស្ស រស្សត្តំ។ សោ អភវិ ភវិ, អភវី ភវី។

៣៩. ឧំស្សិំ+ស្វំ+សុ

តិឧំស្ស ឥំសុ+អំសុ វា ហោន្តិ។ អភវឹសុ ភវឹសុ, អភវំសុ ភវំសុ, អភវុំ ភវុំ។

៤២. ឱស្ស អ+ឥ+ត្ថ+ត្ថោ

ឱស្ស អអាទយោ វា ហោន្តិ។ អភវ ភវ, អភវិ ភវិ, ឥញាគមេ អភវិត្ថ ភវិត្ថ, អភវត្ថ ភវត្ថ, អភវិត្ថោ ភវិត្ថោ, អភវត្ថោ ភវត្ថោ។

៤៣. សិ

ឱស្ស សិ វា ហោតិ។ អភវិសិ ភវិសិ, អភវសិ ភវសិ។ អភវោ ភវោ។

៤៥. ម្ហាត្ថាន+មុញ

ឯសំ ឧញ វា ហោតិ។ ឮអាទិសម្ពន្ធីនមេវ គហណំ។ អភវុត្ថ ភវុត្ថ។

៤៦. ឥំស្ស ច សិញ

ឥំស្ស ច សិញ វា ហោតិ ម្ហាត្ថានញ្ច ពហុលំ។ ឥការញ្ញការា ឧច្ចារណអាទ្យាវយវត្ថា។ អភវសិត្ថ ភវសិត្ថ, អភវិត្ថ ភវិត្ថ, អភវត្ថ ភវត្ថ, អភវិសឹ ភវិសឹ, អភវសឹ ភវសឹ, អភវឹ ភវឹ។ ឧញាគមេ អាស្ស រស្សោ។ អភវុម្ហ ភវុម្ហ អភវុម្ហា ភវុម្ហា។ សិញាគមេ អភវសិម្ហ ភវសិម្ហ អភវសិម្ហា ភវសិម្ហា អភវិម្ហ ភវិម្ហ អភវិម្ហា ភវិម្ហា អភវម្ហ ភវម្ហ អភវម្ហា ភវម្ហា។ បរច្ឆក្កេ – “ឯយ្យាថា”ទិនា ត្ថេ អភវិត្ថ ភវិត្ថ អភវត្ថ ភវត្ថ។ រស្សេ អភវថ ភវថ, អភវា ភវា, អភវុ ភវុ។ អភវិសេ ភវិសេ, អភវសេ ភវសេ, អភវិវ្ហំ ភវិវ្ហំ អភវវ្ហំ ភវវ្ហំ, អស្ស អ+មាទេសេ អភវំ ភវំ អភវ ភវ, អភវិម្ហេ ភវិម្ហេ អភវម្ហេ ភវម្ហេ។ កម្មេ សុខំ តយា អនុភូយិត្ថោ អន្វភូយត្ថោ អនុភូយត្ថោ អន្វភូសិ អនុភូសិ អន្វភូយិ អនុភូយិ, អន្វភូយិំសុ អនុភូយិំសុ អន្វភូយំសុ អនុភូយំសុ អន្វភូយុំ អនុភូយុំ ឥច្ចាទិ។ ភាវេ-តេន អភូយិត្ថោ ភូយិត្ថោ អភូយត្ថោ ភូយត្ថោ អភូយិ ភូយិ អភូយិ ភូយិ។ តេន អភូយត្ថ ភូយត្ថ អភូយ ភូយ អភូយា ភូយា។

សោ អបចិត្ថោ បចិត្ថោ ឥច្ចាទិ កត្តុសមំ។ កម្មេ-អបចីយិត្ថោ បចីយិត្ថោ អបចីយត្ថោ បចីយត្ថោ។ ច វគ្គបុព្ព- រូបេ អបច្ចិត្ថោ បច្ចិត្ថោ អបច្ចត្ថោ បច្ចត្ថោ អបចីយិ បចីយិ អបចីយិ បចីយិ អបច្ចិ បច្ចិ អបច្ចី បច្ចី, អបចីយិំសុ បចីយិំសុ អបចឹសុ បចឹសុ អបចីយំសុ បចីយំសុ អបច្ចំសុ បច្ចំសុ អបចីយុំ បចីយុំ អបច្ចុំ បច្ចុំ ឥច្ចាទិ កត្តុសមំ, បុព្ពរូបោវ វិសេសោ។

សោ គាមំ អគច្ឆិត្ថោ គច្ឆិត្ថោ ឥច្ចាទិ បុរិមសមំ។

៣០. ឌំសស្ស ច ញ្ឆង

ឌំសស្ស ច គមិស្ស ច ញ្ឆង វា ហោតិ អា+ឮអាទីសុ។ អគញ្ឆិត្ថោ គញ្ឆិត្ថោ អគញ្ឆត្ថោ គញ្ឆត្ថោ អគញ្ឆិ គញ្ឆិ អគញ្ឆី គញ្ឆី ឥច្ចាទិ។

២៩. គមិស្សា

អាអាទោ ឮអាទោ ច គមិស្ស អា ហោតិ វា។ សោ អគា អគមិ គមិ អគមិត្ថោ គមិត្ថោ អគមត្ថោ គមត្ថោ។ ឮបច្ចយេ លស្សាការស្ស “ហិមិមេស្វ+ស្សា”តិ ឯត្ថ “អស្សា”តិ យោគវិភាគា ទីឃេ “ទីឃា ឮស្សា”តិ ឮស្ស សិអាទេសោ, អគមាសិ អគមិ គមិ អគមី គមី, អគមឹសុ គមឹសុ អគមំសុ គមំសុ អគមុំ គមុំ។ ឱស្ស អ អាទេសេ អជ្ឈគុំ។ ត្វំ អជ្ឈគា បរស្ស លោបោ។ តុម្ហេ អជ្ឈគុត្ថ។ អហំ អជ្ឈគំ, មយំ អជ្ឈគម្ហ។ បរច្ឆក្កេ – “ឯយ្យាថា”ទិនា ត្ថេ សោ អគច្ឆិត្ថ គច្ឆិត្ថ អគញ្ឆិត្ថ គញ្ឆិត្ថ អគមិត្ថ គមិត្ថ អគម គម អគមា គមា។ តេ អគមូ គមូ, ឱស្ស អាអាទេសេ អជ្ឈគុំ។ ត្វំ អគមិសេ គមិសេ។ តុម្ហេ អគមិវ្ហំ។ “ឯយ្យាថា” ទិនា អ+មាទេសេ អហំ អគមំ គមំ អជ្ឈគំ។ មយំ អគមិម្ហេ គមិម្ហេ។ កម្មេអគច្ឆីយិ អគមីយិ, អគច្ឆិយុំ អគមិយុំ ឥច្ចាទិ។ តថា អយម្ហិ យម្ហិ ឥច្ចាទិ។

១៣. មាយោគេ ឮ+អាអាទី

មាយោគេ សតិ ឮអាទយោ អាអាទយោ ច វា ហោន្តិ។ សកកាលតោ កាលន្តរេបិ បច្ចយវិធានត្ថោ+យំ។ មា ភវំ អភវិត្ថោ ឥច្ចាទិ។ វាវិធានាស្សត្យាទិ+ឯយ្យាទិ+ត្វាទយោបិ ហោន្តិ, មា ភវំ ភវិស្សតិ, មា ភវំ ភវេយ្យ, មា ភវំ ភវតុ ឥច្ចាទិ។ (ឮអាទិបច្ចយនយោ)។

៥. អនជ្ជតនេ អា ឩឱ ត្ថ អ ម្ហា ត្ថ ត្ថុំ សេ វ្ហំ ឥំ ម្ហសេ

អវិជ្ជមានជ្ជតនេ ភូតត្ថេ វត្តមានតោ ក្រិយត្ថា អាអាទយោ ហោន្តិ វា។ “ឯយ្យាថា”ទិនា ត្ថេ “អា ឮ ឩ ម្ហា” ឥច្ចាទិនា រស្សេ ច សោ អភវត្ថ ភវត្ថ អភវ ភវ អភវា ភវា, តេ អភវុ ភវុ អភវូ ភវូ។ ឱ, “ឱស្សា”តិអាទិនា

អអាទយោ, អភវ ភវ អភវិ ភវិ អភវត្ថ ភវត្ថ អភវត្ថោ ភវត្ថោ, សិអាទេសេ អភវសិ ភវសិ អភវោ ភវោ។ តុម្ហេ អភវត្ថ ភវត្ថ។ អហំ អភវំ ភវំ អភវ ភវ, មយំ អភវម្ហ ភវម្ហ អភវម្ហា ភវម្ហា។ សោ អភវត្ថ ភវត្ថ។ តេ អភវត្ថុំ ភវត្ថុំ។ ត្វំ អភវសេ ភវសេ។ តុម្ហេ អភវវ្ហំ ភវវ្ហំ។ "ឥស្ស ច សិញ្ញ"តិ សី, អហំ អភវសី ភវសី អភវី ភវី។ មយំ អភវម្ហសេ ភវម្ហសេ។ កម្មេ-ត្ថេ សុខំ តយា អនុភូយិត្ថ, ឥញ្ញាគមាភាវេ អនុភូយត្ថ ឥច្ចាទិ។ ភាវេ-អភូយត្ថ ភូយត្ថ ឥច្ចាទិ។

សោ ឱទនំ អបចត្ថ បចត្ថ ឥច្ចាទិ កត្តុសមំ។ កម្មេ-អបចីយត្ថ បចីយត្ថ អបច្ចត្ថ បច្ចត្ថ អបចីយ បចីយ អបចីយា បចីយា អបច្ច បច្ច អបច្ចា បច្ចា។ អបចីយុ បចីយុ អបចីយូ បចីយូ អបច្ចុ បច្ចុ អបច្ចូ បច្ចូ ឥច្ចាទិ។ "មាយោគេ ឦ+អាអាទី"តិ មាយោគេបិ អាអាទយោ, មា ភវំ អបច្ចត្ថ ឥច្ចាទិ។

តថា អគច្ឆត្ថ គច្ឆត្ថ ឥច្ចាទិ បុរិមសមំ។ តថា អគមត្ថ គមត្ថ ឥច្ចាទិបិ អឃម្មត្ថ ឃម្មត្ថ ឥច្ចាទិបិ។ (អនជ្ជតនបច្ចយនយោ)។

៦. បរោក្ខេ អ ឧ ឯ ត្ថ អ ម្ហ ត្ថ រេ ត្ថោ វ្ហោ ឥ ម្ហេ

អបច្ចក្ខេ ភូតានជ្ជតនេ វត្តមានតោ ក្រិយត្ថា អអាទយោ ហោន្តិ។ អក្ខានំ=ឥន្ទ្រិយានំ បរំ បរោក្ខំ។ តស្មឹ។ "អបរោក្ខេសូ"តិ វចនា ក្យ+លាទិវិករណា ន ហោន្តិ។

៥,៧១. បរោក្ខាយញ្ច

បរោក្ខាយំ បឋម+មេកស្សរំ សទ្ទរូបំ ទ្វេ ភវតិ។ "ភូស្ស វុក" ឥតិអាទីសុ វុក, ភូវ ភូវ ឥតិ ទ្វិត្តេ –

៥,៧៥. លោបោ+នាទិព្យញ្ជនស្ស

ទ្វិត្តេ បុព្ពស្ស អាទិតោ+ញ្ញស្ស ព្យញ្ជនស្ស លោបោ ហោតិ។

១៨. បុព្ពស្ស អ

អអាទីសុ ទ្វិត្តេ បុព្ពស្ស ភូស្ស អ ហោតិ។

៥,៧៨. ចតុត្ថទុតិយានំ តតិយបឋមា

ទ្វិត្តេ បុព្ពេសំ ចតុត្ថទុតិយានំ តតិយបឋមា ហោន្តិ យថាក្កមំតិ ពការេ សោ ពភូវ កិរ, តេ ពភុវុ កិរ។ ត្វំ ពភុវេ កិរ, ឥញ្ញ តុម្ហេ ពភុវិត្ថ កិរ។ អហំ ពភុវ កិរ, មយំ ពភុវិម្ហ កិរ។ សោ ពភុវិត្ថ កិរ, តេ ពភុវិរេ កិរ។ ត្វំ ពភុវិត្ថោ កិរ, តុម្ហេ ពភុវិវ្ហោ កិរ។ អហំ ពភុវិ កិរ, មយំ ពភុវិម្ហេ កិរ។ កម្មេ-អនុបភុវ កិរ ឥច្ចាទិ។ ភាវេពភុវ ពភុវិត្ថ កិរ។

បបច, បបចុ។ បបចេ, ឥញ្ញាគមេ បបចិត្ថ។ អញ្ញត្រ "សំយោគាទិលោបោ"តិ លោបោ, បបចិត្ថ។ បបច, បបចិម្ហ។ បបចិត្ថ, បបចិរេ។ បបចិត្ថោ បបចិថោ, បបចិវ្ហោ។ បបចិ, បបចិម្ហេ។ ឯវំ កម្មេ។

អអាទិបច្ចយេ ទ្វិភាវេ អនាទិព្យញ្ជនលោបេ បុព្ពស្ស "កវគ្គហានំ ចវគ្គជា"តិ ចវគ្គជការេ "ព្យញ្ជនេ ទីឃរស្សា"តិ ទីឃេ ច កតេ សោ គាមំ ជគាម កិរ, ជគមុ។ ជគមេ, ជគមិត្ថ។ ជគម, ជគមិម្ហ។ ជគមិត្ថ, ជគមិរេ។ ជគមិត្ថោ, ជគមិវ្ហោ។ ជគមិ, ជគមិម្ហេ។ ឯវំ កម្មេ។

មូឡ្ហវិក្ខិត្តព្យាសត្តចិត្តេន អត្តនាបិ ក្រិយា កតា អភិនិព្ពត្តិកាលេ+នុបលទ្ធាសមានា ផលេនា+នុមីយមានា បរោក្ខាវ វត្តុតោ។ តេន ឧត្តមវិសយេបិ បយោគសម្ភវោ។ (បរោក្ខាបច្ចយនយោ)។

៧. យ្យេទោ វា+តិបត្តិយំ ស្សា ស្សំសុ ស្សេ ស្សថ ស្សំ ស្សម្ហា ស្សថ ស្សឹសុស្សសេស្សវ្ហេស្សឹ ស្សាម្ហសេ។

ឯយ្យាទោ វិសយេ ក្រិយាតិបត្តិយំ ស្សាទយោ ហោន្តិ។ វិធុរបច្ចយោបនិបាតតោ ការណវេកល្លតោ វា ក្រិយាតិបតន+មនិប្ផត្តិ ក្រិយាតិបត្តិ។ ឯតេ ច ស្សាទយោ សាមត្ថិយា អតីតានាគតេស្វេវ ហោន្តិ, ន វត្តមានេ,

តត្រ ក្រិយាតិបត្យសម្ភវា។ ឥញ្ញាគមេ ស្សាស្ស វា រស្សេ ច សចេ សោ បឋមវយេ បព្ពជ្ជំ អលភិស្ស, អរហា អភវិស្ស ភវិស្ស អភវិស្សា ភវិស្សា វា, តេ ច តំ អលភិស្សំសុ, អរហន្តោ អភវិស្សំសុ ភវិស្សំសុ។ “ឯយ្យាថា”ទិនា ស្សេស្ស វា អការេ ត្វំ អភវិស្ស ភវិស្សេ។ តុម្ហេ អភវិស្សថ។ អហំ អភវិស្សំ។ រស្សេ មយំ អភវិស្សម្ហ ភវិស្សម្ហ អភវិស្សម្ហា ភវិស្សម្ហា។ បរច្ឆក្កេ-សោ អភវិស្សថ, អភវិស្សឹសុ។ អភវិស្សសេ, អភវិស្សវ្ហេ។ អភវិស្សឹ, អភវិស្សាម្ហសេ។

កម្មេ-តេន សុខំ អន្វភវិស្ស, អន្វភវិស្សំសុ ក្យលោបោ។ អន្វភូយិស្ស អន្វភូយិស្សា ឥច្ចាទិ។ ភាវេ-តេន អភូយិស្ស ភូយិស្ស អភូយិស្សា ភូយិស្សា។ អភូយិស្សថ ភូយិស្សថ។

ឯវំ តណ្ឌុលាទិសាធនំ អលភិស្ស, ឱទនំ អបចិស្ស បចិស្ស ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-តេន ឱទនោ អបចិស្ស បចិស្ស អបចិស្សា បចិស្សា អបចីយិស្ស បចីយិស្ស អបចីយិស្សា បចីយិស្សា អបច្ចិស្ស បច្ចិស្ស អបច្ចិស្សា បច្ចិស្សា ឥច្ចាទិ។

សោ អគច្ឆិស្ស គច្ឆិស្ស អគច្ឆិស្សា គច្ឆិស្សា ឥច្ចាទិ។ ច្ឆាទេសា+ភាវេ អគមិស្ស គមិស្ស អគមិស្សា គមិស្សា ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-អគច្ឆិស្ស គច្ឆិស្ស អគច្ឆីយិស្ស ឥច្ចាទិ។ អគមិស្ស គមិស្ស អគមីយិស្ស ឥច្ចាទិ។ តថា អយម្មិស្ស ឥច្ចាទិ។ (ក្រិយាតិបត្តិបច្ចយនយោ)។

៨. ហេតុផលេស្វេ+យ្យ ឯយ្យុំ ឯយ្យាសិ ឯយ្យាថ ឯយ្យាមិ ឯយ្យាម ឯថ ឯរំ ឯថោ ឯយ្យាវ្ហោ ឯយ្យំ ឯយ្យាម្ហេ។

ហេតុភូតាយំ ផលភូតាយញ្ច ក្រិយាយំ វត្តមានតោ ក្រិយត្ថា ឯយ្យាទយោ ហោន្តិ វា។ លវិករណវុទ្ធិអាទិ បុព្ពសមំ។ បរិកប្បោ –

៧៥. ឯយ្យេ+យ្យាសេ+យ្យន្នំ ដេ

ឯយ្យ+ឯយ្យាសិ+ឯយ្យ+មិច្ចេស+មេ វា ហោតិ។ សោ ទានិ កិន្នុ ខោ ភវេ, យទិ សោ បឋមវយេ បព្ពជេយ្យ, អរហា ភវេយ្យ។

៤៧. ឯយ្យុំស្សុំ

ឯយ្យុំ+មិច្ចស្ស ញុំ វា ហោតិ។ សចេ សំខារា និច្ចា ភវុំ ភវេយ្យុំ, ន និរុជ្ឈេយ្យុំ។ យទិ ត្វំ ភវេ ភវេយ្យាសិ។ “ឯយ្យាថា” ទិនា អស្ស ឱការេ តុម្ហេ ភវេយ្យាថោ ភវេយ្យាថ កថ+មហំ ទេវោ ភវេយ្យាមិ។

៧៨. ឯយ្យាមស្សេ+មុ ច

ឯយ្យាមស្ស ឯមុ វា ហោតិ ឧ ច។ កិន្នុ ខោ មយំ ភវេមុ ភវេយ្យាមុ ភវេយ្យាម។ បរច្ឆក្កេ-ភវេថ, ភវេរំ។ ភវេថោ, ភវេយ្យាវ្ហោ។ ភវេ ភវេយ្យំ, ភវេយ្យាម្ហេ។ កម្មេ-សុខំ តយា អនុភុយ្យេ អនុភុយ្យេយ្យ, អនុភុយ្យុំ អនុភូយេយ្យុំ។ តេន ត្វំ អនុភូយេ អនុភូយេយ្យាសិ, តុម្ហេ អនុភូយេយ្យាថោ អនុភូយេយ្យាថ។ តេនា+ហំ អនុភូយេយ្យាមិ, មយំ អនុភូយេមុ អនុភូយេយ្យាមុ អនុភូយេយ្យាម។ បរច្ឆក្កេ-អនុភូយេថ ឥច្ចាទិ។ ភាវេ-ភូយេ ភូយេយ្យ ភូយេថ។

វិធិម្ហិ-សោ ឱទនំ បចេ បចេយ្យ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-បចីយេ បចីយេយ្យ បច្ចេ បច្ចេយ្យ ឥច្ចាទិ។

អនុមតិយំ-សោ គាមំ គច្ឆេ គច្ឆេយ្យ ឥច្ចាទិ។ អញ្ញត្រ គមេ គមេយ្យ ឥច្ចាទិ។ តថា យម្មេ យម្មេយ្យ ឥច្ចាទិ។

បាតោ បចេយ្យ ចេ ភុញ្ជេ, ឥច្ចេ+ត្ថ បចនក្រិយា;
ហេតុភូតាតិ វិញ្ញេយ្យា, ផលំ ត្វ+នុភវក្រិយា។

១១. សត្យ+រហេស្វេ+យ្យាទី

សត្តិយំ អរហតេ ច ក្រិយត្ថា ឯយ្យាទយោ ហោន្តិ។ ភវំ ខលុ បត្តំ បចេយ្យ, ភវំ សត្តោ, ភវំ អរហោ។

១២. សម្ភាវនេ វា

សម្ភាវនេ គម្យមានេ ធាតុនា វុច្ចមានេ ច ឯយ្យាទយោ ហោន្តិ វិភាសា។ អបិ ភវំ គិលិតំ បាសាណំ បចេយ្យ ឧទរគ្គិនា, សម្ភាវេមិ សទ្ទហាមិ ភវំ បចេយ្យ, ភវំ បចិស្សតិ, ភវំ អបចិ។

៩. បញ្ហ+បត្ថនា+វិធីសុ

បញ្ហាទីសុ ក្រិយត្ថតោ ឯយ្យាទយោ ហោន្តិ។

> បញ្ហា សំបុច្ឆនំ, ឥដ្ឋា-សីសនំ យាចនំ ទុវេ;
> បត្ថនា, ភត្តិយា វា+ថ, ន វា ព្យាបារណា វិធិ។

បញ្ហេ-កឹ សោ ភត្តំ បចេយ្យ, ឧទាហុ ព្យញ្ជនំ។ បត្ថនាយំ-អហោ វត សោ បចេយ្យ ចេ។ វិធិម្ហិ-ភវំ បត្តំ បចេយ្យ។ (ឯយ្យាទិបច្ចយនយោ)។

១០. តុ អន្តុ ហិ ថ មិ ម តំ អន្តំ ស្សុ វ្ហោ ឯ អាមសេ

បញ្ហបត្ថនាវិធិស្វេ+តេ ហោន្តិ ក្រិយត្ថតោ។ អាសីសនត្ថេ-សោ សុខី ភវតុ, តេ សុខិតា ភវន្តុ។

៤៨. ហិស្ស+តោ លោបោ

អតោ បរស្ស ហិស្ស វា លោបោ ហោតិ។ ត្វំ សុខី ភវ ភវាហិ, ហិម្ហិ ទីឃោ។ "ឯយ្យាថា"ទិនា វ្ហោក, តុម្ហេ សុខិតា ភវថវ្ហោ ភវថ។ អហំ សុខី ភវាមិ, មយំ សុខិនោ ភវាម។ បរច្ឆក្កេ-តថា ភវតំ, ភវន្តំ។ ភវស្សុ, ភវវ្ហោ។ ភវេ ភវាមសេ។ កម្មេ-តយា អនុភូយតុ, អនុភូយន្តុ ឥច្ចាទិ។ ភាវេ-ភូយតុ, ភូយតំ។

អាណត្តិយំ-ទេវទត្តោ ទានិ ឱទនំ បចតុ, បចន្តុ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-តេន ឱទនោ បច្ចតុ ឥច្ចាទិ។ តថា សោ គាមំ គច្ឆតុ ឥច្ចាទិ។ "ឧ លស្សេ"តិ លស្សេ+ការេ គមេតុ, គមេន្តុ ឥច្ចាទិ។ យម្ហាទេសេ យម្ឆតុ, យម្ឆន្តុ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-គច្ឆីយតុ ឥច្ចាទិ។ តថា គមីយតុ ឥច្ចាទិ។

វិធិម្ហិ-លស្ស លោបេ លុត្តេ វុទ្ធិ, ឥធ បព្ពតោ ហោតុ។

និមន្តនេ-អធិវាសេថ តុម្ហេ ភន្តេ ភគវា ភោជនំ, វសតិស្ស "ចុរាទិតោ ណី"តិ ណិម្ហិ "អស្សា ណានុពន្ធេ"តិ អា, "យុវណ្ណាន+មេឱ បច្ចយេ"តិ ឯ ច ហោតិ។ ឥធ និស្សីទតុ ភវំ, សទស្ស "ជរ+សទាន+មីម វា"តិ ឦម, មនុពន្ធត្តា អន្តសរតោ ឦម។

អជ្ឈេសនេ-ទេសេតុ ភន្តេ ភគវា ធម្មំ, ឯត្ថ ចុរាទិត្តា បុរិមសមំ។

អនុមតិយំ-បុច្ឆ វាសវ មំ បញ្ហំ, បវិសតុ ភវំ។ ឯត្ថ បុច្ឆតោ ហិស្ស លោបោ។ ឯវំ និសីទ។

បត្ថនា=យាចនា, តត្រ-ទទ=ទានេ, ទទាហិ មេ គាមវរានិ បញ្ច, ទាតោ លស្ស ឯការេ ច ឯកំ មេ នយនំ ទេហិ។

បត្តកាលេ-សម្បត្តោ តេ កាលោ កដករណេ, កដំ ករោតុ ភវំ។ ឯត្ថ "តនាទិត្វោ"តិ ឱ។

> ត្វាទី ឯយ្យាទយោ វត្ត-មានា សម្បតិ,+នាគតេ;
> ភវិស្សតិ, បរោក្ខាទិ-ចត្តារោ+តីតកាលិកា។

៥,១៧៣. គម យមិ+សា+ស ទិសានំ វា ច្ឆង

ឯតេសំ វា ច្ឆង ហោតិន្ត+មាន+ត្យាទីសុ។ សោ សត្ថំ គច្ឆតិ គមេតិ, គច្ឆន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-គច្ឆីយតិ គមីយតិ ឥច្ចាទិ។ យម=ឧបរមេ, បរោក្ខាអនជ្ជតនរូបានិ សព្ពត្ថ បយោគ+មនុគម្ម យោជេតព្ពានិ។ និបុព្ពោ,

និយច្ឆតិ និយមតិ, និយច្ឆន្តិ និយមន្តិ។ សំបុព្វោ, “យេ សំស្សា”តិ ញាត្តំ, សញ្ញមតិ, សញ្ញមន្តិ។ កម្មេ-និយច្ឆីយតិ និយមីយតិ និយម្មតិ, សញ្ញមីយតិ វា។ តថា និយច្ឆិស្សតិ, សញ្ញមិស្សតិ។ និយច្ឆិ, សំយមិ។ និយច្ឆិស្ស, សំយមិស្ស។ និយច្ឆេយ្យ, សំយមេយ្យ។ និយច្ឆតុ, សញ្ញមតុ។ ឥស+សីស=ឥច្ឆាយំ, សោ សគ្គំ ឥច្ឆតិ, ឥច្ឆន្តិ ឥច្ចាទិ។ “លហុស្ស បន្តស្សា”តិ វុទ្ធិម្ហិ ឯសតិ, ឯសន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-ឥច្ឆីយតិ, “វា ក្វចី”តិ វុទ្ធិម្ហិ ឯសីយតិ។ បុព្ពរូបេ ឥស្សតិ ឥស្សតេ ឥច្ចាទិ។ ឥច្ឆិស្សតិ ឯសិស្សតិ ឥច្ចាទិ។ ឥច្ឆិ ឯសិ។ ឥច្ឆិស្ស ឯសិស្ស។ ឥច្ឆេយ្យ ឯសេយ្យ។ ឥច្ឆតុ ឯសតុ ឥច្ចាទិ។ អាស=ឧបវេសនេ, សោ អាសនេ អច្ឆតិ ឥច្ចាទិ។ “ព្យញ្ជនេ ទីឃរស្សា”តិ រស្សោ, ឧបបុព្វោ, តថា ឧបាសតិ។ អច្ឆិស្សតិ ឧបាសិស្សតិ។ អច្ឆិ ឧបាសិ។ អច្ឆិស្ស ឧបាសិស្ស។ អច្ឆេយ្យ ឧបាសេយ្យ។ អច្ឆតុ ឧបាសតុ ឥច្ចាទិ។ ទិស=បេក្ខនេ, ទិច្ឆតិ ទិច្ឆន្តិ ឥច្ចាទិ សព្ពំ បុរិមសមំ។ លភ=លាភេ, ឥតោ បរំ វិសេសង្គានមេវក្ខាម, សព្ពវារោ វុត្តានុសារេន គហេតព្ពោ។ លភតិ, លភន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-ក្យស្ស បុព្ពរូបាទិម្ហិ កតេ លព្ភតិ ឥច្ចាទិ។

៧៣. លភា តំ+ឦនំ ថំ ថា វា

លភស្មា តំ ឦនំ ថំ+ថា វា ហោន្តិ។ សោ អលភិត្ថ លភិត្ថ អលភិ លភិ តំ បច្ចយេ អលត្ថំ អលភី ឥច្ចាទិ។

២៦. លភ វស+ច្ឆិទ ភិទ រុទានំ ច្ឆង

លភាទីនំ ច្ឆង ហោតិ ស្សេន សហ។ លច្ឆតិ លភិស្សតិ, លច្ឆន្តិ លភិស្សន្តិ ឥច្ចាទិ។ ក្រិយាតិបត្តិយំ ស្សាភាគស្ស ច្ឆងាទេសេ អលច្ឆា អលភិស្ស ឥច្ចាទិ។ វស=និវាសេ, វច្ឆតិ វសិស្សតិ។ កម្មេ-ពហុលាធិការា “អស្សូ”តិ ឧការោ , បុព្ពរូបេ វុស្សតិ វុស្សិស្សតិ ឥច្ចាទិ។ តថា អវច្ឆា អវសិស្សា។ ឆិទ=ទ្វេធាករណេ, ឆេច្ឆតិ ឆិន្ទិស្សតិ, “មញ្ច រុធាទីនំ”តិ មំ លោ ច។ លស្ស លោបោ ច។ ភិទ=វិទារណេ, ភេច្ឆតិ ភិន្ទិស្សតិ។ អភេច្ឆា អភិន្ទិស្សា។ រុទ=រោទនេ, រុច្ឆតិ រោទិស្សតិ។ អរុច្ឆា អរោទិស្សា ឥច្ចាទិ។

អញ្ញបច្ចយេបិ ឆិទស្ស “ច្ឆង” ឥតិ យោគវិភាគា ច្ឆង, ភូតេ ឪ បច្ចយេ អច្ឆេច្ឆុំ អច្ឆិន្ទីសុ។ វុត្តតោ អញ្ញជាតូនញ្ច, គម=គមនេ, គច្ឆំ គច្ឆិស្សំ។ អញ្ញបច្ចយេបិ វច=ព្យត្តវចនេ ឥច្ចាទិ, កម្មេ-ពហុលាធិការា ត្យាទីសុ បរភូតេសុបិ យថាគមំ វចាទីនញ្ចស្ស “វចាទីនំ វស្សុដ វា”តិ កម្មេ ឧដ ច “អស្សូ”តិ អស្ស ឧ ច, តេន ជម្មោ ឧច្ចតិ វុច្ចតិ, វុច្ចន្តិ ឥច្ចាទិ, យស្ស ច បុព្ពរូបំ។

២៧. ភុជ មុច វច វិសានំ ក្ខង

ភុជាទីនំ ក្ខង ហោតិ ស្សេន សហ។ វក្ខតិ វចិស្សតិ, វក្ខន្តិ វចិស្សន្តិ ឥច្ចាទិ។

២១. ឦអាទោ វចស្សោម

ឦអាទីសុ វចស្ស ឱម ហោតិ។ មការានុពន្ធត្តា “មានុពន្ធោ សរាន+មន្តា បរោ”តិ បរិភាសតោ សរា បរោ។ អវោចិ, អវោចុំ, អវោចោ ឥច្ចាទិ។ អនជ្ជតនេ-អវច អវចា វចា ឥច្ចាទិ។ ក្រិយាតិបត្តិយំ-អវក្ខា អវចិស្សា, អវក្ខីសុ អវចិស្សីសុ ឥច្ចាទិ។ វចេយ្យ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-វុច្ចេយ្យ ឥច្ចាទិ។ តថា វចតុ, វុច្ចតុ ឥច្ចាទិ។

ភុជ=បាលនជ្ឈោហារេសុ , “ភុជា” ទិនា ក្ខវាទេសេ ភោក្ខតិ ភុញ្ជិស្សតិ។

កុស=អក្កោសេ, អាបុព្វោ, តស្ស រស្សោ ច, អក្កោសតិ ឥច្ចាទិ ញេយ្យំ, លវិករណលោបវុទ្ធិយោ។

៣៤. កុស+រុហេហី+ស្ស ឆិ

កុសា រុហា ច បរស្ស ឦស្ស ឆិ វា ហោតិ។ បររូបបឋមក្ខរានិ, អក្កោច្ឆិ អក្កោសិ ឥច្ចាទិ។ អភិបុព្វោ រុហ=រោហនេ, អភិរុច្ឆិ អភិរុហិ ឥច្ចាទិ។

វហ=បាបុណនេ, វហតិ, វហន្តិ។ កម្មេ-ក្យេ “ហស្ស វិបល្លាសោ”តិ វិបរិយាសោ, តេន សោ វុយ្ហតិ, “អស្សូ”តិ ឧត្តំ។ វហិស្សតិ, វុយ្ហិស្សតិ។ អវហិ, អវុយ្ហិត្ថ, អវុហិ។ អវហិស្សា, វុយ្ហិស្សា ឥច្ចាទិ។ វហេយ្យ, វុយ្ហេយ្យ។ វហតុ, វុយ្ហតុ ឥច្ចាទិ។

ជរ=ជីរណេ,

៥,១៧៤. ជរ មរាន+មីយង

ជរ មរានំ ព្លយង វា ហោតិ មាន+ន្ត+ត្យាទីសុ។ ជីយតិ។ "ជរ សទាន+មីម"តិ ព្លមអាគមោ លោ ច, ជីរតិ។ កម្មេ-ជីរិយតិ ជីយីយតិ។ ឯវំ ជីយិស្សតិ ជីរិស្សតិ, ជីយីយិស្សតិ ជីរីយិស្សតិ។ អជីយិ អជីរិ, អជីយីយិ អជីរីយិ។ អជីយិស្សា អជីរិស្សា, អជីយីយិស្សា អជីរីយិស្សា អជីយិស្សា អជីរីយិស្សា ឥច្ចាទិ។ មរ=បាណចាគេ, ព្លយង, មីយតិ មរតិ, មីយន្តិ មរន្តិ ឥច្ចាទិ។

ទិស=បេក្ខនេ,

៥,១២៤. ទិសស្ស បស្ស ទស្ស ទស ទ ទក្ខាតិ

ឯតេ អាទេសា ទិសស្ស វា ហោន្តិ។ អនេកវណ្ណត្តា សព្ពាទេសោ។ បស្សតិ បស្សន្តិ, ទក្ខតិ ទក្ខន្តិ។ កម្មេ-ក្យេ បុព្ពរូបោ, ទិស្សតិ ទិស្សន្តិ, វិបស្សីយតិ ទក្ខីយតិ ឥច្ចាទិ។

៦,៦៩. ទក្ខ+ខ+ហេតិ+ហោហីតិ លោបោ

ទក្ខាទីហិ អាទេសេហិ បរស្ស ស្សស្ស លោបោ វា ហោតិ។ ទក្ខតិ ទក្ខិស្សតិ។ អបស្សិ បស្សិ, អបស្សីសុ បស្សីសុ អបស្សោ បស្សោ, អបស្សិត្ថ បស្សិត្ថ។ អបស្សី បស្សី, អបស្សិម្ហ បស្សិម្ហ។ តថា អទស្សី ទស្សី, អទស្សីសុ ទស្សីសុ ឥច្ចាទិ។ អនជ្ជតនេ ទសាទេសោ, អទ្ទសា អទ្ទស។ អទ្ទា អទ្ទ ឥច្ចាទិ។ អបស្សិស្ស ទក្ខិស្ស ឥច្ចាទិ។ បស្សេយ្យ ទក្ខេយ្យ, បស្សតុ ទក្ខតុ ឥច្ចាទិ។

សទ=វិសរណគត្យាវសាទនាទានេសុ, និបុព្ពោ, "ជរសទាន+មីម វា"តិ ព្លមអាគមោ។ និសីទតិ, និសីទន្តិ ឥច្ចាទិ។ ភាវេ-និសជ្ជតិ, និសជ្ជតេ។

យជ=ទេវបូជាសំគតិករណទានេសុ, យជតិ, យជន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ –

៥,១១៣. យជស្ស យស្ស ដិ+យីតិ

យជស្ស យស្ស ដិ+យី ហោន្តិ កានុពន្ធេតិ ពហុលាធិការា ត្យាទិវិសយេបិ ក្យេ បុព្ពរូបេ ច ឥជ្ជតិ យិជ្ជតិ មយា ពុទ្ធោ។ សោ យជិស្សតិ, តេន ឥជ្ជិស្សតេ យិជ្ជិស្សតេ។ សោ យជី , តេន ឥជ្ជិ យិជ្ជិ។ សោ យជិស្សា, តេន ឥជ្ជិស្សា យិជ្ជិស្សា។ សោ យជេយ្យ, តេន ឥជ្ជេយ្យ យិជ្ជេយ្យ។ សោ យជតុ, តេន ឥជ្ជតុ យិជ្ជតុ ឥច្ចាទិ។

វទ=វចនេ, "គមវទា" ទិនា វទស្ស វជ្ជាទេសោ វា, លស្ស "ឩលស្សេ"តិ ក្វចិ ឯ ច, វជ្ជតិ វទេតិ វទតិ, វជ្ជេន្តិ វទេន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ – "ក្យស្សា"តិ ព្លញ, វជ្ជីយតិ វជ្ជតិ វទីយតិ, វជ្ជីយន្តិ វជ្ជន្តិ វទីយន្តិ។ វទិស្សតិ, វទិស្សន្តិ។ អវទី វទី, អវទីសុ វទីសុ។ អវទិស្ស វទិស្ស។ វជ្ជេ វជ្ជេយ្យ វទេ វទេយ្យ, វជ្ជេយ្យុំ វទេយ្យុំ។ វជ្ជេតុ វទេតុ វទតុ ឥច្ចាទិ យថាគមំ ញេយ្យុំ។

កមុ=បទវិក្ខេបេ, "បរោក្ខាយញ្ចា"តិ ចក្កហណេន កម កម ឥតិ ទ្វិត្តេ អនាទិព្យញ្ជនលោបេ លវិករណេ "កវគ្គហា" ទិនា កស្ស ចេ និគ្គហីតាគមេ ច កតេ ចំកមតិ កមតិ ឥច្ចាទិ។ ចល=កម្បនេ, ចំចលតិ។ ជល+ទល=ទិត្តិយំ, ទ្វិត្តេ ទទ្ទល្លតិ ឥច្ចាទិ។ (សរុទ្ធិកភូវាទិនយោ)។

ហូ+ភូ=សត្តាយំ, ត្យាទីសុ "កត្តរិ លោ"តិ លោ, តស្ស លោបេ "យុវណ្ណាន+មេឱ បច្ចយេ"តិ ឱការោ។ សោ ហោតិ, តេ ហោន្តិ។ ហោសិ, ហោថ។ ហោមិ, ហោម ឥច្ចាទិ។ ភាវេ-តេន ហូយតិ ហូយតេ។

៣១. ហូស្ស ហេ+ហេហិ+ហោហិ ស្សត្យាទោ

ហូស្ស ហេអាទយោ ហោន្តិ ស្សច្ចាទោ។ ហេស្សតិ ហេហិ ស្សតិ ហោហិស្សតិ។

៦៩. ទក្ខ+ខ+ហេហិ+ហោហីហិ លោបោតិ

ទក្ខាទីហិ អាទេសេហិ បរស្ស ស្សស្ស វា លោបោ ហោតិ។ ហេហិតិ ហេហិស្សតិ, ហោហិតិ ហោហិស្សតិ។ ហេហិន្តិ ហេហិស្សន្តិ, ហោហិន្តិ ហោហិស្សន្តិ ឥច្ចាទិ។ អនជ្ជតនេ ឮម្ហិ អញាគមោ, "បរោ ក្វចី"តិ ឮស្ស លោបោ, សោ អហុ។ វុទ្ធិម្ហិ "ទីឃា ឮស្ស" ឥតិ ឮស្ស សិអាទេសោ, សុវោ អហោសិ អាននោ្ទ។

៤១. ហូតោ រេសុំ

ហូតោ បរស្ស ឧ+មិច្ចស្ស រេសុំ វា ហោតិ។ រការានុពន្ធោ "រានុពន្ធេន្តសរាទិស្សា"តិ អន្តសរាទិស្ស លោបោ។ អហេសុំ។ ឱការវុទ្ធិ អវាទេសេ អហវុំ។ ឱស្ស សិអាទេសេ អហោសិ។

៤៦. ឥំស្ស ច សិញ

ឥមិច្ចស្ស សិញ ហោតិ ម្ហាត្ថានញ្ច ពហុលំ។ ញការោ អាឌ្យាវយវត្ថោ (ឧការោ) ឥការោ ឧច្ចារណត្ថោ។ "អត្លីស្សា" ទិនា ឥញាគមេ តុម្ហេ អហោសិត្ថ, អហោសិ។ បរស្សរលោបេ រស្សេ ច អហុំ, អហោសិម្ហ, អហុម្ហ, រស្សោ។ ភាវេ-អភវិ, អាស្សត្ថាទេសោ, អភវិត្ថ។ អនជ្ជតនេ អាឱអាទិបច្ចយេ កតេ "យុវណ្ណាន+មិយ ងុវង សរេ"តិ ឧវងាទេសេ អហុវា, អហុវុ, អហុវោ, អហុវត្ថ។ អស្ស អមាទេសេ អហុំ អហុវំ, អហុម្ហ ឥច្ចាទិ។ ភាវេ-តេន អហុយិ អហុយិត្ថ។ អហវិស្សា, អហវិស្សំសុ ឥច្ចាទិ។ ភាវេ-អហុយិស្ស, អហុយិស្សថ។ បុព្ពស្សរលោបោ, ហេយ្យ, ហេយ្យុំ ឥច្ចាទិ។ ភាវេ-ហូយេយ្យ, ហូយេថ។ ហោតុ, ហោន្តុ ឥច្ចាទិ។ ភាវេ-ហូយតុ, ហូយតំ។ អនុបុព្ពេ អនុភោតិ ឥច្ចាទិ សព្ពវារេសុ យោជេតព្ពំ។ ភាវេ រូបាភាវា។ កម្មេ-អនុភូយតិ ឥច្ចាទិ វិសេសោ។

សិ=សយេ, លស្ស លោបោ វុទ្ធិ, សេតិ។ អយាទេសេ សយតិ, សេន្តិ សយន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-អតិបុព្ពោ, ក្យេ "ទីឃោ សរស្សា"តិ ឥស្ស ទីឃេ ច កតេ តេន អតិសីយតិ, អតិសីយន្តិ ឥច្ចាទិ។ ភាវេ-តេន សីយតិ, សីយតេ។ តថា ភវិស្សតិអាទីសុ។

នី=បាបនេ, ទ្វិកម្មកោ+យំ, អជំ គាមំ នេតិ នយតិ, នេន្តិ នយន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-នីយតេ គាមំ អជោ ទេវទត្តេន ឥច្ចាទិ។ តថា សេសេសុបិ យោជេតព្ពំ។

ហា=គតិនិវត្តិយំ –

៥,១៧៥. ហាបានំ តិដ្ឋបិវា

ហាបានំ តិដ្ឋបិវាហោន្តិ វា ន្ត+មាន+ត្យាទីសុ។ លស្ស លោបេ តិដ្ឋតិ, តិដ្ឋន្តិ, ហាតិ, ហាន្តិ។

៥,១៣១. បាទិតោ ហាស្ស វា បហោ ក្វចិតិ

បាទិតោ បរស្ស ហាស្ស ក្វចិ បហោ ហោតិ វា។ សណ្ឋហតិ, សណ្ឋហន្តិ។ លស្សេ, អធិដ្ឋេតិ, អធិដ្ឋេន្តិ។ កម្មេ –

៥,១៣៧. អញ្ញាទិស្សា+ស្សី ក្យេ

ញាទិតោ+ញ្ញស្ស អាការន្តស្ស ក្រិយត្ថស្ស ឦ ហោតិ ក្យេ។ ឧបបីយតិ, ឧបបីយន្តិ។ បហាទេសេ "ក្យស្សា"តិ ឦញ, តេន បតិដ្ឋហីយតិ, បតិដ្ឋហីយន្តិ។ ភាវេ-ឦម្ហិ បីយតិ, បីយតេ។ តថា បបុព្ពោ បតិដ្ឋិស្សតិ បតិដ្ឋហិស្សតិ។ ឦស្ស សិម្ហិ អដ្ឋាសិ, អដ្ឋំសុ, សណ្ឋហិ, សណ្ឋហីសុ។ បតិដ្ឋិស្ស បតិដ្ឋហិស្ស។ តិដ្ឋេ តិដ្ឋេយ្យ, សណ្ឋេ សណ្ឋេយ្យ, សណ្ឋេយ្យុំ, សណ្ឋហេ សណ្ឋហេយ្យ។ តិដ្ឋតុ ហាតុ, សណ្ឋហតុ ឥច្ចាទិ។

បា=បានេ, បិវាទេសេ បិវតិ។ "តវគ្គវរណា" ទោ "ពយញ្ញា"តិ យោគវិភាគេន វស្ស ពការោ, បិពតិ។ កម្មេបីយតិ, បីយន្តិ ឥច្ចាទិ។

អស=ភុវិ,

៥២. តស្ស ថោតិ

អត្ថិតោ បរស្ស តស្ស ថោ ហោតិ។ បររូបេ បឋមក្ខរតការេ ច អត្ថិ។ “ន្ត+មាន+ន្តិ+យិ+យុំ ស្វា+ទិលោបោ”តិ អស្ស លោបោ, សន្តិ។

៥៣. សិហិស្វ+ដ

អត្ថិស្ស អដ ហោតិ សិហិសុ។ ដោ សព្ពាទេសត្ថោ។ ត្វំ អសិ។ បររូបាទិម្ហិ កតេ ឥទានិ តុម្ហេ អត្ថ។

៥៤. មិមានំ វា ម្ហិម្ហា ច

អសស្មា បរេសំ មិមានំ ម្ហិម្ហា វា ហោន្តិ តំសន្និយោគេន អសស្ស អដ ច។ អម្ហិ។

៥៥. ឯសុ ស

ឯសុ មិមេសុ អសស្ស សោ ហោតិ, បររូបពាធនត្ថំ។ អស្មិ, អម្ហ អស្ម។ ភវិស្សតិបច្ចយេ –

៥,១២៨. អ+អា+ស្សអាទីសុ

បរោក្ខា អ-អាទោ អនជ្ជតន អា-អាទោ ក្រិយាតិបត្តិស្សា-អាទោ ភវិស្សតិស្សត្យាទោ ច អត្ថិស្ស ភុ ហោតិ។ អាទេសវិធានំ អសស្សាបយោគត្ថំ, កិស្មិញ្ចិ បច្ចយវិសេសេ, តស្មា អសិតព្ពន្តិអាទិ ន ភវតិ។ ភវិស្សតិ, ភវិស្សន្តិ។ អភវា, អភវុំ។ ក្រិយាតិបត្តិយំ ភុអាទេសេ អភវិស្ស, អភវិស្សំសុ ឥច្ចាទិ។ ឯយ្យាទិម្ហិ –

៥០. អត្ថិតេ+យ្យាទិច្ឆន្នំ ស+សុ+ស+សថ+សំ+សាម

អស=ភុវិ+ច្ចស្មា បរេសំ ឯយ្យាទិច្ឆន្នំ សាទយោ ហោន្តិ យថាក្កមំ។ បររូបេ សោ អស្ស, តេ អស្សុ។ ត្វំ អស្ស, តុម្ហេ អស្សថ។ អហំ អស្សំ, មយំ អស្សាម។ ត្វាទិម្ហិ សោ អត្ថុ, អស្ស លោបេ សន្តុ, អយាទេសេ ត្វំ អហិ, តុម្ហេ អត្ថ។ អម្ហិ, អម្ហ, សាទេសេ អស្មិ អស្ម។ ពហុលាធិការា អជ្ជតនេ អាសិ, អាសីសុ, អាសុំ ឥច្ចាទីបិ ហោន្តិ។

ព្រូ=វចនេ,

៣៦. ព្រូតោ តិស្សីញ

ព្រូតោ បរស្ស តិស្ស ឦញ វា ហោតិ។ វុទ្ធិអវាទេសេ លស្ស លោបេ ព្រវីតិ។

៥,៩៧. ន ព្រូស្សោ

ព្រូស្ស ឱ ន ហោតិ ព្យញ្ជនេ។ ព្រូតិ។ ឧវងាទេសេ ព្រូវន្តិ។

២០. ត្យ+ន្តីនំ ដ+ដូ

អាហា បរេសំ តិ+អន្តីនំ ដ+ដូ ហោន្តិ។ ដការា សព្ពាទេសត្ថា។ អតោយេវ អាហា បរេសំ តិអន្តីនំ ដដូវិធានញាបកា តិអន្តីសុ ព្រូស្ស អាហោ។ អាហ, អាហុ។ ព្រូសិ, ព្រូថ។ ព្រូមិ, ព្រូម ឥច្ចាទិ។ ព្រវិស្សតិ។ អព្រវិ អព្រវី, អព្រវុំ។ អនជ្ជតនេ អព្រវា, អព្រវុំ។ បរោក្ខាយំ –

១៦. អអាទីស្វា+ហោ ព្រូស្ស

ព្រូស្ស អាហោ ហោតិ បរោក្ខាអអាទីសុ។ សុបិនេ កិរ សោ អាហ, តេ អាហុ ឥច្ចាទិ។ អព្រវិស្ស។ ព្រវេ ព្រវេយ្យ។ វុទ្ធិប្បដិសេធេ ព្រូតុ, ព្រវន្តុ ឥច្ចាទិ។

ហន=ហឹសាយំ, តិម្ហិ វិករណលោបេ សោ ហនតិ ហន្តិ។ តេ ហនន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-យេ នស្ស ញោ បុព្ពរូបំ, តេន ហញ្ញតិ, ហញ្ញន្តិ ហញ្ញរេ។ តថា ហនិស្សតិ ឥច្ចាទិ។

៦៧. ហនា ឆ+ខា

ហនា ស្វាស្ស ឆ+ខា វា ហោន្តិ។ បដិហំខាមិ បដិហនិស្សាមិ។ ហំឆេម ហនិស្សាម។ អហនិ, អហនីសូតិអាទិ សព្ពត្ថ យោជេតព្ពំ។ ហុវាទយោ

ហុ=ហវនេ ។ ត្យាទីសុ លោ។ “បរោក្ខាយញ្ចា”តិ ចគ្គហណេន ហុ ហុតិ ទ្វិត្តំ, “កវគ្គហានំ ចវគ្គជា”តិ ហស្ស ជោ, លលោបោ វុទ្ធិ ច, ជុហោតិ អគ្គឹ, អញ្ញត្រ “យវា សរេ”តិ វការោ, ជុហ្វតិ។ ជុហោន្តិ។ ជុហ្វន្តិ។ ជុហោសិ ជុហ្វសិ, ជុហោថ ជុហ្វថ។ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ – “ទីឃោ សរស្សា”តិ ទីឃេ ហូយតិ តេន អគ្គិ ឥច្ចាទិ។ ជុហិស្សតិ, ជុហិស្សន្តិ។ អជុហវិ អជុហោសិ, អជុហវុំ អជុហវិសុ អជុហវិសុ អជុហោសុំ។ អជុហិស្ស, អជុហិស្សំសុ។ ជុហេ ជុហេយ្យ។ ជុហោតុ, ជុហោន្តុ ឥច្ចាទិ។

ហា=ចាគេ, បុរេ វិយ ទ្វេភាវឆាទេសលោបេ “រស្សោ បុព្ពស្សា”តិ បុព្ពស្ស អាស្ស រស្សោ។ ជហាតិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ – “អញ្ញាទិស្សា+ស្សី ក្យេ”តិ ក្យេ អាស្ស ឦ, ហីយតិ ឥច្ចាទិ។ ជហិស្សតិ។ អជហាសិ, “ទីឃា ឦស្ស” ឥតិ សិ, បជហិ, អជហីសុ អជហំសុ, បជហីសុ បជហុំ។ កម្មេ-បហីយិ បហីយិត្ថ។ ស្សាទិ+ឯយ្យាទិ+ត្វាទីសុបិ ញេយ្យា។

ទា=ទានេ, ទ្វិភាវរស្សត្តានិ, លលោបោ, ទទាតិ, ទទន្តិ ឥច្ចាទិ។ “គមវទា” ទិនា ទជ្ជាទេសេ ទជ្ជតិ, ទជ្ជន្តិ ឥច្ចាទិ។ លស្សេ+ការេ ទានំ ទេតិ ឥច្ចាទិ។

២២. ទាស្ស ទំ វា មិមេស្វ+ទ្វិត្តេ

អទ្វិត្តេ វត្តមានស្ស ទាស្ស ទំ ហោតិ វា មិមេសុ។ វគ្គន្តំ, ទម្មិ ទេមិ, ទម្ម ទេម។ ឦការេ ទីយតិ ឥច្ចាទិ។ អនាគតត្ថេ ឥញាគមេ សរលោបាទិ, ទទិស្សតិ, ទទិស្សន្តិ។ ទជ្ជិស្សតិ, ទជ្ជិស្សន្តិ។ លវិករណេ ទស្សតិ, ទស្សន្តិ។ អជ្ជតនេ-អទទិ, អទទីសុ, អទជ្ជិ, អទជ្ជីសុ, អទាសិ, អទំសុ។ អនជ្ជតនេ-អទទា, អទទុ។ កាលាតិបត្តិយំ-អទទិស្ស អទជ្ជិស្ស, លេ អទស្ស, ទស្សំសុ។ ឯយ្យាទិម្ហិ-ទទេ ទទេយ្យ ទជ្ជេ ទជ្ជេយ្យ។ “ដា”តិ ពហុលាធិការា ទជ្ជា ទេសា បរស្ស ឯយ្យស្ស ដា, ទជ្ជា, ទជ្ជំ ទជ្ជេយ្យំ ទទេយ្យំ។ ត្វាទីសុ-ទទាតុ, ទទន្តុ, ទជ្ជតុ, ទជ្ជន្តុ, លស្សេ+ការេ ទេតុ, ទេន្តុ ឥច្ចាទិ។ សព្ពត្ថ កម្មេបិ យោជនីយំ។

ធា=ធារណេ, ត្យាទិម្ហិ ចគ្គហណេន ទ្វិត្តេ បុព្ពាការស្ស រស្សត្តេ លលោបេ “ចតុត្ថទុតិយានំ តតិយបឋមា”តិ បុព្ពធការស្ស ទការេ ច កតេ ទធាតិ, ទធន្តិ។ បិបុព្ពោ, “តទមិនា” ទិនា អាស្ស លោបោ, “ធាស្ស ហោ”តិ ទ្វិត្តេ បរស្ស ធាស្ស ហការោ, ទ្វារំ បិទហតិ, បិទហន្តិ។ លស្សេ+ការេ និធេតិ, និធេន្តិ។ កម្មេ-វិធីយតិ, វិធីយន្តិ ឥច្ចាទិ។ ធស្សតិ, បិទហិស្សតិ, បរិទហេស្សតិ។ អធាសិ, បិទហិ។ អធស្ស, បិទហិស្ស។ ទធេ ទធេយ្យ, បិទហេ បិទហេយ្យ។ ទទាតុ, បិទហតុ, និធេតុ, និធេន្តុ ឥច្ចាទិ។ (ជុហោត្យាទយោ)។

> ភូវាទិ ច ជុហាទិ ច, ហុវាទិធាតវោ ចិ+មេ;
> សវុទ្ធិកភូវាទីហិ, តិធា ភេទំ ឧបេន្តិ តេ។

(ភូវាទិនយោ។)

អធុនា វិករណបភេទបកាសនត្ថំ រុធាទីនំ អដ្ឋគណានំ កានិចិ រូបានិ ឧទាហរិយន្តេ –

រុធ=អាវរណេ, ត្យាទយោ ហោន្តិ។ ឯវ+មុបរិបិ សព្ពគណេសុ។

៥,១៩. មញ្ច រុធាទីនំ

រុធាទិកោ អបរោក្ខេសុ កត្តុវិហិតមាន+ន្ត+ត្យាទីសុ លោ ហោតិ មញ្ច+ន្តសរា បរោ។ និគ្គហីតស្ស វគ្គន្តំ, “លហុស្សុបន្តស្សា”តិ សំយោគត្តា ន វុទ្ធិ។ សោ មគ្គំ រុន្ធតិ, រុន្ធន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-និបុព្ពោ ក្យោ ធស្ស ចវគ្គ+បុព្ពរូប+តតិយក្ខរជការា, តេន មគ្គោ និរុជ្ឈតិ ឥច្ចាទិ។ ឥញាគមេ រុន្ធិស្សតិ, និរុជ្ឈិស្សតិ។ អរុន្ធិ, អរុន្ធីសុ។ និរុជ្ឈិត្ថោ, និរុជ្ឈិ, និរុជ្ឈីសុ។ អរុន្ធិស្ស, អរុន្ធិស្សំសុ, និរុជ្ឈិស្ស, និរុជ្ឈិស្សំសុ។ រុន្ធេ រុន្ធេយ្យ, និរុជ្ឈេ និរុជ្ឈេយ្យ។ រុន្ធតុ, រុន្ធន្តុ។ ត្វំ រុន្ធ រុន្ធាហិ។ និរុជ្ឈតុ, និរុជ្ឈន្តុ ឥច្ចាទិ។

ឆិទ=ទ្វេធាករណេ, ឆិន្ទតិ, ឆិន្ទន្តិ។ កម្មេ-ឆិជ្ជតិ, ឆិជ្ជន្តិ។ ភវិស្សតិបច្ចយេ – “លភ វសច្ឆិទា” ទិនា ច្ឆងាទេសេ ឆេច្ឆតិ ឆិន្ទិស្សតិ។ កម្មេ-បុព្ពរូបំ, ឆិជ្ជិស្សតិ, ឆិជ្ជិស្សន្តិ។ អឆិន្ទិ ឆិន្ទិ, អច្ឆេជ្ជិ, អច្ឆេជ្ជឹសុ។ អច្ឆិន្ទិស្សា អឆិជ្ជិស្សា។ ឆិន្ទេ ឆិន្ទេយ្យ, ឆិជ្ជេ ឆិជ្ជេយ្យ, ឆិន្ទតុ, ឆិន្ទន្តុ, ឆិជ្ជតុ, ឆិជ្ជន្តុ ឥច្ចាទិ។

ភុជ=បាលនជ្ឈោហារេសុ, ភុញ្ជតិ, ភុញ្ជន្តិ ឥច្ចាទិ។ ភវិស្សតិម្ហិ “ភុជ+មុច+វច+វិសានំ ក្ខង”តិ ធាត្វន្តេន សហ ស្សស្ស ក្ខងាទេសេ វុទ្ធិ, ភោក្ខតិ, ភុញ្ជិស្សតិ, ភោក្ខន្តិ, ភុញ្ជិស្សន្តិ ឥច្ចាទិ។

មុច=មោចនេ, មុច្ចតិ, មុច្ចន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-មុច្ចតិ, មុច្ចន្តិ ឥច្ចាទិ។ (រុធាទិនយោ)។

ទិវ=កីឡា វិជិគីសា វោហារ ជុតិ ថុតិ គតីសុ,

៥,២១. ទិវាទីហិ យក

ទិវាទីហិ កត្តរិ លវិសយេ យក ហោតិ។ កការោ កានុពន្ធការិយត្ថោ, ឯវ+មុបរិ ច។ វស្ស ពការេ បុព្ពរូបំ, សោ ជុតំ ទិព្វតិ, ទិព្វន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-ក្យេ តេន ទិព្វតិ, ទិព្វន្តិ ឥច្ចាទិ។ ទិព្វិស្សតិ, តេន ទិព្វិស្សតិ។ អទិព្វិ ទិព្វិ។ តេន អទិព្វិ ទិព្វិ។ អទិព្វិស្ស។ តេន អទិព្វិស្ស។ ទិព្វេ ទិព្វេយ្យ។ តេន ទិព្វេ ទិព្វេយ្យ។ ទិព្វតុ។ តេន ទិព្វតុ ឥច្ចាទិ។

សិវ=តន្តុសន្តានេ, សិព្វតិ, សិព្វន្តិ ឥច្ចាទិ។ បទ=គមនេ, ឧបុព្វោ, ចវគ្គបុព្វរូបានិ, ឧប្បជ្ជតិ, ឧប្បជ្ជរេ ឧប្បជ្ជន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេក្យេ តេន បដិបជ្ជតេ ឥច្ចាទិ។ ភាវេ-ឧប្បជ្ជតេ តយា។ ពុធ=អវគមនេ, ឈការបុព្ពរូបានិ យក្ខរេសុ។ ធម្មំ ពុជ្ឈតិ, ពុជ្ឈរេ ពុជ្ឈន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-មយា ធម្មោ ពុជ្ឈតេ ឥច្ចាទិ។ យុធ=សម្បហារេ, យុជ្ឈតិ+ច្ចាទិ។ នហ=ពន្ធនេ, “ហស្ស វិបល្លាសោ”តិ យេ វិបល្លាសោ, សន្នយ្ហតិ+ច្ចាទិ។ មន=ញាណេ, ញការ+បុព្ពរូបានិ, មញ្ញតិ+ច្ចាទិ។ តុស=តុដ្ឋិម្ហិ, បុព្ពរូបេ តុស្សតិ+ច្ចាទិ។ សម=ឧបសមេ, សម្មតិ+ច្ចាទិ។

ជន=ជននេ , “ជនិស្សា”តិ អា ហោតិ កានុពន្ធេ ពហុលាធិការា, សោ ជាយតិ, ជាយន្តិ+ច្ចាទិ។ កម្មេ-ជនិតុំ បយោជេតីតិ “បយោជកព្យាបារេ ណាបិ ចេ”តិ ណិម្ហិ “អញ្ញត្រាបី”តិ វុទ្ធិបដិសេធេ ក្យម្ហិ “ទីឃោ សរស្សា”តិ ទីឃេ ច កតេ តេន ជនីយតិ, ជនីយន្តិ ឥច្ចាទិ។ សោ ជាយិស្សតិ។ តេន ជនិស្សតិ។ សោ អជាយិ, តេន អជនីយិ។ សោ អជាយិស្ស, តេន អជនីយិស្ស។ សោ ជាយេ ជាយេយ្យ, តេន ជនីយេយ្យ។ សោ ជាយតុ, តេន ជនីយតុ ឥច្ចាទិ។ (ទិវាទិនយោ)។

តុទ=ព្យថនេ,

៥,២២. តុទាទីហិ កោ

តុទាទីហិ កត្តរិ លវិសយេ កោ ហោតិ។ តុទតិ, តុទន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-តុទ្យតិ តុជ្ជតិ, តុទ្យរេ តុទ្យន្តិ, តុជ្ជរេ តុជ្ជន្តិ+ច្ចាទិ។ តថា តុទិស្សតិ តុជ្ជិស្សតិ។ អតុទិ, អតុទីសុ, អតុជ្ជិ។ អតុទិស្ស អតុជ្ជិស្ស, តុទេយ្យ តុជ្ជេយ្យ។ តុទតុ, តុទន្តុ, តុជ្ជតុ ឥច្ចាទិ។

វិស=បវេសនេ, បបុព្វោ។ សោ គាមំ បវិសតិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-បវិសីយតិ ឥច្ចាទិ។ បវិសិស្សតិ។ បវិសីយិស្សតិ។ បាវិសិ, ឦម្ហិ “ភុជមុចា” ទិនា យោគវិភាគា ក្ខង។ បាវិសិ, បវិសិ បាវេក្ខិ, បចរឹ បាវិសីសុ បវិសីសុ។ បាវិសីយិ។ បាវិសិស្ស បវិសិស្ស។ បាវិសីយិស្ស។ បវិសេ បវិសេយ្យ, វិករណលោបោ បវិសីយេយ្យ។ បវិសតុ, បវិសីយតុ ឥច្ចាទិ។ នុទតិ។ ទិស=ឧច្ចារណេ, ឧទ្ទិស្សតិ, លិខតិ, តុសតិ ឥច្ចាទិ។ (តុទាទិនយោ)។

ជិ=ជយេ,

៥,២៣. ជ្យាទីហិ ក្នា

ជ្យាទីហិ កត្តរិ លវិសយេ ក្នា ហោតិ។ ន វុទ្ធិ។ កិលេសេ ជិនាតិ, ជិនន្តិ។ តេន កិលេសោ ជីយតិ, ជីយន្តិ, ក្យេ ទីឃោ។ ជិនិស្សតិ, ជិនិស្សន្តិ។ អជិនិ ជិនិ។ អជីយិ, អជីយិត្ថ។ អជិនិស្ស។ អជីយិស្ស។ ជិនេយ្យ។ ជិនាតុ ឥច្ចាទិ។ ចិ=ចយេ, តថា ចិនាតិ, ចិនន្តិ ឥច្ចាទិ។

ញា=អវពោធនេ,

៥,១២០. ញាស្ស នេ ជា

ញាធាតុស្ស ជា ហោតិ នការេ។ វិជានាតិ។

៦១. ញាស្ស សនាស្ស នាយោ តិម្ហិ

សនាស្ស ញាស្ស នាយោ វា ហោតិ តិម្ហិ។ នាយតិ, វិជានាតិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-វិញ្ញាយតិ ឥច្ចាទិ។ ក្យេ "អាស្សេ ចា"តិ ឯត្ថ "អាស្សេ"តិ យោគវិភាគា អាស្ស ឯ ហោតិ, យស្ស ទ្វិត្តេ ញេយ្យតិ, ញេយ្យន្តិ ឥច្ចាទិ។ វិជានិស្សតិ, វិជានិស្សន្តិ។ កម្មេ – "ក្យស្ស ស្សេ"តិ ក្យលោបេ រស្សេ ច កតេ ញាស្សតិ, ញាស្សន្តិ, វិញ្ញាយិស្សតិ, បញ្ញាយិស្សតិ។

៦៥. ស្សស្ស ហិ កម្មេ

ញាតោ បរស្ស ស្សស្ស ហិ វា ហោតិ កម្មេ, បញ្ញាយិហិតិ, បញ្ញាយិហិន្តិ។ អញ្ញាគមេ សមជានិ, សំជានិ, សំជានីសុ។ សមជា- នីសុ ។ កម្មេ-បញ្ញាយិ, បញ្ញាយីសុ។ អជានិស្ស។ កម្មេ-អញ្ញាយិស្ស។

៦៣. ឯយ្យស្សិ+យាញា វា

ញាតោ បរស្ស ឯយ្យស្ស ឥយា+ញា ហោន្តិ វា។ ជានិយា។

៦២. ញាម្ហិ ជំ

ញាទេសេ សនាស្ស ញាស្ស ជំ វា ហោតិ។ ជញ្ញា, ជានេយ្យ, ជានេយ្យុំ។ កម្មេ-បញ្ញាយេយ្យ, បញ្ញាយេយ្យុំ។ វិជានាតុ, វិជានន្តុ។ កម្មេ-វិញ្ញាយតុ ឥច្ចាទិ។

មា=មានេ, "អា ឍ្ល ស្វាទីនំ ព្យញ្ជនស្សិញ" ឥតិ ឥញឥតិ យោគវិភាគា ឥញាគមេ បុព្ពសរលោបោ, មិនាតិ, មិនន្តិ។ កម្មេ-មីយតិ ឥច្ចាទិ។ លូ=ឆេទនេ, "ក្លាក្នាសុ រស្សោ"តិ ធាតុស្ស រស្សោ, លុនាតិ, លុនន្តិ។ កម្មេ-លូយតិ ឥច្ចាទិ។ ធុ=កម្បនេ, ធុនាតិ ឥច្ចាទិ។ (ជ្យាទិនយោ)។

កី=ទព្ពវិនីមយេ,

២៤. ក្យាទីហិ ក្លា

ក្យាទីហិ លវិសយេ ក្លា ហោតិ។ "ក្លាក្នាសុ រស្សោ"តិ រស្សេ កិណាតិ, កិណន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-វិក្កីយតិ, វិក្កីយន្តិ។ វិក្កិណិស្សតិ, វិក្កិណិស្សន្តិ។ វិក្កីយិស្សតិ, វិក្កីយិស្សន្តិ។ អកិណិ, វិក្កិណិ, វិក្កីយិ។ អកិណិស្ស, វិក្កិណិស្ស។ វិក្កិណេ វិក្កិណេយ្យ។

វិក្កីយេ ។ វិក្កីយេយ្យ។ វិក្កិណាតុ, វិក្កិណន្តុ, វិក្កីយតុ, វិក្កីយន្តុ ឥច្ចាទិ។ សុ=សវនេ, សុណាតិ, សុណន្តិ ឥច្ចាទិ។

សក=សត្តិយំ,

៥,១២១. សកា+បានំ កុក+កុ ណេ

សក+អាបានំ កុក+កុឥច្ចេតេ អាគមា ហោន្តិ ណេ។ សក្កុណាតិ, សក្កុណន្តិ។ សក្កុនាតិ, សក្កុនន្តិ។

៥៣. ស្សេ វា

សកស្មា ក្លាស្ស ខ្ខោ វា ហោតិ ស្សេ។ សក្ខិស្សតិ, សក្ខិស្សន្តិ។

៥៨. សកា ក្លាស្ស ខ ឍ្លអាទោ

សកស្មា ក្លាស្ស ខោ វា ហោតិ ឝ្លអាទីសុ។ អសក្ខិ សក្ខិ, សក្ខីសុ។ អសក្ខិស្ស, អសក្ខិស្សំសុ។ សក្កុណេ សក្កុណេយ្យ។ សក្កុណាតុ, សក្កុណន្តុ។

អប=បាបុណនេ, បបុណ្ណោ, “សកា+បានំ កុក+កុ ណេ”តិ កុកតេ សម្បត្តិ បាបុណាតិ, បាបុណន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេបាបីយតិ, បាបីយន្តិ។ បាបុណិស្សតិ, បាបុណិស្សន្តិ។ កម្មេ-បាបីយិស្សតិ, បាបីយិស្សន្តិ។ បាបុណិ, បាបុណីសុ។ កម្មេ-បាបីយិ, បាបីយិត្ថ។ អបាបុណិស្ស។ កម្មេ-អបាបីយិស្ស។ បាបុណេ, បាបុណេយ្យ។ កម្មេ-បាបីយេយ្យ។ បាបុណាតុ, បាបុណន្តុ។ កម្មេ-បាបីយតុ ឥច្ចាទិ។ (ក្យាទិនយោ)។

សុ=សវនេ,

២៥. ស្វាទីហិ ក្ណោ

សុអាទីហិ លវិសយេ ក្ណោ ហោតិ។ កានុពន្ធត្តា ន វុទ្ធិ។ ធម្មំ សុណោតិ។ បរស្សរលោបេ សុណោន្តិ។ កម្មេ-ក្យេ ទីឃេ សូយតិ, សូយន្តិ។ ទ្វិត្តេ សុយ្យតិ សុយ្យន្តិ+ច្ចាទិ។ ឥញាគមេ សុណិស្សតិ, សុណិស្សន្តិ។ កម្មេ-ក្យលោបេ វុទ្ធិ។ សោស្សតិ, សោស្សន្តិ ឥច្ចាទិ។ អសុណិ សុណិ, អសុណីសុ សុណីសុ។

៦០. តេសុ សុតោ ក្ណោ+ក្ណានំ រោដ

តេសុ ឝ្លអាទីសុ សុតោ បរេសំ ក្ណោ+ក្ណានំ រោដ វា ហោតិ។ រការោ អនុពន្ធោ។ ដោ សព្ពាទេសត្ថោ។ ឧស្ស លោបេ ទ្វិត្តំ ឝ្លស្ស សិ ច។ អស្សោសិ, អស្សោសីសុ។ “តំស្ស ច សិញ”តិ យោគវិភាគា សិញ, អស្សោសីសុ, បច្ចស្សោសុំ។ អសុយិ, អសុយិត្ថ។ អសុណិស្ស, តេន អសុយិស្ស។ សុណេ សុណេយ្យ, សុណេយ្យុំ។ តេន សូយេ សូយេយ្យ។ សុណាតុ, សុណន្តុ។ សូយតុ, សូយន្តុ ឥច្ចាទិ។

គិ=សទ្ទេ, គិណោតិ។ គិណន្តិ។ ត្វំ គិណោសិ។ គិណិស្សតិ, គិណិស្សន្តិ។ អគិណិស្ស។ គិណេយ្យ។ គិណោតុ ឥច្ចាទិ។ វុ=សំវរណេ, អាវុណោតិ, អាវុណន្តិ។ អាវុណោសិ ឥច្ចាទិ។ សេសេសុបិ យោជេតព្ពំ។ (ស្វាទិនយោ)។

តន=វិត្ថារេ,

២៦. តនាទិត្វោ

តនាទិតោ កត្តរិ លវិសយេ ឱ ហោតិ។ កិត្តិ តនោតិ, តនោន្តិ ឥច្ចាទិ។

៧៦. ឱវិករណស្សុ បរច្ឆក្កេ

ឱវិករណស្ស ឧ ហោតិ បរច្ឆក្កវិសយេ។ តនុតេ, តន្វន្តេ។ តនុសេ, តនុវ្ហេ។ តន្វេ, តន្វម្ហេ។ កម្មេ –

៥,១៣៨. តនស្សា វា

តនស្ស វា អា ហោតិ ក្យេ។ បបុណ្ណោ, បតាយតិ។ បតញ្ញតិ, បតាយរេ បតាយន្តិ បតញ្ញរេ បតញ្ញន្តិ+ច្ចាទិ។ តថា វិករណលោបេ ឥញាគមេ ច តនិស្សតិ, តនិស្សន្តិ។ បតាយិស្សតិ។ អតនិ, អតនីសុ។ អតនិស្ស។ បតាយិស្ស។ តនេយ្យ, តនេយ្យុំ។ តនោតុ, តនោន្តុ ឥច្ចាទិ។

ករ=ករណេ,

៥,១៧៧. ករស្ស សោស្ស កុព្ព+កុរុ+កយិរា

ករស្ស ស ឱការស្ស កុព្ពាទយោ វា ហោន្តិ ន្ត+មាន+ត្យាទីសុ។ កុព្ពតិ, កុព្ពន្តិ។ ករោតិ, ករោន្តិ។ ករោសិ, ករោថ។

២៣. ករស្ស សោស្ស កុំ

ករស្ស ស ឱការស្ស កុំ វា ហោតិ មិមេសុ។ កុម្មិ ករោមិ។ កុម្ម ករោម។ បរច្ឆក្កេ កុរុតេ កុព្វតេ, កុព្វន្តេ ឥច្ចាទិ។ កយិរតិ, កយិរន្តិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-ក្យស្ស ទ្វិត្តេ ឡស្ស រស្សោ, ករិយ្យតិ, ករីយតិ វា ឥច្ចាទិ។ “តវគ្គវរណា” ទិនា យេ រស្ស យការេ កយ្យតិ, កយ្យន្តិ។ ពហុលាធការា កម្មេ ក្វចិ ឥមិនា កយិរាទេសេ តេន កយិរតិ, កយិរន្តិ ឥច្ចាទិ។ ភវិស្សតិម្ហិ –

២៥. ហាស្ស ចា+ហង ស្សេន

ករស្ស សោស្ស ហាស្ស ច អាហង វា ហោតិ ស្សេន សហ។ កាហតិ, កាហន្តិ ឥច្ចាទិ។ ឥញាគមេ កាហិតិ, កាហិន្តិ ឥច្ចាទិ។ អាហងាទេសាភាវបក្ខេ ករិស្សតិ, ករិស្សន្តិ ឥច្ចាទិ។ អជ្ជតនេ –

២៤. កា ឡអាទីសុ

ករស្ស ស ឱការស្ស កា ហោតិ វា ឡអាទីសុ។

៤៤. ទីឃា ឡស្ស

ទីឃតោ បរស្ស ឡស្ស សិ វា ហោតិ។ អកាសិ។ ឡលោបេ អកា, អកំសុ។ ឱស្ស សិអាទេសេ អកាសិ។ សិញាគមេ អកាសិត្ថ។ អកាសិ, អកាសី, អកាសិម្ហ។ អញ្ញត្រ អករិកិ, អករិសុ ករិសុ អកំសុ ឥច្ចាទិ។ តេន អករីយិ ឥច្ចាទិ។ អករិស្ស ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-អករីយិស្ស ឥច្ចាទិ។ ឯយ្យាទិម្ហិ “ក្វចិ វិករណានំ”តិ ឱវិករណលោបេ ករេករេយ្យ, ករេយ្យុំ ឥច្ចាទិ។ កុព្ពេ កុព្ពេយ្យ ឥច្ចាទិ។

៧១. ដា

កយិរា បរស្ស ឯយ្យស្ស ដា ហោតិ។ សោ កយិរា។

៧០. កយិរេ+យ្យស្សេ+យ្យុមាទីនំ

កយិរា បរស្ស ឯយ្យុមាទីនំ ឯយ្យស្ស លោបោ ហោតិ។ កយិរុំ។ ត្វំ កយិរាសិ, កយិរាថ។ កយិរាមិ, កយិរាម។

៧២. ឯថស្សា

កយិរា បរស្សេ+ថស្ស អា ហោតីតិអាទិស្ស ឯស្ស អា ហោតិ។ កយិរាថ ធីរោ។ កម្មេ-ករិយេយ្យ, ករិយេយ្យុ+មិច្ចាទិ។ ករោតុ កុរុតុ វា, កុព្ពន្តុ ករោន្តុ ឥច្ចាទិ។ បរច្ឆក្កេ-កុរុតំ, កុព្ពន្តំ។ កុរុស្សុ ករស្សុ ឥច្ចាទិ។ “ឯឱន+ម វណ្ណេ”តិ អការោ។ កុរុវ្ហេ, កុព្ពេ, កុព្ពាមសេ។ កម្មេ-ករីយតុ ឥច្ចាទិ។

៥,១៣៣. ករោតិស្ស ខោ

បាទិតោ បរស្ស ករស្ស ក្វចិ ខ ហោតិ។ អភិសង្ខរោតិ ឥច្ចាទិ។ សព្ពត្ថ យោជេតព្ពំ។ “តទមិនា”ទិនា ខាទេសេ អភិសំខាសីតិ វិសេសោ។ សក=សត្តិយំ, សក្កោតិ ឥច្ចាទិ។ អប=បាបុណនេ, បបុព្ពោ, បប្បោតិ ឥច្ចាទិ។ (តនាទិនយោ)។

ចុរ=ថេយ្យេ,

១,១៥. ចុរាទិតោ ណិ

ចុរាទីហិ ក្រិយត្ថេហិ សកត្ថេ ណិ បរោ ហោតិ។ “ណិណាប្យាបីហិ វា”តិ វិកប្បេន លោ។ ធនំ ចោរយតិ ចោរេតិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-ចោរីយតិ ឥច្ចាទិ។ ចោរយិស្សតិ ចោរេស្សតិ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-ចោរីយិស្សតិ ឥច្ចាទិ។ អចោរយិ ចោរយិ អចោរេសិ ចោរេសិ ឥច្ចាទិ។ អចោរយិស្ស ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-អចោរីយិស្ស ឥច្ចាទិ។ ចោរយេ ចោរយេយ្យ ឥច្ចាទិ។ ចោរេតុ ចោរេន្តុ ឥច្ចាទិ។

ចិន្ត=ចិន្តាយំ, សំយោគន្តា ន វុទ្ធិ, ចិន្តេតិ ចិន្តយតិ, ចិន្តេន្តិ។ កម្មេ-ចិន្តីយតិ, ចិន្តីយន្តិ ឥច្ចាទិ។ មន្ត=គុត្តភាសនេ, មន្តេតិ មន្តយតិ ឥច្ចាទិ។ បាល=រក្ខណេ, សោ ធម្មំ បាលេតិ បាលយតិ។ តេន បាលីយតិ+ច្ចាទិ។ (ចុរាទិនយោ)។

ភូវាទិ ច រុធាទិ ច, ទិវាទិ ច តុទាទយោ;
ជ្យាទី កិយាទី ស្វាទី ច, តនាទី ច ចុរាទយោ។

(វិករណវិធានំ)។

៥,១. តិជ+មានេហិ ខ+សា ខមា+វីមំសាសុ

ខន្តិយំ តិជា, វីមំសាយំ មានា ច ខ+សបច្ចយា ហោន្តិ យថាក្កមំ។ តិជ=និសានេ, អការស្សា+បយោគោ។ ខេ “លហុស្សុបន្តស្សា”តិ បត្តេ+ការស្ស “អញ្ញត្រាបី”តិ បដិសេធោ។ យការវជ្ជិតព្យញ្ជនស្ស “បររូប+មយការេ ព្យញ្ជនេ”តិ បររូបញ្ច។ “ចតុត្ថទុតិយា” ទិនា បឋមក្ខរកការេ ច “ខឆសាន+មេកស្សរោ+ទិ ទ្វេ”តិ តិក្ខ តិក្ខ ឥតិ ទ្វិភាវេ “លោបោ+នាទិព្យញ្ជនស្សា”តិអាទិតោ+ញ្ញស្ស ព្យញ្ជនស្ស លោបេ ច កតេ តិតិក្ខាធាតុតោ ត្យាទិបច្ចយ+លវិករណានិ។ តិតិក្ខតិ ឥច្ចាទិ បុរិមសមំ ។ កម្មេ-តិតិក្ខីយតិ ឥច្ចាទិ។ ឥតោ បរំ កម្មោទាហរណំ ន ករិស្សាម។

មាន=បូជាយំ+តិមស្នា សបច្ចយ, ទ្វិត្តាទិម្ហិ កតេ “មានស្ស វី បរស្ស ច មំ”តិ បុព្ពមានស្ស វី ច បរមានស្ស មញ្ច ហោតិ។ វីមំសធាតុតោ តិបច្ចយាទិម្ហិ កតេ វីមំសតិ ឥច្ចាទិ។ តិតិក្ខិស្សតិ, វីមំសិស្សតិ ឥច្ចាទិ។ ឯវ+មុបរិបិ អជ្ជតនាទីសុបិ យោជេតព្ពំ។ បយោជកត្តា ណិ, “ណិណាប្យាបីហិ វា”តិ លវិករណំ, តេជយតិ តេជេតិ។ តថា ចុរាទិត្តា ន លវិករណំ, មានយតិ មានេតិ។

៥,២. កិតា តិកិច្ឆា+សំសយេសុ ឆោ

តិកិច្ឆាយំ សំសយេ ច វត្តមានា កិតា ឆោ ហោតិ។ កិត=និវាសេ, ឆបច្ចយេ បុព្ពេវ បររូបាទិម្ហិ ច កតេ “កិតស្សា+សំសយេ វា”តិ ទ្វិត្តេ បុព្ពស្ស តិអាទេសេ តិកិច្ឆធាតុតោ ត្យាទយោ។ តិកិច្ឆតិ, តិកិច្ឆន្តិ+ច្ចាទិ។ វិបុព្ពតោ កិតា ឆប្បច្ចយាទិម្ហិ កតេ “កវគ្គហានំ ចវគ្គជា”តិ ទ្វិត្តេ បុព្ពស្ស កស្ស ចោ។ វិចិកិច្ឆតិ, វិចិកិច្ឆន្តិ+ច្ចាទិ។ បយោជកត្តា កេតយតិ+ច្ចាទិ បុរិមសមំ។

៥,៣. និន្ទាយំ គុប+ពធា ពស្ស ភោ ច

និន្ទាយំ គុប+ពធេហិ ឆោ ហោតិ ពស្ស ភោ ច។ គុប=រក្ខនេ+តីមស្នា ឆប្បច្ចយេ “អញ្ញត្រាបី”តិ ឱត្តាភាវេ ច បររូបាទិម្ហិ “កវគ្គហា” ទិនា គស្ស ជេ ច កតេ “គុបិស្សុស្សា”តិ ទ្វិត្តេ បុព្ពស្ស ឧស្ស ឥ ហោតិ។ ត្យាទិ+ល វិករណាទិម្ហិ ជិគុច្ឆតិ ឥច្ចាទិ។ និន្ទាយំ-ពធ=ពន្ធនេ+តីមស្នា ឆប្បច្ចយេ ច ឥមិនាវ ពស្ស ភការេ ច បររូបេ បឋមក្ខរេ ភច្ឆភច្ឆឥតិ ទ្វិត្តេ អនាទិព្យញ្ជនស្ស លោបេ “ចតុត្ថទុតិយានំ តតិយបឋមា”តិ ទ្វិត្តេ បុព្ពស្ស ភស្ស ពការេ “ខឆសេស្វស្សី”តិ ឥការេ ទីឃេ ច កតេ ពីភច្ឆធាតុតោ ត្យាទយោ ហោន្តិ។ ពីភច្ឆតិ, ពីភច្ឆន្តិ ឥច្ចាទិ។ អញ្ញត្រ គោបេតិ+ច្ចាទិ។

៥,៤. តុំស្មា លោបោ ចិ+ច្ឆាយំ តេ

តុមន្តតោ ឥច្ឆាយ+មត្ថេ តេ ខ+ស+ឆា ហោន្តិ ពហុលំ, តុំបច្ចយស្ស លោបោ ច ហោតិ, សុតត្តា។ ភុជ=បាលន+ជ្ឈោហារេសុ។ ភោជនាយាតិ វិគ្គយ្ហ “តុំ+តាយេ”ច្ចាទិនា តុំបច្ចយេ “លហុស្សុបន្តស្សា”តិ ឱការេ បររូបេ ច កតេ ភោត្តុ+មិច្ឆតីតិ វិគ្គយ្ហ ឥមិនា ខបច្ចយេ តុំបច្ចយស្ស ឥមិនា ច លោបេ “និមិត្តាភាវេ នេមិត្តិកស្សាបិ ច អភាវោ”តិ ញាយា បររូបឱការានំ អភាវេ ឧស្ស បររូប+ខការាទិម្ហិ ច កតេ ភុក្ខ ភុក្ខ ឥតិ ទ្វិត្តេ តតិយពការោ ហោតិ, ពុភុក្ខធាតុតោ ត្យាទយោ ហោន្តិ, ពុភុក្ខតិ, ពុភុក្ខន្តិ ឥច្ចាទិ។

ជិ=ជយេ, ជយនាយ ឥតិ វិគ្គយ្ហ បុរេ វិយ តុមាទិម្ហិ កតេ ជេតុ+មិច្ឆតីតិ វិគ្គយ្ហ សប្បច្ចយេ ជិស ជិស ឥតិ ទ្វិត្តេ អនាទិព្យញ្ជនលោបេ ទ្វិត្តេ បរស្ស ជិស្ស “ជិហរានំ គី”តិ គី។ ជិគីសធាតុតោ ត្យាទីសុ ជិគីសតិ, ជិគីសន្តិ ឥច្ចាទិ។

យស=អទនេ , យសិតុ+មិច្ឆតិ ឆប្បច្ចយាទិម្ហិ បុរេ វិយេ កតេ យស្ស “កវគ្គហា”ទិនា ឈេ ឈស្ស “ចតុត្ថទុតិយា” ទិនា ជការេ “ខឆសេស្វស្សី”តិ ឥការេ ច កតេ ជិឃច្ឆធាតុតោ ត្យាទយោ ហោន្តិ។ ជិឃច្ឆតិ, ជិឃច្ឆន្តិ+ច្ចាទិ។

៥,៥. ឦយោ កម្មា

ឥច្ឆាកម្មតោ ឥច្ឆាយ+មត្ថេ ឦយបច្ចយោ ហោតិ។ បុត្ត+មិច្ឆតីតិ ឦយបច្ចយេ ឦយាទិវុត្តិត្តា “ឯកត្ថតាយំ”តិ វិភត្តិលោបោ។ បុត្តីយតិ, បុត្តីយន្តិ+ច្ចាទិ។

៥,៦. ឧបមានា+ចារេ

កម្មតោ ឧបមានា អាចារត្ថេ ឦយោ ហោតិ។ បុត្ត+មិវ+ចរតិ បុត្តីយតិ សិស្សំ, បុត្តីយន្តិ+ច្ចាទិ។

៥,៧. អាធារាតិ

ឦយោ ហោតិ។ កុដិយ+មិវ+ចរតិ កុដីយតិ បាសាទេ។ បាសាទេវ+ចរតិ បាសាទីយតិ កុដិយំ, បាសាទីយន្តិ+ច្ចាទិ។

៥,៨. កត្តុតា+យោ

កត្តុតោ+បមានា អាចារត្ថេ អាយោ ហោតិ។ បព្ពតោ ឥវ+ចរតិ សីលាទិគុណយោគតោតិ បព្ពតាយតិ យោគី, បព្ពតាយធាតុតោ ត្យាទយោ។

៥,៩. ច្យត្ថេ

កត្តុតោ អភូតតព្ភាវេ អាយោ ហោតិ ពហុលំ។ ភុសោតិ បឋមន្តតោ អភុសោ ភុសោ ភវតីតិ ភុសាយតិ, ភុសាយន្តិ ឥច្ចាទិ។ “វិច្ឆាភិក្ខញ្ញេសុ ទ្វេ”តិ អាភិក្ខញ្ញត្ថេ ទ្វិត្តេ អបដបដា បដបដា ភវតីតិ អាយេ បដបដាយតិ, បដបដាយន្តិ+ច្ចាទិ។ អលោហិតោ លោហិតោ ភវតិ លោហិតាយតិ។

៥,១០. សទ្ទាទីនិ ករោតិ

សទ្ទាទីហិ ទុតិយន្តេហិ ករោតីតិ អស្មឹ អត្ថេ អាយោ ហោតិ។ សទ្ទំ ករោតិ សទ្ទាយតិ។ ឯវំ វេរាយតិ, កលហាយតិ, ធូបាយតិ+ច្ចាទិ។

៥,១១. នមោត្វ+ស្សោ

នមោឥច្ចស្មា ករោតីតិ អស្មឹ អត្ថេ អស្សោ ហោតិ។ នមោ ករោតីតិ អស្មឹ អត្ថេ អស្សបច្ចយេ ត្យាទយោ ហោន្តិ, តថាគតំ នមស្សតិ, នមស្សន្តិ ឥច្ចាទិ។

៥,១២. ធាត្វត្ថេ នាមស្មិ

នាមស្មា ធាត្វត្ថេ ពហុល+មិ ហោតិ។ ហត្ថិនា អតិក្កមតីតិ ឥបច្ចយេ លវិករណ+ឯការ+អយាទេសេសុ កតេសុ អតិហត្ថយតិ។ ឯវំ វីណាយ ឧបគាយតិ ឧបវីណាយតិ, វិនយំ ទឡ្ហំ ករោតិ ទឡ្ហយតិ, វិសុទ្ធា ហោតិ រត្តិ វិសុទ្ធាយតិ, កុសលំ បុច្ឆតិ កុសលាយតិ+ច្ចាទិ។

៥,១៣. សច្ចាទីហា+បិ

សច្ចាទីហិ ធាត្វត្ថេ អាបិ ហោតិ។ សច្ច+មាចិក្ខតីតិ អាបិម្ហិ ត្យាទិបច្ចយេ “ណិ+ណាប្យា+ទីហិ វា”តិ លវិករណ+ឯ+អយាទេសា។ សច្ចាបយតិ, សច្ចាបេតិ ឥច្ចាទិ។ អត្ថ+មាចិក្ខតិ អត្ថាបយតិ។ ឯវំ វេទាបយតិ។ សុក្ខំ ករោតីតិ សុក្ខាបយតិ សុក្ខាបេតិ ឥច្ចាទិ។

៥,១៦. បយោជកព្យាបារ ណាបិ ច

កត្តារំ យោ បយោជេតិ, តស្ស ព្យាបារេ ក្រិយត្ថា ណិ+ណាបី ហោន្តិ ពហុលំ។

ណិបច្ចយោ ឧវណ្ណន្តា, អាតោ ណាបេវ ហោតិ+ហ;
ទ្វេ ទ្វេ+កោ ហោតិ វា សេសេ, ពហុលំត្យនុវុត្តិយា។

អកម្មកាបិ ហោន្តេវ, ណិ+ណាប្យន្តា សកម្មកា;
សកម្មកា ទ្វិកម្មា+ស្សុ, ទ្វិកម្មា ច តិកម្មកា។

តស្មា កត្តរិ កម្មេ ច, ណិ+ណាបីនំ តុ សម្ភវោ;
ន ភាវេ សុទ្ធកត្តា តុ, កម្មំ ហោតិ បយោជកេ។

នយាទីនំ បធានញ្ច, អបធានំ ទុហាទិនំ;
សុទ្ធកត្តា ណិ+ណាបីសុ, កម្ម+មក្ខាត គោចរំ។

ភាវិតុំ បយោជយតីតិ អត្ថេ ឥមិនា ណិប្បច្ចយោ។ ណការោ ណានុពន្ធការិយត្ថោ។ "យុវណ្ណាន+មេ+ឱ បច្ចយេ"តិ ឱការេ "អាយា+វា ណានុពន្ធេ"តិ ណានុពន្ធេ អាវាទេសោ។ ត្យាទិម្ហិ "ណិ+ណាប្យា+បីហិ វា"តិ ល វិករណេ ឯការេ "ឯឱន+មយវា សរេ"តិ អយាទេសោ។ សោ សមាធិ ភាវយតិ ភាវេតិ , ភាវយន្តិ ភាវេន្តិ+ច្ចាទិ។ កម្មេ-តេន សមាធិ ភាវីយតិ+ច្ចាទិ។ ឯត្ថ "ទីឃោ សរស្សា"តិ ក្យេ ឥការស្ស ទីឃោ។ ភាវយិស្សតិ ភាវេស្សតិ, ភាវយិស្សន្តិ ភាវេស្សន្តិ+ច្ចាទិ។ អជ្ជតនេ ឍ្ហស្ស សិម្ហិ អភាវេសិ ភាវេសិ, អភាវយិ ភាវយិ, អភាវយឹសុ ភាវយឹសុ។ បរស្សរលោបេ អភាវេសុំ ភាវេសុំ, អភាវយំសុ ភាវយំសុ, អភាវយុំ ភាវយុំ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-អភាវីយិ ភាវីយិ ឥច្ចាទិ។ អភាវិស្ស អភាវយិស្ស, អភាវិស្សំសុ អភាវយិស្សំសុ។ កម្មេ-អភាវយិស្សំ ឥច្ចាទិ។ ភាវេ ភាវេយ្យ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-ភាវីយេយ្យ ឥច្ចាទិ។ ភាវយតុ ភាវេតុ ឥច្ចាទិ។ កម្មេ-ភាវីយតុ ឥច្ចាទិ។

បចិតុំ បយោជេតីតិ អត្ថេ ណិ+ណាបី ហោន្តិ។ សោ ទេវទត្តេន ឱទនំ បាចយតិ បាចេតិ ឥច្ចាទិ, តថា បាចាបយតិ បាចាបេតិ+ច្ចាទិ។ កម្មេ-សោ តេន ទេវទត្តេន ឱទនោ បាចីយតិ បាចាបីយតិ+ច្ចាទិ, ភវិស្សត្យាទីសុបិ យោជេតព្ពំ។

គន្តុំ បយោជេតីតិ អត្ថេ សោ តំ បុរិសំ គាមំ គមយតិ គមេតិ គច្ឆាបយតិ គច្ឆាបេតិ+ច្ចាទិ។ កម្មេ-តេន សោ គាមំ គមីយតិ គច្ឆាបីយតិ+ច្ចាទិ។

គុហ=សំវរណេ, គុហិតុំ បយោជេតីតិ ណិម្ហិ "គុហិស្ស សរេ"តិ ទីឃោ។ គូហយតិ, គូហយន្តិ ឥច្ចាទិ។

ទិស+ទុស=អប្បីតិយំ, ទុសិតុំ បយោជេតីតិ ណិម្ហិ "ណិម្ហិ ទីឃោ ទុសស្សា"តិ ទីឃេ ទូសយតិ+ច្ចាទិ។

តថា ឥច្ឆន្តំ បយោជយតិ ឥច្ឆាបយតិ ឥច្ឆាបេតិ, ឯសយតិ ឯសេតិ។ និយច្ឆន្តំ បយោជយតិ និយមយតិ និយមេតិ។ តថា អាសយតិ អាសេតិ, អច្ឆាបយតិ អច្ឆាបេតិ។ លាភយតិ លាភេតិ, ឯវំ វាសយតិ វាសេតិ, វាសាបយតិ វាសាបេតិ។ វាហយតិ វាហេតិ, វាហាបយតិ វាហាបេតិ+ច្ចាទិ។ ឯវំ ជីរយតិ, មារយតិ, ទស្សយតិ ឥច្ចាទិ។ ហូ=សត្តាយំ, បហោន្តំ បយោជយតិ បហាវយតិ បហាវេតិ ឥច្ចាទិ។ សាយយតិ សាយាបយតិ សាយាបេតិ។ នាយាបយតិ នាយាបេតិ។ បតិដ្ឋាបយតិ បតិដ្ឋាបេតិ។ រស្សេ បតិដ្ឋបេតិ។ ហន្តុំ បយោជយតីតិ ណិ+ណាបី, "ហនស្ស ឃាតោ ណានុពន្ធេ"តិ ឃាតាទេសេ ឃាតយតិ ឃាតេតិ។ តថា ជុហាវយតិ ជុហាវេតិ, ជហាបយតិ ជហាបេតិ។ ហាបយតិ ហាបេតិ។ ទាបយតិ ទាបេតិ។ វិធាបយតិ វិធាបេតិ, បិទហាបយតិ បិទហាបេតិ។ (ភូវាទិនយោ)។

ឥទានិ រុធាទិអដ្ឋគណា ទស្សីយន្តេ-រោធយតិ រោធេតិ។ ទេវយតិ ទេវេតិ។ តោទយតិ តោទេតិ។ ជយាបយតិ ជយាបេតិ។ វិក្កយតិ វិក្កយាបេតិ។ សាវយតិ សាវេតិ។ វិតានយតិ វិតានេតិ។ ចោរាបយតិ ចោរាបេតិ ឥច្ចាទិ។

ខាទីហិ បច្ចយន្តេហិ, អបិ ហោន្តិ ណិ+ណាបយោ;
ណិ+ណាបិនា+នកានានំ, ទស្សនញ្ចេត្ថ សាធនំ។

តិតិក្ខន្តំ បយោជយតិ តិតិក្ខេតិ តិតិក្ខាបេតិ, តិកិច្ឆយតិ តិកិច្ឆេតិ តិកិច្ឆាបយតិ តិកិច្ឆាបេតិ។ ឯវំ ពុភុក្ខេតិ ពុភុក្ខាបេតិ។ បឡាយយតិ។ បុត្តីយយតិ ឥច្ចាទិ។ (ខាទិបច្ចយនយោ)។

ឥតិ បយោគសិទ្ធិយំ ត្យាទិកណ្ឌោ ឆដ្ឋោ។

៧. ខាទិកណ្ឌ

អថ ធាតូហិយេវ ភាវ+កម្ម+កត្តុ+ករណាទិសាធនសហិតំ ខាទិវិធានំ អារភីយតេ –

“តិជមានេហិ ខសា ខមាវីមំសាសុ” ឥច្ចាទីហិ បច្ចយវិធានញ្ច បររូបទ្វិត្តាទិការិយញ្ច ត្យាទិកណ្ឌេ វុត្តនយេនេវ ញាតព្ពំ។ តិតិក្ខនំ តិតិក្ខា, “ឥត្ថិយ+មណក្តិកយកយា ច” ឥតិ សុត្តេន អបច្ចយោ ច “ឥត្ថិយ+មត្វា”តិ អាបច្ចយោ ច ហោតិ។ តថា វីមំសនំ វីមំសា។ “កិតា តិកិច្ឆាសំសយេសុ ឆោ”តិ ឆប្បច្ចយាទិម្ហិ កតេ តិកិច្ឆនំ តិកិច្ឆា, វិចិកិច្ឆនំ វិចិកិច្ឆា។ គុប=គោបនេ, ពធ=ពន្ធនេតិ ឥមេហិ ធាតូហិ “និន្ទាយំ គុប+ពធា ពស្ស ភោ ច” ឥតិ ឆបច្ចយាទិម្ហិ ច ទ្វិត្តេ បរពការស្ស ឥមិនា ភការេ ច កតេ អបច្ចយាទិ ហោតិ។ ជិគុច្ឆនំ ជិគុច្ឆា, ពីភច្ឆនំ ពីភច្ឆា។ “តុំស្មា លោបោ ចិ+ច្ឆាយំ តេ” ឥតិ ឥច្ឆាយ+មត្ថេ ខ+ស+ឆប្បច្ចយា ហោន្តិ។ ភុជ=បាលនជ្ឈោហារេសុ, ពុភុក្ខនំ ពុភុក្ខា។ ជិ=ជយេ, ជិគីសនំ, ជិគីសា។ ឃស=អទនេ, ជិឃច្ឆនំ ជិឃច្ឆា។

២៧. ភាវកម្មេសុ តព្ពានីយា

តព្ពអនីយា ក្រិយត្ថា បរេ ភាវកម្មេសុ ភវន្តិ, ពហុលំវិធានា កត្តុករណាទីសុបិ។ ភូ=សត្តាយំ, “យុវណ្ណាន+មេ ឱបច្ចយេ”តិ ឱការេ “ឱព្យញ្ជនស្សា”តិ ឱអាគមោ, ញ្ញការោ អាទ្យាវយវត្តោ។ ឱស្ស “ឯឱន+ មយវា សរេ”តិ អវាទេសោ, ភូយតេតិ ភវិតព្ពំ ភវតា ភវនីយំ។ ភាវស្សេ+កត្តា ឯកវចនមេវ, តញ្ច នបុំសកលិង្គំ។

> តព្ពាទ្យភិហិតោ ភាវោ,
> ទព្ពមិវ បកាសតីតិ-ពហុវចនញ្ច ហោតិ។

កម្មេ-អភិបុព្ពោ, អភិភូយតេ អភិភូយិត្ថ អភិភូយិស្សតេតិ អភិភវិតព្ពោ កោធោ បណ្ឌិតេន, អភិភវិតព្ពា តណ្ហា, អភិភវិតព្ពំ ទុក្ខំ។ ឯវំ អភិភវនីយោ អភិភវនីយា អភិភវនីយំ, កម្មេ អភិធេយ្យស្សេវ លិង្គវចនានិ។

> វិសេស្សលិង្គាតព្ពាទី, តត្ថា+ទោ បញ្ច ភាវជា;
> នបុំសកេ សិយុំ ភាវេ, ក្តោ ចា+នោ អកត្តរិ។
>
> ភាវស្មិ យណ បុមេ ឯវំ, ឥយុវណ្ណា គហាទិជោ;
> អបច្ចយោបិ វា+សំខ្យា, តុ+មាទិត្វន្តកា សិយុំ។

ឥតោ បរំ ឧបសគ្គបុព្ពតា ច កាលត្តយស្ស វាក្យគហណញ្ច វុត្តនយេន ញាតព្ពំ, តស្មា អនុរូបវាក្យមេវ ទស្សយិស្សាម –

អាស=ឧបវេសនេ, អាសនេ អាសិតព្ពំ តយា អាសនីយំ។ កម្មេ-ឧបាសីយតីតិ ឧបាសិតព្ពោ គុរុ ឧបាសនីយោ។ សី=សយេ, ឯ+អយាទេសា, សយនំ សយិតព្ពំ សយនីយំ តយា។ អតិសីយតីតិ អតិសយិតព្ពោ កដោ តេ អតិសយនីយោ។ បទ=គមនេ, “បទាទីនំ ក្វចី”តិ យុក, កការោ កានុពន្ធការិយត្ថោ, ឧការោ ឧច្ចារណត្ថោ, ទស្សជោ បុព្ពរូបញ្ច, ឧប្បជ្ជនំ ឧប្បជ្ជិតព្ពំ ឧប្បជ្ជនីយំ។ បដិបជ្ជីយតីតិ បដិបជ្ជិតព្ពោ មគ្គោ បដិបជ្ជនីយោ។ ពុធ=ញាណេ, ពុជ្ឈតេតិ ពុជ្ឈិតព្ពោ ធម្មោ ពុជ្ឈនីយោ។ សុ=សវនេ, សូយតេតិ សោតព្ពោ ធម្មោ, ញ្ញិម្ហិ នាគមេ “តថនរានំ ដឋណលា”តិ ណោ ច កតេ “ន តេ កានុពន្ធ+នាគមេសូ”តិ ឱការាភាវោ។ សុណិតព្ពោ, សវនីយោ។ ករ=ករណេ –

៩៥. បររូប+មយការេ ព្យញ្ជនេ

ក្រិយត្ថាន+មន្តព្យញ្ជនស្ស បររូបំ ហោតិ យការតោ អញ្ញស្មិំ ព្យញ្ជនេ។ ករិយតីតិ កត្តព្ពោ ធម្មោ, កត្តព្ពា បូជា, កត្តព្ពំ កុសលំ។

១១៩. តុំ+តុន+តព្ពេសុ វា

តុមាទីសុ ករស្សា ហោតិ វា។ កាតព្ពំ ហិតំ។

១៧១. វា នស្ស ណោ

រន្តតោ ក្រិយត្ថា បច្ចយនការស្ស ណ ហោតិ។ ករណីយោ។

ភរ=ភរណេ, ភរីយតីតិ ភរិតព្ពោ ភរណីយោ។ គហ=ឧបាទានេ “មំ វា រុធាទីនំ”តិ អន្តសរា បរោមំ វា ហោតិ។ មការោ+នុពន្ធោ។ “ណោ និគ្គហីតស្សា”តិ និគ្គហីតស្ស ណោ, សំគយ្ហតីតិ សំគណ្ហិតព្ពោ សំគណ្ហនីយោ, “គថនរា”ទិនា ណការេ គហណីយោ។ រម=កីឡាយំ, រមីយតីតិ រមណីយោ វិហារោ។ អាប=បាបុណនេ, “សកាបានំ កុកកូ ណេ”តិ ឯត្ថ ‘សកាបានំ កុក+កូ’តិ យោគវិភាគា កុ, ឧអាគមេ នាគមស្ស ណេ ច កតេ បាបិយតីតិ បាបុណិតព្ពោ។ បររូបេ បត្តព្ពោ, បាបុណនីយោ, បាបនីយោ។

៩៦. មនានំ និគ្គហីតំ

មការ+នការន្តានំ ក្រិយត្ថានំ និគ្គហីតំ ហោត្យ+យការេ ព្យញ្ជនេ។ វគ្គន្តំ, គមិយតីតិ គន្តព្ពោ។ គមិតព្ពំ គមនីយំ។ ខន=ខណ=អវទារណេ, និគ្គហីតំ វគ្គន្តត្តញ្ច, ខញ្ញតេតិ ខន្តព្ពំ អាវាដំ ខនិតព្ពំ ខននីយំ។ ហន=ហឹសាយំ, ហញ្ញតេតិ ហន្តព្ពំ ហនិតព្ពំ ហននីយំ។ មន=ញាណេ, មញ្ញតេតិ មន្តព្ពោ មនិតព្ពោ។ “បទាទីនំ ក្វចី”តិ យុក, ចវគ្គាទិម្ហិ កតេ មញ្ញិតព្ពំ មញ្ញនីយំ។

បូជ=បូជាយំ, “ចុរាទិតោ ណី”តិ ណិម្ហិ ញការស្ស គុរុត្តា ឱការវុត្តិ “យុវណ្ណាន+មេឱ បច្ចយេ”តិ ឯការេ បូជេតព្ពោ ឱម្ហិ អយាទេសេ បូជយិតព្ពោ បូជនីយោ ភគវា។

កត្តរិ-យា=បាបុណនេ, នីយតីតិ និយ្យានិយោ មគ្គោ, គច្ឆន្តីតិ គមនីយា ភោគា។ ករណេ-នហ=សោចេយ្យេ, នហាយន្តិ+នេនាតិ នហានីយំ ចុណ្ណំ។ សម្បទានេ-ទា=ទានេ, សំ+បបុព្ពោ, សម្មា បទីយតេ អស្សាតិ សម្បទានិយោ ព្រាហ្មណោ។

២៨. ឃ្យណ

ភាវកម្មេសុ ក្រិយត្ថា បរេ ឃ្យណ ហោតិ ពហុលំ។ ឱម្ហិ កត្តព្ពំ ការិយំ។ ហរ=ហរណេ, ហរីយតីតិ ហារិយំ។ ភរ=ភរណេ, ភរិតព្ពំ ភារិយំ។ លភ=លាភេ, “វគ្គលសេហិ តេ”តិ បុព្ពរូបភការេ “ចតុត្ថទុតិយា” ទិនា តតិយក្ខរេ ច កតេ លភិតព្ពំ លព្ភំ។

វច=ព្យត្តវចនេ,

៩៨. កគា ចជានំ ឃានុពន្ធេ

ឃានុពន្ធេ ចការ+ជការន្តានំ ក្រិយត្ថានំ ក+គា ហោន្តិ យថាក្កមំ។

៨៤. អស្សា ណានុពន្ធេ

ណការានុពន្ធេ បច្ចយេ បរេ ឧបន្តស្ស អការស្ស អា ហោតិ។ វចនំ វុច្ចតេតិ វាក្យំ។ ភជ=សេវាយំ, ភជនីយំ ភាគ្យំ, ជស្ស គការោ។ ចិ=ចយេ, ចយនំ ចីយតីតិ វា ចេយ្យំ។ យស្ស ទ្វិត្តំ។

៥,១២២. និតោ ចិស្ស ឆោ

និតោ បរស្ស ចិស្ស ឆោ ហោតីតិអាទិចការស្ស ឆោ។ វិនិច្ឆយតីតិ វិនិច្ឆេយ្យំ, នាគមេ វិនិច្ឆិនិតព្ពំ។ ឯ+អយាទេសេសុ វិនិច្ឆេតព្ពំ វិនិច្ឆនីយំ។ នី=បាបនេ, នីយតីតិ នេយ្យោ នេយ្យា នេយ្យំ, នេតព្ពំ។

២៩. អាស្សេ+ច

អាការន្តតោ ក្រិយត្ថា ឃ្យណ ហោតិ ភាវកម្មេសុ អាស្ស ឯ ច។ ទា=ទានេ, ទាតព្ពំ ទេយ្យំ។ បា=បានេ, បីយតីតិ បេយ្យំ។ មា=មានេ, មីយតីតិ មេយ្យំ។ ញា=អវពោធនេ, ញាយតីតិ ញេយ្យំ ញាតព្ពំ, ឱម្ហិ នាគមោ “ញាស្ស នេ+ជា”តិ ញាស្ស ជាទេសេ ជានិតព្ពំ, វិជានិយំ។ ខា=បកថនេ, សំខាតព្ពំ សំខេយ្យំ។

៣០. វទាទីហិ យោ

វទាទីហិ ក្រិយត្ថេហិ យោ ហោតិ ពហុលំ ភាវកម្មេសុ។ វទ=វចនេ, វទនំ វជ្ជតីតិ វា វជ្ជំ។ មទ=ឧម្មាទេ, មទនំ មជ្ជតេ អនេនាតិ វា មជ្ជំ។ គមនំ គម្មតេតិ វា គម្មំ។ គទ=វចនេ, គជ្ជតេ គទនីយំ វាតិ គជ្ជំ។ បទ=គមនេ, បជ្ជនីយំ បជ្ជំ គាថា។ អទ+ខាទ=ភក្ខនេ, ខជ្ជតីតិ ខជ្ជំ ខាទនីយំ។ ទម=ទមនេ, ទម្មតេតិ ទម្មោ ទមនីយោ។

ភុជា+ន្ទេតិ គណសុត្តេន អន្ទេ វត្តព្ពេ យបច្ចយោ។

៨៣. លហុស្សុបន្តស្សតិ

លហុភូតស្ស ឧបន្តស្ស ឥយុវណ្ណស្ស ឯឱ ហោន្តិ យថាក្កមំ។ យស្ស បុព្ពរូបេ ភុញ្ជិតព្ពោតិ ភោជ្ជោ ឱទនោ, ភោជ្ជា យាគុ។

៣១. កិច្ច យច្ច ភច្ច ភព្ព លេយ្យា

ឯតេ សទ្ទា យបច្ចយន្តា និបច្ចន្តេ។ ករ=ករណេ, ឥមិនា និបាតនា យេ កិចាទេសេ ច កតេ បុព្ពរូបំ, កត្តព្ពំ កិច្ចំ។ ហន=ហឹសាយំ, យច្ចាទេសាទិម្ហិ កតេ ហននំ ហញ្ញតេតិ វា យច្ចំ។ ភរ=ភរណេ, ភច្ចាទេសាទិម្ហិ កតេ ភរណីយោ ភច្ចោ។ ភូ=សត្តាយំ, យម្ហិ ឱការេ ឥមិនា អវាទេសេ ភវតីតិ ភព្ពោ។ លិហ=អស្សាទនេ, យម្ហិ ឥមិនា ហស្ស យការេ លេហិតព្ពំ លេយ្យំ, ឯការវុទ្ធិ។

៣២. គុហាទីហិ យក

គុហាទីហិ ក្រិយត្ថេហិ ភាវកម្មេសុ យក ហោតិ។ គុហ=សំវរណេ, “លហុស្សុបន្តស្សា”តិ សម្បត្តស្ស ឱការស្ស “ន តេ កានុពន្ធនាគមេស្វ”តិ បដិសេធោ។ “ហស្ស វិបល្លាសោ”តិ វិបល្លាសេ គុហនំ គុហិតព្ពំ គុយ្ហំ។ ទុហ=បបូរណេ, ទោហនំ ទុយ្ហតីតិ វា ទុយ្ហំ។ សាស=អនុសិដ្ឋិយំ –

១១៧. សាសស្ស សិស វា

សាសស្ស សិស វា ហោតិ កានុពន្ធេ។ បុព្ពរូបំ, សាសីយតីតិ សិស្សោ។

សិទ្ធា ឯវេ+តេ តព្ពាទយោ បេសា+តិសគ្គ+ប្បត្តកាលេសុ គម្យមានេសុបិ, សាមញ្ញេន វិធានតោ។ បេសនំ – “កត្តព្ព+មិទំ ភវតា”តិ អាណាបនំ អជ្ឈេសនញ្ច។ អតិសគ្គោ នាម “កិ+មិទំ មយា កត្តព្ពំ”តិ បុដ្ឋស្ស “បាណោ ន ហន្តព្ពោ”តិអាទិនា បដិបត្តិទស្សនមុខេន កត្តព្ពស្ស អនុញ្ញា។ បត្តកាលោ នាម សម្បត្តសមយោ។ យោ កិច្ចករណសមយំ ឧបបរិក្ខិត្វា ករោតិ, តស្ស សមយារោចនំ, ន តត្ថ អជ្ឈេសន+មត្ថិ។ ភោតា ខលុ កដោ កត្តព្ពោ ករណីយោ ការិយោ កិច្ចោ” ឯវំ ត្វយា កដោ កត្តព្ពោ, ភោតោ ហិ បត្តោ កាលោ កដករណេ។

ឯវំ ឧទ្ធមុហុត្តេបិ វត្តមានតោ បេសាទីសុ សិទ្ធា ឯវ។ តថា អរហេ កត្តរិ សត្តិវិសិដ្ឋេ ច បតីយមានេ, អាវស្សកា+ធមិណតាវិសិដ្ឋេ ច ភាវាទោ សិទ្ធា។ ឧទ្ធំ មុហុត្តតោ-ភោតា កដោ កត្តព្ពោ។ ភោតា រជ្ជំ កាតព្ពំ, ភវំ អរហោ។ ភោតា ភារោ វហិតព្ពោ, ភវំ សក្កោ។ ភោតា អវស្សំ កដោ កត្តព្ពោ។ ភោតា និក្ខោ ទាតព្ពោ។

៣៣. កត្តរិ ល្តុ+ណ្តុ

កត្តរិ ការកេ ក្រិយត្ថា ល្តុ+ណ្តុ ហោន្តិ។ ករ=ករណេ, បររូបេ “ល្តុ+បិតាទីន+មា សិម្ហិ”តិ អា សិលោបោ ច។ ករោតីតិ កត្តា។ ឯវំ ភរតីតិ ភត្តា។ ហរតីតិ ហត្តា។ ភិទតីតិ ភេត្តា, ឯការោ, ឥម្ហិ ភេទិតា។ ឆិន្ទតីតិ ឆេត្តា។ ភោជនស្ស ទាតា ភោជនទាតា។ សន្ទាតីតិ សន្ទាតា។ វចតីតិ វត្តា។ ឱការបររូបេសុ ភុញ្ជតីតិ ភោត្តា។ “បទាទីនំ ក្វចី”តិ យុកាគមោ, ពុជ្ឈតីតិ ពុជ្ឈិតា។ ជានាតីតិ ញាតា។ ឆិន្ទតីតិ ឆេតា។ សុណាតីតិ សោតា។ “ឧ+លស្សេ”តិ ឧស្ស ឯការេ គណ្ហាតីតិ គហេតា។ ភវតីតិ ភវិតា។ សរតីតិ សរិតា។ “មនានំ និគ្គហីតំ”តិ មស្ស និគ្គហីតេ វគ្គន្តេ ច គច្ឆតីតិ គន្តា។ នការន្តានម្បិ និគ្គហីតំ, ខនតីតិ ខន្តា។ សនតីតិ សន្តា។ មញ្ញតីតិ មន្តា។ បាលេតីតិ បាលយិតា បាលេតា, ឯត្ថ ចុរាទិត្តា ណិ។

ណិណាបិសុ-ភាវយតីតិ ភាវយិតា ភាវេតា។ ឯវំ សារយិតា សារេតា, ទាបយិតា ទាបេតា, ហាបយិតា ហាបេតា, និរោធយិតា និរោធេតា, ពោធយិតា ពោធេតា, ញាបយិតា ញាបេតា, សាវយិតា សាវេតា, គាហយិតា គាហេតា, ការយិតា ការេតា, ការាបយិតា ការាបេតា ឥច្ចាទិ។

ណ្វុបច្ចយេ-ណការោ វុទ្ធិត្ថោ។ រថំ ករោតីតិ រថការកោ, “អស្សា ណានុពន្ធេ”តិ អា អមាទិសមាសោ ច។ អន្នំ ទទាតីតិ អន្នទាយកោ។ “អធាតុស្ស កា+ស្យាទិតោ ឃេ+ស្សិ”តិ ឃេ បរេ អស្ស ឥអាទេសោ, អន្នទាយិកា, អន្នទាយកំ កុលំ។ “អាស្សា+ណាបិម្ហិ យុក” ឥតិណាបិតោ+ញ្ញត្រ យុក។ លោកំ នេតីតិ លោកនាយកោ, ឯការេ “អាយា+វា ណានុពន្ធេ”តិ អាយាទេសោ។ ឯវំ វិនេតីតិ វិនាយកោ។

អកម្មុបបទេ-ករោតីតិ ការកោ, ឯវំ ទាយកោ នាយកោ, ឱការេ អាវាទេសេ សុណាតីតិ សាវកោ។ បុរេ វិយ ឥការេ សាវិកា។ លុនាតីតិ លាវកោ។ បុ=បវនេ, បុនាតីតិ បាវកោ។ ភវតីតិ ភាវកោ, ឧបាសតីតិ ឧបាសកោ។ គណ្ហាតីតិ គាហកោ បាវកោ, យាជកោ។ វធ=ហឹសាយំ, វធេតីតិ វធកោ, “អញ្ញត្រាបិ”តិ វុទ្ធិបដិសេធោ។ “ហនស្ស ឃាតោ ណានុពន្ធេ”តិ ឃាតាទេសោ, ហនតីតិ ឃាតកោ។ “មំ វា រុធាទីនំ”តិ មំ, រុន្ធកោ, គុរុត្តា ន វុទ្ធិ។ តថា ភុញ្ជតីតិ ភុញ្ជកោ។ អាយស្ស រស្សេ កិណាតីតិ កយកោ។ បាលេតីតិ បាលកោ។ បូជេតីតិ បូជកោ។

ខាទីសុ-តិតិក្ខតីតិ តិតិក្ខកោ។ វីមំសតីតិ វីមំសកោ ឥច្ចាទិ។ បនុទតីតិ បនូទកោ, “ព្យញ្ជនេ”ច្ចាទិនា ទីឃោ។ “ភីត្វា+នកោ”តិ ឯត្ថ ‘អានកោ’តិ យោគវិភាគា អានកោ, អាស្ស រស្សេ នការាគមេ ច “ញាស្ស នេ ជា”តិ ជាទេសោ, ជាននកោ។ ណាបិម្ហិ –

អណ-ឥតិ ទណ្ឌកធាតុ, អាណាបេតីតិ អាណាបកោ។ តថា សញ្ញាបកោ, បតិដ្ឋាបកោ។ សំ+ប បុព្ពោ អាប=បាបុណនេ, និព្ពានំ សម្បាបេតីតិ និព្ពានសម្បាបកោ។ ការាបកោ, ការាបិកា ឥច្ចាទិ។

ពហុលំវិធានា កម្មេបិ-បាទេហិ ហរីយតីតិ បាទហារកោ។ ចុប=មន្ទគមនេ, គលេ ចុប្បតីតិ គលចោបកោ។

សិទ្ធោវ ណ្វុ អរហាទីសុ “ភវំ ខលុ កញ្ញាយ បរិគ្គហារហោ”តិ (បរិគ្គហិកា)។ សីលត្ថេ-ឧបាទានសីលោតិ ឧបាទាតា។ សាធុ គច្ឆតីតិ គន្តា។ មុណ្ឌនធម្មា មុណ្ឌនាចារាតិ មុណ្ឌយិតារោ, ឯត្ថ “ធាត្វត្ថេ នាមស្មិ”តិ ឥម្ហិ ឧ អាគមេ ឯ+អយាទេសេ មុណ្ឌយិតុសទ្ទម្ហិ អារងាទេសេ ច កតេ យោស្ស ដោ។

៣៤. អាវី

ក្រិយត្ថា អាវី ហោតិ ពហុលំ កត្តរិ។ “ទិសស្ស បស្ស+ទស្ស=ទស+ទ+ទក្ខា”តិ ទស្សាទេសោ, ភយំ បស្សតីតិ ភយទស្សាវី។ នីម្ហិ ភយទស្សាវិនី។ ភយទស្សាវិ ចិត្តំ។ អប្បវិសយតាញាបនត្ថំ ភិន្នយោគករណំ។ សាមញ្ញវិហិតត្តា សីលាទីសុ ច ហោតេវ។

៣៥. អាសីសាយ+មកោ

អាសីសាយំ គម្មមានាយំ ក្រិយត្ថា អកោ ហោតិ កត្តរិ។ ជីវ=បាណធារណេ, ជីវតូតិ ជីវកោ។ នន្ទ=សមិទ្ធិយំ, នន្ទតូតិ នន្ទកោ។ ភវតូតិ ភវកោ។

៣៦. ករា ណនោ

ករតោ កត្តរិ ណ នោ ហោតិ។ ករោតីតិ ការណំ។ កត្តរីតិ កឹ, ករោតិ អនេនាតិ ករណំ។

៣៧. ហាតោ វីហិ+កាលេសុ

ហាតោ វីហិស្មិ កាលេ ច ណនោ ហោតិ។ “អាស្សា”ត្យាទិនា យុក, ជហន្តិ ឧទកំតិ ហាយនា វីហយោ។ ជហាតិ ភាវេ បទត្ថេតិ ហាយនោ សំវច្ឆរោ។ វីហិកាលេសូតិ កឹ, ជហាតីតិ ហាតា។

៣៨. វិទា កូ

វិទស្មា កូ ហោតិ កត្តរិ។ កការោ “កូតោ”តិ វិសេសនត្ថោ។ វិទតីតិ វិទូ, លោកវិទូ។

៣៩. វិតោ ញាតោ

វិបុព្ពា ញាឥច្ច+ស្មា កូ ហោតិ កត្តរិ។ វិជានាតីតិ វិញ្ញូ។

៤០. កម្មា

កម្មតោ បរា ញាឥច្ច+ស្មា កូ ហោតិ កត្តរិ។ សព្ពំ ជានាតីតិ សព្ពញ្ញូ។ ឯវំ មត្តញ្ញូ, ធម្មញ្ញូ, អត្ថញ្ញូ កាលញ្ញូ, កតញ្ញូ ឥច្ចាទិ។ (ភិក្ខូតិ បន “ភវាទិ” ណ្វាទិសុត្តេន សិទ្ធំ)។

៤១. ក្វចណ

កម្មតោ បរា ក្រិយត្ថា ក្វចិ អណ ហោតិ កត្តរិ។ កុម្ភំ ករោតីតិ កុម្ភការោ, អមាទិសមាសោ។ ឥត្ថិយំ កុម្ភការី។ ឯវំ កម្មការោ, មាសាការោ, កដ្ឋការោ, រថការោ សុវណ្ណការោ , សុត្តការោ, វុត្តិការោ, ដីកាការោ។ សរំ លុនាតីតិ សរលាវោតិ ឱ+អវាទេសា។ មន្តេ អជ្ឈាយតីតិ មន្តជ្ឈាយោ, ឥ=អជ្ឈេនគតីសុ, អធិបុព្ពោ, ឯ+អយាទេសា, អធិនោ ឥស្ស យការ+ចវគ្គាទយោ ច។

ពហុលាធិការា ឥហ ន ហោតិ “អាទិច្ចំ បស្សតិ, ហិមវន្តំ សុណោតិ, គាមំ គច្ឆតិ”។ ក្វចីតិ កឹ, កម្មករោ, ឯត្ថ អបច្ចយោ។

៤២. គមា រូ

កម្មតោ បរា គមា រូ ហោតិ កត្តរិ។ រានុពន្ធត្តា អមភាគលោបោ។ វេទំ គច្ឆតីតិ វេទគូ, ឯវំ បារគូ។

សាមញ្ញវិធានតោ សីលាទីសុបិ ហោតិ។ ភវបារំ គច្ឆតិ សីលេនាតិ ភវបារគូ។ អន្តគមនសីលោ អន្តគូ, ឯវំ អទ្ធគូ។

៤៣. សមាន+ញ្ញ+ភវន្ត+យាទិតូ+បមានា ទិសា កម្មេ រី+រិក្ខ+កា

សមានាទីហិ យាទីហិ ចោ+បមានេហិ បរា ទិសា កម្មការកេ រី+រិក្ខ+កា ហោន្តិ។ “ស្យាទិ ស្យាទិនេ+កត្ថំ”តិ សមាសេ “រានុពន្ធេ+ន្តសរាទិស្សា”តិ ទិសស្ស ឥសភាគលោបេ “រីរិក្ខកេស្វ”តិ សមានស្ស សាទេសេ ច សមានោ វិយ ទិស្សតីតិ សទី, សទិក្ខោ។ កេ – “ន តេ កានុពន្ធនាគមេស្វ”តិ ឯត្តាភាវោ, សទិសោ។

១២៥. សមានា រោ រី+រិក្ខ+កេសុ

សមានសទ្ទតោ បរស្ស ទិសស្ស រ ហោតិ វា រី+រិក្ខ+កេស្វតិ បក្ខេ ទស្ស រាទេសេ សរី, សរិក្ខោ, សរិសោ។

៣,៨៦. សព្ពាទីន+មា

រី+រិក្ខ+កេសុ សព្ពាទីន+មា ហោតិ។ អញ្ញោ វិយ ទិស្សតីតិ អញ្ញាទី, អញ្ញាទិក្ខោ, អញ្ញាទិសោ។

៣,៨៧. ន្ត+កិ+មិ+មានំ ដា+កី+ដី

រី+រិក្ខ+កេសុ ន្ត+កី+ឥមសទ្ទានំ ដា+កី+ដី ហោន្តិ យថាក្កមំ។ ដការា សព្ពាទេសត្ថា។ ភវាទី ភវាទិក្ខោ ភវាទិសោ, កីទី កីទិក្ខោ កីទិសោ, អយមិវ ទិស្សតីតិ ឦទី ឦទិក្ខោ ឦទិសោ។ អាការេ យាទី យាទិក្ខោ យាទិសោ, ត្យាទី ត្យាទិក្ខោ ត្យាទិសោ ឥច្ចាទិ។

៣,៨៨. តុម្ហាម្ហានំ តាមេ+កស្មឹ

រី+រិក្ខ+កេសុ តុម្ហាម្ហានំ តាមា ហោន្តេ+កស្មី យថាក្កមំ។ តុំ វិយ ទិស្សតិ, អយំ វិយ ទិស្សតីតិ តាទី មាទី ឥច្ចាទិ។ ឯកស្មិន្តិ កឹ, តុម្ហាទិសោ អម្ហាទិសោ។

៣,៨៩. តំ+ម+មញ្ញត្រ

រីរិក្ខកន្តតោ+ញ្ញស្មី ឧត្តរបទេ តុម្ហាម្ហាន+មេកស្មី តំ+មំ ហោន្តិ យថាក្កមំ។ តុំ ទីបោ ឯសំ, អហំ ទីបោ ឯសំតិ អញ្ញបទត្ថេ តំទីបា មំទីបា។ តុំ សរណ+មេសំ, អហំ សរណ+ មេសន្តិ តំសរណា មំសរណា។ តយា យោគោ តយ្យោគោ, មយា យោគោ មយ្យោគោតិ អមាទិសមាសេ និគ្គហីតលោបោ។

៣,៩០. វេ+តស្សេ+ដ

រី+រិក្ខ+កេសុ ឯតស្ស ឯដ វា ហោតិ។ ឯទី ឯតាទី, ឯទិក្ខោ ឯតាទិក្ខោ, ឯទិសោ ឯតាទិសោ។

៤៤. ភាវការកេ ស្វ+ឃណ ឃ កា

ភាវេ ការកេ ច ក្រិយត្ថា អ ឃណ ឃ កា ហោន្តិ ពហុលំ។

អបច្ចយោ-បគ្គណ្ហនំ បគ្គហោ, ឯវំ និគ្គហោ, ធម្មំ ធារេតីតិ ធម្មធរោ, ឯវំ វិនយធរោ។ តថា តំ ករោតីតិ តក្ករោ, ទ្វិត្តំ។ ឯវំ ហិតករោ, ទិវសករោ, ទិនករោ, ទិវាករោ, និសាករោ, ធនុំ គណ្ហីតិ ធនុគ្គហោ។ ឯវំ កវចគ្គហោ។ ទទ=ទានេ, សព្ពកាមំ ទទាតីតិ សព្ពកាមទទោ, សព្ពទទោ។ អាតោ “បរោក្ខាយញ្ចា”តិ ចគ្គហណេន ទ្វិត្តេ “រស្សោ បុព្ពស្សា”តិ រស្សេ ច អន្នំ ទទាតីតិ អន្នទទោ, ឯវំ ធនទទោ។ សំបុព្ពោ ធា=ធារណេ, សព្ពំ សទ្ទហតីតិ សព្ពសទ្ទោ។ នី=បាបនេ, វិបុព្ពោ, វិនេសិ វិនេតិ វិនេស្សតិ ឯតេន ឯត្ថាតិ វា វិនយោ, ឯ+អយាទេសោ។ នយនំ នយោ។ សិ=សេវាយំ, និបុព្ពោ, និស្សីយតីតិ និស្សយោ។ សិ=សយេ, អនុសយិ អនុសេតិ អនុសេស្សតីតិ អនុសយោ។ ឥ=គតិម្ហិ, បតិបុព្ពោ, បដិច្ច ឯតស្មា ផល+មេតីតិ បច្ចយោ។ សំ+ឧបុព្ពោ, ទាគមេ សមុទយោ ។ ចិ=ចយេ, វិនិច្ឆយតេ+នេន វិនិច្ឆយនំ វា វិនិច្ឆយោ, “និតោ ចិស្ស ឆោ”តិ ចិស្ស ឆោ។ ឧច្ចយនំ ឧច្ចយោ, សំចយោ។ ខិ=ខយេ, ខយនំ ខយោ។ ជិ=ជយេ, វិជយនំ វិជយោ, ជយោ។ កី=ទព្ពវិនីមយេ, វិក្កយនំ វិក្កយោ, កយោ។ លី=សិលេសនេ, អល្លីយន្តិ ឯត្ថាតិ អាលយោ, លយោ។ (ឥវណ្ណន្តា)។

អាសុណន្តីតិ អស្សវា, អាស្ស រស្សោ។ បដិស្សវនំ បដិស្សវោ។ សុ=បស្សវនេ, អាភវគ្គា សវន្តីតិ អាសវា។ រុ=សទ្ទោ រវតីតិ រវោ។ ភវតីតិ ភវោ។ បភវតិ ឯតស្មាតិ បភវោ។ លូ=ឆេទនេ, លវនំ លវោ។ (ឧវណ្ណន្តា)។

ចរ=ចរណេ, សំចរណំ សំចរោ។ ទរ=វិទារណេ, អាទរនំ អាទរោ។ អាគច្ឆតិ អាគមនំតិ វា អាគមោ។ សប្ប=គមនេ, សប្បតីតិ សប្បោ។ ទិព្ពតីតិ ទេវោ។ បក្កមនំ បក្កមតីតិ វា បក្កមោ, ឯវំ វិក្កមោ។ ចរ=ចរណេ, វនំ ចរតីតិ វនចរោ។ កាមោ អវចរតិ ឯត្ថាតិ កាមាវចរោ លោកោ, កាមាវចរា បញ្ញា, កាមាវចរំ ចិត្តំ។ គាវោ ចរន្តិ ឯត្ថាតិ គោចរោ។ បាទេន បិវតីតិ បាទបោ។ ឯវំ កច្ឆបោ។ សិរស្មឹ រុហតីតិ សិរោរុហោ, មនាទិត្តា ឱ។ គុហាយំ សយតីតិ គុហាសយំ ចិត្តំ, ឯវំ កុច្ឆិសយា វាតា។ បព្ពតេ តិដ្ឋតីតិ បព្ពតដ្ឋោ បុរិសោ, បព្ពតដ្ឋា នទី, បព្ពតដ្ឋំ ភស្មំ។ ឯវំ ថលដ្ឋំ ជលដ្ឋំ។

កិច្ឆត្ថេ ទុម្ហិ អកិច្ឆត្ថេ សុ+ឦសំ+សុខ ឧបបទេសុ-ទុក្ខេន ករិយតិ ករណំ វា ទុក្ករំ។ ឯវំ ទុស្សយោ, ទុក្ខេន ភរិយតីតិ ទុព្ភរោ មហិច្ឆោ។ ឯវំ ទុរក្ខំ ចិត្តំ, ទុទ្ទសោ ធម្មោ, ទុរនុពោធោ ធម្មោ។ ឦសំ សយតីតិ ឦសំសយោ, ឯវំ សុខសយោ។ ឦសំ ករិយតីតិ ឦសក្ករំ កម្មំ។ សុខេន ករិយតីតិ សុករំ បាបំ ពាលេន។ ឯវំ សុភរោ អប្បិច្ឆោ, សុទស្សំ បរវជ្ជំ, សុពោធ+មិច្ចាទិ។ សព្ពត្ថ បាទិអមាទិសមាសា។

ឃណ-ភវតីតិ ភាវោ, ឱ+អាវាទេសោ។ អយ=ឥតិ ទណ្ឌកធាតុ, អយតិ ឥតោតិ អាយោ, អាហរតីតិ អាហារោ។ ឧបហនតីតិ ឧបឃាតោ, “ហនស្ស ឃាតោ ណានុពន្ធេ”តិ ឃាតាទេសោ។ រញ្ជតីតិ រាគោ, “កគា ច ជានំ ឃានុពន្ធេ”តិ ជស្ស គោ។ រញ្ជន្តិ អនេនាតិ រាគោ។ “អស្សា ណានុពន្ធេ”តិ អា, បជ្ជតេ+នេនាតិ បាទោ។ តុទ=ព្យថនេ, បតុជ្ជតេ+នេនាតិ បតោទោ។ ជរីយតិ អនេនាតិ ជារោ, ឯវំ ទារោ។ ភជីយតីតិ ភាគោ។ ឯវំ ភារោ។ លព្ភតីតិ លាភោ។ វិ+ឱបុព្ពោ, វោហរិយតីតិ វោហារោ។ ទិយ្យតីតិ ទាយោ, យុក។ វិហញ្ញតិ ឯតស្មាតិ វិឃាតោ។ វិហរន្តិ ឯត្ថាតិ វិហារោ។ អារមន្តិ ឯតស្មិន្តិ អារាមោ។ បចនំ វា បាកោ, ចស្ស កោ។ ចជនំ ចាគោ។ យជនំ យាគោ។ រជនំ រាគោ។

១២៧. អន+ឃណស្វា+បរីហិ ឡ្ហោ

អា+បរីហិ បរស្ស ទហស្ស ឡ្ហោ ហោត+ន+ឃណសុ។ បរិទហនំ បរិឡ្ហាហោ។ ឯវំ ទាហោ។ ភញ្ជនំ សង្កោ។ ឯវំ សង្កោ។ សំខរនំ សំខារោ, “ករោតិស្ស ខោ”តិ កស្ស ខោ។ ឯវំ បរិក្ខារោ។ “បុរស្មា”តិ ករស្ស ខោ, បុរេក្ខារោ, ឯត្តំ តទមិនាទិបាឋា។ ឯវំ ឧបការោ, គាហោ។

ឃ-វចតីតិ វកោ។ សិច=បគ្ឃរណេ, សេចនំ សេកោ។ ឯវំ សោកោ, ឯឱវុទ្ធិយោ។ យុញ្ជនំ យោគោ។

ក-បី=តប្បនេ, បីនេតីតិ បីយោ, កានុពន្ធត្តា ន វុទ្ធិ, “យុវណ្ណាន+មិយងុវង សរេ”តិ ឥយង។
ខិប=បេរណេ, ខិបតីតិ ខិបោ។ ភុញ្ជន្ត្យ+នេនាតិ ភុជោ។ យុធ=សម្បហារេ អាយុជ្ឈន្តិ អនេនាតិ អាយុធំ។

៤៥. ទាធាត្វិ

ទាធាតោ ពហុល+មិ ហោតិ ភាវការកេសុ។ ទា=ទានេ, អាទិយតីតិអាទិ។ ឯវំ ឧបាទិ។ ធា=ធារណេ, ឧទកំ ទធាតីតិ ឧទធិ, “សញ្ញាយ+មុទោ+ទកស្សា”តិ ឧទកស្ស ឧទាទេសោ។ ជលំ ធិយតេ អស្មិន្តិ ជលធិ។ វាលានិ ធិយន្តិ អស្មិន្តិ វាលធិ។ សន្ទីយតិ សន្ធាតីតិ វា សន្ធិ។ ធីយតីតិ ធិ។ វិធីយតិ វិធាតិ វិធានំ វា វិធិ។ សម្មា សមំ វា ចិត្តំ អាទធាតីតិ សមាធិ។

៤៦. វមាទីហ្យ+ថុ

វមាទីហិ ភាវការកេស្វ+ថុ ហោតិ។ វម=ឧគ្គិរណេ, វមនំ វមីយតីតិ វា វមថុ។ វេប+កម្ប=ចលនេ, វេបនំ វេបថុ។

៤៧. ក្វិ

ក្រិយត្ថា ក្វិ ហោតិ ពហុលំ ភាវការកេសុ។ កការោ កានុពន្ធការិយត្ថោ។

១៥៩. ក្វិស្ស

ក្រិយត្ថា បរស្ស ក្វិស្ស លោបោ ហោតិ។ សម្ភវតីតិ សម្ភូ។ ឯវំ វិភវតីតិ វិភូ, អភិភូ, សយម្ភូ។ តថា ធុ=កម្បនេ, សន្ធុនាតីតិ សន្ធុ។ វិភាតីតិ វិភា។ បភាតីតិ បភា។ សំគម្ម ភាសន្តិ ឯត្ថាតិ សភា, “ក្វិម្ហិ លោបោ+ន្តព្យញ្ជនស្សា”តិ អន្តព្យញ្ជនស្ស លោបោ។ ភុជេន គច្ឆតីតិ ភុជគោ។ ឯវំ ឧរគោ។ តុរំ=សីឃំ គច្ឆតីតិ តុរង្គោ។ ខេន គច្ឆតីតិ ខគោ។ វិហាយសេ គច្ឆតីតិ វិហគោ, តទមិនាទិបាឋា វិហាទេសោ។ ន គច្ឆតីតិ នគោ។ ឯវំ អគោ, “នគោ វា+ប្បាណិនី”តិ វិកប្បេន នញសមាសេ ដាទេសនិសេធោ។ ជន=ជននេ, កម្មតោ ជាតោតិ កម្មជោ, អមាទិសមាសោ, កម្មជោ វិបាកោ, កម្មជា បដិសន្ធិ, កម្មជំ រូបំ។ ឯវំ ចិត្តជំ, ឧតុជំ, អាហារជំ។ អត្តជោ បុត្តោ, វារិម្ហិ ជាតោ វារិជោ។ ឯវំ ថលជោ។ បង្កជំ។ ជលជំ។ អណ្ឌជំ។ សរសិជំ, ឧបបទសមាសេ ពហុលំ វិធានា វិភត្យលោបេ “មនាទីហី”តិអាទិនា សិអាទេសោ។ ទ្វិក្ខត្តុំ ជាតោ ទ្វិជោ, “តទមិនា” ទិនា ក្ខត្តុំលោបោ។ បច្ឆា ជាតោ អនុជោ។ សញ្ជានាតីតិ សញ្ញា។ បជានាតីតិ បញ្ញា។ ឯវំ បតិដ្ឋាតីតិ បតិដ្ឋា។ ឈា=ចិន្តាយំ, បរសម្បត្តី អភិជ្ឈាយតីតិ អភិជ្ឈា។ ហិតេសិតំ ឧបដ្ឋាបេត្វា ឈាយតីតិ ឧបជ្ឈា។ សោ ឯវ ឧបជ្ឈាយោ, “សកត្ថេ”តិ យោ។ សម្មា ឈាយន្តិ ឯត្ថាតិ សំឈា។ ក្វិទន្តា ធាត្វត្ថំ ន ជហន្តិ, លិង្គត្ថំ បដិបាទយន្តិ។

៤៨. អនោ

ក្រិយត្ថា ភាវការកេសុ អនោ ហោតិ។ នន្ទ=សមិទ្ធិយំ, ភាវេ-នន្ទិយតេ នន្ទនំ។ កម្មេ-អនន្ទីយិត្ថ នន្ទីយតិ នន្ទីយិស្សតិ នន្ទិតព្ពន្តិ វា នន្ទនំ វនំ។ គហនំ គហនីយំ វា គហណំ, “តថនរា” ទិនា នស្ស ណោ។ គណ្ហនំ, និគ្គហិតស្ស នោ។ ចរិតព្ពំ ចរណំ។ ភុយតេ ភវនំ។ ហុយតេ ហវនំ។ រុន្ធិតព្ពំ រុន្ធនំ រោធនំ វា។ ភុញ្ជិតព្ពំ ភុញ្ជនំ ភោជនំ វា។ ពុជ្ឈិតព្ពំ ពុជ្ឈនំ, “បទាទីនំ ក្វចី”តិ យុក។ ពោធនំ វា។ សុតិ សុយ្យតិ វា សវនំ។ បាបីយតីតិ បាបុណនំ, “សកាបានំ កុក+កូ”តិ យោគវិភាគា កុអាគមេ នាគមេ ច តស្ស ណោ ច។ បាលីយតីតិ បាលនំ តច្ឆាទិ។

កត្តរិ-រជំ ហរតីតិ រជោហរណំ តោយំ។ វិជានាតីតិ វិញ្ញាណំ។ ឃា=គន្ធោបាទានេ, ឃាយតីតិ ឃានំ។ ឈា=ចិន្តាយំ, ឈាយតីតិ ឈានំ។ ករោតិ អនេនាតិ ការណំ, ទីឃោ។ វិអាករិយន្តិ ឯតេនាតិ ព្យាករណំ។ បូរតិ+នេនាតិ បូរណំ។ ទីយតេ+នេនាតិ ទានំ។ បមីយតេ+នេនាតិ បមាណំ។ វុច្ចតេ+នេនាតិ វចនំ។ បនុទតិ បនុជ្ជតេ+នេនាតិ វា បនុទនំ។ សូទ=បគរណេ, សូទតិ សុជ្ជតេ+នេនាតិ វា សូទនោ។ សុណាតិ សុយតេ+នេនេតិ វា សវនំ។ លុយតិ លុយតេ+នេនេតិ វា លវនំ។ ឯវំ នយនំ។ បុនាតិ បុយតេ+នេនេតិ វា បវនោ។ សមេតីតិ សមណោ សមនំ វា។ តថា ភាវេតិ ភាវីយតិ ឯតាយាតិ វា ភាវនំ។ ឯវំ បាចនំ បាចាបនំ ឥច្ចាទិ។ “អន+សណស្វា បរីហិ ឡោ”តិ ឡោ, អាឡាហនំ។

អធិករណេ-តិដ្ឋតិ អសិន្តិ ឋានំ។ ឯវំ សយនំ, សេនំ វា អាសនំ។ អធិករិយតិ ឯត្ថាតិ អធិករណំ។

សម្បទានាបាទានេសុ-សម្មា បទីយតេ យស្ស តំ សម្បទានំ។ អបេច្ច ឯតស្មា អាទទាតីតិ អបាទានំ។ ពហុលាធិការា ចលនាទីហិបិ សីលសាធុជម្មេសុបិ អនោ, ចលតិ សីលេនាតិ ចលនោ ឯវំ ជលនោ, កោធនោ, កោបនោ។ មណ្ឌ=ភុសនេ, មណ្ឌេតិ សីលេនាតិ មណ្ឌនោ។ ឯវំ ភូសនោ។ “អញ្ញាត្រាបី”តិ ឱការនិសេធោ។

៤៩. ឥត្ថិយ+ម+ណ+ក្តិ+ក+យក+យា ច

ឥត្ថិលិង្គេ ភាវេ ការកេ ច ក្រិយត្ថា អអាទយោ ហោន្តិ អនោ ច ពហុលំ។

អ-ជរ=វយោហានិយំ, ជិរតិ ជិរណំ វា ជរា។ “ឥត្ថិយ+ម+ត្វា”តិ អាបច្ចយោ។ បដិសម្ភិជ្ជតីតិ បដិសម្ភិទា។ បដិបជ្ជតិ ឯតាយាតិ បដិបទា។ ឯវំ សម្បទា, អាបទា។ ឧបាទីយតីតិ ឧបាទា។ ឥក្ខ+ចក្ខ=ទស្សនេ, ឧបឥក្ខតីតិ ឧបេក្ខា។ “យុវណ្ណាន+មេឱ លុត្តា”តិ ឯការោ។ ចិន្តនំ ចិន្តា។ សិក្ខ=វិជ្ជោបាទានេ, សិក្ខនំ សិក្ខីយន្តីតិ វា សិក្ខា។ ឯវំ ភិក្ខា។ ឥច្ឆនំ ឥច្ឆា។ “គមយមិ”ច្ចាទិនា ច្ឆងាទេសោ។ បុច្ឆ=បុច្ឆនេ, បុច្ឆនំ បុច្ឆា។ មិធ+មេធ=សង្គមេ, អបឋិតធាតុ, មេធនំ មេធា។ ឯវំ គុធ=បរិវេឋនេ, គោធនំ គោធា។ តិតិក្ខនំ តិតិក្ខា។ ឯវំ វីមំសា, ជិគុច្ឆា, បិបាសា, បុត្តិយា។ ឦហនំ ឦហា។

ណ-ករណំ ការា, “អស្សា ណានុពន្ធេ”តិ អា ហោតិ, ឯវ+មុបរិបិ។ ហរណំ ហារា មុត្តាវលិ។ តរណំ តារា, ធរណំ ធារា។ អរណំ អារា។

យថាកថញ្ចិ សទ្ទម្ហិ, រូឡ្ហិយា អត្ថនិច្ឆយោ។

ក្តិ-សម្ភុវនំ សម្ភុតិ។ “ន តេ”ច្ចាទិនា ន វុទ្ធិ។ សវនំ សុតិ។ នយនំ នយតិ ឯតាយាតិ វា នីតិ។ មញ្ញតីតិ មតិ, “គមាទិរានំ លោបោន្តព្យញ្ជនស្សា”តិ គមាទិន្តា នលោបោ។ គមនំ គន្តព្វាតិ វា គតិ។ ឧបហននំ ឧបហតិ។ រមន្តិ ឯតាយ រមនំ វា រតិ។ តននំ តតិ។ និយមនំ និយតិ។ ភុញ្ជនំ ភុត្តិ។ យុញ្ជនំ យុត្តិ, បររូបំ។ ឯវំ សមាបជ្ជនំ សមាបជ្ជតេតិ សមាបត្តិ។ សម្បត្តិ។ យជ=ទេវបូជាសង្គតិករណទានេសុ, យជនំ ឥដ្ឋិ, “យជស្ស យស្ស ដិយី”តិ ដិ អាទេសោ, “បុច្ឆាទិតោ”តិ តស្ស ឋោ, បររូបបឋមក្ខរា ច។ សាសនំ សិដ្ឋិ, “សាសស្ស សិស វា”តិ សិស, សានន្ត រស្ស តស្ស ឋោ”តិ ឋាទេសោ។ ភេទនំ ភិជ្ជតេតិ វា ភិត្តិ។ ភជ=សេវាយំ, ភជនំ ភត្តិ។ តន=វិត្ថារេ, តនោតីតិ តន្តិ, នស្ស និគ្គហីតាទិ។

ក-គុហន្តី ឯត្ថាតិ គុហា, ឱការនិវុត្តិ។ រុជតីតិ រុជា។ មោទន្តិ ឯតាយាតិ មុទា នាម មុទិតា។

យក-វិទ=ញាណេ, វិទនំ វិទន្តិ ឯតាយាតិ វា វិជ្ជា, ទស្ស ជេ បុព្វរូបំ។ យជនំ ឥជ្ជា, ជិអាទេសោ។

យ-សយន្តិ ឯត្ថាតិ សេយ្យា, ទ្វិត្តំ។ អជ=វជ=គមនេ, សមជនំ សមជន្តិ ឯត្ថាតិ វា សមជ្ជា។ បបុព្វោ, បព្វជនំ បព្វជ្ជា។ តវគ្គវរណា”ទិម្ហិ “ចវគ្គពយញា”តិ យោគវិភាគេន វស្ស ពេ ទ្វិត្តំ។ ឩម្ហិ បរិចរណំ បរិចរិយា។ ជាគរណំ ជាគរិយា។

អន-បយោជកេ ការិយធាតុតោ កត្តុំ បយោជនំ ការណំ, ឯការនិសេធោ នស្ស ណោ ច។ ឯវំ ហរិតុំ បយោជនំ ហារណំ។ វិទ=អនុភវេ, វិត្តិ វេទយតីតិ វា វេទនា។ វន្ទ=អភិវាទនថុតីសុ, វន្ទនំ វន្ទនា។ ឧបាសនំ ឧបាសនា។ ចិត=សំចេតនាយំ, ចេតយតីតិ ចេតនា។ ទេសិយតីតិ ទេសនា។ ភាវិយតីតិ ភាវនា។

៥០. ជាហាហិ និ

ជា=វយោហានិម្ហិ, ហា=ចាគេ, ឥមេហិ ឥត្ថិយំ និ ហោតិ។ ជានំ=វយបរិហានិ ជានិ។ ហានំ ហានិ។

៥១. ករា រិរិយោ

ករតោ រិរិយោ ហោតិ+ត្ថិយំ។ រានុពន្ធត្តា អរលោបេ ករណំ កិរិយា។ "ក្រិយា"តិ "ត្ថំតាយេ"ច្ចាទិម្ហិ "ក្រិយាយំ"តិ យោគវិភាគា រិយរម្ហិ អរលោបោ, រិការោ កការេ+នុពន្ធោ ហោតិ។

៥២. ឥ+កិ+តី សរូបេ

ធាតុស្ស សរូបេ+ភិធេយ្យេ ឯតេ ហោន្តិ។ វចឥច្ច+យំ ធាតុ ឯវ វចិ។ ឯវំ យុធិ។ "ករោតិស្ស ខោ"តិ វិករណស្ស ញាបិតត្តា "កត្តរិ លោ"តិ លោ, បចតិ។ អការោ កការោតិ យណន្តេន ការសទ្ទេន ឆដ្ឋីសមាសោ។

៥៣. សីលា+ភិក្ខញ្ញា+វស្សកេសុ ណី

ក្រិយត្ថា ណី ហោតិ សីលាទីសុ។ សំស=បសំសនេ, បិយបុព្ពោ, បិយំ បសំសតិ សីលេនាតិ បិយបសំសី រាជា។ អថ វា បិយំ បសំសតិ សីលេន វា ធម្មេន វា តស្មី សាធុ វាតិ បិយបសំសី, បិយបសំសនី, បិយបសំសិ កុលំ, អាវុទ្ធិម្ហិ តថា សច្ចវាទី, ធម្មវាទី។ សីឃយាយីតិ "អស្សា+ណាបិម្ហី យុក" ឥតិ យុក។ បាបការី, មាលការី ឥច្ចាទិ។ ឧណ្ហំ ភុញ្ជតិ សីលេនាតិ ឧណ្ហភោជី, "លហុស្សុបន្តស្សា"តិ ឱការោ។

អាភិក្ខញ្ញេ-បុនប្បុន ខីរំ បិវតីតិ ខីរបាយី, យុក។ អវស្សំ ករោតីតិ អវស្សការី។ "ស្យាទិ ស្យាទិនេ+កត្ថំ"តិ សមាសេ វិភត្តិលោបេ ច កតេ "លោបោ"តិ និគ្គហីតលោបោ។ សតន្ទាយីតិ ឯត្ថ ពហុលំវិធានា វិភត្តិអលោបេ អមាទិសមាសបដិសេធេ ច កតេ វគ្គន្តំ។

អញ្ញស្មី អត្ថេបិ "ណី"តិ យោគវិភាគេន សិទ្ធំ។ សាធុការី, ព្រហ្មចារី, អស្សទ្ធភោជី។ បណ្ឌិតំ អត្តានំ មញ្ញតីតិ បណ្ឌិតមានី, ពហុស្សុតធារី ឥច្ចាទិ។

សាធុករណំ សាធុការោ, សោ អស្ស អត្ថីតិ សាធុការីតិ យណន្តា ឦ។

៥៤. ថាវរិ+ត្តរ ភង្គុរ ភិទុរ ភាសុរ ភស្សរា

ឯតេ សទ្ទា និបច្ចន្តេ សីលេ គម្យមានេ។ ឥមិនា និបាតនា វរបច្ចយោ ច ថាស្ស ថោ ច, តិដ្ឋតិ សីលេនាតិ ថាវរោ។ ឥ=អជ្ឈេនគតីសុ , ត្តរបច្ចយោ, គច្ឆតិ សីលេនាតិ ឥត្តរោ។ ភញ្ជ=ឱមទ្ទនេ, ភជ្ជតេ សយមេវ ភជ្ជតិ វា អត្តនា អត្តានន្តិ ភង្គុរោ, កម្មេ កត្តរិ វា គុរបច្ចយោ។ ភិជ្ជតេ សយមេវ ភិន្ទតិ វា អត្តានន្តិ ភិទុរោ, ឯត្ថ កុរបច្ចយោ, កការោ+នុពន្ធោ។ បរភញ្ជនវិសយេសុបិ ឧទាហរណេសុ ន ហោតិ។ តត្ថាបិ កេចិ "ទោសន្ធការភិទុរោ"តិ ឥទំ សន្ធាយ ឥច្ឆន្តិ។ ភាសតិ ទិប្បតីតិ ភាសុរោ, ឧរបច្ចយោ។ សរបច្ចយេ ភស្សរោ, "ព្យញ្ជនេ ទីឃរស្សា"តិ រស្សោ។ (តេកាលិកប្បច្ចយា)។

៥៥. កត្តរិ ភូតេ ក្តវន្តុ+ក្តាវី

ភូតេ អត្ថេ វត្តមានតោ ក្រិយត្ថា ក្តវន្តុ+ក្តាវី ហោន្តិ កត្តរិ។ វិជិនីតិ វិជិតវា វិជិតាវី, កានុពន្ធត្តា ន វុទ្ធិ។ គុណវន្តុ ទណ្ឌិសមំ។ ហុ=ហវនេ, អគ្គី អហវីតិ ហុតវា ហុតាវី, ហុតាវិនី ហុតវានី។ "ភូតេ"តិ យាវ "អាហារត្ថា"តិ អធិការោ។

៥៦. ក្តោ ភាវកម្មេសុតិ

ភាវេ កម្មេ ច ភូតេ ក្តោ ហោតិ។ អសនំ អាសិតំ ភវតា, ញ។ ករីយិត្ថាតិ កតោ កដោ ភវតា, "គមាទិរានំ" ត្យាទិនា រលោបោ។ ឯវ+មុបរិបិ។

៥៧. កត្តរិ ចា+រម្ភេ

ក្រិយារម្ភេ កត្តរិក្តោ ហោតិ យថាបត្តញ្ច, បករីតិ បកតោ ភវំ កដំ។ បករិយិត្ថាតិ បកតោ កដោ ភវតា។ បសុបីតិ បសុត្តោ ភវំ។ បសុបិយិត្ថាតិ បសុត្តំ ភវតា, បររូបំ។

៥៨. ឋា+ស វស សិលិស សី រុហ ជរ ជនីហិ

ឋាទីហិ កត្តរិ ក្តោ ហោតិ យថាបត្តញ្ច។ ឧបដ្ឋាសីតិ ឧបដ្ឋីតោ ភវំ គុរុំ។ ឧបដ្ឋីយិត្ថាតិ ឧបដ្ឋិតោ គុរុ ភោតា, “ឋាស្សី”តិ ឋាស្ស ឥ។ ឯវំ ឧបាសីតិ ឧបាសិតោ។ ឧបាសីយិត្ថាតិ ឧបាសិតោ។ “ញ្ញិ ព្យញ្ជនស្សា”តិ ញ្ញិ។ អនុវុសិ អនុវុសីយិត្ថាតិ វា អនុវុសិតោ។ “អស្សូ”តិ អស្ស ឧការោ។ អាបុព្ពោ សិលិស=អាលិង្គនេ, អាសិលេសិ អាសិលេសីយិត្ថាតិ វា អាសិលិដ្ឋោ។ “សានន្តរស្ស តស្ស ឋោ”តិ ឋេ បររូបំ បឋមក្ខរញ្ច។ អធិសយិ អធិសីយិត្ថាតិ វា អធិសយិតោ ខដោបិកំ ភវំ, អធិសយិតា ខដោបិកា ភោតា។ ឯវំ អារុហិ អារុហីយិត្ថាតិ វា អារុឡ្ហោ រុក្ខំ ភវំ, អារុឡ្ហោ រុក្ខោ ភោតា, “រុហាទីហិ ហោ ឡ ចា”តិ តស្ស ហការោ បុព្ពហការស្ស ច ឡោ។ អនុជីរិ អនុជីរិយិត្ថាតិ វា អនុជិណ្ណោ វសលិ ភវំ, អនុជិណ្ណា វសលី ភោតា, “តរាទីហិ រិណ្ណោ”តិ ក្តស្ស រិណ្ណាទេសោ “វានុពន្ធេ”ត្យាទិនា អរភាគស្ស លោបោ ច។ អន្វជាយិ អន្វជាយិត្ថាតិ វា អនុជាតោ មាណវកោ មាណវិកំ, អនុជាតា មាណវិកា មាណវកេន, “ជនិស្សា”តិ នស្ស អា។

៥៩. គមនត្ថា+កម្មកា+ធារេ ច

គមនត្ថតោ អកម្មកតោ ច ក្រិយត្ថា អាធារេ ក្តោ ហោតិ កត្តរិ ច យថាបត្តញ្ច។ យា=បាបុណនេ, យាត វន្តោ អស្មិន្តិ យាតំ ឋានំ។ យាតវន្តោ យាតា, យានំ យាតំ។ ឯត្ថ សន្តម្បិ កម្មំ អនិច្ឆិតំ។ យាយិតាតិ យាតោ បថោ។ “យេ គត្យត្ថា, តេ ពុទ្ធត្ថា។ យេ ពុទ្ធត្ថា, តេ គត្យត្ថា”តិ វុត្តត្តា តថលក្ខណំ យាថាវតោ អាគតោ អភិសម្ពុទ្ធោតិ តថាគតោ ឥតិបិ ហោតិ។ អាសិតវន្តោ អស្មិន្តិ អាសិតំ។ អាសិតវន្តោ អាសិតា។ អាសន+មាសិតំ។

៦០. អាហារត្ថា

អជ្ឈោហារត្ថា អាធារេ ក្តោ ហោតិ យថាបត្តញ្ច។ ភុត្តវន្តោ+ស្មិន្តិ ភុត្តំ។ ឯវំ បីតំ, “គាបាន+មី”តិ ឦ។ ភុញ្ជនំ ភុត្តំ បានំ បីតំ។ ភុញ្ជីយិត្ថាតិ ភុត្តោ ឱទនោ។ ឯវំ បីតំ ឧទកំ។ អកត្តត្ថំ ភិន្នយោគករណំ។ ពហុលាធិការា កត្តរិបិ “អបិវិំសូតិ បីតា គាវោ”តិ ហោតេវ។ សិទ=បាកេ, បស្សិជ្ជីតិ បស្សន្នោ, “គមនត្ថ” ទិនា ក្តោ, “ភិទា” ទិនា តស្ស នោ បររូបញ្ច។ អមញ្ញិត្ថាតិ មតោ។ ឥច្ឆីយិត្ថាតិ ឥដ្ឋោ។ អពុជ្ឈិតាតិ ពុទ្ធោ, “ធោ ធហភេហី”តិ តស្ស ធោ។ បូជីយិត្ថាតិ បូជិតោ, ចុរាទិត្តា ណិ។ ឯវំ សីលីយិត្ថាតិ សីលិតោ។ រក្ខីយិត្ថាតិ រក្ខិតោ។ ខមីយិត្ថាតិ ខន្តោ, មស្ស និគ្គហីតំ។ អក្កោច្ឆីយិត្ថាតិ អក្កុដ្ឋោ, អាស្ស រស្សោ។ រុស=រោសេ, អរោសីតិ រុដ្ឋោ, “គមនត្ថា” ទិនា កត្តរិ ក្តោ។ ញ្ញិម្ហិ រុសិតោ។ ហរ=ហរណេ, អភិ+ វិ+អាបុព្ពោ , អភិព្យាហរីយិត្ថាតិ អភិព្យាហដោ។ ទយ=ទានគតិហឹសាទានេសុ, អទយីយិត្ថាតិ ទយិតោ។ ហស=អាលិក្យេ, អហសីតិ ហដ្ឋោ។ កាមីយិត្ថាតិ កន្តោ, “ណិណាបីនំ តេសូ”តិ ឯត្ថ “ណិណាបីនំ”តិ យោគវិភាគា ចុរាទិណិលោបោ។ សំយមីតិ សំយតោ។ នញ្ញបុព្ពោ, ន មរីតិ អមតោ, នញ្ញសមាសេ នស្ស ដោ។

កដ្ឋំ ទុក្ខំ អាបន្នោតិ ផលភូតេ ទុក្ខេ កដ្ឋសទ្ទស្ស វត្តនតោ ផលស្ស ភាវិត្តា ភូតេយេវ ក្តោ។ កស=គតិហឹសាវិលេខនេសុ, អកសិ=ហឹសីតិ កដ្ឋំ។

១៥០. ភិទាទិតោ នោ ក្ត+ក្តវន្តូនំ

ភិទាទីហិ បរេសំ ក្ត+ក្តវន្តូនំ តស្ស នោ ហោតិ។ អាកតិគណោ+យំ។ “ក្តោ ភាវកម្មេសូ”តិ កម្មេ ឧបរិ សព្ពត្ថ ក្តោ។ ភិជ្ជិត្ថោតិ ភិន្នោ, តស្ស នេ បររូបំ។ អភិន្ទីតិ ភិន្នវា, “កត្តរិ ភូតេ” ច្ចាទិនា ក្តវន្តុ។ ឯវំ+មុបរិបិ។ ឆិជ្ជិត្ថាតិ ឆិន្នោ។ អឆិន្ទីតិ ឆិន្នវា។ ឆទ=អបវារណេ, ឆាទីយិត្ថាតិ ឆន្នោ។ អឆាទយីតិ ឆន្នវា, ចុរាទិត្តា ណិ, តស្ស “ណិណាបីនំ តេសូ”តិ ឯត្ថ “ណិ” ឥតិ យោគវិភាគា លោបោ។ ខិទ=អសហនេ, ខិជ្ជីតិ ខិន្នោ ខិន្នវា, កត្តរិ។ ឯវំ+មុបរិបិ។ ឧប្បជ្ជីតិ ឧប្បន្នោ ឧប្បន្នវា។ សិទ=បាកេ, អសិជ្ជីតិ សិន្នោ សិន្នវា។ សទ=វិសរណគត្យ វសាទនា ទានេសុ, សិទីតិ សន្នោ សន្នវា។ បីនីតិ បីនោ បីនវា។ សូ=បសវេ, សូនីតិ សូនោ។ បសវីតិ សូនវា។ ទី=ខយេ, ទីយីតិ ទីនោ ទីនវា។ ឌី+លី=អាកាសគមនេ, ឌីយីតិ ឌីនោ ឌីនវា។ លីយិ លេយិ អលីយីតិ លីនោ លីនវា។ អលុយីតិ លូនោ លូនវា។

១៥១. ទាត្ថិ+ន្នោ

ទាតោ ក្ត+ក្តវន្តូនំ តស្ស ឥន្នោ ហោតិ។ អទាយិត្ថាតិ ទិន្នោ។ អទ្ទីតិ ទិន្នវា។

១៥២. កិរាទីហិ ណោតិ

ណោ។ ឧបរិ សព្ពត្ថ ក្ត+ក្តវន្តូនន្តិ យោជេតព្ពំ។ កិរ=វិកិរណេ, អកិរីយិត្ថាតិ កិណ្ណោ។ អកិរីតិ កិណ្ណវា។ អបុរីតិ បុណ្ណោ បុណ្ណវា។ អខីយិត្ថាតិ ខីណោ។ អខីយីតិ ខីណវា។

១៥៣. តរាទីហិ រិណ្ណោតិ

តស្ស រិណ្ណោ។ រការោ អន្តសរាទិលោបត្ថោ។ អតរីតិ តិណ្ណោ តិណ្ណវា។ អជីរីតិ ជិណ្ណោ ជិណ្ណវា។ បរិចីយិត្ថាតិ ចិណ្ណោ។ បរិចីយីតិ ចិណ្ណវា។ ឯត្ថ ចិស្ស វិកប្បវិធានត្តា បន បរិចិត+ឧបចិតាទយោបិ សិទ្ធា ឯវ។

១៥៤. គោ ភញ្ជាទីហិតិ

ភញ្ជាទិតោ តស្ស គ ហោតិ។ អភញ្ជីតិ ភគ្គោ ភគ្គវា។ “គមនត្ថា” ទិនា កត្តរិ ក្តបច្ចយេ តស្ស ឥមិនា គការេ បររូបំ និគ្គហីតលោបោ ច។ លគ=សង្គេ, អលគីតិ លគ្គោ លគ្គវា។ មុជ្ជ=មុជ្ជនេ, និមុជ្ជីតិ និមុគ្គោ និមុគ្គវា, ឯត្ថ សំយោគាទិលោបោ។ វិជ+ភយចលនេសុ, សំបុព្ពោ, សំវិជ្ជីតិ សំវិគ្គោ សំវិគ្គវា។

១៥៥. សុសា ខោតិ

សុសតោ បរេសំ ក្ត+ក្តវន្តូនំ តស្ស ខោ ហោតិ។ សុស=សោសេ។ សុស្សីតិ សុក្ខោ សុក្ខវា។

១៥៦. បចា កោ

បចា បរេសំ ក្ត+ក្តវន្តូនំ តស្ស កោ ហោតិ។ បច្ចីតិ បក្កោ។ បចីតិ បក្កវា។

១៥៧. មុចា វាតិ

មុចា បរេសំ ក្ត+ក្តវន្តូនំ តស្ស កោ វា ហោតិ។ មុច=មោចនេ, មុច្ចីតិ មុក្កោ មុត្តោ។ អមុចីតិ មុក្កវា មុត្តវា។ សក្កោ-តិណ្ហាទីសុ “ត ភី កា” ទិនា សិទ្ធំ។ អសក្ខីតិ សក្កោ។ ក្ត+ក្តវន្តូសុ សត្តោ សត្តវាត្វេវ ហោតិ។

១០៦. មុហ+ពហានញ្ច តេ កានុពន្ធេ+ត្វេ

មុហ+ពហានំ ទុហិស្ស ច ទីឃោ ហោតិ តការាទោ កានុពន្ធេ ត្វាន+ត្វាវជ្ជិតេ។ មុហ=វេចិត្តេ, ពហ+ព្រហ+ព្រូហ វុទ្ធិយំ។ មុយ្ហិត្ថ ពយ្ហិត្ថាតិ មូឡ្ហោ ពាឡ្ហោ, “គមនត្ថា” ទិនា អកម្មកត្តា កត្តរិ ក្តេ ទីឃោ “រុហាទីហិ ហោ ឡ ចា”តិ តស្ស ហោ ច ហស្ស ឡោ ច ហោតិ។ ឯវំ គូឡ្ហោ។ “កានុពន្ធេ+ត្វេ”តិ យាវ “សាសស្ស សិស វា” ត្យ+ធិការោ។

១០៧. វហស្សុ+ស្ស

វហស្ស ឧស្ស ទីឃោ ហោតិ តេ។ វុយ្ហិត្ថាតិ វូឡ្ហោ, “អស្សូ”តិ ឧការេ ឥមិនា ទីឃោ។

១០៨. ធាស្ស ហិ

ធា=ធារណេ+តិមស្ស ហិ ហោតិ វា តេ។ និធីយិត្ថាតិ និហិតោ។ និទហីតិ និហិតវា និហិតាវី។

១០៩. គមាទិរានំ លោបោ+ន្តស្ស

គមាទីនំ រការន្តានញ្ច អន្តស្ស លោបោ ហោតិ តេ។ អគមីតិ គតោ។ ខញ្ញិត្វាតិ ខតោ, កម្មេ។ ឯវំ ហញ្ញិត្វាតិ ហតោ។ តន=វិត្ថារេ, តញ្ញិត្វាតិ តតោ។ យម=ឧបរមេ, សំយមីតិ សញ្ញតោ, "គមនត្ថា" ទិនា កត្តរិ ក្តោ, "យេ សំស្សា"តិ និគ្គហីតស្ស ញោ បុព្ពរូបញ្ច។ ឯវំ អរមីតិ រតោ។ ករិយិត្វាតិ កតោ។

១១០. វចាទីនំ វស្សុ+ដ វា

វចាទីនំ វស្ស ឧដ វា ហោតិ កានុពន្ធេ អត្ថេ។ វុច្ចិត្វាតិ ឧត្តំ។ អស្ស ឧ វុត្តំ, ឧភយត្ថ បររូបំ។ វស=និវាសេ, វសនំ អវសិ វសីសុ ឯត្ថាតិ វា ឧត្ថំ វុត្ថំ, "គមនត្ថា" ទិនា ក្តោ, "សាស វស សំស សំសា ថោ"តិ តស្ស ថោ។

១១២. វទ្ធស្ស វា

វទ្ធស្ស អស្ស វា ឧ ហោតិ កានុពន្ធេ អត្ថេ។ អវឌ្ឍីតិ វុឌ្ឍោ វឌ្ឍោ, កត្តរិ ក្តេ "ធោ ធ+ហភេហិ"តិ តស្ស ធោ, តតិយក្ខរទោ ច សំយោគាទិលោបោ ច។ វុត្តីតិ "សព្ពាទយោ វុត្តិមត្តេ"តិ យោគវិភាគា អស្ស ឧ។ វត្តីតិបិ យថាលក្ខណំ។

១១៣. យជស្ស យស្ស ដិ+យី

យជស្ស យស្ស ដិ+យី ហោន្តិ កានុពន្ធេ អត្ថេ។ យជនំតិ ក្តោ, "បុច្ឆាទិតោ"តិ តស្ស ឋេ បររូបាទិម្ហិ កតេ ឥដ្ឋំ យិដ្ឋំ។

១១៤. ហាស្សិ

ហាស្ស ឥ ហោតិ កានុពន្ធេ អត្ថេ។ អដ្ឋាសីតិ បិតោ។

១១៥. គា+បាន+មី

គា+បាន+មី ហោតិ កានុពន្ធេ អត្ថេ។ គានំ គីតំ។ បានំ បីតំ។ ពហុលាធិការា បិត្វា។

១១៦. ជនិស្សា

ជនិស្ស អា ហោតិ កានុពន្ធេ អត្ថេ។ អជនីតិ ជាតោ, "ឆដ្ឋិយន្តស្សា"តិ អន្តស្ស អា ហោតិ។

១១៧. សាសស្ស សិស វា

សាសស្ស សិស ហោតិ កានុពន្ធេ អត្ថេ។ សាសនំតិ ក្តោ, តស្ស "សាស វស សំស សសា ថោ"តិ ថេ បររូបំ បឋមក្ខរោ ច, "ត+ថ+ន+រា" ទិនា តស្ស ដោ។ ថស្ស ឋោ, សិដ្ឋំ។ អញ្ញត្រ សត្ថំ។ "គុហាទីហិ យក" ឥតិ យកបច្ចយេ សាសីយតីតិ សិស្សោ។ ឧម្ហិ សាសិយោ។

១៤០. សានន្តរស្ស តស្ស ឋោ

សការន្តា ក្រិយត្ថា បរស្សា+នន្តរស្ស តស្ស ឋ ហោតិ។ តុស្សីតិ តុដ្ឋោ, "គមនត្ថា" ទិនា ក្តេ ឥមិនា តស្ស ឋេ បររូបាទិ។ ឯវំ តុដ្ឋវា។ តព្ព+ក្តីសុ តោសនំ តុដ្ឋព្ពំ, "អញ្ញត្រាបី"តិ ឱការាភាវោ។ ឯវំ តុដ្ឋិ, កានុពន្ធត្តា ន វុទ្ធិ។

១៤១. កសស្សិ+ម ច វា

កសស្មា បរស្សា+នន្តរស្ស តស្ស ឋ ហោតិ កសស្ស វា ឥម ច។ កសីយិត្វាតិ កិដ្ឋំ។ កិដ្ឋាទី វិយ ទុប្បសុំ, កម្មេ ក្តោ។ ឥមាភាវេ កដ្ឋំ, អកដ្ឋបាកិមំ សាលី។

១៤២. ធស្តោ+ត្រស្តា

ឯតេ សទ្ទា និបច្ចន្តេ។ ធំស+ធំសនេ, ធំសីយិត្វាតិ ធស្តោ, ពិន្ទុលោបោ។ ឧត្រសីតិ ឱត្រស្តោ។

១៤៣. បុច្ឆាទិតោ

បុច្ឆាទីហិ បរស្សា+នន្តរស្ស តស្ស ឋ ហោតិ។ បុច្ឆីយិត្ថាតិ បុដ្ឋោ។ ភជ្ជ=បាកេ, ភជីយិត្ថាតិ ភដ្ឋោ, សំយោគាទិលោបោ។ យជិត្ថាតិ យិដ្ឋោ, “យជស្ស យស្ស ដិ+យី”តិ យិ។

១៤៤. សាស វស សំស សសា ថោ

ឯតេហិ បរស្សា+នន្តរស្ស តស្ស ថ ហោតិ។ សាសនំ សាសីយិត្ថាតិ វា សត្ថំ។ វសនំ វុត្ថំ, “អស្សូ”តិ ឧ។ បសំសនំ បសំសីយិត្ថាតិ វា បសត្ថំ។ សស=គតិ+ហឹសា+បាណនេសុ, សសនំ គមនំ ហឹសនំ ជីវនញ្ច សត្ថំ។ អនុសាសីយិត្ថាតិ អនុសិដ្ឋោ, ត្ថស្ស ដ្ឋោ។

១៤៥. ធោ ធ+ហ+ភេហិ

ធការ ហការ ភការន្តេហិ បរស្ស តស្ស ធ ហោតិ។ វទ្ធិត្ថាតិ កម្មេ ក្តេ តស្ស ធការាទិម្ហិ ច “វទ្ធស្ស វា”តិ ឧ ការេ កតេ សំយោគាទិលោបោ, វុទ្ធោ។ ទុយ្ហិត្ថាតិ ទុទ្ធំ។ លភីយិត្ថាតិ លទ្ធំ។

១៤៦. ទហា ឍោ

ទហា បរស្សា+នន្តរស្ស តស្ស ឍ ហោតិ។ ទយ្ហិត្ថាតិ ទឌ្ឍោ, បររូបាទិម្ហិ កតេ “ចតុត្ថទុតិយេ” ច្ចាទិនា ឌ ការោ។

១៤៧. ពហស្សុ+ម ច

ពហា បរស្សា+នន្តរស្ស តស្ស ឍ ហោតិ ពហស្សុ+ម ច ឍសន្និយោគេន។ ពហ+ព្រហ+ព្រូហ=វុទ្ធិយំ។ អពហីតិ ពុឌ្ឍោ។

១៤៨. រុហាទីហិ ហោ ឡ ច

រុហាទីហិ បរស្សា+នន្តរស្ស តស្ស ហ ហោតិ ឡោ ច+ន្តស្ស។ អារុហីតិ អារុឡ្ហោ។ គុយ្ហិត្ថាតិ គុឡ្ហោ។ អពហីតិ ពាឡ្ហោ។ ទ្វីសុ “មុហពហា” ទិនា ទីឃោ។

១៤៩. មុហា វាតិ

ក្តតស្ស ហការោ អន្តស្ស វា ឡោ ច។ អមោហីតិ មុឡ្ហោ, មុទ្ធោ, តស្ស ធោ។ (អតីតកាលិកបច្ចយវិធានំ)។

៦៤. ន្តោ កត្តរិ វត្តមានេ

វត្តមានត្ថេ វត្តមានតោ ក្រិយត្ថា ន្តោ ហោតិ កត្តរិ។ តិដ្ឋតីតិ តិដ្ឋន្តោ, “កត្តរិ លោ”តិ លោ, “ឋាបានំ តិដ្ឋបិវា”តិ តិឋាទេសោ។ កត្តរិ មាន+ន្ត+ត្យាទិសុ ឥមិនាវ លោ។

៦៥. មានោតិ

កត្តរិ មានោ។ តិដ្ឋមានោ។

៦៦. ភាវកម្មេសុតិ

ភាវកម្មេសុ មានោ។ ឋានំ បីយមានំ។ “ក្យោ ភាវកម្មេស្វ+បរោក្ខេសុ មាន+ន្ត+ត្យាទីសូ”តិ ភាវេ កម្មេ ច ក្យោ។ “ក្យស្សា”តិ ឦម។ បចីយតីតិ បច្ចមា នោ។ ក្យេ បុព្វរូបំ។

៦៧. តេ ស្សបុព្វា+នាគតេ

អនាគតេ អត្ថេ វត្តមានតោ ក្រិយត្ថា តេន្តមានា ស្សបុព្វា ហោន្តិ, លេ អាស្ស លោបោ, បស្សតីតិ បស្សន្តោ បស្សមានោ។ បឹយិស្សតីតិ បឹយិស្សមានំ, ក្យេ ឰ, “ញិព្យញ្ជនស្សា”តិ ញិ។ អស្ស ត្យាទិវិសយត្តា “អាឰស្សា” ទិនា ឥញ ន ហោតិ, អឰហិ សហចរិតត្តា ស្សាស្ស។ បច្ចិស្សតីតិ បច្ចិស្សមានោ ឱទនោ។ “វា នស្ស ណោ”តិ ណេ បត្តេ –

៥,១៧២. ន ន្ត+មាន+ត្យាទីនំ

វន្តតោ បរេសំ ន្ត+មាន+ត្យាទីនំ នស្ស ណោ ន ហោតិ។ ករោតីតិ ករោន្តោ កុរុមានោ, “តនាទិត្វោ”តិ ឱ។

៥,១៧៣. គម យមិ+សាស ទិសានំ វា ច្ឆង

ឯតេសំ វា ច្ឆង ហោតិ ន្ត+មាន+ត្យាទីសុ។ ង-នុពន្ធត្តា អន្តស្ស ហោតិ, គច្ឆន្តោ គច្ឆមានោ។ យម=ឧបរមេ, យច្ឆន្តោ យច្ឆមានោ។ ឥច្ឆន្តោ ឥច្ឆមានោ។ អាស=ឧបវេសនេ, អច្ឆន្តោ អច្ឆមានោ, “ព្យញ្ជនេ”ច្ចាទិនា រស្សោ។ ទិស=អតិសជ្ជនេ, ទិច្ឆន្តោ ទិច្ឆមានោ។ វវត្ថិតវិភាសត្ថា វាសទ្ទស្ស អញ្ញបច្ចយេសុ ច ក្វចិ, ឥច្ឆីយតីតិ ឥច្ឆិតព្ពំ, ឥច្ឆនំ ឥច្ឆា, “ឥត្ថិយ+មណា” ទិនា អប្បច្ចយោ។ ឥច្ឆិតំ, ឥច្ឆិតព្ពំ, ឥច្ឆិតុំ។ អញ្ញេសញ្ច យោគវិភាគា, បវេច្ឆន្តោ។

១៧៤. ជរ+មរាន+មីយង

ឯតេស+មីយង វា ហោតិ ន្ត+មាន+ត្យាទីសុ។ ជីយន្តោ។ “ជរសទា” ទិច្ចាទិនា ឰម។ ជីរន្តោ។ ជីយមានោ ជីរមានោ។ មីយន្តោ មរន្តោ, មីយមានោ មរមានោ។

១៧៥. ឋាបានំ តិដ្ឋបិវា

ឋាបានំ តិដ្ឋបិវា ហោន្តិ វា ន្តាទីសុ។ តិដ្ឋន្តោ, តិដ្ឋមានោ។ បិវន្តោ បិវមានោ។

១៧៦. គម+វទ+ទានំ ឃម្ម+វជ្ជ+ទជ្ជា

គមាទីនំ ឃម្មាទយោ វា ហោន្តិ ន្តាទីសុ។ ឃម្មន្តោ គច្ឆន្តោ, វជ្ជន្តោ វទន្តោ, ទជ្ជន្តោ ទទន្តោ។

១៧៧. ករស្ស សោស្ស កុព្ព កុរុ កយិរា

ករស្ស សឱការស្ស កុព្ពាទយោ វា ហោន្តិ ន្តាទីសុ។ កុព្ពន្តោ កយិរន្តោ ករោន្តោ, ឯវំ កុព្ពមានោ ឥច្ចាទិ។ អញ្ញត្រ “មានស្ស មស្សា”តិ មានស្ស មស្ស លោបេ ករាណោ។ “សោស្សា”តិ វុត្តត្តា កត្តរិយេវ។

១៧៨. គហស្ស ឃេប្បោ

គហស្ស វា ឃេប្បោ ហោតិ ន្តាទីសុ។ ឃេប្បន្តោ ឃេប្បមានោ។

១៧៩. ណោ និគ្គហីតស្ស

គហស្ស និគ្គហីតស្ស ណោ ហោតិ, “មំ វា រុធាទីនំ”តិ មំ, គណ្ហិតព្ពំ, គណ្ហិតុំ, គណ្ហន្តោ។

១៣០. ន្ត+មាន+ន្តិ+យិ+យុំស្វា+ទិលោបោតិ

អាទិលោបោ។ អស=ភុវិ, ភវតីតិ សន្តោ សមានោ។

១៣១. បាទិតោ ឋាស្ស វា ឋហោ ក្វចិតិ

ឋាស្ស បាទីសុ បហោ។ សណ្ឋហន្តោ។ សន្តិដ្ឋន្តោ។

(វត្តមានបច្ចយន្តនយោ)។

៦១. តុំ តាយេ តវេ ភាវេ ភវិស្សតិ ក្រិយាយំ តទត្ថាយំ

ភវិស្សតិអត្ថេ វត្តមានតោ ក្រិយត្ថា ភាវេ តុមាទយោ ហោន្តិ ក្រិយាយំ តទត្ថាយំ បតីយមានាយំ។ ករណាយ គច្ឆតិ កាតុំ គច្ឆតិ។ "តុំតុនតព្វេសុ វា"តិ ករស្ស វា អា ហោតិ, បុព្ពរូបេ កត្តាយេ។ "ករស្សា តវេ"តិ និច្ចំ អា, កាតវេ។ និបាតត្តា "អសង្ខ្យេហិ សព្ពាសំ"តិ ចតុត្ថីសស្ស លោបោ។ ឯវំ+មុបរិ តុនាទីសុ។ កត្តុំ កាមេតីតិ កត្តុកាមោ, អភិសង្ខរិតុំ+មាកង្ខតិ។ សទ្ធម្មំ សុណិតុំ, ញ្ញិម្ហិ នាគមេ តស្ស ណោ, នាគមត្ថា ន វុទ្ធិ។ សោតវេ សោតុំ សុណិតុំ វា បត្ថេហិ។ ឯវំ អនុភវិតុំ, បចិតុំ។ គន្តុំ, "មនានំ និគ្គហីតំ"តិ និគ្គហីតំ។ គមិតុំ, ខន្តុំ, ខនិតុំ, ហន្តុំ, ហនិតុំ, មន្តុំ, មនិតុំ, ហរិតុំ, អនុស្សរិតុំ ឥច្ចាតិ។ តថា តុទិតុំ, បវិសិតុំ, ឧទ្ទិសិតុំ, ភោត្តុំ, សយិតុំ, នេតុំ, ជុហោតុំ, បជហិតុំ, បហាតុំ, ទាតុំ, រោទ្ធុំ, រុន្ធិតុំ, ភោត្តុំ, ភុញ្ជិតុំ, ឆេត្តុំ, ឆិន្ទិតុំ, សិព្ពិតុំ, ឱម្ហិ វស្ស ពោ, ទ្វិត្តំ, ពុទ្ធុំ, តស្ស ធោ។ ពុជ្ឈិតុំ, យុក។ ជានិតុំ ញា=អវពោធនេ។ ជនិតុំ។ ជេតុំ ជិនិតុំ។ បត្តុំ បាបុណិតុំ។ កេតុំ កិណិតុំ។ វិនិច្ឆេតុំ, តស្ស ឯ, វិនិច្ឆិនិតុំ។ គហេតុំ គណ្ហិតុំ។ ចោរិតុំ ចោរេតុំ ចោរយិតុំ, បាលេតុំ បាលយិតុំ។ បយោជកេ-ភាវេតុំ ភាវយិតុំ, ការេតុំ ការយិតុំ ការាបេតុំ ការាបយិតុំ ឥច្ចាតិ+ច្ចាទិ។

ឯវំ ក្រិយត្ថក្រិយាយំ គម្យមានាយំ, យថា សុពោទ្ធុំ វក្ខាមិ, ឯវំ ទដ្ឋុំ គច្ឆតិ, គន្តុ+មារភតិ, គន្តុំ បយោជេតិ, ទស្សេតុ+មាហ ឥច្ចាទិ។

អរហសក្កាទីសុបិ សិទ្ធំ, តថា កាល សមយវេលាសុ។ កោ តំ និន្ទិតុ+មរហតិ, រាជា ភវិតុ+មរហតិ, អរហោ ភវំ វត្តុំ, សក្កា ជេតុំ ធនេន វា, សក្កា លទ្ធុំ, ភស្ស ធោ។ កត្តុំ សក្ខិស្សតិ។ ភព្ពោ និយាមំ ឱក្កមិតុំ, អភព្ពោ កាតុំ។ អនុច្ឆវិកោ ភវំ ទានំ បដិគ្គហេតុំ, ឥទំ កាតុំ អនុរូបំ, ទានំ ទាតុំ យុត្តំ, ទាតុំ វត្តុញ្ច លភតិ។ ឯវំ វដ្ដតិ ភាសិតុំ, ឆិន្ទិតុំ ន ច កប្បតិ ឥច្ចាទិ។ តថាកាលោ ភុញ្ជិតុំ, សមយោ ភុញ្ជិតុំ, វេលា ភុញ្ជិតុំ។

អលមត្ថេបិ សិទ្ធំ, អលមេវ ទានានិ ទាតុំ, អលមេវ បុញ្ញានិ កាតុំ។

៦២. បដិសេធេ+លំខលូនំ ត្តូន ក្ត្វាន ក្ត្វា វា

អលំ+ខលុសទ្ទានំ បដិសេធនត្ថានំ បយោគេ ត្តូនាទយោ វា ហោន្តិ ភាវេ។ អលំបុព្ពោ, សុ=សវនេ, អលំ សវនំ កត្វា ខលុ សវនំ កត្វាតិ អលំ សោតុន ខលុ សោតុន អលំ សុត្វាន ខលុ សុត្វាន អលំ សុត្វា ខលុ សុត្វា។ និបាតត្តា សិលោបោ។

៦៣. បុព្វេ+កកត្តុកានំ

ឯកោ កត្តា យេសំ ព្យាបារានំ, តេសុ យោ បុព្ពោ, តទត្ថតោ ក្រិយត្ថា តុនាទយោ ហោន្តិ ភាវេ។ "តុំតុនា" ទិនា ករស្ស អា, សោ កាតុន កម្មំ គច្ឆតិ, អកាតុន បុញ្ញំ កិលិស្សន្តិ។ រលោបេ កម្មំ កត្វាន ភទ្រកំ, បុញ្ញានិ ក ត្វា សគ្គំ គច្ឆតិ។ អភិសង្ខរណំ កត្វា អភិសង្ខរិត្វា ករិត្វា វា ។ តថា សិព្ពិត្វា ឆាទយិត្វា ជានិត្វា ធម្មំ សុត្វា សុត្វាន ធម្មំ មោទតិ, សុណិត្វា, បត្វា បាបុណិត្វា, កិនិត្វា, ជេត្វា ជិនិត្វា ជិត្វា, ចោរេត្វា ចោរយិត្វា, បូជេត្វា បូជយិត្វា, តថា មេត្តំ ភាវេត្វា ភាវយិត្វា, វិហារំ ការេត្វា ការយិត្វា ការាបេត្វា ការាបយិត្វា សគ្គំ គមិស្សន្តិ+ច្ចាទិ។ បុព្វេតិ កឹ, ភុញ្ជតិ ច បចតិ ច។ "អបត្វា នទី បព្វតោ, អតិក្កម្ម បព្វតំ នទី"តិអាទីសុ ភូធាតុស្ស សម្ភវា ឯកកត្តុកតា បុព្វកាលតា ច គម្យតេ។ "ភុត្វា ភុត្វា គច្ឆតី"តិ ឥមិនាវ សិទ្ធំ, អាភិក្ខញ្ញន្តុ ទ្វិព្វចនាវ គម្យតេ។ កថំ "ជីវគ្គាហំ អគាហយិ, កាយប្បចាលកំ គច្ឆតី"តិ, យណន្តេន ក្រិយាវិសេសនេន សិទ្ធំ, យថា ឱទនបាកំ សយតីតិ។

១៦៤. ប្យោ វា ត្វាស្ស សមាសេ

ត្វាស្ស វា ប្យោ ហោតិ សមាសេ។ បការោ "ប្យេ សិស្សា"តិ វិសេសនត្ថោ។ អភិបុព្ពោ បាទិសមាសោ, អភិវទនំ កត្វា អភិវាទិយ ភាសិស្សំ។ តថា អភិភុយ្យ, ទ្វិត្តរស្សានិ។ សិ=សយេ –

៨៨. ប្យេ សិស្សា

សិស្ស អា ហោតិ ប្យាទេសេ។ និស្សយនំ កត្វា និស្សាយ។ បុព្វរូបេ វិភជ្ជ វិភជិយ។ ទិស=អតិសជ្ជនេ, ឧទ្ទិស្ស។ បវិស្ស បវិសិយ បវិសិត្វា, ឧបនយ, អតិសេយ្យ អតិសយិត្វា, ឱហាយ ឱហិត្វា។ អាទាយ, ទាស្សិ+យង, អាទិយ។

បង្ខាយ, វិចេយ្យ, វិញ្ញាយ វិជានិត្វា, សមាសេតិ កី, បត្វា។ ក្វចា+ សមាសេបិ ពហុលាធិការា, លតំ ទន្ថេហិ ឆិន្ទិយ។ តថា ភុញ្ជិត្វា។

១៦៥. តុំ+យានា

ត្វាស្ស វា តុំ+យានា ហោន្តិ សមាសេ ក្វចិ។ អភិហរណំ កត្វា អភិហដ្ឋុំ, អភិហរិត្វា, បាទិសមាសោ, "បុច្ឆាទិតោ"តិ តស្ស ឋោ បររូបាទិ ច។ អនុមោទនំ កត្វា អនុមោទិយាន អនុមោទិត្វា វា, កានុពន្ធេបិ "វា ក្វចី"តិ វិកប្បត្តា "លហុស្សុបន្តស្សា"តិ ឱការោ។ ក្វចា+សមាសេបិ ពហុលាធិការា, ទដ្ឋុំ, ទិសតោ ត្វាស្ស តុមាទេសេ ទិសស្ស ទស។ អញ្ញត្រ "ទិសា វាន+វា ស ចា"តិ ត្វាស្ស វាន+វា ស ហោន្តិ, ទិស្វា។ ឯវំ លភនំ កត្វា លទ្ធា ធនំតិអាទីសុ តស្ស ធោ ភវតិ។

ឥតិ បយោគសិទ្ធិយំ ខាទិកណ្ឌោ សត្តមោ។

បយោគសិទ្ធិ និគមនំ

១. យេ នន្ទគន្ធរតនាករមន្ថនេន,
មន្ថាចលោល្លសិតញាណវរេន លទ្ធា;
សារាមតា+តិសុខិតា សុខយន្តិ ច+ញ្ញេ,
តេ មេ ជយន្តិ គុរវោ គុរវោ គុណេហិ។

២. យស្ស សាធុគុណុព្ភូត-កិត្តិ សព្ពត្ថ បត្ថដា;
មោគ្គល្លានោ មហាបញ្ញោ, ជយតី សោ ហ សព្ពទា។

៣. បរមប្បិច្ឆតា+នេក-សន្តោសូបសមេសិនំ;
សុចិសល្លេខវុត្តីនំ, សទា+រញ្ញនិវាសិនំ។

៤. សាសនុជោតការីន+មាចេរត្ត+មុបាគតំ;
ឧទុម្ពរគិរីខ្យាតា+យតនំ យតិបុង្គវំ។

៥. មេធង្ករោតិ អាខ្យាត-នាមធេយ្យំ តបោធនំ;
ថេរំ ថិរទយា មេធា-និធានំ សាធុ បូជិតំ។

៦. សិស្សំ សហាយ+មាគម្ម, កល្យាណមិត្ត+មត្តនោ;
សោធេតុំ សាសនំ សត្ថុ, បរក្កម+មកាសិ យោ។

៧. សង្ឃរក្ខិតនាមេន, មហាថេរេន ធីមតា;
និវាសភូតេនា+នេក-គុណាន+ប្បិច្ឆតាទិនំ។

៨. មោគ្គល្លានព្យាករណ-បយោគក្កមសាធកា;
ឯត្តាវតា កតា ឯសា, បយោគសិទ្ធិ និដ្ឋិតា។

៩. តេនេវ រចិតា សាធុ, សាសនោទយការិនា;
ខុទ្ទសិក្ខាយ ដីកា ច, តថា សម្ពន្ធចិន្តនា។

១០. សុសទ្ទសិទ្ធី យោ យោគ-និច្ឆយំ សព្ភិ វណ្ណិតំ;
អកា សុពោធាលង្ការំ, តថា សម្ពន្ធចិន្តនំ។

១១. សត្ថសញ្ចិតបុញ្ញេន, និព្ពានសាធកំ ហិតំ;
សាធេន្តោ លោកនាថស្ស, សទ្ធម្មោ តិដ្ឋតំ ចិរន្តិ។

ឥតិ សង្ឃរក្ខិតមហាសាមិថេរបាទវិរចិតា

បយោគសិទ្ធិ និដ្ឋិតា។

(វិសេសលក្ខណំ)។ យថាវុត្តានំ បន បយោគសិទ្ធិនិគមន គាថានំ ឯកាទសន្នំ បុព្ពេយេវ វក្ខមានា ឥមា គាថាយោ ទិស្សន្តិ បោរាណេ សីហឡមូលបយោគសិទ្ធិបាឋេ។ តា ច គាថាយោ បច្ឆា សីហឡមូលបយោគសិទ្ធិសំសោធកេន មេធង្ករោតិ គរូហិ គហិតនាមធេយ្យេន ថេរេន បក្ខិត្តាតិ វេទិតព្ពា, តស្មា មយំ តា គាថាយោ សព្ពបច្ឆាយេវ ឥមស្មិំ-ឋានេ ឋបេម។ តា បន គាថាយោ កតមាតិ ចេ –

១. ចាគវិក្កមសទ្ធានុ-សម្បន្នគុណសាមិនោ;
បរក្កមនរិន្ទស្ស, សីហឡិន្ទស្ស ធីមតោ។

២. អគ្រជេនា+នុជាតេន, ភូបាលកុលកេតុនា;
ទិសន្តបត្ថដោទារ-វិក្កមេន យសស្សិនា។

៣. ភុវនេកភុជវ្ហេន, មហារាជេន ធីមតា;
ចតុបច្ចយទានេន, សតតំ សមុបដ្ឋិតោ។

៤. “ជម្ពុទោណី”តិ វិខ្យាតា –
វាសេ និវសតោ សតោ;
សុមង្គលមហាត្ថេរ –
សាមិនោ សុចិវុត្តិនោ។

៥. វំសេ វិសុទ្ធេ សំជាតោ,
បន្តសេនាសនេ រតោ;
បរិយត្តិមហាសិន្ធុ –
និយ្យាមកធុរន្ធរោ។

៥. អប្បិច្ឆាទិគុណូបេតោ, ជិនសាសនមាមកោ;
វនេរតមហាត្ថេរោ, មេធង្ករសមវ្ហយោ។

៦. បាដវត្ថាយ ភិក្ខូនំ, វិនយេ សុវិសារទោ;
បយោគសិទ្ធី សោធយិ, សទា សប្បញ្ញគោចរំ។

៧. ឥមំ លិខិតបុញ្ញេន, មេត្តេយ្យំ ឧបសំកមិ;
បតិដ្ឋហិត្វា សរណេ, សុប្បតិដ្ឋាមិ សាសនេតិ។

បយោគសិទ្ធិសិទ្ធំ។